

11/2011

Velkajärjestelyn uudistaminen

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Velkajärjestelyn uudistaminen

8.3.2011

Julkaisun nimi	Velkajärjestelyn uudistaminen		
Tekijä	Velkajärjestelytyöryhmä Puheenjohtaja: lainsäädäntöneuvos Tuula Linna Sihteeri: erityisasiantuntija Kirsi Pulkkinen		
Oikeusministeriön julkaisu	11/2011 Mietintöjä ja lausuntoja		
OSKARI numero	OM 15/41/2009	HARE numero	OM041:00/2009
ISSN-L	1798-7091		
ISSN (nid.)	1798-7091	ISSN (PDF)	1798-7105
ISBN (nid.)	978-952-259-118-0	ISBN (PDF)	978-952-259-119-7
URN	URN:ISBN: 978-952-259-119-7		
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-259-119-7		
Asia- ja avainsanat	Velkajärjestely, ulosotto, vanhentuminen, maksuhäiriö, oikeusapu		
Tiivistelmä	<p>Työryhmä ehdottaa uuden velkajärjestelylain säätämistä, jossa olisi säännösainesta nykyisestä velkajärjestelylaista, mutta myös uusia periaatteita. Keskeinen muutos nykytilaan olisi se, että velalliselta perittävä määrä vaihtelisi velallisen tulojen mukaan, jolloin lisäsuoritusvelvollisuutta ei synny. Mietinnössä pidetään tärkeänä, että velkajärjestelyn sähköistä asiointijärjestelmää ryhdyttäisiin kehittämään. Velkajärjestelyn edellytyksenä olisi nykyiseen tapaan velallisen maksukyvyttömyys. Velkajärjestelyn esteissä on pyritty ottamaan huomioon myös luotonantajan oma toiminta. Velalliselle ja hänen elatuksenvarassa oleville perheenjäsenille varattaisiin elinkustannusosa, joka vastaa Kuluttajaviraston tutkimuksen mukaista vähimmäisbudjettia. Vakuusvelkaa ei järjestettäisi. Kuitenkin sellaisen vakuusvelan maksuaikataulua ja korkoa voitaisiin järjestellä, jonka vakuutena on velallisen säilyttämä asunto. Maksuohjelman normaalikesto olisi nykyisen lain mukaisesti kolme vuotta. Jos velkajärjestely on myönnetty esteestä huolimatta, maksuohjelman pituus olisi kuitenkin viisi vuotta. Viiden vuoden nollaohjelman sijasta vahvistettaisiin viiden vuoden ohjelma, joka lyhentyisi maksusuorituksilla. Velallisella olisi oikeus saada vuosittain kolme vapaakuukautta. Velallinen voisi säilyttää asuntonsa, jos kykenisi muun maksuohjelman päättymisen jälkeen 12 vuoden aikana maksamaan tiettyjen erien vähentämisen jälkeen asuntoon mahdollisesti jäävän vapaan arvon. Yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan pienimuotoisen yritystoiminnan velat voitaisiin tietyin edellytyksin järjestellä velkajärjestelylain mukaisesti. Maksuohjelman toteuttamisen valvonta ja jako-osuuksien jakaminen velkojille kuuluisi ulosottoviranomaisille. Velkajärjestelyrekisteriä koskevat asetuksen säännökset otettaisiin lain tasolle. Yrittäjävelalliset voisivat saada oikeusapua velkajärjestelyhakemuksen tekemisessä. Vanhentumislakiin lisättäisiin säännös velan toissijaisesta lopullisesta vanhentumisesta. Vanhentumisaika (18/23 vuotta) laskettaisiin eräpäivästä. Toissijaista vanhentumista koskisi siirtymäaika.</p>		

8.3.2011

Publikationens titel	Revidering av skuldsaneringen		
Författare	Skuldsaneringsarbetsgruppen Ordförande: lagstiftningsrådet Tuula Linna Sekreterare: specialsakkunnig Kirsi Pulkkinen		
Justitieministeriets publikation	11/2011 Betänkanden och utlåtanden		
OSKARI nummer	OM 15/41/2009	HARE nummer	OM041:00/2009
ISSN-L	1798-7091	ISSN (PDF)	1798-7105
ISSN (häft.)	1798-7091	ISBN (PDF)	978-952-259-119-7
ISBN (häft.)	978-952-259-118-0		
URN	URN:ISBN: 978-952-259-119-7		
Permanent adress	http://urn.fi/URN:ISBN: 978-952-259-119-7		
Sak- och nyckelord	Skuldsanering, utsökning, preskription, betalningsstörning, rättshjälp		

Referat

Arbetsgruppen föreslår att det stiftas en ny skuldsaneringslag där det ingår bestämmelser från den gällande skuldsaneringslagen men även nya principer. Den viktigaste ändringen jämfört med nuläget är att det belopp som ska drivas in av gäldenären varierar enligt gäldenärens inkomster, så att det inte uppstår någon tilläggsprestationskyldighet. Arbetsgruppen anser i sitt betänkande att det är viktigt att man utvecklar ett elektroniskt ärendehanteringssystem för skuldsaneringen. Ett villkor för skuldsanering är liksom i dag att gäldenären är insolvent. Man har försökt beakta även kreditgivarens verksamhet i hindren för skuldsanering. För gäldenären och de familjemedlemmar som är beroende av gäldenärens försörjning reserveras en levnadskostnadsandel som motsvarar minimibudgeten enligt den undersökning som gjorts av Konsumentverket. En säkerhetsskuld regleras inte. Om gäldenären har fått behålla sin bostad och ställt den som säkerhet för säkerhetsskulden, får säkerhetsskuldens betalningstidtabell och räntor dock regleras. Betalningsprogrammets normallängd är tre år, liksom enligt den gällande lagen. Om skuldsanering har beviljats trots hinder, är betalningsprogrammets längd dock fem år. I stället för ett nollprogram på fem år fastställs ett femårigt program som förkortas genom betalningar. En gäldenär har rätt till tre fria månader per år. En gäldenär får behålla sin bostad, om gäldenären inom 12 år efter att det övriga betalningsprogrammet upphörde kan betala det fria värde på bostaden som eventuellt återstår efter att vissa poster har dragits av. Skulder i företagsverksamhet som en enskild yrkesutövare eller näringsidkare bedriver i liten skala får regleras enligt skuldsaneringslagen, på vissa villkor. Utsökningsmyndigheterna sköter tillsynen över hur betalningsprogrammet genomförs och fördelar utdelningen till borgenärerna. Bestämmelserna i den förordning där det föreskrivs om skuldsaneringsregistret lyfts upp på lagnivå. Gäldenärer som är företagare kan få rättshjälp när de gör upp skuldsaneringsansökan. En bestämmelse om subsidiär slutlig preskription av skulder fogas till preskriptionslagen. Preskriptionstiden (18/23 år) räknas från förfalldagen. Det föreslås att en övergångstid ska gälla för subsidiär preskription.

Oikeusministeriölle

Oikeusministeriö asetti 18 päivänä syyskuuta 2009 työryhmän, jonka tehtäväksi annettiin ensimmäisessä vaiheessa arvioida sitä, tulisiko velkajärjestelyn maksuohjelmaa lyhentää. Työryhmän ehdotus johti tältä osin elokuun alussa 2010 voimaan tulleeseen lainmuutokseen.

Työryhmän tuli toisessa vaiheessa selvittää, ovatko velkajärjestelyn edellytykset ja esteperusteet ajan tasalla. Työryhmän tehtävänä oli myös selvittää, voidaanko nykyistä velkajärjestelymenettelyä

yksinkertaistaa etenkin lisäsuoritusjärjestelmän osalta. Työryhmän tuli myös kartoittaa velkajärjestelylain mahdolliset ongelmakohdat yritystoiminnan kannalta. Lisäksi työryhmän tuli arvioida, antaako nykyinen ulosottokaaren mukainen vapaakuukausimalli riittävän taloudellisen suojan velallisille. Vielä työryhmän tehtävänä oli selvittää, millä tavalla voitaisiin toteuttaa velkavastuun enimmäiskesto myös silloin, kun velallista vastaan ei ole haettu tuomiota.

Työryhmän alkuperäistä määräaikaa (31.12.2010) jatkettiin oikeusministeriön 10.12.2010 antamalla päätöksellä 31.3.2011 saakka. Jatkamispäätöksen mukaan työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus velkajärjestelystä annetun lain uudistamiseksi, tarvittaessa uuden lain muodossa. Lisäksi työryhmän tuli tehdä muut tarvittavat ehdotukset saamansa toimeksiannon mukaisesti.

Työryhmän puheenjohtajana on toiminut lainsäädäntöneuvos Tuula Linna oikeusministeriöstä sekä jäsenenä neuvotteleva virkamies Ulla Karhu työ- ja elinkeinoministeriöstä, kärjätuomari Riitta Kiiski Helsingin kärjäoikeudesta, johtaja Helena Laine Finanssialan Keskusliitosta, puheenjohtaja Jyrki Lindström Suomen Perimistoimistojen Liitto ry:stä, Vantaan sosiaali- ja potilasasiamies Miikkael Liukkonen, lainsäädäntöasioiden päällikkö Janne Makkula Suomen Yrittäjistä, Espoon johtava talous- ja velkaneuvoja Aulikki Pentikäinen, asianajaja Olli Pohjakallio Suomen Asianajajaliitosta ja valtakunnanvouti Juhani Toukola Valtakunnanvoudinvirastosta. Työryhmän sihteerinä on toiminut erityisasiantuntija Kirsi Pulkkinen.

Työryhmä on kuullut tutkuspäällikkö Anu Raijasta Kuluttajatutkimuskeskuksesta sekä Velkajärjestely ry:tä.

Työryhmä on kokoontunut ensimmäistä osauudistusta valmisteltaessa viisi kertaa ja käsillä olevaa ehdotusta varten 22 kertaa.

Mietintöön on liitetty eriäviä mielipiteitä.

Saatuun työnsä valmiiksi työryhmä kunnioittavasti luovuttaa mietintönsä oikeusministeriölle.

Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 2011

Tuula Linna

Ulla Karhu

Riitta Kiiski

Helena Laine

Jyrki Lindström

Miikkael Liukkonen

Janne Makkula

Aulikki Pentikäinen

Olli Pohjakallio

Juhani Toukola

Kirsi Pulkkinen

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	11
YLEISPERUSTELUT	13
1 JOHDANTO	13
2 NYKYTILA	14
2.1 Tietoja velkajärjestelyasioista	14
2.2 Ulkomainen lainsäädäntö	17
Ruotsi	17
Norja	19
2.3 Nykytilan arviointi	20
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	23
3.1 Yleistä	23
3.2 Järjestelyyn kuuluvat velat	24
3.3 Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet	25
3.4 Velallisen taloudellinen vähimmäissuoja	26
3.5 Menettely talous- ja velkaneuvonnassa ja käräjäoikeudessa	30
3.6 Maksuohjelman kesto ja maksukyvyttömyyden väliaikainen syy	31
3.7 Maksuohjelman joustavuus	32
3.8 Omistusasunnon säilyttäminen	32
3.9 Yrittäjä ja velkajärjestely	33
3.10 Maksuohjelman toteutuksen valvonta	34
3.11 Velkajärjestelyrekisteri ja luottotiedot	35
3.12 Toissijainen vanhentumisaika	35
3.13 Ulosoton vapaakuukausimalli	38
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET	38
4.1 Vaikutukset valtion talouteen	38
4.2 Vaikutukset kansalaisten asemaan	41
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	44
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT	44
1.1 Velkajärjestelylaki	44
1.2 Velkajärjestelyrekisteristä annettu laki	148
1.3 Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta annettu laki	149
1.4 Ulosottokaaren muuttamisesta annettu laki	152
1.5 Velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta annettu laki	153
1.6 Luottotietolain muuttamisesta annettu laki	156
1.7 Palkkaturvalain muuttamisesta annettu laki	156
1.8 Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain muuttamisesta annettu laki	156
2 TARKEMMAT SÄÄNNÖKSET JA MÄÄRÄYKSET	157
3 VOIMAANTULO	157
4 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	157
4.1 Velkajärjestelylaki	157
4.2 Velkajärjestelyrekisteri	159
4.3 Saatavan toissijainen lopullinen vanhentuminen	160

LAKIEHDOTUS

Velkajärjestelylaki	164
1 luku Yleiset säännökset	164
2 luku Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet	165
3 luku Velkojen maksamiseen käytettävä varallisuus ja tulo	166
4 luku Velkaselvittely, sopimus velkojen järjestelystä ja velkajärjestelyhakemus	169
5 luku Menettely käräjäoikeudessa	172
6 luku Maksuohjelman kesto ja vapaakuukaudet	176
7 luku Omistusasunnon säilyttäminen	178
8 luku Yritystoimintaa koskevat erityissäännökset	180
9 luku Maksuohjelman toteuttaminen	183
10 luku Maksuohjelman raukeaminen, saatavan lisääminen maksuohjelmaan ja takaisinsaanti	185
11 luku Velkajärjestelyrekisteri ja salassapitovelvollisuus	187
12 luku Erinäisiä säännöksiä	188
13 luku Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset	189
Laki velkajärjestelyrekisteristä	190
Laki talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 ja 10 a §:n muuttamisesta	193
Laki ulosottokaaren 1 luvun 34 §:n ja 2 luvun 27 §:n muuttamisesta	194
Laki velan vanhentumisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta	195
Laki luottotietolain 18 §:n muuttamisesta	196
Laki palkkaturvalain 20 §:n muuttamisesta	197
Laki takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 2 §:n muuttamisesta	198
LAGFÖRSLAG	199
ERIÄVÄT MIELIPITEET	235
Finanssialan Keskusliitto, Helena Laine	235
Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry, Jyrki Lindström	237
Suomen Yrittäjät, Janne Makkula	240
Espoon kaupunki, Aulikki Pentikäinen	244
Olli Pohjakallio	248

Hallituksen esitys Eduskunnalle velkajärjestelylaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi

ESITYKSEN PÄÄASIAALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi velkajärjestelylaki. Uudella lailla korvattaisiin aiempi yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki. Ehdotetun lain tavoitteena on korjata ylivelkaantuneen henkilön taloudellinen tilanne. Kuten aikaisemminkin, velkajärjestely olisi velallisen kaikkia velkoja ja kaikkea omaisuutta koskeva maksukyvyttömyysmenettely.

Varsinaista velkajärjestelymenettelyä edeltäisi velkojen selvittelyvaihe, jossa velkojat ja heidän saatavansa selvittäisiin yleensä talous- ja velkaneuvojan avustamana. Ennen tuomioistuimessa aloitettavaa velkajärjestelymenettelyä pyrittäisiin aikaansaamaan sopimus velallisen velkojen järjestelystä. Tuomioistuimen päätöksellä sopimus voitaisiin vahvistaa, vaikka pienvelkoja sitä vastustaa. Jollei sopimusta saada aikaan, velallinen voisi hakea käräjäoikeudelta velkajärjestelyä. Velkajärjestelylakiin otettaisiin menettelysäännökset, jotka täydentävät oikeudenkäymiskaassa säädetyt hakemusasian käsittelysäännökset. Säännökset on kirjoitettu niin, että ne toimitaisivat mahdollisesti myöhemmin kehitettävässä velkajärjestelyn sähköisessä asiointijärjestelmässä.

Velkajärjestely voitaisiin myöntää vain maksukyvyttömälle velalliselle. Edellytyksenä olisi, että velallisen varallisuuden, maksukyvyn ja ansaintamahdollisuuksien sekä velkojen välillä on niin huomattava epäsuhte, että velallinen on pysyvästi tai pitkäaikaisesti maksukyvytön. Elinkeinotoimintaa harjoittavalle luonnolliselle henkilölle velkajärjestely voitaisiin myöntää tietyin laissa säädettävillä lisäedellytyksillä. Yksinkertaisissa tapauksissa voitaisiin järjestellä myös elinkeinotoiminnan velat yrittäjän yksityistalouden velkojen lisäksi.

Velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää, jos käsillä olisi laissa säädetty velkajärjestelyn este. Este olisi esimerkiksi se, että velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen tai on saanut olennaisen määrän luottoa erehdyttämällä luotonantajaa. Velkajärjestelyä ei voitaisi myöntää myöskään, jos velkaantumiseen johtaneita toimia voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää piittaamattomina tai vastuuttomina. Tällöin arvioidaan niin luoton ottajan kuin luoton antajan toimintaa. Maksuvelvollisuus rikoksen perusteella saattaa estää velkajärjestelyn. Esteen muodostavat myös liiketoimintakielto ja aiempi velkajärjestely. Velkajärjestelyn este saattaa olla lisäksi se, että velallinen on muutoin kuin vähäisessä määrin vaikeuttanut velkojien maksunsaantia esimerkiksi katkemällä omaisuuttaan. Vaikka velallista koskisi jokin velkajärjestelyn esteistä, tuomioistuin voisi myöntää velkajärjestelyn esteestä huolimatta, jos siihen olisi painavia syitä.

Tuomioistuin vahvistaisi velalliselle maksuohjelman, jossa muun muassa määriteltäisiin velalliselle elinkustannusosa. Velallisen tulisi käyttää elinkustannusosan ylittävää tuloa velkajärjestelyvelkojensa maksamiseen. Kannustavuuden vuoksi velallinen saisi kuitenkin

kin pitää osan lisääntyneistä ansioistaan itsellään. Velallisen ulosmittauskelpoinen varallisuus muutettaisiin rahaksi. Lakiin sisältyisivät säännökset siitä, milloin velallisen omistusasunto voitaisiin määrätä säilytettäväksi. Lähtökohtana siinä on, että asuntoon sisältyvä vapaa arvo tiettyjen erien vähentämisen jälkeen kuuluu velkojen suorittamiseen.

Velalliselle vahvistettavan maksuohjelman normaalikesto olisi nykyiseen tapaan kolme vuotta. Tätä pitempiaikainen maksuohjelma voitaisiin vahvistaa, jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa. Silloin, kun ohjelma on vahvistettu esteestä huolimatta, ohjelman kesto olisi viisi vuotta. Kun velallisella ei ole säännöllistä tuloa, josta kertyy suorituksia velkojille, vahvistettaisiin viiden vuoden mittainen ohjelma, joka kuitenkin lyhentyy, jos velkojille kertyy tilitysosia. Silloin kun velallisen maksukyvyyn puute on pysyvä, maksuohjelman vähimmäiskesto ei olisi. Tämä vastaa nykyistä lakia. Yksityisvelkojan hyväksi maksuohjelman kesto voitaisiin jatkaa yleensä enintään kahdella vuodella.

Maksuohjelman aikana velallisella olisi mahdollisuus käyttää vapaakuukausia ja saada omaan käyttöönsä niiden aikana saamansa tulo. Jokainen käytetty vapaakuukausi jatkaisi kuukaudella maksuohjelman kesto.

Maksuohjelman toteuttamisen valvonta kuuluisi ulosottoviranomaisille. Ulosottomies jakaisi velkojien kesken velalliselta kertyvän tilitysosan.

Maksuohjelma voitaisiin määrätä tuomioistuimen päätöksellä raukeamaan muun muassa, jos velallinen on saanut velkajärjestelyn antamalla olennaisesti virheellisiä tai puutteellisia tietoja taikka on laiminlyönyt huolehtia siitä, että velkojat saavat suorituksen.

Pääosa ehdotetuista laeista on tarkoitettu tulemaan voimaan noin vuoden kuluttua vahvistamisesta.

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (57/1993, jäljempänä nykyinen velkajärjestelylaki, HE 183/1992 vp) tuli voimaan 8 päivänä helmikuuta 1993. Lakia on sittemmin muutettu lukuisia kertoja. Oikeusministeriö asetti 18 päivänä syyskuuta 2009 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotukset yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain uudistamiseksi.

Ensimmäisessä vaiheessa työryhmän tehtävänä oli arvioida sitä, tulisiko velkajärjestelyn maksuohjelmaa lyhentää. Työryhmä antoi mietintönsä (oikeusministeriön työryhmämietintö 2009:20). Velkajärjestelylain muutos tuli voimaan elokuun alusta 2010 (632/2010, HE 52/2010 vp laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta). Uudistuksessa velkajärjestelyn maksuohjelman normaalikesto lyhennettiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen.

Seuraavassa vaiheessa oikeusministeriön työryhmän tehtävänä oli selvittää muun muassa velkajärjestelyn edellytysten ja esteperusteiden ajantasaisuutta sekä mahdollisuutta yksinkertaistaa menettelyä etenkin lisäsuoritusjärjestelmän osalta. Työryhmän tuli myös kartoittaa velkajärjestelylain mahdolliset ongelmakohdat yritystoiminnan kannalta. Lisäksi työryhmän tehtäväksi annettiin arvioida ulosoton vapaakuukausimallia ja selvittää, voitaisiinko toteuttaa velkavastuun enimmäiskesto myös silloin, kun velallista vastaan ei ole haettu tuomiota. Työryhmän määräaikaa jatkettiin vuoden 2010 lopusta 31.3.2011 saakka. Jatkotoimeksiannon mukaan työryhmän tuli valmistella ehdotus velkajärjestelylain uudistamiseksi tarvittaessa uuden lain muodossa.

Työryhmän työssä kävi selville ilmeinen tarve uudistaa velkajärjestelylaki kokonaisuudessaan. Lukuisia kertoja muutetun lain pohjalle ei ollut tarkoituksenmukaista rakentaa uudistusta, joten ehdotus on laadittu uuden lain muotoon. Ehdotuksessa uudeksi velkajärjestelylaiksi on kuitenkin runsaasti samankaltaisia säännöksiä kuin nykyisessä velkajärjestelylaissa.

Oikeuspoliittisessa tutkimuslaitoksessa valmistui oikeusministeriön toimeksiannosta ja työryhmän tarpeisiin selvitys ”Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaat 2010 – velkajärjestely tuomioistuimessa vai muu apu?” Elisa Valkama (jäljempänä *seurantatutkimus*). Työryhmä on hyödyntänyt selvitystä monin tavoin, erityisesti ehdotetun velkajärjestelylain valmistelussa sekä talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muutosehdotuksissa. Seurantatutkimuksesta tulee olemaan merkittävää hyötyä myös mahdolliselle jatkovalmistelulle, joka koskee talous- ja velkaneuvonnan tehtävien painopisteitä ja organisointia.

2 Nykytila

2.1 Tietoja velkajärjestelyasioista

Voimassa oleva velkajärjestelylaki on ollut välttämätön keino noin sadan tuhannen suomalaisen taloudellisen tilanteen tervehdyttämisessä. Tarpeen velkojen järjestelyyn aiheutti 1990-luvun alun lama, joka johti laajamittaiseen kansalaisten ja yritysten velkaantumiseen Suomessa. Tuoreen Tilastokeskuksen tilaston mukaan kaikkiaan yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemuksia on jätetty käräjäoikeuksiin lain voimaantulovuoden 1993 jälkeen vuoden 2010 loppuun mennessä yhteensä yli 101 000.

Vuonna 2009 käräjäoikeuksissa käsiteltiin Tilastokeskuksen tilastojen mukaan loppuun 3 627 velkajärjestelyasiaa. Määrä oli 88 asiaa vähemmän kuin vuonna 2008. Käsitellyistä asioista velkajärjestelyhakemuksia oli 2 854, maksuohjelman muuttamisia 452, lisäsuoritusten vahvistamisia 176, velkajärjestelyn raukeamisia koskevia asioita 141 ja muita asioita neljä. Vuonna 2009 tehdyistä velkajärjestelyhakemuksista oli aviopuolisoiden yhteishakemuksia 264.

Oikeusministeriön tilastojen mukaan vuonna 2010 käräjäoikeuksiin saapui käsiteltäväksi kaikkiaan 4 023 velkajärjestelyasiaa. Luvussa ovat mukana niin uudet velkajärjestelyhakemukset kuin esimerkiksi vanhojen ohjelmien muutokset ja lisäsuorituksia koskevat kiistat. Käsitelyaika velkajärjestelyasioissa oli keskimäärin 5,5 kuukautta. Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuoden 2010 aikana käräjäoikeuksiin jätettiin 3 257 yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemusta, mikä on 334 enemmän kuin vastaavana ajankohtana vuotta aiemmin.

Edellä todettu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen seurantatutkimus perustuu asiakas-seurantaan, joka toteutettiin lokakuussa 2010 Suomen kaikissa talous- ja velkaneuvontayksiköissä. Tutkimusaineistona käytettiin valtakunnallista lomakeseurantaa talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista (n=2162). Talous- ja velkaneuvojat täyttivät jokaisesta käyntiasiakkaasta lomakkeen, jossa kysyttiin tietoja muun muassa asiakkaiden talous- ja velkatilanteesta sekä toimenpiteistä velkaongelmien ratkaisemiseksi. Lomakeseurannan avulla saatiin tietoa yhteensä 51 talous- ja velkaneuvontayksiköstä. Vastausprosentti oli korkea, 93 prosenttia.

Silmiin pistävää on, että nykyisin yli puolella (54 prosenttia) talous- ja velkaneuvonnan asiakkaina olevista velallisista pääosa veloista koostuu kulutusluotoista, ”vipeistä” ja maksamattomista laskuista. Tavanomaista on, että velat koostuvat useista eri velkatyypeistä. Sen sijaan yritys- ja takausvelallisten määrä velkaneuvonnassa on vähentynyt merkittävästi viime vuosina. Vuonna 2004 asiakaskunnasta yli 30 prosentilla velat liittyivät yritystoimintaan, mutta vuonna 2010 enää hieman yli 15 prosentilla asiakkaista. Takausvelkojen osuus on pudonnut edellä mainittuina vuosina 32 prosentista kolmeen prosenttiin. Asuntovelan merkitys velkaantumisen syynä on laskenut (noin 10 prosentilla pääosa velasta oli asuntovelkaa).

Seurantatutkimuksen mukaan kaikilla talous- ja velkaneuvonnan asiakkailla oli keskimäärin 15 velkaa, ja niiden määrä oli keskimäärin 30 000 euroa. Niillä velallisilla, joiden kohdalla velkajärjestelyhakemuksen tekeminen käräjäoikeuteen näytti tarkoitus-

senmukaisimmalta, velkaa oli keskimäärin noin 39 000 euroa ja myös velkasuhteita oli runsaammin (keskimäärin 18 kappaletta). Velkamäärältään pienin hakemus perustui 1 000 euron velkaan ja suurin 3,6 miljoonan euron velkoihin. Kolmasosalla asiakkaista velkamäärä oli alle 20 000 euroa.

Kaikista talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista viidesosalla kokonaisvelkamäärä oli alle 10 000 euroa. Vähintään 40 000 euron velat oli vajalla 40 prosentilla. Heistä yli puolella velkaa oli keskimäärin 100 000 euroa. Elinkeinotoiminnassa velkaantuneiden velkamäärä oli muita velallisia suurempi: velkaa oli keskimäärin 80 500 euroa. Yritysvelallisten velkamäärä oli peräti kolminkertainen verrattuna asiakkaisiin, joiden velkaongelmat johtuivat pääasiassa maksamattomista kulutusluotoista.

Voidaan näin ollen todeta, että velkajärjestelyyn ei hakeuduta enää – kuten 1990-luvun laman jälkeen – ”miljoonaveloissa”. Suhteellisen pienet velkasummat ovat kertyneet tyypillisesti kulutusluottojen runsaan käytön ja pienten tulojen yhdistelmästä. Yritys-toiminnassa velkaantuneiden velkataakka oli selvästi muita raskaampi.

Enemmistöllä talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista velkoja on ulosottoerinnässä. Näin ollen niillä velallisilla, joilla on tuloja, velkajärjestelyn alkaminen merkitsisi siirtymistä ulosotosta maksuohjelman mukaiseen menettelyyn.

Merkille pantavaa on, että velallisten maksuvaikeudet eivät olleet kovinkaan vanhaa perua. Talous- ja velkaneuvonnan asiakkaiden velkaongelmien kesto oli keskimäärin viisi vuotta. Kolmasosalla maksuvaikeudet olivat alle kaksi vuotta vanhoja. Vielä 2000-luvun alussa yli kolmasosalla asiakkaista velkaongelmat olivat kestäneet yli 10 vuotta. Nyt pitkäaikaisten maksuvaikeuksien osuus oli alle 15 prosenttia, joten näiden tapausten määrä on vähentynyt puoleen.

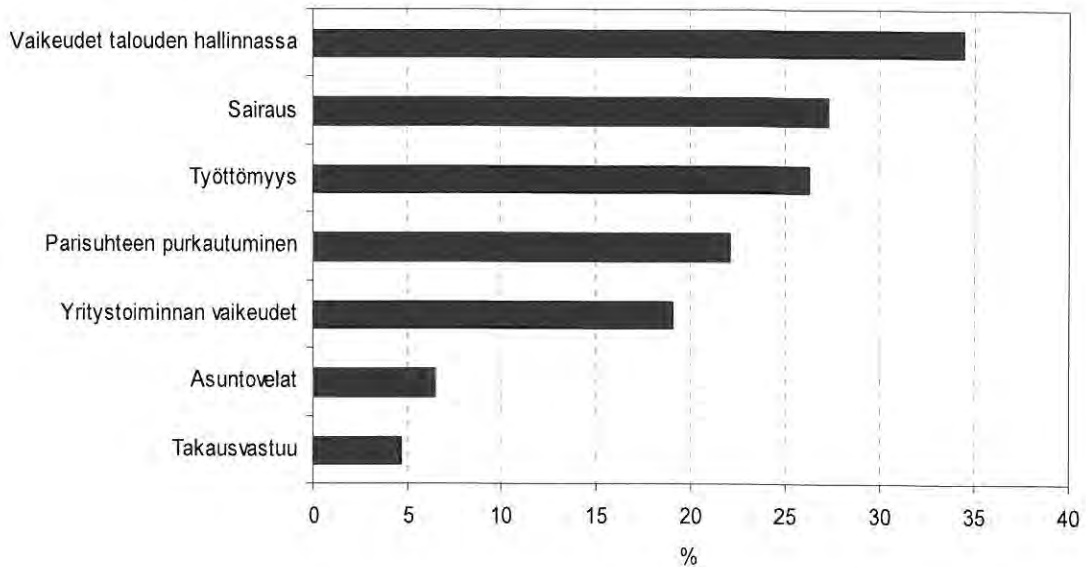
Seurantatutkimuksen mukaan talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista niukka enemmistö on miehiä, ja 40-45 –vuotiaat ovat suurin ikäryhmä. Yksineläviä on lähes puolet velallisista, ja kolmasosa lapsiperheitä. Yksihuoltajien osuus oli 12 prosenttia.

Talous- ja velkaneuvonnan kaikista asiakkaista lähes 80 prosenttia asuu vuokra-asunnossa. Omistusasunto tai muu kiinteistö oli 17 prosentilla asiakkaista, ja joka kymmenennellä oli käytettävissään oma auto. Neuvonnan asiakkaista 70 prosentilla ei ole merkittävää varallisuutta.

Velallisista puolet käy palkkatyössä ja puolet on työelämän ulkopuolella (opiskelijat, eläkeläiset, työttömät ja vanhempainvapaalla olevat asiakkaat). Muutama prosentti toimii yrittäjinä. Kaikista asiakkaista noin viidennes on työttömiä ja yhtä monta on eläkkeellä. Opiskelijoita on asiakkaista muutama prosentti.

Palkansaajilla bruttotulot ovat keskimäärin 2 000 euroa kuukaudessa, ja työelämän ulkopuolella olevilla keskimäärin 1 000 euroa. Velkajärjestelyä hakevien asiakkaiden maksuvara on keskimäärin 140 euroa kuukaudessa. Kolmasosalla talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista ei ole lainkaan maksuvara.

Velkaongelmien taustat ovat seurantatutkimuksen mukaan moninaisia:

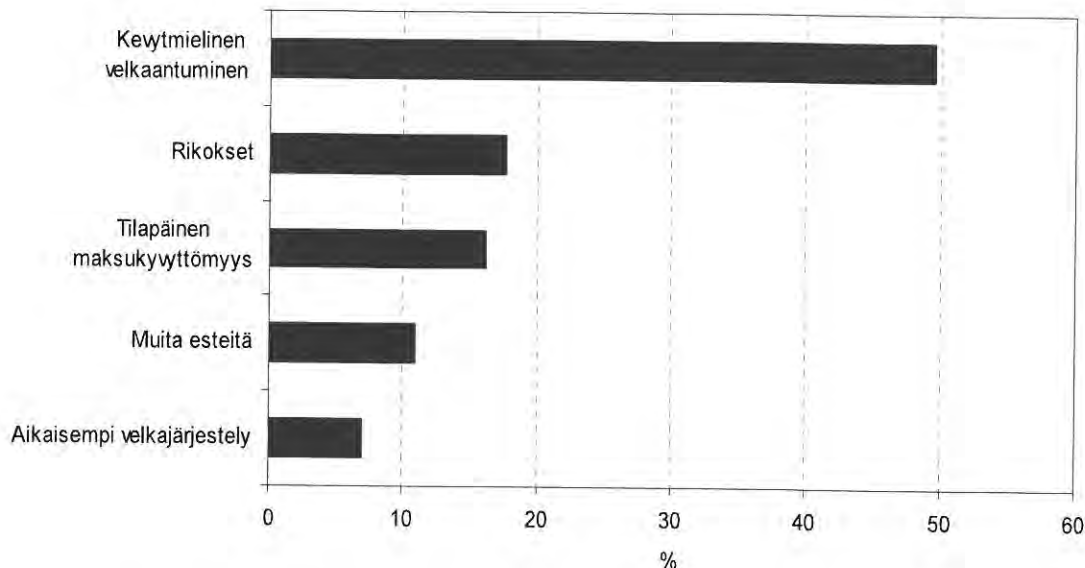

Verrattuna 2000-luvun alkupuoleen voidaan todeta, että yritys-, takaus- ja asuntoveloista johtuvat velkaongelmat ovat vähentyneet merkittävästi – niiden osuus on puolittunut, kun taas taitamattomuus taloudenhallinnassa on lisääntynyt tuntuvasti. Nämä ongelmat olivat yleisimpiä niillä asiakkailla, joilla oli runsaasti kulutusluottoja, vuokratvelkoja ja muita maksamattomia laskuja.

Lähes puolessa tapauksista talous- ja velkaneuvoja piti parhaana vaihtoehtona velkajärjestelyä tuomioistuimessa. Takuu-Säätiön takaushakemusta pidettiin parhaana vaihtoehtona joka kahdeksannelle asiakkaalle, ja viidesosalle tarjottiin neuvonta-apua tai asiassa päädyttiin odottamaan asiakkaan taloustilanteen selkiytymistä. Vapaaehtoisen velkasovinnon arvioitiin soveltuvan ratkaisukeinoksi vain noin joka kymmenennelle asiakkaalle. Sosiaalisen luotonuksen hakemuksia oli kaikista jatkotoimenpiteistä yksi prosentti. Toivottavaa olisi, että sosiaalisen luotonuksen käyttöala laajentuisi tuntuvasti.

Seurantatutkimus osoittaa, että talous- ja velkaneuvonnan toimenpiteissä on tapahtunut painopisteen muutos. Aiemmin asiakkaiden velkaongelmia pyrittiin ratkaisemaan selvästi useammin vapaaehtoisten neuvotteluratkaisujen avulla. Tällä muutoksella on yhteys velkojen rakenteeseen ja lukumäärään. Vapaaehtoisuuteen perustuvassa järjestelmässä lukuisia velkoja ei voida pakottaa sopimukseen velallisen kanssa.

Talous- ja velkaneuvojat arvioivat, että yli 40 prosentilla asiakkaista, joille suunniteltiin velkajärjestelyn hakemista käräjäoikeudesta, järjestelylle oli este, yleisimmin ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen”. Tämä on kytköksissä siihen, että asiakkaiden velat koostuivat pääasiassa maksamattomista laskuista, vipeistä ja kulutusluotoista. Noin 15 prosentilla velkajärjestelyyn pyrkivistä velallisista maksukyvyttömyys oli tilapäistä ja liittyi yli puolessa tapauksia alle kaksi vuotta kestäneeseen työttömyysjaksoon ja lopuissa tapauksista opiskeluun, vanhempainvapaaseen, puolison työttömyyteen tai sairauslomaan.

Siitä huolimatta, että esteperusteet arvioitiin yleisiksi, enemmistö talous- ja velkaneuvojista arvioi, että velkajärjestely voitaisiin myöntää esteestä huolimatta painavalla syyllä (velkajärjestelylain 10 a §). Yleisimmin painava syy oli velkaantumisesta kulunut aika (velkaongelmien kesto oli tässä ryhmässä valtaosassa tapauksia yli kuusi vuotta). Seitsemän prosenttia veloista oli peräisin 1990-luvun alun talouslamasta.

2.2 Ulkomainen lainsäädäntö

Ruotsi

Ruotsissa velkajärjestely uudistettiin vuonna 2007 voimaan tulleella velkajärjestelylailla (2006:548, *skuldsaneringslagen*), joka korvasi vuoden 1994 velkajärjestelylain. Velkajärjestelyn myöntämisedellytykset ovat pysyneet pitkälti samanlaisina, mutta menettelysääntöksiä on muutettu joustavammiksi ja tehokkaammiksi.

Velkajärjestely voidaan myöntää vain luonnolliselle henkilölle, jolla on kotipaikka Ruotsissa. Jos velallinen harjoittaa elinkeinotoimintaa, velkajärjestely voidaan myöntää vain erityisestä syystä, jos elinkeinotoiminta on laajuudeltaan ja laadultaan pienimuotoista. Velalliselle, jolle on aikaisemmin myönnetty velkajärjestely, voidaan vain poikkeuksellisesti myöntää se uudelleen.

Edellytyksenä velkajärjestelyn myöntämiselle on, että 1) velallinen on maksukyvytön ja niin velkaantunut, että hänen ei voida olettaa pystyvän näköpiirissä olevana aikana maksamaan velkojaan ja 2) velkajärjestelyn myöntäminen on kohtuullista ottaen huomioon velallisen henkilökohtaiset ja taloudelliset olosuhteet. Koska velkajärjestelyvelallisella ei tavallisesti ole juurikaan realisoitavaa varallisuutta, maksukyvyttömyysarvioinnissa on yleensä ratkaisevaa velallisen kokonaisvelkataakan määrä suhteessa hänen nykyisiin ja tuleviin tuloihinsa. Kohtuullisuusarvioinnissa on erityisesti otettava huomioon velkojen ikä ja syntyolosuhteet, velallisen ponnistelut velkojensa maksamiseksi sekä velalli-

sen myötävaikutus velkajärjestelyasian käsittelyn aikana. Ratkaisu velkajärjestelyasias-
sa tehdään kaikkien asiaan vaikuttavien seikkojen kokonaisarvioinnin perusteella.

Velkajärjestely kattaa lähtökohtaisesti kaikki velallisen velat, jotka ovat syntyneet ennen
velkajärjestelyn aloittamispäätöstä. Velkajärjestely ei kuitenkaan kata seuraavia saata-
via: 1) elatusapusaatava (*fordingar på familjerättsligt underhåll*), 2) panttisaatava va-
kuuden määrään saakka, 3) saatava, johon velkoja on ennen velkajärjestelyn aloittamis-
päätöstä saanut etuoikeuden ulosmittauksen perusteella, 4) erääntymätön saatava, joka
on velkojan vastasuorituksesta riippuvainen ja 5) riitainen saatava. Lisäksi laissa on
erityissäännöksiä ehdollisista saatavista, jotka voidaan ulosottoviranomaisen päätöksellä
jättää velkajärjestelyn ulkopuolelle. Lähtökohtana on, että kaikilla velkajärjestelyveloil-
la on yhtäläinen oikeus maksunsaantiin. Saatavalle voidaan kuitenkin antaa huonompi
oikeus kyseisen velkojan suostumuksella. Lisäksi pienet saatavat voidaan maksaa ker-
ralla kokonaan pois.

Velkajärjestelyssä päätetään velallisen maksettava kokonaismäärä, joka tulee jaettavaksi
velkojien kesken (*betalningsbeloppet*) sekä laaditaan maksuohjelma, josta ilmenee, mil-
loin ja miten velallisen tulee kunkin velkojan jäljellä oleva saatava maksaa. Velallisen
maksuvara (*betalningsutrymnet*) määritetään ottamalla huomioon velallisen varat ja
tulot, joista vähennetään velallisen ja hänen perheensä elatukseen tarvittava määrä. Ve-
lallisen käyttöön jäävän määrän määrittelyssä lähtökohtana käytetään velalliselle palkan
ulosmittauksessa ulosottokaaren säännösten mukaan jäävää määrää. Maksuvarasta voi-
daan varata myös osuus velkajärjestelyn ulkopuolelle jäävien saatavien maksamiseen.
Velkajärjestelyssä määrätään, kuinka suuri prosentuaalinen osuus velallisen tulee ve-
loistaan maksaa. Velallinen voidaan maksuohjelmassa myös vapauttaa kokonaan mak-
suvelvollisuudesta eli velalliselle voidaan määrätä niin sanottu nollaohjelma. Maksuoh-
jelman kesto on yleensä viisi vuotta. Erityisestä syystä maksuohjelma voi olla tätä lyhy-
empi. Velkajärjestely vapauttaa velallisen velkajärjestelyn piiriin kuuluvista veloista
siinä laajuudessa kuin niitä velkajärjestelyssä leikataan. Velallinen vapautuu myös sel-
laisista tuntemattomista veloista, jotka kuuluisivat velkajärjestelyn piiriin.

Velkajärjestelyä haetaan ulosottoviranomaiselta, joka alustavasti selvittää hakijan talou-
delliset ja henkilökohtaiset olosuhteet. Jos alustavan selvityksen perusteella velkajärjes-
telyn edellytykset ovat olemassa, ulosottoviranomainen päättää aloittaa velkajärjestelyn.
Ulosottoviranomainen tekee yhdessä velallisen kanssa velkajärjestelyehdotuksen, joka
lähetetään kaikille tunnetuille velkojille ja annetaan heille mahdollisuus antaa lausun-
tonsa ehdotuksesta. Tämän jälkeen ulosottoviranomainen päättää, myönnetäänkö velal-
liselle velkajärjestely. Ulosottoviranomainen voi hylätä velkajärjestelyhakemuksen joko
heti, jos hakemuksesta ilmenee, että velkajärjestelyn edellytykset eivät täyty, tai myö-
hemmässä vaiheessa, jos saatu selvitys niin osoittaa. Hakemus voidaan hylätä myös, jos
velallinen ei myötävaikuta asian käsittelyyn. Ulosottoviranomaisen päätöksestä voi va-
littaa tuomioistuimeen.

Myös velkajärjestelyn kumoamista tai muuttamista haetaan ulosottoviranomaiselta, jon-
ka päätöksestä voidaan valittaa tuomioistuimeen. Velkojan hakemuksesta ulosottovi-
ranomainen voi kumota velkajärjestelyn, jos velallinen on syyllistynyt vilpillisyyteen
velkojia kohtaan, tahallisesti vaikeuttanut konkurssi- tai ulosottotoimitusta tai suosinut
jotakin velkojaa. Velkajärjestely voidaan kumota myös, jos velallinen on antanut vääriä

tietoja velkajärjestelyhakemuksessa, velkajärjestelyasian käsittelyn aikana tai velkajärjestelyn piiriin kuuluvan veron tai maksun määräämisen yhteydessä. Jos velallinen on laiminlyönyt maksuohjelman noudattamisen eikä tämä laiminlyönti ole vähäinen tai, jos velallisen taloudelliset olosuhteet ovat ennalta arvaamattoman olosuhteiden muutoksen vuoksi olennaisesti parantuneet, velkajärjestely voidaan joko kumota tai sitä voidaan muuttaa. Jos velkoja hakee velkajärjestelyn muuttamista tai kumoamista velallisen parantuneiden olosuhteiden perusteella, hakemus on tehtävä viiden vuoden kuluessa velkajärjestelypäätöksestä. Muissa edellä mainituissa tilanteissa hakemuksen tekemiselle ei ole vastaavaa erityistä määräaika.

Maksuohjelman muuttaminen velallisen parantuneiden olosuhteiden perusteella tarkoittaa, että velallisen kullekin velkojalle maksettavaa määrää korotetaan. Koska maksuohjelman muuttaminen tapahtuu suhteellisen pitkän ajan kuluttua velallisen taloudellisten olosuhteiden parantumisesta, velallisella on harvoin mahdollisuutta maksaa tätä korotusta velkojille takautuvasti. Tämän vuoksi käytännössä näissä tilanteissa usein sekä korotetaan velallisen velkojilleen kuukausittain maksettavia määriä että pidennetään maksuohjelman kesto. Maksuohjelmaa muutettaessa maksuohjelman kesto voidaan pidentää enintään seitsemään vuoteen.

Velallisen hakemuksesta ulosottoviranomainen voi muuttaa maksuohjelmaa, jos velallisen taloudelliset olosuhteet ovat ennalta arvaamattoman olosuhteiden muutoksen vuoksi olennaisesti muuttuneet tai jos muuttamiseen on erityinen syy.

Norja

Norjassa on voimassa vuonna 1992 säädetty velkajärjestelylaki (*lov om frivillig og tvungen gjedsordning for privatpersoner*), jota uudistettiin vuonna 2003. Lain tarkoituksena on antaa ylivelkaantuneille henkilöille mahdollisuus saada taloutensa hallintaan joko vapaaehtoisella (*frivillig*) tai pakottavalla (*tvungen*) velkajärjestelyllä.

Velkajärjestely voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle. Lakia ei sovelleta henkilöihin, joiden velat ovat peräisin elinkeinotoiminnasta paitsi, jos 1) elinkeinotoiminta on päätynyt eikä ole elinkeinotoimintaan liittyviä selvittämättömiä kysymyksiä, jotka olennaisesti vaikeuttaisivat velkajärjestelymenettelyä tai 2) elinkeinotoimintaan liittyvä velka muodostaa suhteellisen vähäisen osan velallisen kokonaisvelkataakasta. Velalliselle, jolle on aiemmin myönnetty velkajärjestely, ei voida myöntää velkajärjestelyä uudelleen, ellei siihen ole erityisiä syitä.

Edellytyksenä velkajärjestelyn myöntämiselle on, että velallinen on pysyvästi maksukyvytön. Velallista pidetään pysyvästi maksukyvyttömänä, jos hänen ei voida olettaa kykenevän suorittamaan velkojaan kohtuullisessa ajassa ottaen huomioon velkojen laatu ja olosuhteet muutoinkin, tai ilman kohtuuttomia uhrauksia. Velkajärjestelyä ei voida myöntää, ellei velallinen ole pyrkinyt sopimaan velkojiensa kanssa. Virheellisten tietojen antaminen ulosottoviranomaiselle tai taloudelliset epäselvyydet, jotka olennaisesti vaikeuttaisivat velkajärjestelymenettelyä, voivat muodostaa esteen velkajärjestelylle. Velkajärjestelylle on este myös, jos velkajärjestelyn myöntämistä ei voida pitää hyväksyttävänä muiden velallisten tai yhteiskunnan kannalta. Tässä arvioinnissa otetaan eri-

tyisesti huomioon esimerkiksi se, että vähäistä suurempi osa veloista on rikosperusteista tai että velallinen on velkajärjestelyn hakemista edeltäneenä aikana selvästi moitittavalla tavalla vältellyt velkojensa maksamista.

Velkajärjestelyhakemus tehdään velallisen asuinpaikan ulosottomiehelle. Ulosottomiehen tehtävänä on neuvoa velallista velkajärjestelymenettelyssä, velkajärjestelyehdotuksen laatimisessa ja tarvittaessa pakottavan velkajärjestelyn hakemisessa. Ulosottomiehen tulee huolehtia siitä, että asia tulee riittävästi selvitettyksi. Jos ulosottomies pitää ilmeisenä, että velallisen asunto tai muu omaisuus joudutaan lain mukaan myymään, ulosottomiehen tulee huolehtia myynnistä. Ulosottomiehen tulee arvioida omaisuus tarvittaessa. Velallinen on velvollinen myymään asuntonsa, jos myynti antaa velkojille parhaan kertymän ja asunto ylittää kohtuullisen asumistarpeen. Arviointi tehdään asunnon arvon ja velalliselle muusta asumisesta aiheutuvien kustannusten pohjalta.

Kun asia on riittävästi selvitetty, ulosottomies voi päättää velkajärjestelyn aloittamisesta tai siirtää asian tuomioistuimen ratkaistavaksi. Ulosottomiehellä on toimivalta hylätä velkajärjestelyhakemus, jos velkajärjestelyn edellytykset selvästi eivät täyty, velallinen ei myötävaikuta asian selvittämiseen tai velallinen laiminlyö sellaisen omaisuuden myymisen, jonka ulosottomies on määrännyt myytäväksi. Velkajärjestelymenettelyn aloittamisesta julkaistaan kuulutus, jossa velkoja kehoitetaan määräajassa ilmoittamaan saatavansa. Ulosottomies ilmoittaa menettelyn aloittamisesta tunnetuille velkojille. Määräajan päättymisen jälkeen velallisen tulee laatia ehdotus vapaaehtoiseksi velkajärjestelyksi. Ulosottomies toimittaa ehdotuksen velkojille. Vapaaehtoisen velkajärjestelyn hyväksyminen edellyttää kaikkien velkojen suostumusta. Jos velkoja ei ole vastustanut ehdotusta määräajassa, hänen katsotaan suostuneen siihen. Jos velallinen ja velkojat eivät saa aikaan vapaaehtoista velkajärjestelyä, velallinen voi hakea pakottavaa velkajärjestelyä. Pakottavaa velkajärjestelyä on haettava määräajassa ulosottomieheltä, joka toimittaa hakemuksen käräjäoikeuden käsiteltäväksi.

Maksuohjelman pituus on yleensä viisi vuotta. Maksuohjelmassa vahvistetaan määrätty kiinteä summa, joka velallisen on maksettava. Tästä voidaan poiketa, jos on oletettavaa, että velallisen maksukyky tulee maksuohjelman aikana muuttumaan tavanomaista enemmän tai, jos se muutoin on tarkoituksenmukaista. Joka tapauksessa maksuohjelma tulee laatia niin, että velkojat koko ajan pystyvät kontrolloimaan ohjelman toteutumista.

Tuomioistuin voi velallisen hakemuksesta muuttaa maksuohjelmaa, jos ohjelman aikana tapahtuu ennalta arvaamattomia tai muita erityisiä muutoksia, jotka heikentävät velallisen kykyä noudattaa ohjelmaa. Tuomioistuin voi muuttaa maksuohjelmaa velkojan hakemuksesta, jos velallisen taloudellinen asema paranee olennaisesti maksuohjelman aikana.

2.3 Nykytilan arviointi

Voimassa oleva velkajärjestelylaki on täyttänyt pääasiallisen tehtävänsä, toisin sanoen ylivelkaantuneiden henkilöiden taloudellisen tilanteen tervehdyttämisen (niin sanottu rehabilitaatio). Kuitenkin alkuaankin vaativa lainsäädäntö on käynyt vaikeaselkoiseksi osittaisuudistusten myötä. Suomalainen yhteiskunta on muuttunut olennaisella tavalla

sitten voimassa olevan velkajärjestelylain säätämisen. Nykyistä yhteiskuntaa voidaan luonnehtia luottoyhteiskunnaksi, jossa luottojen käyttö on kansalaisten ja yritysten keskuudessa laajaa ja jossa luottojen markkinointi on osin voimallista sekä perintä tehokasta. Monet syyt, kuten luottojen saatavuus ja alhainen korkotaso ovat johtaneet siihen, että kotitalouksien velkaantumistaso on noussut noin 115 prosenttiin (Finanssialan Keskusliiton tilasto). Maksuhäiriömerkintöjä oli vuoden 2010 lopussa Suomen Asiakastiedon tilaston mukaan lähes 320 000 henkilöllä.

Valtakunnanvoudinviraston tilaston mukaan vuonna 2010 ulosottoon saapui perittäväksi yhteensä 2,7 miljoonaa asiaa. Määrä on viisi prosenttia suurempi kuin vuonna 2009. Ulosottovelallisten määrä vuoden 2010 lopussa oli noin 240 000. Määrä on suunnilleen sama kuin vuonna 2009.

Luotonantoa ja perintää sivuvaan lainsäädäntöön on tehty huomattavia muutoksia, joissa otetaan huomioon luottoyhteiskunnan rakenteelliset tekijät. Mainita voidaan ulosottokaaren ja luottotietolain muutokset, joilla mahdollistettiin lopullisesti vanhentuneiden saatavien poistaminen maksuhäiriörekisteristä (L 932/2009 ja 933/2009) sekä kuluttajansuojalain 7 luvun uudistus (L 746/2010). Jälkimmäisessä uudistuksessa kuluttajansuojalain mainittuun lukuun otettiin muun muassa säännökset hyvästä luotonantotavasta (13 §), velvollisuus arvioida kuluttajan luottokelpoisuus (14 §) ja luotonhakijan henkilöllisyyden toteaminen (15 §).

On käynyt tarpeelliseksi saattaa myös velkajärjestelylaki vastaamaan muuttuneita olosuhteita. Kuten Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen seuranatatutkimus osoittaa, yhteiskunnan luotonantomekanismien muutokset näkyvät selvästi myös siinä, mikä on nykyisin kansalaisten velkaantumisen keskeisin syy. Yli puolet talous- ja velkaneuvonnassa asioineista velallisista oli maksuvaikeuksissa kulutusluottojen ja laskujen vuoksi ilman, että taloudellisissa olosuhteissa olisi tapahtunut jokin selkeä olosuhteiden muutos. Nykyisessä laissa tiettävästi useimmin sovellettavaksi tullut esteperuste ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen” kohdentuu liiaksi yksin velallisen toimien arviointiin. Velallisen velkaantumisyytiä tarkasteltaessa on perusteltua aiempaa nimenomaisemmin kiinnittää huomiota myös luotonantajien toimintaan luottomarkkinoilla ja hyvän luotonantotavan edellytysten täyttymiseen. Kyse on oikeudenmukaisesta ja perustellusta riskijaosta velallisen ja velkojan kesken.

Nykyisen lain mukaan velallinen on maksukyvytön silloin, kun hän on muutoin kuin väliaikaisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Kuitenkaan tämän edellytyksen täyttyminen ei yksin merkitse sitä, että velallinen olisi siinä määrin velkaantunut, että hän olisi velkajärjestelyn tarpeessa.

Nykyisessä laissa velallisen maksuvaralaskelmat ovat olleet monimutkaisia ja vaatineet niin talous- ja velkaneuvojien resursseja kuin aiheuttaneet yhteiskunnalle kustannuksia selvittäjille maksettuna palkkioina. Osin taustalla selvittäjien käyttämisessä on ollut talous- ja velkaneuvonnan resurssien riittämättömyys ja selvittäjien käyttämisestä käräjäoikeuksille aiheutunut helpotus. Selvittäjille viime vuosina maksettujen palkkioiden määrä on vaihdellut 1,3-1,6 miljoonan euron välillä vuodessa. Oikeustieteen tohtori *Kirsti Rissasen* tekemästä selvityksestä (Talous- ja velkaneuvonnan arviointi. Työ- ja

elinkeinoministeriön julkaisuja. Kilpailukyky 8/2009) käy ilmi, että selvittäjiä on jouduttu käyttämään laajamittaisesti.

Esimerkiksi vuonna 2007 velkajärjestelyhakemuksia tehtiin käräjäoikeuteen yhteensä 2 700 kappaletta. Niistä talous- ja velkaneuvoja laati maksuohjelman 486 tapauksessa ja selvittäjä yli 2 000 tapauksessa. Valtaosan maksuohjelmista ovat siis valmistelleet tuomioistuimen määräämät selvittäjät, jotka ovat yleensä asianajajia. Asianlaita on tämä, vaikka velkajärjestelylain mukaan ulkopuolinen selvittäjä tulisi määrätä vain tarvittaessa. Kuten Kirsti Rissasen selvityksessä todetaan, käytännöksi on kuitenkin muodostunut se, että selvittäjä määrätään aina, kun hakemukseen ei liity maksuohjelmaehdotusta. Selvittäjä saa neljän kuukauden maksuvaraa vastaavan palkkion velalliselta ja loput valtiolta. Valtiolle aiheutuvien menojen lisäksi selvittäjän käyttämisestä seuraa mainitun selvityksen mukaan asian viivästymistä ja se, että asiakkaan taloudellisen tilanteen selvittäminen, sovintoon pyrkiminen ja maksuvaran oikein arvioiminen jäävät helposti pinnallisemmaksi kuin toimittaessa alusta alkaen velkaneuvonnan kanssa. Selvityksen mukaan olisikin syytä arvioida, onko talous ja velkaneuvojilla enemmän mahdollisuuksia laatia maksuohjelmaehdotuksia ja samalla tukea kokonaisvaltaisemmin velkajärjestelyvelallisia. Näitä selvityksen linjauksia on tässä ehdotuksessa pyritty toteuttamaan.

Nykyisen lain mukaiset maksuohjelmat eivät läheskään aina ole johtaneet tarkoitukseensa eli velallisen uuteen taloudelliseen alkuun (ns. fresh start) maksuohjelman päättymisen jälkeen. Edellä mainittu selvitys osoittaa, että lokakuun lopussa 2008 ulosotossa oli perinnässä 3 412 sellaista saatavaa, jotka sisältyivät yhteensä 1 845 henkilölle vahvistettuun maksuohjelmaan. Tämä perustuu siihen, että nykyisen velkajärjestelylain 42 §:n mukaan kolmen kuukauden laiminlyönti maksuohjelman toteuttamisessa oikeuttaa velkojan hakemaan koko maksuohjelman mukaista osuuttaan ulosoton kautta. Edellä mainittu luku siis kertoo, että lähes 2 000 velallista oli tietyllä hetkellä ulosotoperinnässä maksuohjelmiin perustuvista rästeistä, mutta ei kerro sitä, kuinka paljon sellaisia velallisia on kaikkiaan, jotka ovat jääneet velkavastuuseen maksuohjelman perusteella.

Erityisen ongelmallisia ovat yksittäiset vaateet, joita velkojat ovat esittäneet vuosien kuluttua maksuohjelman päättymisen jälkeen. Laissa ei säädetä nykyisin aikarajaa maksuohjelman mukaisten erien vaatimiselle. Tällaiset vaatimukset ovat usein tulleet velalliselle varsin ikävinä yllätyksinä, joskin periaatteessa velallisten tulee olla selvillä maksuohjelman mukaisesta maksuvelvollisuudestaan.

Huomattavia oikeusturvaongelmia sisältyy nykyisen velkajärjestelylain lisäsuoritusjärjestelmään. Kirsti Rissasen selvityksessä todetaan, että lisäsuoritusvelvollisuuden laskeaminen on osoittautunut asiakkaille erittäin vaikeaksi, ja lisäsuoritusvelvollisuuden tarkistamista koskevat asiat ovat työllistäneet talous- ja velkaneuvontaa. Vuonna 2007 lisäsuoritusasioiden määrä oli 3 201. Asian jälkikäteinen selvittely on usein ongelmallista. Lisäsuoritusvelvollisuus voi koskea taannehtivasti kymmentäkin vuotta silloin, kun velallinen on saanut säilyttää asuntonsa. Järjestelmä on mainitun selvityksen mukaan osoittautunut käytännössä vaikeaksi hallita ja on aiheuttanut velallisille paljon epätietoisuutta ja ahdistusta. Selvityksessä suositellaan, että lisäsuoritusvelvollisuusjärjestelmä kokonaisuudessaan ja etenkin siihen liittyvä taannehtiva maksuvelvollisuus otettaisiin uudelleen harkittavaksi.

Lopuksi selvityksessä tuodaan esiin se mahdollisuus, että velkajärjestelyyn liittyvän monimutkaisuuden johdosta selvitettäisiin, voitaisiinko myös Suomessa kehittää nykyisen velkajärjestelyn vaihtoehdoksi Ruotsin mallin mukainen ulosotossa tapahtuva velkajärjestely. Ruotsin mallia on selostettu edellä jaksossa 2.2.

Lisäsuorituksiin liittyviä oikeusturvaongelmia ei voida olennaisesti lievittää muutoin kuin muuttamalla maksuvaran määräytyminen sellaiseksi, että velkojille maksettava osuus seuraa mahdollisimman tarkoin velallisen tulojen muutoksia (”reaaliaikaisuus”).

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

3.1 Yleistä

Tässä esityksessä ehdotetaan kokonaan uuden velkajärjestelylain säätämistä. Lain nimikkeenä olisi ”velkajärjestelylaki”. Tätä nimikettä ehdotetaan, koska lain soveltamisalaan pyritään saamaan aiempaa laajemmin myös pienimuotoista yritystoimintaa harjoittavat yksityisen ammatin- ja elinkeinonharjoittajat. Lisäksi jotta nimike erottuisi nykyisestä laista, aivan samannimistä nimikettä ei ole syytä ehdottaa. Ehdotetun lain nimen huono puoli on se, että sana ”velkajärjestely” on samalla yleisnimike. Myös yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993, jäljempänä yrityssaneerauslaki) mukaisessa menettelyssä on kyse velkojen järjestelystä. Kun kuitenkin kyseisen lain nimikkeestä käy ilmi, että se koskee yritystoimintaa, sekaantumisen vaaraa ei syntyne.

Uuden lain ehdottaminen ei tarkoita sitä, että nykyisen lain päätavoitteet kyseenalaistettaisiin. Myös nyt ehdotettavalla lailla pyritään siihen, että ylivelkaantuneen kansalaisen taloudellinen tilanne voitaisiin saada hallintaan ja tervehdyttää niin, että velallinen voisi siirtyä normaalitilaan taloudessaan ja toimia yhteiskunnassa aktiivisesti. Ehdotuksella pyritään vähentämään ylivelkaantumisesta aiheutuvia haittoja, ennen kaikkea velallisten syrjäytymistä. Syrjäytymisestä aiheutuu paitsi inhimillistä kärsimystä, myös yhteiskunnalle huomattavia kustannuksia muun muassa toimeentulotuki- sekä muiden sosiaali- ja terveystenonien kasvuna.

Velkajärjestelylainsäädännöllä pyritään aikaansaamaan tasapainoinen riskinjako nykyisessä luottoyhteiskunnassa velkaantumisen aiheuttamien kustannusten jakamisessa velallisten, velkojien ja yhteiskunnan kesken. Tämä pyrkimys näkyy muun muassa velkajärjestelyn edellytyksiä ja esteitä koskevissa säännösehdoituksissa sekä maksuohjelman pituudessa. Yrittäjien pääsyä velkajärjestelyyn ei saisi rajoittaa enempää kuin on välttämätöntä eikä laajemmin kuin velkajärjestelylain ja yrityssaneerlauslain soveltamisalojen rajanvedon kannalta on tarkoituksenmukaista.

Näiden päätavoitteiden rinnalla konkreettisempina menettelyä koskevinä tavoitteina on yksinkertainen, joustava ja kontrolloitu velkajärjestelymenettely. Niin itse menettelyn kuin sitä koskevien säännösten tulisi olla mahdollisimman selkeitä ja ymmärrettäviä. Velkajärjestelylainsäädäntö koskettaa suoraan velallista itseään, joten olisi tavoiteltavaa, että myös velalliset voisivat ymmärtää, mitä säännöksillä tarkoitetaan. Yksinkertaisuudella pyritään myös ennakoitavuuteen ja menettelyn kustannusten karsimiseen. Ehdotuksen mukaan tyydyttäisiin vähemmän muuttuvia tekijöitä sisältävään maksukyvyyn

määrittelyyn. Velalliselle jäävä taloudellisen vähimmäissuoja (elinkustannusosa) tulee määrittellä niin yksinkertaisesti kuin se on mahdollista. Täysin kaavamainen määrittely ei kuitenkaan ole perusteltu, koska silloin järjestelmästä tulee joillekin velallisille liian ankara ja toisille turhankin lievä.

Yksinkertaisuus merkitsee velallisen kannalta muun muassa sitä, ettei hänen tarvitse tilittää mahdollisesti kymmenille velkojille kuukausittain pieniä rahamääriä vaan hän voi suorittaa kuukausimäärän ulosottomiehelle tai tulon maksajalle voidaan antaa maksukielto, ja ulosottojärjestelmä huolehtii kertymän jakamisesta velkojille. Lisäksi kun velkojille maksettava määrä olisi automaattisesti laissa säädettyssä suhteessa velallisen tuloihin, myöskään velallisille vaikeiksi osoittautuneita lisäsuorituslaskelmia ei tarvittaisi. Tämä parantaa myös järjestelmän ennakoitavuutta. Kuitenkaan kaikin osin kovin yksinkertaiseen malliin ei päästä. Erityisesti tämä koskee laskelmaa velallisen omistusasunnon säilyttämisessä, jossa joudutaan tasapainottamaan kaksi merkittävää intressiä oikeudenmukaisella tavalla: velallisen asumisen turvaaminen ja velkojan omaisuuden suojaan kuuluva maksunsaantioikeus. Myös nykyisessä laissa asunnon säilyttämislaskelma on varsin monimutkainen.

Menettelyn tulisi olla joustava siinä mielessä, että esimerkiksi velallisen velkojille maksumen osan tulisi mukautua kulloiseenkin tulotasoon. Muussa tapauksessa käy niin, että tulojen noustessa velalliselle syntyy lisämaksuvelvollisuus ja tulojen laskiessa tai väliaikaisesti lakatessa velalliselle jää siitä huolimatta jäljelle maksuvelvollisuus. Joustavuus tarkoittaa myös sitä, ettei muutosten tekeminen menojen koskevaan maksuohjelman osaan saisi edellyttää liian raskasta koneistoa, esimerkiksi oikeudenkäyntiä. Muutokset velallisen suoritettavaan määrään hoidettaisiin ehdotetussa mallissa ulosoton kautta. Ulosottomiehen ratkaisusta velallinen saa valittaa käräjäoikeuteen.

Menettelyn tulisi myös olla siinä mielessä kontrolloitu, ettei jäisi pelkästään velallisen myötävaikutusvelvollisuuden omaehtoisen noudattamisen varaan se, tulevatko maksuohjelman mukaiset suoritukset hoidetuksi. On niin velallisen kuin velkojan etu, että silloin kun maksuohjelma päättyy, jälkiselvittelyjä ei pääsääntöisesti olisi. Jälkiselvittelyjä pyritään uudistuksessa estämään sillä, että velallisten toimia kontrolloidaan jo ohjelman aikana. Nykyisen hajautetun velkojakontrollin sijaan ehdotetaan, että maksuohjelman toteuttamisen valvonta annettaisiin ulosottolaitoksen tehtäväksi. Sen sijaan itse velkajärjestelyn myöntämistä ja maksuohjelman vahvistamista ei ehdoteta siirrettäväksi pois käräjäoikeuksilta.

3.2 Järjestelyyn kuuluvat velat

Nykyiseen tapaan velkajärjestely olisi yleistäytäntöönpanoa, toisin sanoen siihen kuuluisivat kaikki kyseisen velallisen velat ja ulosmittauskelpoiset varat. Velkajärjestelyn piiriin kuuluisivat velallisen kaikki velat lukuun ottamatta vakuusvelkoja. Vakuusvelat jäisivät järjestelyn ulkopuolelle, ja niille voitaisiin ottaa suoritus ohjelman aikana ainoastaan vakuusesineestä. Vakuusvelan maksuaikataulua voitaisiin kuitenkin kohtuullisessa määrin pidentää. Korkoa saataisiin järjestellä niin, että eräänäntynyt viivästyskorko voitaisiin poistaa ja vakuusvelalle maksettavaa juoksevaa korkoa voitaisiin jossakin määrin järjestellä.

Velkajärjestelyveloilla olisi velkajärjestelyssä yhtäläinen maksunsaantioikeus kuitenkin niin, että - kuten nykyisinkin - lapsen elatusavulla olisi etuoikeus. Tämä etuoikeus olisi kuuden kuukauden ajalta nykyisen vuoden sijaan, koska maksuohjelmatkin ovat lyhentyneet. Maksuohjelman aikana erääntyvä lapsen elatusavun maksaminen turvattaisiin sillä, että lapselle maksettuun elatusapuun varattaisiin rahaa velalliselle määrättävässä elinkustannusosassa.

Jos häätö on keskeytetty, ennen ohjelman alkua maksettaisiin vuokratästä enintään kolmen kuukauden ajalta, mutta ohjelma jatkuisi vastaavasti. Maksunsaantijärjestyksessä viimeisenä olisivat maksunsaantilain mukaan niin sanotut takasijalla olevat saatavat. Ne saavat suorituksen vasta, kun muut saatavat on ensin täysin maksettu.

Rajana sille, kuuluuko tietty velka velkajärjestelyn piiriin, olisi se, onko saatava syntynyt ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista, toisin sanoen ennen kuin käräjäoikeus on tehnyt päätöksen velkajärjestelyn alkamisesta.

3.3. Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

Ehdotetussa laissa määriteltäisiin nimenomaisesti se, minkälaista maksukyvyttömyyttä velkajärjestelyn myöntäminen edellyttää. Velkajärjestelyn tarpeen muodostaisi vasta selvä epäsuhte taloudellisten resurssien ja ansaintakyvyn sekä toisaalta velkamäärän välillä.

Pelkästään se, että velallinen on sitoutunut esimerkiksi 30 vuoden asuntolainaan, ei tee hänestä maksukyvytöntä, jos velallinen asuntonsa myymällä voisi parantaa tilannettaan niin olennaisesti, että mahdollisesti jäävät velat eivät ole selvässä epäsuhteessa velallisen maksukykyyn nähden.

Työkykyisen velallisen velkajärjestelyn edellytyksenä olisi, että velallinen on työmarkkinoiden käytettävissä, toisin sanoen työssä tai työtön työnhakija. Jos taas velallinen on opiskelija tai on poissa työelämästä perhe- tai muista syistä, edellytyksiä velkajärjestelyn myöntämiselle ei pääsääntöisesti olisi.

Velkajärjestelyn esteiden osalta ehdotus rakentuu osin nykyisen lain varaan, osin uusiin periaatteisiin. Käytännössä useimmin on sovellettu voimassa olevan lain esteperustetta ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen”. On osoittautunut, että käsite on nykyaikaisessa yhteiskunnassa vieras ja yleisesti on vaikea mieltää, minkälaisesta velkaantumisesta on kysymys. Tässä ehdotuksessa käytetään sanoja ”piittaamaton” ja ”vastuuton” velkaantuminen. Arviointiperusteisiin, onko kyse tällaisesta moitittavasta velkaantumisesta, lisättäisiin ”velallisen ikä”. Huomiota on haluttu kiinnittää erityisesti nuorten puuttuvasta elämäkokemuksesta aiheutuvan velkaantumisen erityispiirteisiin.

Piittaamatonta tai vastuutonta velkaantumista arvioitaisiin paitsi velallisen toimien näkökulmasta, myös velkojan oman toiminnan kannalta. Keskeistä on siis myös kysyä, onko luotonantajien toiminta ollut asianmukaista hyvän luotonantotavan kannalta. Tällä tavalla pyritään korostamaan kummankin osapuolen vastuuta nykyisessä luottoyhteiskunnassa siitä, ettei luotonanto johtaisi ylivelkaantumiseen. Hyvällä luotonantotavalla

tarkoitetaan kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ssä tarkoitettua luotonantotapaa. Kun kuitenkin kyseistä säännöstä ei sovelleta taannehtivasti vanhoihin luottosuhteisiin, on ollut tarpeen kirjoittaa hyvää luotonantotapaa koskeva edellytys yleisempään muotoon.

Kuten nykyisessä laissa, myös tämän ehdotuksen mukaan tietyt perusteet ("vastasyyt") voivat olla perusteena myöntää velkajärjestely esteestä huolimatta. Näitä syitä olisivat velkajärjestelyä edeltänyt velallisen myötävaikutus ja aika, joka on kulunut ylivelkaantumisesta tai niistä velallisen toimista, jotka ovat muodostaneet esteen velkajärjestelylle. Kyseessä on painavien syiden kokonaisarvio samaan tapaan kuin nykyisessä laissa. Jos tuomioistuimien toteaa ensin, että velkajärjestelylle on este mutta siitä huolimatta velkajärjestelylle on painavat syyt, velkajärjestely voidaan myöntää. Tässä tapauksessa maksuohjelman pituus olisi kuitenkin viisi vuotta. Tämä vastaa elokuun alusta 2010 voimaan tullutta lainmuutosta.

3.4 Velallisen taloudellinen vähimmäissuoja

Velalliselle tulee jättää sellainen taloudellinen vähimmäissuoja, että velallinen ja hänen elatuksensa varassa olevat perheenjäsenet tulevat toimeen. Tätä edellyttää jo velkajärjestelyn tarkoitus: järjestelmä ei ole onnistunut, jos velallinen joutuu ottamaan lisää luottoa selviytyäkseen maksuohjelmasta. Lisäksi liian tiukka maksuohjelma ajaa velallisia toimeentulotuen piiriin.

Tuskin voidaan saavuttaa myöskään sellaista ratkaisua, joka kaikissa tilanteissa ja kaikissa olosuhteissa täydellisesti suojaisi velallisen toimeentulon. Ongelmana on se, että vaikka velallisen elinkustannukset olisi tietyntyyppisenä hetkenä "räätälöity" euron tarkkuudella, määrä ei enää ole oikea, jos olosuhteet muuttuvat. Jatkuvien muutosten tekeminen esimerkiksi tulojen vaihdellessa on käytännössä mahdotonta.

Tässä ehdotuksessa velallisen elinkustannusosa rakentuu kahdesta osasta: perusosasta ja erityisosasta. Perusosa lasketaan ulosoton suojaosuuden perusteella, joskaan ulosoton suojamääriä ei käytetä sellaisenaan. Velkajärjestelyn perusajatus edellyttää, että koska suuri osa veloista annetaan käytännössä anteeksi, tulee kaikkien velallisten tuloista riippumatta käyttää velkojensa hyväksi kaikki se varallisuutensa ja tulonsa, joka ei ole välttämätöntä elinkustannusten kattamiseen. Ulosoton suojamäärä (suojaosuus ja siihen tehtävä perhekorotus) on sidottu kansaneläkeindeksiin. Näin ollen myös velkajärjestelyn elinkustannusosa seuraa elinkustannusindeksiä.

Kaikille velallisille määritettäisiin edellä mainittu perusosa. Niille velallisille, joilla on sellaisia tavanomaisesta poikkeavia välttämättömiä ja pysyväisluonteisia elinkustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta, iästä, työmatkoista tai muusta erityisestä syystä, laskettaisiin perusosan lisäksi niin sanottu erityisosa. Se laskettaisiin keskimääräisten menojen perusteella, jotta voidaan välttää jatkuvat elinkustannusosan muutokset.

Ehdotetussa mallissa joustoa saadaan lisäksi kolmesta vapaakuukaudesta vuodessa sekä maksuohjelman alkamisen lykkäämismahdollisuudesta. Taloudellista liikkumavaraa saadakseen velallinen voi käyttää vuosittain kolme vapaakuukautta, joiden aikana saamansa tulon hän saa pitää itsellään. Lisäksi velallisella on mahdollisuus ulosotosta va-

paana lykätä maksuohjelman alkamista enintään neljällä kuukaudella, jona aikana saamansa tulon hän saa pitää itsellään. Näin velallinen saa hiukan kerätyksi varoja maksuohjelman aikaisiin yllättäviin menoihin.

Kuten edellä todettiin, ehdotetussa laissa on nykyisen lain tapaan keskeinen ajatus, että velallisen on suoritettava tuloistaan velkojille kaikki se määrä, joka ei ole välttämätöntä toimeentulon kannalta. Kuitenkin se, millä tavalla velkojille maksettava summa määritetään, on erilainen kuin voimassa olevassa laissa. Nykyisin velalliselle määritellään kiinteä maksuvara tulojensa perusteella. Ongelmana on, että maksuvara ei joustaa alaspäin, jos velallisen tulot alentuvat. Toisaalta nykyinen maksuvara ei toimi ”reaaliaikaisesti” silloin, kun velallisen tulot nousevat, vaan joudutaan laskemaan lisäsuorituksia. Näiden ongelmien korjaamiseksi ehdotetaan, että maksuohjelmassa ei määritettäisi velallisen tuloja. Velkojille menevä määrä sopeutuisi kulloisiinkin velallisen tuloihin ja vaihtelisi sen mukaan, ovatko velallisen tulot nousseet vai laskeneet. Jos velallisen tulot laskevat alle laissa säädetyn vähimmäismäärän - elinkustannusosa lisätynä vähimmäistilityksen määrällä (40 eurolla) - velallisella ei ole sinä kuukautena lainkaan maksuvelvollisuutta. Näin ollen ei jää ”rästii”, eikä maksuohjelmaa myöskään tarvitse muuttaa. Täten maksuohjelma joustaa kulloisenkin tulotason mukaan.

Ehdotuksessa on myös pyritty yksinkertaistamaan velallisen taloudellisen suojan määrittelyä. Kuten edellä todettiin, elinkustannusosa rakentuisi ulosoton suojaosuuden ja elatuksen varassa olevaa perheenjäsentä koskevan korotuksen varaan. Ulosotossa velallinen saa pitää tulostaan suojaosuuden lisäksi tietyn palkanosan, joka on vähintään kolmasosa nettotulon ja suojaosuuden erotuksesta. Velkajärjestelyssä elinkustannusosa määräytyisi tietyn prosenttimäärän mukaan suoraan ulosoton suojaosuudesta, mutta toisaalta vuokratulot ja muut todelliset asumiskulut otettaisiin huomioon. Tämä on tarpeen sen varmistamiseksi, että suhteellisen pitkäkestoisessa velkajärjestelyssä vältettäisiin velallisten uudelleen velkaantuminen maksuohjelman aikana liian tiukan elinkustannusosan johdosta. Jos velallinen jakaa asumiskulut toisen kanssa, huomioon otettaisiin velallisen osuus asumiskuluista. Mahdollinen asumistuki vähennettäisiin asumiskuluista.

Edellä mainitut erät otettaisiin huomioon samalla tavalla kaikkien velkajärjestelyvelallisten kohdalla. Riittävän elinkustannusmäärän varmistamiseksi joissakin tapauksissa jouduttaisiin ottamaan huomioon myös yksilöllisiä menoja, kuten huomattavia ja tavallisuudesta poikkeavia sairausmenoja tai työmatkakustannuksia. Nämä erityiskustannukset määritettäisiin niiden keskimääräisen määrän mukaisina. Näin pyritään välttämään määrien edestakainen muuttaminen. Elinkustannusosan muutokset maksuohjelman aikana tehtäisiin ulosottomiehen päätöksellä. Ulosottomiehen päätöksistä valitetaan käräjäoikeuteen, joten velallisella tai velkojilla olisi halutessaan mahdollisuus saattaa asia käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Sitä osaa tulosta, joka ylittää edellä mainitun elinkustannusosan nimitettäisiin tilitysosaksi. Palkan, eläkkeen ja muun vastaavan toistuvaistulon saajalle tilitysosa muodostuisi nettotulon ja elinkustannusosan erotuksesta. Elinkeinotulosta tilitysosa olisi lähtökohtaisesti samansuuruinen kuin ulosotossakin eli kuudesosa bruttotulosta. Kaikille velallisille jäisi kuitenkin aina elinkustannusosa käyttöönsä.

Ehdotuksessa on pidetty velallisen kohtuullisen vähimmäistoimeentulon määrittelyssä pohjana Kuluttajatutkimuskeskuksen tutkimusta *Mitä eläminen maksaa? Kohtuullisen minimin viitebudjetit (Anna-Riitta Lehtinen – Johanna Varjonen – Anu Raijas – Kristiina Aalto – Riepu Pakoma, Julkaisuja 4/2010)*.

Kyseisen tutkimuksen mukaan viitebudjetti on ilman asumista ja liikkumista seuraava:

	euroa/kuukaudessa
- nainen yksin alle 45 vuotta:	583
- mies yksin alle 45 vuotta:	576
- nainen yksin yli 65 vuotta	499
- mies yksin yli 65 vuotta	495
- pariskunta	957 (velallisen osuus: 478,50)
- perhe (kaksi aikuista, kaksi lasta)	1 497 (velallisen ja lasten osuus: 1 018,50)

Näiden määrien lisäksi velalliselle lasketaan rahamäärä asumiseen ja liikkumiseen. Nämä kustannukset ovat paikkakuntasidonnaisia, ja niiden määrä vaihtelee sen mukaan, asuuko ja liikkuuko velallinen Helsingissä, pääkaupunkiseudulla vai muualla Suomessa (yli 100 000 asukasta, 60 000–100 000 asukasta, 20 000–59 999 asukasta ja alle 20 000 asukasta). Esimerkiksi yksin asuvalla naisella, joka on alle 45-vuotias, liikkumisen kustannus julkisilla kulkuvälineillä vaihtelee 43–89 euron välillä ja asuminen 338–654 euron välillä asuinpaikasta riippuen. Lapsiperheessä, jossa on kaksi aikuista ja kaksi lasta, liikkumisen kustannus on 108–178 euroa ja asuminen 692-1 338 euroa kuukaudessa.

Ehdotuksessa on kehitetty malli, joka on sidoksissa ulosoton indeksisidonnaiseen suojaosuuteen ja jättää edellä mainittuja viitebudjetteja lähellä olevan määrän velallisen elinkustannuksiin. Ehdotuksen mukaan velalliselle jäisivät kaikki määrätarkoitukseen tulevat sosiaali-etuudet, kuten lapsilisä ja erilaiset korvausmuotoiset etuudet. Näitä etuuksia ei siis laskettaisi mukaan velallisen tuloiksi. Tämä vastaa ulosottomenettelyssä noudatettuja periaatteita. Asumistuen määrä vähennettäisiin kuitenkin vuokratuloista, ja huomioon otettaisiin vain velallisen itsensä vastattavaksi jäävän vuokran määrä. Sen sijaan kaikki palkan sijaan tulevat etuudet, kuten ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha ja sairauspäiväraha, olisivat velallisen tuloa samalla tavalla kuin ulosottomenettelyssä.

Ehdotuksen mukaan velalliselle jäisi seuraavat määrät, joihin sisältyy kustannus liikkumisesta mutta ei vuokratukustannuksia (tai omistusasumisen kustannuksia):

euroa/kuukaudessa:

- velallinen yksin	595,65 (+ vuokra kokonaan)
- velallinen asuu yhdessä toisen kanssa	501,60 (+ puolet vuokrasta)
- velallinen asuu yksin, yksi elatuksen varassa	659,31 (+ vuokra kokonaan)
- velallinen asuu yksin, kaksi elatuksen varassa	817,02 (+ vuokra kokonaan)
- velallinen asuu yhdessä toisen kanssa, yksi elatuksen varassa	659,31 (+ puolet vuokrasta)
- velallinen asuu yhdessä toisen kanssa, kaksi elatuksen varassa	817,02 (+ puolet vuokrasta)

Summat näyttävät osin suuremmilta, osin pienemmiltä kuin vähimmäisviitebudjetin luvut. Ero selittyy sillä, että velkajärjestelyä koskeviin määriin sisältyvät myös kulut liikkumisesta. Toisaalta lapsiperheen luvut ovat pienemmät kuin viitebudjetissa. Tämä johtuu siitä, että lapsilisiä tai elatusapua tai -tukea ei laskettaisi ehdotetussa järjestelmässä tuloksi. Kun ne lisätään yllä olevaan määrään, saadaan melko tarkoin viitebudjetin mukainen euromäärä.

Ehdotetut elinkustannusosan määrät ylittävät useissa tapauksissa niin toimeentulotuen tason kuin jossakin määrin nykyisen velkajärjestelynormin. Taulukon muotoon tehtyä vertailua on kuitenkin mahdotonta esittää, koska nykyinen velkajärjestelynormi perustuu yksittäistapaukselliseen laskemiseen, jossa vaikuttavat myös puolison tulot ja menot. Ehdotetussa mallissa on irtaannuttu tällaisesta ajattelusta, koska velkavastuu on henkilökohtainen. Velkojat eivät voi laskea sen varaan, että avio- tai aviopuoliso osallistuu velkajärjestelytilanteessa puolta suuremmalla määrällä asumiskustannuksiin tai päinvastoin, että pelkästään tulojen määrän perusteella velkajärjestelyvelallista pidettäisiin aviopuolisoonsa nähden elatusvelvollisena silloin, kun hän on itse maksukyvytön. Avopuolison osalta elatusvelvollisuutta ei edes lähtökohtaisesti ole. Kumppanin tuloista ja menoista irtautumista perusteellaan myös erilaisten parisuhteiden rinnastamisen vaikeudella ja sillä, ettei velallisen elinkustannuksiin jäävä osuus muuttuisi sen mukaan, miten parisuhteen käy. Lisäksi voidaan todeta, että jos velallisen elinkustannusosaan vaikuttaa voimakkaasti avio- tai avopuolison tulottomuus, tulisi ryhtyä tutkimaan myös syitä, miksi avio- tai avopuoliso on ilman tuloja. Kun ei voida sallia sitä, että velallinen itse on oman valintansa perusteella työelämän ulkopuolella, tulisi myös elatuksenvarassa olevan avio- tai avopuolison kohdalla edellyttää, että hänen työpanoksensa on lähtökohtaisesti käytettävissä, jos työssäkäyntiin on mahdollisuuksia. Tällainen kontrolli ja tietynlaisen myötävaikutusvelvollisuuden ulottaminen ei kuitenkaan ole perusteltua velkasuhteen ulkopuolisiin tahoihin nähden.

Edellä mainittuihin määriin lasketaan lisäksi 8 §:ssä säädetyllä tavalla vuokra ja omistusasumisen kustannukset. Velkajärjestelyssä ne otettaisiin huomioon todellisen määräisinä, jos asumiskustannusten määrä on perhekokoa, paikkakunta ja muut vastaavat seikat huomioon ottaen kohtuullinen. Kuten edellä todettiin, asumistuki vähennettäisiin asumiskustannuksista.

3.5 Menettely talous- ja velkaneuvonnassa ja käräjäoikeudessa

Ehdotuksen lähtökohtana on, että talous- ja velkaneuvonta on merkittävin ylivelkaantuneiden kansalaisten neuvontapaikka, jossa myös valtaosa velkajärjestelyhakemuksista valmistellaan. Talous- ja velkaneuvonnalle ei kuitenkaan ehdoteta yksinoikeutta valmistella velkajärjestelyhakemuksia vaan myös kolmannen ja yksityisen sektorin toimijat voivat tarjota palvelujaan ja myös velallinen itse voi laatia hakemuksensa.

Edellä mainittu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen seurantatutkimus osoittaa, että sovintoja saadaan talous- ja velkaneuvonnassa aikaan enää melko rajoitetusti. Tämä johtuu velkojen suuresta lukumäärästä ja luonteesta (suurten pankkivelkojen sijaan tulleet lukuisat pienet kulutusluotot ja maksamattomat laskut) sekä velallisten vähäisestä maksukyvyistä. Kun asianlaita on tämä, sähköisen asiointijärjestelmän kehittäminen talous- ja velkaneuvonnan käyttöön olisi ensiarvoisen tärkeää. Sähköisellä asiointijärjestelmällä voitaisiin helpommin tavoittaa suuri joukko velkojia ja käydä sähköisellä foorumilla sovintoneuvotteluja. On myös tarpeen ottaa lakiin säännös, joka mahdollistaa sovinnon vahvistamisen käräjäoikeudessa ilman pienvelkojen suostumusta, kun muut velkojat olisivat valmiit sopimaan velkojen järjestelystä. Tämän toivotaan lisäävän sopimuksia niin, että varsinainen velkajärjestely voitaisiin välttää nykyistä useammin.

Toimivia yrittäjiä oli seurantatutkimuksen mukaan vain muutama prosentti asiakaskunnasta. Toimivan yrittäjän mahdollisuus saada talous- ja velkaneuvonnasta asiantuntevaa apua ei välttämättä ole kovin hyvä. Tästä syystä ehdotetaan, että yritystoimintaa harjoittava yksityinen ammatin- tai elinkeinonharjoittaja voitaisiin ohjata julkisen oikeusavun piiriin talous- ja velkaneuvonnasta. Käytännössä oikeusaputoimistosta annettaisiin tehtävä yksityiselle avustajalle, toisin sanoen sellaiselle asianajajalle, jolla on yritystoiminnan sektorin erityisosaamista ja -kokemusta.

Käräjäoikeuskäsittelyä koskevia säännöksiä on pyritty virtaviivaistamaan. Myös asian siirtymisessä käräjäoikeuteen ja käsittelyn järjestämisessä siellä merkittävä edistysaskel olisi edellä mainitun sähköisen asiointijärjestelmän aikaansaaminen.

Toisin kuin nykyisin, velkajärjestelyhakemuksessa olisi valmiina maksuohjelmaehdotus, jonka velallinen on laatinut yleensä talous- ja velkaneuvojan avustuksella. Elinkustannusosaa koskeva laskelma on niin yksinkertainen, että ongelmia sen teknisessä laskennassa ei ole. Asunnon säilyttämistä koskeva laskelma on mutkikkaampi, mutta ei ylivoimaisen vaikea. Kun maksuohjelmaehdotus on hakemuksen liitteenä, asia voi saman tien edetä käräjäoikeudessa. Nykyisin hyvin usein määrätään ensin selvittäjä. Ehdotetut säännökset on kirjoitettu niin, että velallista ja velkojia kuultaisiin kootusti ja useita perättäisiä kuulemiskierroksia vältettäisiin. Kuten nykyisinkin, menettelyssä noudatettaisiin käräjäoikeudessa oikeudenkäymiskaaren 8 luvun hakemusasian käsittelyä koskevia säännöksiä.

Kuten edellä todettiin, käräjäoikeus voisi vahvistaa eräänlaisen ”pakkoakordin” silloin, kun kaikki suuret velkojat, joiden saatava on yli 1 000 euroa, ovat antaneet siihen suostumuksensa. Lisäksi edellytyksenä on, että maksunsaantijärjestys (etuoikeus) olisi sama kuin virallisessa velkajärjestelyssä.

3.6 Maksuohjelman kesto ja maksukyvyttömyyden väliaikainen syy

Vuoden 2010 elokuun alussa tuli voimaan velkajärjestelylain tarkistus (L 632/2010), jossa maksuohjelman normaalikesto lyhennettiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Kuitenkin niin sanottu nollaohjelma ja esteestä huolimatta vahvistettu ohjelma jäivät viiden vuoden mittaisiksi. Uudistus ei ole aiheuttanut erityisiä oikeudellisia ongelmia, mutta on ilmeisesti lisännyt talous- ja velkaneuvonnan työmäärän kasvamista velkojien lisääntyneiden väitteiden johdosta. Toisaalta tämä merkitsee sitä, että velallisten yhdenvertaisuus on lisääntynyt, koska pääsääntöisesti velallinen voi nykyisin lähteä siitä, että esteperusteet tutkitaan. Aikaisemmin esteperusteiden tutkiminen oli summittaisempaa. Osa velallisista on aikaisemmin päässyt suhteellisen helposti velkajärjestelyyn, jos velkojien joukossa ei ollut ketään sellaista (usein ammattimaista) velkojaa, jolla oli aktiivinen toimintapolitiikka esteväitteiden esittämisessä.

Tässä ehdotuksessa pohjana ovat edellä mainitun uudistuksen linjaukset. Maksuohjelman normaalikesto olisi siis kolme vuotta. Jos maksuohjelma on vahvistettu esteestä huolimatta painavien syiden perusteella, kesto olisi viisi vuotta. Työryhmä pitää voimassa olevan lain mukaista linjausta perusteltuna. Kuten Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen seurantatutkimus osoittaa, puolet velkajärjestelyvelallisista on velkaantunut siitä syystä, että he ovat ottaneet kulutusluottoja maksukykyään enemmän. Lisäksi velkaongelmat ovat suhteellisen tuoreita. Jos laajamittaisesti näissä tapauksissa maksuohjelman kesto olisi kolme vuotta, annettaisiin ”väärä viesti” kulutusluottojen ottajille. Toisaalta kevytmielisen velkaantumisen käsitteestä edellä todetulla tavalla luovuttaisiin ja esteperusteiden harkinnassa kiinnitettäisiin nykyistä enemmän huomiota myös luotonantajan omaan toimintaan. Ei siis ole tarkoitettu, että viiden vuoden ohjelmia olisi noin puolet ohjelmista. Kuitenkin se, että muissa kuin niin sanotuissa sosiaalisen suorituseseen (kuten sairaus, työttömyys) tilanteissa velallisella on riski joutua viiden vuoden maksuohjelmaan korostaa myös velallisen omaa vastuuta luottomarkkinoilla.

Uutena joustoa lisäävänä keinona ehdotetaan, että niin sanottu nollaohjelma voisi lyhentyä. Jos velallinen saisi kertymää joltakin kuukaudelta, maksuohjelma lyhentyisi loppupäästä kuukaudella, ei kuitenkaan alle kolmen vuoden. Niinpä jos velalliselle on alun perin vahvistettu viiden vuoden ohjelma, mutta tilitysosaa kertyisikin, velallinen voi päästä kolmessa vuodessa läpi velkajärjestelystä. Tällainen ”lyhentyvä viiden vuoden ohjelma” vahvistettaisiin myös silloin, kun tilitysosan kertyminen on tulojen vähäisyyden tai vaihtelevuuden vuoksi epävarmaa. Velallinen ei kärsi vahinkoa, sillä jos tulosta kertyy säännöllisesti velkojille tilitysosa, kyseinen velallinen on samassa asemassa kuin ne velalliset, joille alun alkaenkin vahvistettiin kolmen vuoden maksuohjelma. Lyhentyvyydellä pyritään paitsi kannustamaan velallisia toimimaan niin, että velkojille tulee tilitettävää kertymää, myös tätä kautta lyhentämään maksuohjelmien kestoa. Maksuohjelman lyhentymistä seuraisi maksuohjelman toteuttamista valvova ulosottomies.

Mainittu lyhentyvä maksuohjelma voitaisiin vahvistaa myös työttömälle velalliselle. Jos velallinen pystyy työllistymään maksuohjelman aikana, ohjelma lyhentyä kertymäkuukausilla. Työryhmä on pitänyt tärkeänä sitä, että myös työtön velallinen voisi päästä velkajärjestelyyn. Nyt työtön velallinen on usein estynyt hakemasta velkajärjestelyä, koska työttömyys ei ole vielä vakiintunut. Yhteensä noin 15 prosenttia talous- ja velkaneuvonnan niistä asiakkaista, joille toimenpiteeksi valittiin velkajärjestely, oli neuvojan

arvion mukaan väliaikaisesti maksukyvytön. Tilapäinen maksukyvyttömyys liittyi yli puolessa tapauksista siihen, että työttömyys oli kestänyt alle 2 vuotta.

Sen sijaan sellaisille velallisille, jotka omasta valinnastaan eivät ole työmarkkinoiden käytettävissä opiskelun, lastenhoidon tai muun vastaavan syyn vuoksi, ei yleensä voitaisi myöntää velkajärjestelyä. Velallinen ei voi toisin sanoen ajoittaa maksuohjelmaa sellaiseen elämänvaiheeseen, jossa hän ei ole valmis ottamaan työtä vastaan ja siitä syystä ei kykene maksamaan edes osaa veloistaan.

3.7 Maksuohjelman joustavuus

Edellä on jo tehty selkoa siitä, että ehdotetussa järjestelmässä maksuvelvollisuus muuttuu automaattisesti tulojen mukaan. Jos velallinen ansaitsee enemmän, myös velkojien tilitysosa on suurempi ja päinvastoin. Muutos voi koskea myös velallisen menoja. Kyseessä saattaa olla perusosaan vaikuttavan tekijän muutos, kuten muutos elatusvelvollisuudessa taikka olennainen erityisosaan koskeva muutos, kuten sairastumisen aiheuttamat lääkemenot. Tällöin muutosta elinkustannusosaan pyydetäisiin maksuohjelman toteuttamista valvovalta ulosottomieheltä. Jos ulosottomies ei tee muutosta, päätöksestä voidaan valittaa kärjäoikeuteen.

Näiden järjestelmän perusjoustavuutta tarkoittavien elementtien lisäksi ehdotetaan erilaisia velallisen valittavana olevia joustomahdollisuuksia. Halutessaan velallinen voisi tinkiä elinkustannusosasta 20 prosenttia, jos osoittaa tulewansa toimeen alennetulla määrällä. Velallisella saattaa olla intressi tällaiseen tinkimiseen, jos hän saa siten aikaan maksuohjelman kestoa lyhentävää tilitysosa tai pystyy säilyttämään omistusasuntonsa.

Velallinen voisi myös pyytää kärjäoikeudelta, että maksuohjelman alkamista lykätään. Ohjelman alkua voitaisiin lykätä enintään neljä kuukautta, jos se olisi tarpeen velallisen asumisen, toimeentulon ym. järjestämiseksi. Ulosotto päättyisi, kun lykkäysjakso alkaa. Velallinen voisi neljän kuukauden aikana saamallaan tulolla järjestää itselleen esimerkiksi edullisemman asumisen, hankkia kodinkoneen tai panna rahaa säästöön pankkitilille käytettäväksi myöhemmin maksuohjelman aikana yllättäviin menoihin.

Lisäksi jokainen velallinen saisi tuloista riippumatta oikeuden kolmeen vapaaseen kuukauteen vuodessa. Vapaakuukaudet jatkaisivat maksuohjelman kestoa, joten tässä merkityksessä – jos velallisen tulotaso pysyy ennallaan – vapaakuukaudet eivät pienennä velkojien kokonaiskertymää. Etenkin keski- ja suurituloisille velallisille vapaakuukausilla on olennainen merkitys, mutta myös pienituloiset velallisen saavat niiden avulla pientä joustoa talouteensa. Sitä, ettei sallittujen vapaakuukausien lukumäärää ylitetä, valvoisi ulosottomies.

3.8 Omistusasunnon säilyttäminen

Edellä mainitun Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen seuranatatutkimuksen mukaan kaikista talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista omistusasunto oli 17 prosentilla asiakkaista, joista osa voi säilyttää asuntonsa maksuohjelman mukaan. Kysymys

asunnon säilyttämisestä on luonnollisesti merkittävä niille velallisille, joilla on vielä omistusasunto.

Ehdotuksessa on lähtökohtana se, että kun velkojat joutuvat luopumaan käytännössä saatavistaan valtaosin, suhteellisuusperiaate ja velkojien maksunsaantioikeus edellyttävät, että vastaavasti velallisen tulee luopua kaikesta ulosmittauskelpoisesta omaisuudestaan. Silloin, kun velallisen omistusasuntoon sisältyy huomattavia varallisuusarvoja, kertymällä on olennainen merkitys velkojalle, jonka saatava leikkautuu huomattavalta osin, joten tällainen arvo tulee käyttää velkojien hyväksi. Erityisen merkityksellistä tämä on yksityisvelkojan kohdalla, jolle saatavan leikkaaminen jää henkilökohtaisesti kannettavaksi yksityistalouden tappioksi. Omistusasunnossa asuminen sinällään ei nauti perustuslain suojaa, ja esimerkiksi ulosotossa myös velallisen asunto voidaan muuttaa rahaksi, joskin vasta viimesijalla.

Ehdotuksessa on pyritty löytämään oikeudenmukainen tasapaino velkojien omaisuuden suojaan kuuluvan maksunsaantioikeuden ja velallisen omistusasumisen intressin välillä. Ehdotuksessa lähdetään siitä, että asunnon vapaa arvo määritettäisiin siten, että asunnon käyvästä hinnasta vähennettäisiin vakuusvelat sekä se erotus, jonka määrästä asuminen vuokralla tulisi velalliselle kalliimmaksi ja jota määrää velkojat eivät siten kuitenkaan saisi itselleen. Näiden erien jälkeen vähennettäisiin vielä 10 000 euroa muutto- ja muiden vastaavien kulujen ajateltuna korvauksena.

Eroa nykyiseen järjestelmään ei olisi silloin, kun asunnossa ei ole sanottavasti vapaata arvoa. Sen sijaan niissä tapauksissa, joissa asunnossa on poikkeuksellisesti huomattavat varallisuusarvot, ehdotettu järjestelmä poikkeaa nykyisestä. Ehdotettu järjestelmä estäisi sellaisen tilanteen syntymisen, että kolmen vuoden maksuohjelman päättymisen ja huomattavan määräisten velkojen leikkaamisen jälkeen velalliselle jäisi käyttöönsä huomattava varallisuusarvo omistusasunnossa.

Toisaalta ehdotus tarkoittaa sitä, että velallinen voisi ”rahoittaa” asunnon säilyttämisen myös muulla tavalla kuin yksin tuloillaan. Ehdotuksen mukaan velkojille maksettavasta vapaasta arvosta tai osasta siitä voitaisiin antaa vakuus, jolloin vastaavasti velallinen voisi säilyttää asuntonsa pienemmilläkin tuloilla. Näin asunnon säilyttäminen ei jää kiinni yksin velallisen senhetkisestä tulotasosta.

3.9 Yrittäjä ja velkajärjestely

Ehdotuksessa säilytettäisiin suunnilleen ennallaan yrityssaneerauslain ja velkajärjestelylain soveltamisalojen raja. Käräjäoikeuden määräyksestä kuitenkin myös yritystoiminnan velat voitaisiin yksityistalouden velkojen yhteydessä järjestellä silloin, kun kyseessä on suhteellisen pienimuotoinen yritystoiminta, jossa toiminnan taloudelliset suhteet ovat siinä määrin yksinkertaiset, että ne voidaan selvittää velkajärjestelymenettelyssä. Uudessaakin järjestelmässä velkajärjestely rajoittuisi vain luonnollisiin henkilöihin. Uutta olisi se, että rajatuissa tapauksissa myös yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan yritystoiminnan velat voitaisiin yksityistalouden velkojen lisäksi järjestellä ehdotetun lain mukaisessa menettelyssä.

Myös tilitysosan määräytymistä ja maksuohjelman kestoa koskevissa säännöksissä otettaisiin huomioon se, että yrittäjien tulot tyypillisesti vaihtelevat kuukausittain. Näin itse menettelysäännökset eivät muodostaisi tosiasiallista estettä yrittäjien pääsyyllä velkajärjestelyyn. Nykyisessä laissa on tältä osin ongelmia.

Toimivien yrittäjien mahdollisuus saada asiantuntevaa talous- ja velkaneuvontaa velkajärjestelyhakemuksen tekemiseksi vaihtelee, eikä kaikin paikoin neuvontapalvelua ole tarjolla. Tämä on velallisten yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallista. Yrittäjien tarve saada neuvontapalvelua saattaa lisääntyä, koska yllä todetulla tavalla pyritään jossakin määrin laajentamaan toimivien yrittäjien mahdollisuutta päästä velkajärjestelyyn.

Tästä syystä talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, jonka mukaan talous- ja velkaneuvonnassa avustettaisiin myös yksityistä ammattitai elinkeinonharjoittajaa velkajärjestelyhakemuksen tekemisessä. Monimutkaisessa asiassa yrittäjä voitaisiin ohjata oikeusaputoimistoon. Julkinen oikeusavustajakaan ei aina kykene auttamaan yrittäjien velkajärjestelyasiassa, joten usein olisi tarpeen käyttää yksityistä avustajaa, käytännössä yritysjuridiikkaan ja kirjanpitoon perehtynyttä asianajajaa.

3.10 Maksuohjelman toteutuksen valvonta

Yleinen kokemustieto on, etteivät velalliset läheskään aina oma-aloitteisesti maksa lisäsuorituksia velkojille vaan usein käy niin, että velkojat joutuvat vaatimaan lisäsuorituksia maksuohjelman päättymisen jälkeen kahden vuoden määräajassa. Tällainen jälkikäteinen edeltävien vuosien tulojen ja menojen laskeminen ja kannanotto siihen, mikä osa lisätuloista kuuluu lisäsuoritusvelvollisuuden piiriin, vaatii resursseja talous- ja velkaneuvonnalta sekä velkojilta. Talous- ja velkaneuvonnassa käytettiin vuonna 2010 resursseja lähes 3 000 lisäsuorituslaskelman tarkistamiseen, ja käräjäoikeudessa käsiteltiin mainittuna vuonna 176 lisäsuoritusvelvollisuutta koskevaa asiaa.

Lisäksi toisinaan käy niin, että maksuohjelman mukaiset maksut jäävät suorittamatta, jolloin velkojalla on oikeus sen jälkeen, kun suoritus on laiminlyöty kolmen kuukauden ajalta, katsoa koko maksuohjelman mukainen saatavansa eräänntyneeksi ja hakea sitä ulosoton kautta. Kun ulosotossa ei huomioida maksuohjelmaa, seurauksena on yleensä, ettei velallinen kykene noudattamaan maksuohjelmaa muultakaan osin.

Nykyisessä järjestelmässä jokainen velkoja periaatteessa seuraa itse maksuohjelmien toteutumista. Perintäala tarjoaa velkojille palvelua maksuohjelmien seurannassa. Valtion viranomaiset käyttävät kukin erikseen resursseja ohjelmien seurantaan. Sen sijaan osa kunnista on antanut seurantatehtävän perimistoimistoille.

Sen varmistamiseksi, että velallinen suorittaa ajallaan tuloistaan sen määrän, joka lain mukaan kuuluu velkojille, ja velkojien maksuohjelmien seurantaan käyttämien resurssien pienentämiseksi ehdotetaan, että maksuohjelman toteuttamisen valvonta kuuluisi ulosottolaitokselle. Samalla ulosottomies huolehtisi siitä, että tilitysosaa jaetaan lain mukaisessa etuoikeusjärjestyksessä velkojille. Kuten Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen seurantatutkimuksesta käy ilmi, velkajärjestelyyn hakeutuvilla velallisilla on keskimää-

rin 18 velkaa. Tämä ei suoraan kuvasta velkojen lukumäärää, koska samalla velkojalla voi olla useita saatavia. Suuri velkojen lukumäärä kuitenkin osoittaa, että velallisilla on runsaasti velkojia. Kukin heistä seuraa hajautetusti maksuohjelman toteutumista. Lisäksi velallinen joutuu kuukausittain tilittämään lukuisille velkojille pieniä maksusuorituksia.

Kokonaisuuden kannalta on järkevää koota valvonta ja tilitys yhteen paikkaan, ulosotto-laitokselle. Tarkoitus on, että pieni osa ulosoton henkilöstöstä erikoistuisi velkajärjestelyn maksuohjelmien seurantaan. Samalla tällaisella ulosoton virkamiehellä tulee olla myös ulosottomiehen toimivaltuudet, jotta mahdollisesti vireille tulevat uudet ulosottoasiat voidaan hoitaa maksuohjelman kanssa koordinoitusti. Ulosottoasioiden vireilletulo ei sinällään johtaisi ohjelman raukeamiseen, paitsi jos uusien ulosottoasioiden määrä on vähäistä suurempi ja velkoja vaatii käräjäoikeudessa ohjelman raukeamista.

Maksuohjelmien tehokas ja koottu valvonta sekä koordinaatio uusien ulosottoasioiden kanssa ovat sellaista julkisen vallan käyttämistä, jota ei voida antaa yksityisten palveluntuottajien tehtäväksi.

3.11 Velkajärjestelyrekisteri ja luottotiedot

Nykyisin velkajärjestelyrekisteriä koskevat säännökset ovat yksityishenkilön velkajärjestelystä annetussa asetuksessa (58/1993). Yksityiselämän suoja on perusoikeusuudistuksen myötä tullut perusoikeudeksi, ja henkilötietojen suojasta on säädettävä tarkemmin lailla. Tästä syystä ehdotetaan, että velkajärjestelyrekisteriä koskevat säännökset nostetaan lain tasolle.

Rekisterisäännösten ottaminen erilliseen lakiin on tarkoituksenmukaisempaa kuin sisällyttäminen ne velkajärjestelylakiin, joka sisältää aineellisia normeja ja menettelysäännöksiä. Merkittäviä asiallisia muutoksia rekisterisäännöksiin ei ehdoteta.

Luottotietolakiin ehdotetaan muun muassa tehtäväksi tarkistus, jolla pyritään varmistamaan, ettei ennen maksuohjelman vahvistamista ulosotosta aiheutunut maksuhäiriömerkintä jää voimaan sen jälkeen, kun maksuohjelma on päättynyt. Näin saattaa käydä silloin, kun ulosottomerkinnän rekisteröintiäika on neljä vuotta, mutta maksuohjelman kesto on sitä lyhyempi. Kun maksuohjelman kesto päättyy, luottotietolaista poistetaan velkajärjestelystä johtuva merkintä. Yksittäisen ulosottoasian aiheuttama satunnainen merkintä ei saisi olla rekisterissä enää sen jälkeen, koska velallinen on vapautunut velkavastuusta. Ehdotus on linjassa velkajärjestelyn perusajatuksen kanssa, jota tässä uudistuksessa korostetaan, toisin sanoen uuden alun mahdollistaminen velalliselle (fresh start).

3.12 Toissijainen vanhentumisaika

Velalliset ovat joutuneet jyrkästi eriarvoiseen asemaan lopullisen vanhentumisen osalta riippuen siitä, onko velkoja hakenut saatavasta ulosottooperusteen vai ei. On epäoikeudenmukaista, että kokonaan velallisesta riippumattomasta syystä osa velallisista vapau-

tuu veloistaan 15 (tai joissakin tapauksissa 20) vuoden kuluttua, mutta osa ei. Ilman toissijaista vanhentumisaikaa velkoja voi loputtomasti pitää velkaa yllä katkaisemalla vanhentumisen kolmen vuoden välein.

Ulosottokaaren säätämisen yhteydessä lakivaliokunta hallituksen esityksen tavoin rajasi saatavan lopullisen vanhentumisen ulosottokaaren ulkopuolelle ja piti perustellumpana, että asia valmistellaan erikseen (LaVM 26/2006 vp). Sen sijaan talousvaliokunta, joka antoi lausuntonsa lakivaliokunnalle (TaVL 29/2006 vp) ehdotti, että lakivaliokunnassa olisi ratkaistu myös sellaisten velkojen lopullinen vanhentuminen, joita ehdotetut ulosottokaaren täytäntöönpanokelpoisuuden määräaikaissäännökset eivät koske.

Ensimmäisenä ongelmaan on kiinnittänyt huomiota vanhentumistoimikunta (komiteamietintö 2001:4). Toimikunta ehdotti, että toissijaisesti käytettäisiin eräänntymisajasta laskettavaa 20 vuoden määräaikaa. Näin pyrittiin estämään, ettei velkoja voisi pidentää vanhentumisaikaa siirtämällä ulosottooperusteen hakemista. Toimikunnan mietintö ei kuitenkaan tältä osin johtanut lainmuutokseen.

Lakialoitteessa (LA 133/2003 vp) kaikkiaan 105 kansanedustajaa ehdotti toissijaista 20 vuoden vanhentumisaikaa, joka laskettaisiin eräänntymisestä.

Työryhmä pitää välttämättömänä kansalaisten yhdenvertaisuuden vuoksi, että kaikissa tapauksissa luonnollisen henkilön velkavastuulla on jokin enimmäiskesto. Tarkkaa määrää ei ole tiedossa siitä, kuinka paljon 1990-luvun alun laman velkoja on vielä perintätoimistojen niin sanotussa jälkiperinnässä. Ilmeisesti tällaisia velallisia on tuhansia. Velkojen vuosikymmeniä jatkuva yksityinen perintä aiheuttaa velallisille runsaasti kuluja ja raskaita viivästyskorkoseuraamuksia. Saatavan oikeellisuuden tarkistaminen vuosikymmenten jälkeen saattaa olla erittäin vaikeaa.

Summaarisia riita-asioita ratkaistiin vuonna 2009 yhteensä noin 300 000. Kuitenkin samanaikaisesti perintäala on lykännyt ulosottooperusteiden hankkimista, koska arvioi, että myöhemmin perinnän onnistuminen on todennäköisempää. Velallinen ei voi itsemillään tavalla vaikuttaa siihen, miten perinnässä menetellään.

Ehdotuksessa esitetään, että ulosottokaareissa olevaa säännöstä niin sanotusta lopullisesta vanhentumisesta täydennettäisiin vanhentumislakiin otettavilla säännöksillä, jotka koskevat eräpäivästä laskettavaa toissijaista vanhentumisaikaa. Toissijaisen vanhentumisaajan pituudeksi ehdotetaan 18 ja eräissä tapauksissa 23 vuotta. Sillä ei olisi merkitystä, onko ulosottooperuste hankittu vai ei.

Toissijainen vanhentumisaika koskisi siis sellaisia saatavia, joista ei ole lainkaan ulosottooperustetta, kuten yksipuolista tuomiota, mutta myös tapauksia, joissa tuomio on haettu. Muussa tapauksessa velkoja voisi esimerkiksi 14 vuoden kuluttua hakea saatavalle tuomion, joka olisi voimassa 15 vuotta, jolloin velkasuhteen kokonaiskestoksi muodostuisi 29 vuotta.

Ehdotuksen mukaan toissijainen vanhentumisaika olisi 18 vuotta, toisin sanoen se olisi kolme vuotta tuomiosta laskettavaa vanhentumisaikaa pitempi. Jos taas velkoja on luonnollinen henkilö, toissijaisen vanhentumisen määräaika olisi 23 vuotta. Kolme

vuotta ulosoton määräaikoja pidempiä vanhentumisaikoja perustellaan sillä, että joka tapauksessa kolmen vuoden kuluttua velkojan tulee tehdä jokin perimistoimi katkaistakseen velan vanhentumisen. On lisäksi selkeämpää, että ulosottoeruste haetaan silloin eikä mahdollisesti kymmenen vuoden kuluttua. Vanhojen saatavien, kuten pienten laskusaatavien, selvittäminen vuosien kuluttua ei ole tarkoituksenmukaista sekä johtaa helposti virheisiin ja velallisen kannalta oikeusturvaongelmiin.

Ulosottokaassa tarkoitettu lopullinen vanhentuminen koskee vain luonnollisia henkilöitä velallisena. Sen sijaan jos velallisena on yhtiö tai muu yhteisö, velka ei kuulu lopullisen vanhentumisen piiriin. Vastaavasti nyt ehdotettava toissijainen vanhentuminen koskisi vain luonnollisten henkilöiden velkoja, mutta rajatummin kuin ulosottoerusteen määräaikaan perustuva vanhentuminen. Tarkoituksena on ulottaa lopullinen toissijainen vanhentuminen sellaisiin saataviin, joissa pääsääntöisesti voidaan suhteellisen riidattomasti selvittää eräpäivä, josta vanhentumisaika alkaisi.

Toissijaista vanhentumisaika sovellettaisiin vain kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisiin sekä elinkeinonharjoittajien välisiin luotto-, kauppa- tai muihin sopimuksiin perustuviin saataviin. Sen sijaan yksityishenkilöiden välisiin saataviin tai esimerkiksi korvaussaataviin säännöstä ei sovellettaisi. Jos saatavasta olisi ulosottoeruste, toissijainen vanhentuminen olisi ulosotossa väitteenvarainen, ja väite tutkittaisiin esitetyn selvityksen perusteella.

Se, että lainsäädäntöön on mahdollisesti tulossa toissijainen vanhentumisaika, ei ole ainakaan ammattimaisesti perintää harjoittavien kannalta yllättävää. Kuten edellä esitetyistä käy ilmi, asia on ollut esillä jo kymmenen vuoden ajan. Kuitenkin kohtuuttomien yksittäistapausten estämiseksi ehdotetaan, että lopullista toissijaista vanhentumista koskeva säännös tulisi voimaan rajoitetusti taannehtivasti. Kyseistä säännöstä sovellettaisiin tietyistä määräpäivästä lukien siten, että se tulisi voimaan vasta noin kahden vuoden siirtymäajan jälkeen. Jos saatavasta on ulosottoeruste, ehdotetaan viiden vuoden siirtymäaikaa ennen kuin ulosottoeruste menettäisi merkityksensä eräpäivästä laskettavan toissijaisen vanhentumisen vuoksi. Edellytyksenä lisäksi luonnollisesti on, ettei itse ulosottoerusteen määräaika ole ehtinyt sitä ennen kuluä umpeen.

Ehdotus saattaa jossakin määrin lisätä summaaristen asioiden määrää tuomioistuimissa. Summaaristen asioiden käsittelystä aiheutuu kustannuksia. Pienten saatavien perintä on kuitenkin sähköistä massamuotoista toimintaa, jossa kulujen määrä ei ole tuntuva. Työryhmä kiinnittää huomiota siihen, että summaarisissa asioissa määrättävien oikeudenkäyntikulujen taso tulisi suhteuttaa siihen, että nykyisin pienten saatavien käsittely ei muistuta normaalia riita-asian käsittelyä vaan kyse on laajojen tietokantojen sähköisestä käsittelystä. Työryhmä myös katsoo, että summaaristen asioiden käsittelysäännösten perustaminen vastaajan suostumuksella kokonaan kirjalliseen menettelyyn tulisi ottaa pohdittavaksi. Ehdotus ei luo työryhmän mielestä perustetta summaaristen asioiden siirtämiseen ulosottolaitoksen hoidettavaksi, vaan tämän vaihtoehdon selvittämien tarvittaessa perustuu muihin syihin.

3.13. Ulosoton vapaakuukausimalli

Työryhmän toimeksiannon mukaan työryhmän tuli selvittää myös vapaakuukausimallin kehittämistä ulosotossa. Työryhmä on päätenyt siihen, että ulosoton vapaakuukausimalli on osoittautunut toimivaksi ja velallisille tarpeelliseksi. Työryhmä ei havainnut ulosottokaaren vapaakuukausisäännösten korjaamistarvetta.

Työryhmä kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että etenkin pääkaupunkiseudulla yksin asuvien velallisten asumiskustannukset saattavat muodostua korkeiksi ulosoton jälkeen käyttöön jäävään rahamäärään nähden. Tämä onkin ulosottokaaren mukaan yksi peruste antaa velalliselle kahden lakisääteisen vapaakuukauden lisäksi kolmas vapaakuukausi niin sanotussa tulorajaulosmittauksessa. Työryhmä pitää tärkeänä, että ulosottomiesten koulutuksessa korostettaisiin sitä, että asumiskustannukset otetaan riittävästi huomioon ylimääräisiä vapaakuukausia harkittaessa.

4 Esityksen vaikutukset

4.1 Vaikutukset valtion talouteen

Ehdotuksella ei ole valtiontalouteen menoja lisäävää vaikutusta. Ehdotuksen mukaan ulosottolaitokseen perustettaisiin noin 20–30 henkilön yksikkö, joka vastaisi maksuohjelmien toteutumisen valvonnasta. Myös valtio itse hyötyisi velkojana siitä, että maksuohjelmat toteutuvat laissa tarkoitettulla tavalla ja velallinen suorittaa esimerkiksi lisätuloistaan velkojille kuuluvan määrän. Lisäksi valtio ja kunnat välillisesti hyötyvät siitä, että velalliset onnistuvat talous- ja velkaneuvonnan tuen ja ulosottolaitoksen neuvonnan ja kontrollin avulla selviämään maksuohjelmistaan. Kuten edellä todettiin, tiettävästi melko suuri osa velallisista jättää nykyisin ilmoittamatta lisätuloistaan, jolloin seurauksena on maksuohjelman päättymisen jälkeinen lisäsuoritusten maksaminen.

Kun velkajärjestelyvelallisilla on keskimäärin 18 velkasuhdetta ja näistä monien velkojana on julkisoikeudellinen velkoja, seurataan maksuohjelman toteutumista valtion- ja kuntien hallinnossa monessa eri pisteessä. Tässä ehdotuksessa lähdetään siitä, että pääasiallinen valvonta hoidettaisiin kootusti ja sellaisen viranomaisen toimesta, jolla on myös toimivalta puuttua asioihin, kuten antaa maksukielto tulon maksajalle. Tarkoitus ei ole, että valvontaa hoidettaisiin jokaisessa ulosottopiirissä vaan toiminto koottaisiin ulosottolaitoksen sisällä yhteen tai muutamaan yksikköön. Jos tulee tarve tehdä esimerkiksi ulosottoselvitys muutoin kuin puhelimitse tai kirjallisesti, tämä voidaan hoitaa virka-apuna paikallisessa ulosottopiirissä.

Kustannus, joka aiheutuu ulosottolaitoksen osallistumisesta maksuohjelmien toteutumisen seurantaan sekä maksujen tilittämisestä ja omaisuuden myymisestä, arvioidaan olevan vuodessa 1 450 000 euroa (kihlakunnanvouti, ylitarkastaja, 20 kihlakunnanulosottomiehinä toimivaa toimistohenkilöä ja viisi tekniseen kansliahenkilöstöön kuuluvaa sekä toimitilamenot ja juoksevat toimintakustannukset). Tämä henkilöstö hoitaisi kunkin hetkenä (poikkileikkauslukuna) arviolta noin 13 000 velkajärjestelyasiaa. Tämä määrä saadaan, jos laskuperusteena pidetään, että vuosittain tulisi vireille 3 500 uutta hakemusta ja osa ohjelmista olisi yli kolmen vuoden mittaisia. Toisaalta maksuohjel-

mista suuri osa tulee jatkossakin olemaan ohjelmia, josta ei koko aikana kerry mitään. Tällöin myöskään ulosoton valvontatehtävä ei vaatisi samaa määrää resursseja kuin tilitysosaa kerryttävissä ohjelmissa. Jos arviolta 60 prosenttia maksuohjelmista on sellaisia, että niistä ainakin silloin tällöin tulee kertymiä, olisi ulosottolaitoksen aktiivisessa valvonnassa olevien velallisten määrä kunakin hetkenä noin 7 800.

Voidaan arvioida, että valtio saisi ulosottomaksuina takaisin palvelun tuottamisesta arviolta 400 000 euroa. Tämä summa muodostuu, kun viiden euron taulukkomaksu peritään kokonaiskertymästä (ei siis saatavakohtaisesti) kuukausittain noin 7 000 asiassa.

Näin ollen valtion nettokustannus maksuohjelmien valvonnasta olisi 1 050 000 euroa. Toisaalta vapautuu viranomaisresursseja, koska velkojakohtainen valvonnan tarve vastaavasti tuntuvasti supistuisi. Tässä katsannossa uudistus ei yksinomaan lisää valtion virkakunnan tehtäviä vaan myös vapauttaa resursseja muuhun toimintaan. Tämä koskee muun muassa verottajaa, Valtiokonttoria ja palkkaturvaviranomaisia. Merkittävä resursivapautus koskisi myös käräjäoikeuksia. Kun ulosottoviranomainen vastaisi myös maksuohjelman elinkustannusosan muuttamisesta eikä lisäsuorituslaskelmia tarvittaisi vaan ulosottolaitos valvoo maksuohjelman noudattamista, poistuisi käräjäoikeuksista 600–700 asiaa vuosittain. Esimerkiksi vuonna 2009 käräjäoikeuksissa käsiteltiin 452 maksuohjelman muutosta ja 176 lisäsuoritusasiaa. Nämä asiat siis poistuisivat käytännössä kokonaan. Näin ollen valvontatehtävän siirtäminen ulosottolaitokselle on pitkälle myös viranomaisille ja tuomioistuimille kuuluneiden tehtävien siirtämistä muulle viranomaiselle. Toisaalta jossakin määrin käräjäoikeuksille tulisi valituksia ulosottomiehen päätöksistä, jotka koskevat elinkustannusosan muuttamista.

Ainostaan siltä osin kuin yksityiset velkojat ovat valvoneen yksityisiä saataviaan, voidaan sanoa, että valvontatehtävän siirtäminen ulosottolaitokselle merkitsee lisätehtäviä julkiselle vallalle. Tähänkin voidaan todeta, että yksityisten velkojien valvontatehtävän johtopäätökset ovat nekin kuitenkin viime kädessä toteutettu viranomaistoimin, siis esimerkiksi ulosmittauksina maksuohjelman pohjalta tai riita-asioina tuomioistuimessa.

Edellä mainittu summa, joka tarvitaan ulosottolaitoksen käyttöön valvontatehtävän toteuttamiseksi, ehdotetaan rahoitettavaksi niillä varoilla, jotka vapautuisivat siitä, että selvittäjiä ei enää määrättäisi. Selvittäjinä toimiville, jotka ovat pääosin olleet asianajajia, valtion varoista on viime vuosina maksettu vuosittain 1,3–1,6 miljoonaa euroa maksuohjelmaehdotusten laatimisesta. Vuonna 2009 maksettu määrä oli 1,3 miljoonaa euroa. Ehdotuksen mukainen elinkustannusosan määräytyminen on tuntuvasti yksinkertaisempi kuin nykyisessä laissa. Ehdotuksessa on pyritty yksinkertaistamaan menettelyä kuitenkin niin, että kaikissa tapauksissa velallisen ja hänen elatuksen varassa olevien vähimmäissuoja muodostuisi Kuluttajatutkimuslaitoksen edellä mainitussa tutkimuksessa määritellyn vähimmäisviitebudjetin suuruiseksi.

Kaavamaistamalla elinkustannuksiin käytettävän osan määrittämistä samoin kuin asunon säilyttämistä koskevaa laskukaavaa, voidaan päästä siihen, ettei valtion varoista tarvitse enää kustantaa selvittäjien palkkioita. Ehdotettu järjestelmä kuitenkin edellyttää sitä, että maksuohjelmia valvotaan. Kun velalliselle ei määritettäisi kiinteää kuukausimaksua, uudistus ei toteudu asianmukaisesti, jos tilitysosan laskeminen ja suorittaminen jää kokonaan velallisen omaehtoisuuden varaan.

Ulosottokaassa oleva säännös niin sanotun määräaikaisraportin lähettämisestä asianosaisille ehdotetaan kumottavaksi. Käytäntö on osoittanut, että velalliset ja velkojat saavat muuta kautta, kuten perimiskuiteista, riittävästi ja ajantasaisempaa tietoa. Raportti on aiheuttanut etenkin velallisissa hämmennystä, koska raporttia tuoreemmassa perimiskuitissa on pienempi velkamäärä kuin raportissa. Määräaikaisraportoinnin poistamisesta säästyy ulosottolaitokselle yksin postituskuluina noin 50 000 euroa vuodessa. Tämä määrä jää käytettäväksi tietojärjestelmän kehittämiseen, jota muun muassa käsillä oleva uudistus edellyttää.

Koska ulosottolaitos tarvitsisi täyden resurssin vasta kolmantena vuonna lain voimaan tulosta, ehdotetaan, että kahtena lain voimaan tulon jälkeisenä vuonna käytettäisiin talous- ja velkaneuvonnan sähköisen asiointijärjestelmän kehittämiseen ja käyttöön ottamiseen seuraavat määrät: ensimmäisenä vuonna 400 000 euroa (ulosottolaitokselle 650 000 euroa) ja seuraavana vuonna 200 000 euroa (ulosottolaitokselle 850 000 euroa).

Uudistus lisää jossakin määrin talous- ja velkaneuvonnan työtä, koska käytännössä valtaosa maksuohjelmaehdotuksista tehtäisiin talous- ja velkaneuvonnassa, joskin velallisen elinkustannusosan määrittäminen on suhteellisen yksinkertainen toimenpide. Velallisen tilitysosa määräytyisi kulloistenkin tulojen mukaan, joten tulojen määrittelyä laskelmassa ei tarvita. Yksittäisissä asioissa asunnon säilyttämislaskelma saattaa ehdotussakin järjestelmässä vaatia suhteellisen paljon aikaa talous- ja velkaneuvojalta. Toisaalta talous- ja velkaneuvonta on esimerkiksi vuonna 2009 tarkastanut 1 786 selvittäjän tekemää maksuohjelmaehdotusta sekä tarkistanut asiakkaan lisäsuoritusvelvollisuuden 2 877 asiassa. Näin ollen ainakin nämä yhteensä noin 4 700 työsuoritetta jäisi pois talous- ja velkaneuvonnalta. Kuitenkaan tämä resurssi ei jäisi ”ylimääräiseksi”, vaan kuluisi nykyisen resurssivajeen paikkaamiseen, talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa ehdotetun taloudenhallintaa koskevan suunnitelman tekemiseen sekä lisääntyvään yrittäjiä koskevaan neuvontaan oikeusapuun ohjauksineen.

Vasta sähköisen järjestelmän kehittämisen jälkeen voitaisiin arvioida talous- ja velkaneuvonnan lopullinen lisäresurssitarve. Esimerkiksi vuonna 2009 talous- ja velkaneuvojat suorittivat yhteensä yli 15 000 asiakkaan taloudellisen tilanteen kartoitusta. Tämä on asiakastapaamisten (yli 30 000) jälkeen ylivoimaisesti merkittävin työsuoriteryhmä talous- ja velkaneuvonnassa. Kyseisen toiminnon tehostaminen sähköisellä asiointijärjestelmällä vapauttaisi talous- ja velkaneuvonnan resursseja esimerkiksi velallisten tukemiseen maksuohjelman aikana ja talouskasvatukseen. Sähköinen velkaneuvonnan järjestelmä säästäisi myös velkojien, käräjäoikeuden ja ulosoton kustannuksia.

Rinnakkain sähköisen asiointijärjestelmän kehittämisen kanssa olisi järkevää arvioida, tulisiko talous- ja velkaneuvonnan organisointia jollakin tapaa muuttaa. Tässä ehdotuksessa on keskitytty velkajärjestelymenettelyn uudistamiseen. Saattaisi kuitenkin olla tarpeellista, että asetettaisiin uusi työryhmä tai kaksi uutta työryhmää pohtimaan sähköistä järjestelmää ja talous- ja velkaneuvonnan organisointia.

Ulosoton valvontajärjestelmän kustantamisen jälkeen selvittäjien palkkioihin kuluneita varoja jäisi vielä 250 000 euroa, jos laskuperusteena pidetään vuonna 2010 selvittäjille maksettuja palkkioita (1,3 miljoonaa euroa). Tämä määrä ehdotetaan käytettäväksi elin-

keinon- tai ammatinharjoittajana toimivien yrittäjävelallisten avustamiseen velkajärjestelyhakemuksen tekemisessä.

Edellä mainitun Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan toimivia yrittäjiä oli talous- ja velkaneuvonnan asiakaskunnasta muutama prosentti. Tämä luku ei kuvaa välttämättä todellista tarvetta. Pikemminkin voidaan arvella, että yrittäjillä olisi tuntuvastikin suurempi tarve saada neuvontapalveluja velkajärjestelyhakemuksen tekemiseksi. Talous- ja velkaneuvonta on kuitenkin talous- ja velkaneuvonnasta annetussa laissa tarkoitettulla tavalla keskittynyt pääasiallisesti yksityishenkilöiden avustamiseen eikä asiantuntemus toimivien yrittäjien asioissa siten aina ole paras mahdollinen. Toimintaa harjoittavien yrittäjien neuvonta on koettu talous- ja velkaneuvonnassa vaikeaksi.

Voidaan arvioida, että vuosittain yhteensä noin 400 toimivaa yrittäjää tarvitsee neuvontapalvelua velkajärjestelyn hakemiseksi. Jos talous- ja velkaneuvonta kykenee auttamaan puolta heistä ja puolen asia on niin monimutkainen, että talous- ja velkaneuvojan asiantuntemus ei riitä, noin 200 yrittäjävelallista tarvitsisi talous- ja velkaneuvonnan ulkopuolista asiantuntija-apua velkajärjestelyn hakemisessa.

Tässä ehdotuksessa esitetään, että nämä yrittäjävelalliset voitaisiin ohjata oikeusavun piiriin. Koska julkisella oikeusavustajallakaan ei usein ole osaamista yrityksen taloudellis-juridisissa asioissa, oikeusavussa voitaisiin käyttää yksityistä avustajaa, käytännössä yritysjuridiikkaan tai yrityssaneeraukseen perehtyneitä asianajajia. Kuten nykyisin selvittäjän palkkion osalta, nyt ehdotetaan, että enintään neljän kuukauden maksuvara voitaisiin käyttää oikeusavun mahdollisen omavastuuosuuden maksamiseen.

Voidaan arvioida, että velallisen neljän kuukauden tilitysosasta kertyy keskimäärin 500 euroa käytettäväksi mahdolliseen omavastuuosuuteen. Jos omavastuuosuus määrätään puolelle velallisista, valtio saisi takaisin 50 000 euroa. Ulosoton tarvitseman osuuden jälkeen nykyisistä selvittäjän palkkioista on laskennallisesti käytettävissä arviolta 250 000 euroa. Kun neuvontapalvelua talous- ja velkaneuvonnan ulkopuolelta tarvitsevia toimivia yrittäjiä arvioidaan olevan noin 200, voitaisiin oikeusapua antaa keskimäärin 1 500 euron edestä velallista kohden valtion varoista.

4.2 Vaikutukset kansalaisten asemaan

Uudistuksessa säilytettäisiin nykyisen velkajärjestelylain perusajatukset siitä, että velallisen velkaongelmien kokonaisvaltaisen hallintaan saamisen kautta velalliselle avautuu mahdollisuus normaaliin taloudelliseen ja muuhun toimintaan ja osallistumiseen yhteiskunnassa. Tavoitteena on luonnollisesti vähentää myös velkaongelmien aiheuttamaa kärsimystä velalliselle ja hänen lähipiirilleen.

Velallisen vapautuminen ylivoimaisesta velkataakasta merkitsee yhteiskunnan kannalta sitä, että on todennäköisempää saada velallisen työpanos täyteen käyttöön, kun taloudelliset ongelmat on saatu hallintaan.

Velkajärjestely lakkauttaa velkojien maksunsaannin, kun maksuohjelma päättyy. Kyse ei kuitenkaan ole merkittävästä ylimääräisestä luottotappiosta, koska velkajärjestelyn edellytyksenä on selvä maksukyvyttömyystilanne.

Silloin kun velkojana on yksityinen kansalainen, hän ei pysty siirtämään luottotappiota esimerkiksi tuotteen hintoihin tai vähentämään tuloistaan. Tästä syystä luonnollisella henkilöllä velkojana on eräissä suhteissa erityisasema. Velkajärjestelyn esteperusteissa luonnollisen henkilön asema on otettu huomioon rikoksen asianomistajana. Lisäksi velkajärjestely voi estyä esimerkiksi silloin, kun kyse on kahden yksityisen henkilön välisestä kaupan purusta aiheutuneesta korvausvelvollisuudesta (esimerkiksi hometalokauppa). Yksityinen velkoja voi myös vaatia maksuohjelman pidentämistä hyväkseen.

Ehdotus merkitsee velallisen kannalta sitä, että velkajärjestelyn tavoite taloudellisen tilanteen tervehdyttämisestä toteutuu. Velkojan kannalta ehdotus merkitsee, että velallisen maksuvara käytetään maksuohjelman ajalta velkojen maksuun kuitenkin niin, että velallisen ja hänen elatuksenvarassa olevien henkilöiden taloudellinen vähimmäistoi-meentulo turvataan.

Uudistuksen ei odoteta aiheuttavan olennaisia muutoksia yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen määrään. Velkajärjestelyn esteitä koskevia säännöksiä tosin muutettaisiin vastaamaan paremmin muuttuneita luottomarkkinoita, mutta muutokset ovat kuitenkin suhteellisen vähäisiä. Yleistä velkajärjestelyn yleistä kynnystä ei ole tarkoitus nostaa tai laskea, vaan muotoilla estesäännökset niin, että niihin saadaan enemmän joustoa esimerkiksi silloin, kun nuori henkilö on velkaantunut pikaluottojen tai muiden kulutusluottojen vuoksi. Jos esteperuste olisi käsillä, voitaisiin painavista syistä vahvistaa maksuohjelma, jonka pituus olisi vuonna 2010 uudistetulla tavalla viisi vuotta.

Yritystoimintaa harjoittavien yksityisten ammatin- ja elinkeinonharjoittajien velkajärjestelyjen määrä nousisi uudistuksen johdosta jonkin verran, arviolta joillakin sadoilla henkilöillä. Tämä johtuu siitä, että ehdotuksessa laajennettaisiin hieman velkajärjestelylain soveltamisalaa niin, että osa niistä yrittäjistä, joilla ei ole ollut kuin yrityssaneerausmenettely käytettävissä, voisivat päästä velkajärjestelyyn. Toinen ammatin- ja elinkeinonharjoittajien määrää lisäävä muutos olisi se, että yrittäjien neuvonta velkajärjestelyhakemuksen laatimisessa ja maksuohjelmaehdotuksen tekemisessä hoidettaisiin osin oikeusapujärjestelmän piirissä. Yhtiöille ei mahdollistettaisi pääsyä puheena olevan lain mukaiseen velkajärjestelyyn, joten tässä ei tapahtuisi muutosta.

Vaikka järjestelmä olisi erilainen sen suhteen, miten velallisen maksuvara määritellään, olennaista muutosta velalliselle jäävän ja velkojille tilitettävän rahamäärän suhteessa ei pitäisi syntyä. Se, että aviopuolison tai niin sanotun avopuolison tuloja ei olettaisi huomioon, yksinkertaistaisi järjestelmää ja estäisi sen, ettei velallisen puolison tarvitse osallistua puolta suuremmalla panoksella menoihin, vaikka kumppani on velkajärjestelyssä. Toisaalta maksukyvyttömyystilassa olevan velallisen ei odoteta elättävän puolisoaan velkojien saamisoikeuden toteuttamisen kustannuksella.

Odotettavissa on, että lyhentyviä viiden vuoden ohjelmia tullaan vahvistamaan velallisten pienten tulojen vuoksi runsaasti. Tilanne on sama nykyisinkin nollaohjelmien suhteen. Toisin kuin nykyisin, velallinen hyötyisi maksusuoritusten tekemisestä, koska oh-

jelma lyhentyisi loppupäästään. Tämä kannustaisi velallisia maksusuorituksiin silloinkin, kun hänelle on vahvistettu aluksi viiden vuoden ohjelma. Voidaan olettaa, että tällaisten ohjelmien tuotto hiukan kasvaa nykyisiin nollaohjelmiin verrattuna.

Myöskään asunnon säilyttämisen osalta nykyiseen tilanteeseen ei odoteta olennaisia muutoksia. Ehdotetussa järjestelmässä velallisen tulee pystyä maksamaan asuntoon sisältyvä vapaa arvo vakuusvelan ja tiettyjen muiden erien vähentämisen jälkeen. Eräissä tilanteissa vähennettävät erät ovat pienempiä kuin nykyinen asumissuojaosuus. Näin ollen sellaisen asunnon säilyttäminen, jossa on runsaasti yliarvoa, saattaa vaikeutua. Toisaalta silloin kun yliarvoa ei ole, asunnon säilyttäminen saattaa päinvastoin helpottaa nykyiseen tilanteeseen verrattuna, koska velallisen ei tarvitsisi lyhentää vakuusvelkaa kolmen vuoden aikana. Vakuusvelan korko tältä kolmelta vuodelta tulee velallisen maksettavaksi 12 vuoden aikana. Silloin, kun tämä korkohyvityksen kuukausittainen määrä on pienempi kuin nykyinen 10 vuoden aikana maksettava vähimmäiskertymä, asunnon säilyttäminen helpottuu ja päinvastaisessa tapauksessa tiukentuu.

Velallisten saama tuki talous- ja velkaneuvonnasta maksuohjelman aikana sekä maksuohjelmien valvonta siihen erikoistuneen ulosottohenkilöstön toimin edesauttaisi sitä, että maksuohjelman päätyminen merkitsisi aidosti velalliselle uutta alkua (fresh start). Ehdotetussa järjestelmässä ei pitäisi syntyä nykyisiä laajamittaisia ongelmia lisäsuorituksista, joita peritään varsinaisen maksuohjelman päättymisen jälkeen. Uudessa järjestelmässä velkojille maksettava määrä vaihtelisi velallisen tulotason mukaisesti ja olisi siten ajan tasalla.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Velkajärjestelylaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Velkajärjestelyn tarkoitus ja lain soveltamisala.* Pykälän 1 momentissa todetaan velkajärjestelyn tarkoitus, joka on tervehdyttää maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne puheena olevassa laissa säädetyllä tavalla. Tässä on kysymys niin sanotusta rehabilitaatiosta, toisin sanoen velallisen taloudellisen tilanteen hallintaan saamisesta ja sitä kautta hänen taloudellisen toimintakykynsä ennalleen palauttamisesta. Rehabilitaatiolla pyritään estämään velallisten syrjäytymistä, lieventämään inhimillistä kärsimystä ja pienentämään kansalaisten ylivelkaantumisen yhteiskunnalle aiheuttamia kustannuksia, kuten sosiaalimenoja. Velkajärjestelyn tarkoitus on pitkälle sama kuin nykyisen velkajärjestelylain.

Momentissa olisi viittaussäännös siitä, että ehdotetun lain soveltamisesta yritystoimintaa harjoittaviin velallisiin säädetään lain 8 luvussa. Kyseisessä luvussa hiukan laajennettaisiin toimivien yrittäjien pääsyä velkajärjestelyyn samoin kuin mahdollistettaisiin pienimuotoisen yritystoiminnan velkojen järjestely yrityssaneerauslain sijasta ehdotetun lain mukaisesti. Tästä syystä, ja erotukseksi nykyiseen lakiin, lain nimikkeestä jätettäisiin pois yksityishenkilöä koskeva ilmaisu. Lain nimikettä on käsitelty myös yleisperustelujen 3 jakson alussa.

Pykälän 2 momentissa olisi vielä viittaus siihen, että talous- ja velkaneuvonnasta säädetään erikseen. Tämä viittaus koskee talous- ja velkaneuvonnasta annettua lakia (713/2000). Kyseisen lain säätämällä talous- ja velkaneuvonta järjestettiin Kuluttajaviraston alaisuuteen. Aluehallintovirastot ja kunnat huolehtivat neuvonnan paikallisesta saatavuudesta. Tämä toteutetaan lain mukaan ensisijaisesti siten, että kunta tekee aluehallintoviraston kanssa sopimuksen, jossa se sitoutuu huolehtimaan talous- ja velkaneuvontapalvelujen järjestämisestä kunnassa. Kunta voi perustaa tätä varten virkoja tai työsuhteisia tehtäviä taikka huolehtia neuvonnan järjestämisestä ostopalveluna.

Talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin ehdotetaan tehtäväksi muutos, jossa tuodaan esiin talous- ja velkaneuvojan tehtävä maksuohjelmaehdotuksen laatimisessa. Lisäksi velalliselle tehtäisiin maksuohjelmaa ja sen päättymistä varten erityinen taloudenhallintaa koskeva suunnitelma. Olennainen muutos puheena olevaan lakiin olisi se, että todettaisiin yrittäjien oikeus saada talous- ja velkaneuvonnan apua velkajärjestelyn hakemisessa. Silloin kun talous- ja velkaneuvonnan oma asiantuntemus ei riitä toimivan yrittäjän neuvontaan, neuvoja voisi ohjata velallisen oikeusavun piiriin. Käytännössä yrittäjä saisi tätä kautta apua näihin kysymyksiin perehtyneiltä asianajajilta. Talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin ehdotettuja muutoksia käsitellään lähemmin 3. lakiehdotuksen kohdalla.

2 §. Määritelmiä. Pykälässä olisi kahdeksankohtainen luettelo laissa käytetyistä määritelmistä. Pykälän *1 kohdan* mukaan käsillä olevassa laissa tarkoitetaan *velkajärjestelymenettelyn alkamisella* 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua tuomioistuimen päätöstä velkajärjestelyn aloittamisesta. Määrittely on tarpeen, koska velkajärjestelymenettelyn alkamisella olisi tiettyjä oikeusvaikutuksia, kuten vakuusvelasta velkajärjestelyvelaksi muuttuvan määrän määräytymisajankohta (10 §), vaikutukset ulosottoon (18 §:n 2 momentti) ja käräjäoikeuden prosessitoimet (muun muassa 19 §).

Velkajärjestely ei siten ”ala” vielä siitä ajankohdasta, kun velkajärjestelyhakemus on jätetty käräjäoikeuteen ja asian on tullut vireille, joskin myös hakemuksen jättämisellä käräjäoikeuteen olisi oikeusvaikutuksia, kuten 7 §:ssä tarkoitetun myötävaikutusvelvollisuuden voimaantulo. Myös muun muassa ehdotetuissa 9 §:n 2 momentissa (niin sanottu vertailupalkan määrääminen) ja 15 §:ssä (asunnon myyntikielto) säädettäisiin hakemuksen oikeusvaikutuksista.

Pykälän *2 kohdassa* määriteltäisiin käsite *velkajärjestelyn myöntäminen*. Sillä tarkoitettaisiin tuomioistuimen päätöstä, jolla maksuohjelma on vahvistettu. Maksuohjelman vahvistaminen rinnastuu ulosottooperusteen antamiseen. Vahvistettua maksuohjelmaa noudettaisiin ehdotetun 26 §:n 1 momentin mukaan heti, vaikka se ei olisi vielä lainvoimainen. Päätöksen antanut tuomioistuin tai muutoksenhakemusta tutkiva tuomioistuin voisi kuitenkin määrätä, ettei maksuohjelmaa noudateta. Maksuohjelman kesto laskettaisiin maksuohjelman vahvistamispäivästä.

Velkajärjestelyvelalla tarkoitetaan *3 kohdan* mukaan ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista syntyneen saatavan pääomaa, korkoja ja kuluja. Rajanvetona on siis velkajärjestelymenettelyn alkamishetki, toisin sanoen päivä, jona käräjäoikeus teki 18 §:n 1 momentissa tarkoitetun päätöksen velkajärjestelyn aloittamisesta. Näin ollen myös saatava, joka syntyy hakemispäivän ja alkamispäivän välisenä aikana, on velkajärjestelyvelka. Sen sijaan sellainen velka, joka on syntynyt alkamispäivän jälkeen, vaikkakin ennen maksuohjelman vahvistamista, jää velkajärjestelyn ulkopuolelle niin sanottuna uutena velkana. Ehdotetussa järjestelmässä velkajärjestelymenettelyn aloittamisen ja maksuohjelman vahvistamisen välisen ajan ei pitäisi olla kovin pitkä, koska selvittäjää ei enää määrättäisi, vaan maksuohjelmaehdotus olisi aina hakemuksen liitteenä. Lisäksi ehdotetun 7 §:n 2 momentin mukaan velallinen ei saisi hankkia lisää luottoa velkajärjestelyn hakemisen jälkeen.

Sitä, milloin saatavan katsotaan syntyneen, ei määriteltäisi, vaan saamisosoikeuden syntyhetki määräytyisi yleisen siviilioikeuden mukaan. Yleensä saatavan katsotaan syntyneen sopimushetkellä. Jos käsillä on korvaussaatava, sen syntyminen lasketaan yleensä perusteen syntymisestä, toisin sanoen esimerkiksi korvausvelvollisuuteen johtaneesta vahingosta. Takausvelka puolestaan olisi velkajärjestelyvelka, jos takausvastuu on annettu ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista. Jos takausvastuu ei ole vielä aktualisoitunut, velkaa pidettäisiin ehdollisena velkana ja sen osalta menetettäisiin 21 §:ssä tarkoitettulla tavalla. Sakko olisi velkajärjestelyvelka, jos teko on tehty ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista.

Velkajärjestelyvelan määrä olisi se, mikä on merkitty 24 §:ssä tarkoitettuun velkaluetteloon. Velkajärjestelyvelka määräytyisi velkaselvittelyssä (ehdotettu 11 §) määrätyn sal-

dopäivän mukaisesti. Se olisi päivämäärä, johon laskettuna kaikki velkojat olisivat ilmoittaneet saatavansa määrän. Jos tästä päivämäärästä on ehtinyt kulua yli neljä kuukautta, käräjäoikeus pyytäisi 19 §:n 2 momentin mukaisesti velkojia ilmoittamaan saldon olennaisista muutoksista. Ehdotetussa järjestelmässä sillä päivämäärällä, johon saldot ilmoitetaan, ei ole juurikaan merkitystä, koska saatavien suhteet määrittävät tilitysosien suuruuden. Ehdotetussa velkajärjestelyssä saatavia ei siis leikata etukäteen, vaan ne ovat mukana maksuohjelmassa ”täysillä saldoilla” ja saavat tilitysosien suuruutensa mukaisessa suhteessa.

Pykälän 4 kohdassa määritellään etuoikeutettu elatusapu. Tällaista elatusapua olisi viimeisen kuuden kuukauden aikana ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista erääntynyt lapselle maksettava elatusapu, perustuupa se elatusvelvollisuuteen tai vahingonkorvaukseen. Sen sijaan mahdollinen puolisolle määrätty elatusapu ei olisi tässä tarkoitettua elatusapua, mutta voisi olla tavallinen velkajärjestelyvelka.

Etuoikeutettu elatusapu maksettaisiin tilitysosasta päältä ehdotetun 51 §:n 1 momentin mukaisesti kuuden kuukauden ajan. Se osa, joka tänä aikana jää kertymättä etuoikeutetun elatusavun määrästä, saisi jako-osan yhdessä muiden velkojen kanssa yhtenä tavallisena velkajärjestelyvelkana saatavansa suuruuden mukaisessa suhteessa. Elatusavun maksaminen päältä ei jatkaisi maksuohjelmaa, joten tässä mielessä sille kertynyt määrä alentaa muille velkojille tulevaa kertymää. Tätä ei kuitenkaan voida pitää kohtuuttomana ottaen huomioon, että elatusapu on velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) mukaan etuoikeutettu saatava. Niin sanottu juokseva elatusapu, toisin sanoen maksuohjelman aikana erääntyvä elatusapu, otettaisiin huomioon varaamalla velallisen elinkustannusosaa elatusavun maksamiseen tarvittava määrä (ehdotettu 8 §:n 1 momentin 3 kohta).

Edellä 3 ja 4 kohdassa tarkoitettua velkojaa nimitettäisiin vastaavasti velkajärjestelyvelkojaksi. Tästä olisi määritelmäsäännös pykälän 5 kohdassa. Velkajärjestelyvelkojan saatava on siis syntynyt ennen kuin käräjäoikeuden päätös velkajärjestelymenettelyn alkamisesta on annettu.

Vakuusvelalla tarkoitettaisiin 6 kohdan mukaan saatavaa, jonka vakuutena on kolmannsiin nähden tehokas panttioikeus, omistuksenpidätysehto tai muu esinevakuusoikeus velalliselle kuuluvaan tai velallisen hallinnassa olevaan omaisuuteen. Vakuusvelkaa olisi se määrä, jonka vakuuden arvo kattaa kyseisestä saatavasta korkoineen ja liitännäiskuluineen, kun vakuuden arvosta on ensin vähennetty myyntikustannusten ja paremmalla etuoikeudella olevien saatavien määrä. Vakuusvelan käsite olisi sama kuin nykyisessä velkajärjestelylaissa. Määräävä olisi 10 §:n 1 momentin mukaan arvo velkajärjestelymenettelyn alkamishetkellä. Vakuusvelkojan tulisi ehdotetun 11 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan ilmoittaa käräjäoikeudelle määrä, jonka katsoo vakuuden kattavan saatavastaan.

Vakuuden arvon ylimenevä osa vakuusvelkojan saatavasta olisi tavallista velkajärjestelyvelkaa ja otettaisiin mukaan maksuohjelman velkaluetteloon. Jos syntyy erimielisyyttä vakuusvelkaosuuden ja tavalliseksi velaksi muuttuvan osuuden määrästä, tuomioistuin ratkaisee asian.

Vakuusvelkojalla säilyisi kuitenkin oikeus saada alkuperäinen velkansa määrä vakuudesta siinä tapauksessa, että vakuuskohde tulee sittemmin myytäväksi vakuusvelkojan järjestämässä myynnissä (ehdotettu 10 §:n 1 momentti). Jos vakuuskohde on omistusasunto, jonka velallinen on saanut säilyttää, maksunsaantijärjestyksestä säädettäisiin 41 §:n 3 momentissa.

Vastaavasti velkojaa, jolla on vakuusvelkasaatava, nimitettäisiin *7 kohdan* mukaan vakuusvelkojaksi.

Ehdotetussa 7 luvussa säädettäisiin, milloin velallisella on mahdollisuus säilyttää omistusasunto velkajärjestelyssä. Puheena olevan pykälän *8 kohdassa* määriteltäisiin, mitä omistusasunnolla tarkoitetaan. Sillä tarkoitettaisiin velallisen vakituudessa asumiskäytössä olevaa kiinteistöä tai huoneistoa, jonka tai jonka hallintaan oikeuttavat osakkeet tai osuudet velallinen omistaa. Jos velallinen on yhteisomistaja, omistusasunnolla tarkoitettaisiin siis velallisen osuutta tällaisesta asunto-omaisuudesta. Omistusasuntoa koskevia säännöksiä sovellettaisiin soveltuvin osin myös asuntoon, jonka hallinta perustuu asumisoikeussopimukseen.

Jotta asunto olisi puheena olevassa kohdassa tarkoitettu omistusasunto, sen tulisi olla velallisen vakituudessa asumiskäytössä. Esimerkiksi kesäasunto, yksin velallisen perheenjäsenen käytössä oleva asunto tai varastotila ei olisi tässä tarkoitettu asunto. Merkitystä ei olisi sen sijaan esimerkiksi sillä, onko asunto kiinteistö, vuokraoikeus rakennuksineen vai irtainta omaisuutta (asunto-osakeyhtiön osakkeet).

2 luku. Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

3 §. Yleiset edellytykset. Velkajärjestelyn myöntämiselle olisi nykyiseen tapaan niin edellytyksiä kuin esteitä. Velkajärjestely voitaisiin näin ollen myöntää, jos laissa säädetyt edellytykset täyttyvät eikä esteperusteita ole – tai jos esteperusteita on käsillä, on silti olemassa painavia perusteita myöntää velkajärjestely. Ehdotetussa 2 luvussa säädettäisiin velkajärjestelyn edellytyksistä ja esteistä.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkajärjestely voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa. Luonnollinen henkilö voi olla joko niin sanottu yksityishenkilö tai 8 luvussa säädetyillä edellytyksillä yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja. Lähtökohtaisesti ehdotettu laki koskee vain luonnollisen henkilön yksityistalouden velkoja. Kuitenkin ehdotetun 43 §:n mukaan yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan kyseiseen toimintaan liittyviäkin velkoja voitaisiin järjestellä yhdessä yksityispuolen velkojen kanssa kyseisessä pykälässä säädetyillä edellytyksillä.

Sen sijaan yhtiöille tai muille yhteisöille velkajärjestelyä ei voida puheena olevan lain mukaan myöntää, eikä yhteisön velkoja voida järjestellä edes yhdessä siinä toimivan luonnollisen henkilön velkojen kanssa. Myöskään kuolinpesän tai konkurssipesän velkoja, vaikka konkurssissa olisi luonnollinen henkilö, ei voida järjestellä ehdotetun lain mukaisesti. Yhteisön velkojen järjestämisestä säädetään yrityssaneerauslaissa.

Velkajärjestelyn voisi saada yhtä hyvin Suomen kansalainen kuin Suomessa asuva ulkomaalainen, kunhan hänen kotikuntansa on Suomessa. Kotikunnalla tarkoitetaan kotikuntalain (201/1994) 2 §:n mukaista kotikuntaa. Mainitun pykälän mukaan henkilön kotikunta on yleensä se kunta, jossa asianomainen henkilö asuu. Jos hänellä on käytössään useampia asuntoja tai jos hänellä ei ole käytössään asuntoa lainkaan, kotikunta on se kunta, jota hän perhesuhteidensa, toimeentulonsa tai muiden vastaavien seikkojen johdosta itse pitää kotikuntanaan ja johon hänellä on edellä mainittujen seikkojen perusteella kiinteä yhteys.

Ulkomailta tulleen henkilön kotikunnan katsotaan olevan Suomessa kotikuntalain 4 §:n mukaisesti ja maasta poismuuttaneella mainitun lain 5 ja 6 §:n tapauksissa. Lain 5 §:n mukaan henkilöllä, joka on muuttanut asumaan ulkomaille yhtä vuotta pitemmäksi ajaksi, ei ole kotikuntaa Suomessa. Poikkeuksena on se, että henkilöllä on elinolosuhteidensa perusteella kiinteämpi yhteys Suomeen kuin ulkomaiseen asuinmaahansa.

Velkajärjestely voidaan myöntää minkä ikäiselle henkilölle tahansa, eikä merkitystä olisi myöskään sillä, onko henkilölle määrätty edunvalvoja tai onko hänen toimintakelpoisuuttaan rajoitettu.

Tärkeä velkajärjestelyn edellytys ilmaistaisiin pykälän 2 *momentissa*. Sen mukaan velkajärjestely myönnetään, jos yhtäältä velallisen ulosmittauskelpoisen varallisuuden, nykyisen maksukyvyyn ja tulevien ansaintamahdollisuuksien sekä toisaalta erääntyneiden ja erääntymättömien velkojen välillä on niin huomattava epäsuhte, että velallinen on pysyvästi tai pitkäaikaisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä. Tällaista tilannetta kutsuttaisiin maksukyvyttömyydeksi. Tarkoituksena ei ole sinällään tiukentaa velkajärjestelyn edellytyksenä olevaa ylivelkaantumisen kriteeriä, vaan pikemminkin muodostaa mahdollisimman selkeä sääntö maksukyvyttömyyden arvioimista varten.

Säännöksen sisältöä voidaan havainnollistaa niin, että muodostetaan tavallaan kaksi pilaria. Toiseen lasketaan yhteen kaikki velallisella oleva varallisuus, mukaan luettuna mahdollisesti säilytettävä asunto, vakuusomaisuus ja ulosmittauskelvoton omaisuus. Toiseen pilariin kootaan velallisen kaikki velat siitä riippumatta, ovatko ne erääntyneitä vai eivät. Jos näiden pilarien kesken vallitsee niin huomattava epäsuhte, ettei velallinen kykene maksamaan velkojaan koskaan tai ainakaan pitkään aikaan niiden erääntymistahdissa, kun otetaan huomioon velallisen nykyiset tulot ja tulevat ansaintamahdollisuudet, velallinen on *momentissa* tarkoitettulla tavalla maksukyvytön. Ylivelkaantuminen ei tarkoita sitä, että velallisella tulisi aina olla huomattavat velat. Pykälässä tarkoitettu epäsuhte saattaa syntyä jo suhteellisen pienelläkin velkamäärällä, jos velallisella käytettävissä olevat keinot velan hoitamiseksi ovat niin vähäiset, ettei hän pitkään aikaan pääse taloudelliseen tasapainoon, toisin sanoen siihen, että pystyy maksamaan velkansa niiden erääntyessä.

On selvää, ettei maksukyvyttömyyttä osoita se, että velallinen on saanut luottoa, jonka takaisinmaksuaika on huomattavan pitkä. Jos velallinen kykenee alkuperäisen luottoajan puitteissa maksamaan velkansa tuloillaan, velallinen ei ole maksukyvytön. Velkajärjestelystä ei ole tarkoitettu keinoa irrottautua pitkistä velkasuhteista. Jos lainan lyhennysaikataulu on kovin raskas, velallisen tulee myydä omaisuuttaan velkamäärästä vapautuak-

seen. Velallisen myös odotetaan ensin käyttävän hyväkseen mahdollisuudet pidentää yksityisoikeudellisella sopimuksella liian raskaaksi käyneen lainan lyhennysaikataulua tai sopia niin sanotuista vapaavuosista.

Kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 13 §:ssä (746/2010) tarkoitettu hyvä luotonantotapa edellyttää muun muassa, että luotonantaja antaa kuluttajalle maksuviivästystilanteissa tietoa ja neuvoja maksuvaikeuksien syntymisen tai syvenemisen estämiseksi ja maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi sekä suhtautuu vastuullisesti maksujärjestelyihin. Velallinen saattaa selvittää asunto- tai kulutusluotoista niin, että pyytää lyhennysvapaata ja maksaa kyseisestä luotosta pelkän koron ja samalla lyhentää tehokkaasti muita velkojaan. Nämä järjestelymahdollisuudet tulee siis ensin käyttää hyväksi. Velkajärjestely on lähtökohtaisesti kertaluonteinen ja viimesijainen umpikujatilanteen ratkaisukeino, eikä sitä ole tarkoitettu korvaamaan normaalia velkojen maksamisen rytmittämistä ja takaisinmaksun suunnittelua. Jos velallisen velkojen, varojen ja tulojen suhde on pysynyt suunnilleen samana kuin luottoa otettaessa, eikä myöskään elatusvelvollisuudessa tai muissa sellaisissa menoissa, jotka otettaisiin huomioon elinkustannusosassa, ole tapahtunut tuntuvaa olennaista muutosta, edellytyksiä velkajärjestelylle ei ole.

Vaikka momentissa viitataan velallisen tuleviin ansaintamahdollisuuksiin, ei ole tarkoitettu, että työmarkkinoiden käytettävissä olevan henkilön - olipa hän työtön työnhakija tai työssä - velkajärjestelyn alkamista lykättäisiin puheena olevan pykälän perusteella väliaikaisena pidettävästä syystä. Jos esimerkiksi kyseessä on nuori henkilö, joka sinänsä on työmarkkinoiden käytettävissä, ei voida edellyttää, että jäätäisiin odottamaan mahdollisia parempia ansaintamahdollisuuksia. Tulevilla ansaintamahdollisuuksilla tarkoitetaan esimerkiksi työpaikan pysyvyyttä. Jos velallinen pystyy maksamaan velkansa niiden erääntyessä tai kuluttajansuojalaissa tarkoitetuilla maksujärjestelyillä, jos saa pitää työpaikkansa, edellytyksiä velkajärjestelyyn ei ole. Jos henkilö myöhemmin jää työttömäksi ja omaisuuden myynnin jälkeenkin tilanne on se, ettei velallinen pysty selviytymään veloistaan muutoin kuin pitkän ajan kuluessa, edellytykset velkajärjestelylle ovat olemassa.

Velallisen edellytetään siis myyvän omaisuuttaan vapautuakseen liiallisesta velkataakasta. Tämä koskee kaikkea ulosmittauskelpoista omaisuutta, toisin sanoen omaisuutta, jota velallinen ei saisi erottaa ulosotossa ja jota ei koske ulosmittauskielto. Maksukyvyttömyyttä arvioitaessa velallisen asunnon arvosta voitaisiin vähentää vuokra- ja omistusasumisen erotus sekä 10 000 euroa ehdotetun 39 §:n mukaisesti. Velallinen joutuu maksamaan velkojille korvauksen, jos asuntoon sisältyy tuntuvaa yliarvoa (vapaa arvo). Vapaan arvon määrästä muodostuu ehdotettujen säännösten mukaan velalliselle velka, jonka hänen tulee maksaa enintään 12 vuoden aikana. Jos hän ei siihen pysty, asunto myytäisiin. Säännökset asunnon säilyttämisestä olisivat lain 7 luvussa. Siinä tapauksessa, että velallisen asuntoon sisältyy tuntuvaa vapaata arvoa suhteessa velkamäärään, voidaan lähteä siitä, että velallinen omin toimin hakeutuu edullisempaan asuntoon ja suorittaa velkojaan välirahalla. Jos kuitenkin välirahan määräkään ei muuttaisi epäsuhtaa velallisen varojen ja velkojen välillä, maksukyvyttömyyседellytys täytyisi.

Velkajärjestelyn edellytyksiä arvioitaessa tulee kiinnittää huomiota myös velkojen vanhentumiseen. Jos suuri määrä velallisen veloista on nopeasti vanhentuvaa verovelkaa tai julkisoikeudellisia maksuja taikka yksityisoikeudellisen saatavan lopullinen vanhentu-

misaika on lähestymässä, velallisen maksukyvyttömyyttä ei voida pitää silloin pysyvänä tai pitkäaikaisena.

Pykälän 3 momentissa on vielä viittaussäännös 32 §:ään. Siinä säädetään velallisesta, joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä omasta harkinnastaan, vaan on esimerkiksi opiskelija, vuorotteluvapaalla tai hoitovapaalla. Velkajärjestelyn edellytykset eivät täyty tällaisen henkilön kohdalla ennen kuin mainittu este on poistunut.

4 §. Velkajärjestelyn esteet. Pykälässä säädetäisiin siitä, milloin käsillä on este myöntää velkajärjestely. Esteperusteet on jaettu pykälässä kahteen ryhmään. Ensimmäinen ryhmä koskee velkaantumisen syitä ja aiemman velkajärjestelyn vaikutusta (1 momentti) ja toinen ryhmä velkaantumisen jälkeisiä velallisen toimia velkojien maksunsaannin kannalta (2 momentti). Ehdotetuissa esteperusteissa on paljon elementtejä nykyisen lain estesäännöksistä, mutta myös uusia säännöksiä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen tai on saanut olennaisen määrän luottoa erehdyttämällä luotonantajaa.

Harkitusti velkaantuminen velkajärjestelyä silmällä pitäen tarkoittaa velallisen suunnitelmallista toimintaa ensin saadakseen mahdollisimman suuren määrän luottoa ja sitten hakeakseen velkajärjestelyä. Velallinen on tavallaan silloin ”kerännyt” systemaattisesti luottoja eri lähteistä ja käyttänyt ne hyväkseen ja sen jälkeen hakenut velkajärjestelyä. Tällaisen toiminnan estäminen esteperusteella on tärkeää, koska nykyisessä yhteiskunnassa velallinen saattaa lyhyessäkin ajassa hankkia suuren määrän luottoja ennen kuin ensimmäinen maksuhäiriömerkintä tulee. Velkajärjestelyn myöntäminen tällaisen toiminnan jälkeen vaarantaisi yleistä maksumoraalia. Kyseessä olisi järjestelmän hyväksikäyttö moitittavalla tavalla.

Myös silloin, kun luotonantajaa on erehdytetty ja velallinen on tällä tavoin saanut olennaisen määrän luottoa, esteperuste olisi olemassa. Erehdyttämällä tarkoitetaan väärin tietojen antamista tai tietojen salaamista. Velallinen voi esimerkiksi antaa totuutta vastaamattomia tietoja siitä, paljonko hänellä on omaisuutta tai aikaisempia velkoja tai salata todellisen velkojensa määrän.

Erehdyttäminen tarkoittaisi tietoista toimintaa, siis että velallinen esimerkiksi tietoisena tosiasiallisesta maksukyvyttömyydestään antaa virheellisiä tai puutteellisia tietoja. Voidaan lähteä siitä, että jos luotonantaja nimenomaisesti tiedustelee omaisuus-, tulo- tai velkatietoja ja velallinen vastaa tiedusteluun, velallisella on pitkälle menevä velvollisuus olla selvillä tilanteestaan hakiessaan uutta luottoa. Esteperustetta ei siis poista se, ettei velallinen itsekään ollut selvillä taloudellisesta asemastaan, jos hän tällaisen tietämättömyyden tiedostaessaan hakee lisää luottoa ja antaa siinä yhteydessä sellaista virheellistä tai puutteellista tietoa, joka on vaikuttanut luottopäätökseen. Velallinen on joka tapauksessa itse ensisijainen tietolähde luoton myöntämisestä harkittaessa.

Kuluttajansuolain 14 §:n mukaan luotonantajaa on ennen luottosopimuksen tekemistä arvioitava, kykeneekö kuluttaja täyttämään luottosopimuksen mukaiset velvoitteensa. Tällainen kuluttajan luottokelpoisuuden arviointi tulee pykälän mukaan tehdä riittävien

tietojen perusteella ottaen huomioon luoton määrä ja muut olosuhteet. Jos luoton määrää korotetaan, tietojen ajantasaisuus tulisi varmistaa. Puheena olevan pykälän perusteissa (HE 24/2010 vp) todetaan, että tarpeellisten toimenpiteiden laajuus riippuu luoton määrästä ja muista olosuhteista. Lähtökohtana pidetään, että luotonantaja tarkistaa kuluttajan luottotiedot, paitsi jos luotonantaja tuntee entuudestaan kuluttajan taloudellisen tilanteen pidemmältä ajalta. Myöskään silloin, kun kyse on hyödykesidonnaisesta pienehköstä kertaluotosta, luottokelpoisuutta koskevia tietoja ei tarvitse tarkistaa. Myös nämä säännökset tulee ottaa huomioon arvioitaessa erehdyttämisen olosuhteita. Kuitenkaan yksin se seikka, että luotonantaja ei ole edellä mainitun kuluttajansuojalain mukaisesti tarkistanut velallisen antamia tietoja, ei poista tahallisen erehdyttämisen estevaikutusta.

Ennen kuin erehdyttäminen johtaa esteperusteen syntymiseen, kyseessä tulisi olla olennainen määrä luottoa, joka on hankittu tällä tavalla. Jos velallisella on esimerkiksi normaalia asuntolainaa ja hän on sen salaten hankkinut myös pienehkön kulutusluoton, ei vielä muodostaisi estettä velkajärjestelylle. Se, voidaanko erehdyttämällä saatua määrää pitää olennaisena, arvioitaisiin itsenäisesti eikä suhteutettuna velallisen muiden luottojen määrään.

Momentin 2 kohdan mukaan velkajärjestelylle on este, jos velallisen velkaantumiseen johtaneita toimia voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää piittaamattomina tai vastuuttomina. Tätä arvioitaessa otettaisiin huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet. Toisaalta velallisen piittaamattomuutta ja vastuuttomuutta arvioitaessa kiinnitettäisiin huomiota myös luotonantajien toimintaan hyvän luotonantotavan kannalta arvioituna. Puheena oleva säännös korvaisi nykyisessä laissa olevan esteperusteen ”ilmeisen kevytmielinen velkaantuminen”. Myös tästä termistä luovuttaisiin.

Nykyistä sääntelyä selkeämmin kiinnitettäisiin huomiota myös luotonantajan omaan toimintaan. Kaikenlaisten luottojen markkinointi on nykyisin varsin tehokasta. Etenkin niin sanottujen pikavippien mainonta on erityisen voimallista. Tällaisen markkinoinnin paineessa kuluttajan on tuntuvasti helpompi velkaantua kuin jos hän itse joutuisi aktiivisesti etsimään rahoitusta.

Tyypillinen esimerkki kohdassa tarkoitettusta toiminnasta on se, että velallinen on ollut ylioptimistinen ansainta- tai säästömahdollisuuksiinsa nähden, koska on suhtautunut välinpitämättömästi mahdollisiin ongelmiin lukuisten luottojen saannin jälkeen. Toiminta ei tällöin ole samalla tavalla tarkoituksellista ja laskelmoitua kuin momentin 1 kohdassa vaan pikemminkin velallinen on suhtautunut vähättelevästi tai välinpitämättömästi siihen mahdollisuuteen, että hän ei kykenekään maksamaan velkojaan takaisin.

Kohdassa tarkoitetaan yleisarviointia luottomarkkinoiden ja velallisten välisestä suhteesta kiinnittäen huomiota luotonantajan vastuuseen luottojen markkinoinnissa ja velallisen maksukykyisyyden selvittämisessä.

Tässä arvioissa velallisen henkilökohtaiset ominaisuudet saavat merkitystä. Etenkin jos velallinen on nuori henkilö, hänellä ei välttämättä ole vielä taloudenhallintaan tarvittavaa kokemusta, jolloin vastuuta voidaan siirtää enemmän luotonantajalle. Sen sijaan jos luotonsaaja on ollut keski-ikäinen, luottoja aiemminkin käyttänyt henkilö, häneltä voi-

daan odottaa enemmän harkintakykyä velan ottamisessa ja takaisinmaksukyvyyn realisti-suuden arvioinnissa. Jos velallisen olosuhteet ovat olleet poikkeukselliset ja vaikeat, velkaantumisen taustalla voidaan toisinaan nähdä anteeksiannettavia ja inhimillisiä syitä, kuten velkaantuminen lasten perusteltujen tarpeiden täyttämiseksi. Myös silloin, kun luottoa on käytetty suoranaisten perustarpeiden tyydyttämiseen, kuten ravintoon tai asumiseen, velkaantumista voidaan arvioida suopeammin kuin jos luotot olisi käytetty kulutukseen, matkustamiseen ja muuhun vastaavaan perustoimeentuloon nähden ylimääräiseen toimintaan.

Velallisella voi olla monenlaisia velkojia, joista osan kohdalla saattaa täytyä se, että velallisen toimia ei voida pitää piittaamattomina, koska luottoa on voimallisesti tarjottu seurauksista välittämättä. Tällöin ei voida lähteä siitä, että jos joihinkin velkojiinkin voidaan kohdistaa moitetta, se poistaisi piittaamattomuutta tai välinpitämättömyyttä koskevan esteen kaikkien luottojen osalta. Asiaa tulee arvioida koko velkamäärän kannalta kokonaisuutena. Jos tuntuva osa luotoista on sellaisia, että velallista voidaan pitää pääasiassa yksin ”syyllisenä” tilanteeseensa luotonottohetkeä ajatellen, velkajärjestely voitaisiin myöntää vain painavalla perusteella 5 §:n nojalla.

Luotonantajan osalta keskeistä on siis arvioida, onko luoton myöntäminen tapahtunut hyvän luotonantotavan mukaisesti, toisin sanoen, onko esimerkiksi laiminlyöty varmistaa velallisen maksukyky. Tältä osin viitataan siihen, mitä edellisen kohdan osalta todettiin.

Jos luotto on myönnetty ennen kuluttajansuojalain mainittujen säännösten voimaantuloa (L 746/2010 tuli voimaan 1.12.2010), joudutaan soveltamaan väljempää periaatetta luoton antajan vastuullisesta menettelystä. Pääosin kuitenkin kuluttajansuojalakiin kirjattu ja periaatteita voidaan soveltaa myös ennen lainmuutoksen voimaantuloa myönnettyihin luottoihin.

Momentin 3 kohdan mukaan velkajärjestelylle on este, jos velalliselle on määrätty rikoksen perusteella maksuvelvollisuus, eikä velkajärjestelyn myöntämistä voida pitää perusteltuna maksuvelvollisuuden määrä, rikoksen tai toiminnan laatu, vahingon kärsineen asema ja muut seikat huomioon ottaen. Este on olemassa jo silloin, kun velallinen on esitutkinnassa tai syytteessä teosta, josta saattaa seurata edellä mainittu maksuvelvollisuus. Ajatus on siis se, että jos esitutkinta- tai syytekynnys on ylittynyt, tulee odottaa asian ratkeamista. Tämä vastaa nykyistä lakia.

Pelkästään se, että velallinen on tehnyt jonkin rikoksen, ei ole velkajärjestelyn este, jos hänellä ei ole sen perusteella velkaa, kuten velvollisuutta suorittaa vahingonkorvausta tai korvausta oikeudenkäyntikuluista, eikä myöskään maksuvelvoitetta menettämisuurauksen tai sakkorangaistuksen perusteella. Jos maksuvelvollisuus on määrätty, keskeistä on, että se perustuu nimenomaan syyksiluettuun rikokseen. Jos tekijä ei ole ollut teon hetkellä 15-vuotias tai oli mielisairauden tai muun syyn vuoksi syyntakeeton, estettä velan järjestämiselle ei olisi.

Yleensä kohdassa tarkoitettut teot olisivat tahallisia, mutta etenkin toisen henkeen ja terveyteen kohdistuneet tuottamuksellisetkin teot voisivat osoittaa tekijässään senlaa-

tuista moitittavaa käyttäytymistä, että velkajärjestelyn myöntäminen ei olisi oikeudenmukainen ratkaisu ja herättäisi paheksuntaa.

Ilmaisulla ”toiminnan laatu” viitattaisiin etenkin yritystoimintaan ja siitä aiheutuvien lakisääteisten velvoitteiden laiminlyöntiin. Jos tällaiset laiminlyönnit johtuvat siitä, että siihen saakka moitteetta hoidettu yritystoiminta muuttuu kannattamattomaksi ja velvoitteita on jäänyt hoitamatta sen vuoksi, että yrittäjä on vielä jonkin aikaa jatkanut toimintaansa sen tuottavuuteen uskoen, toimintaa ei voitaisi yleensä pitää puheena olevan kohdan mukaisena esteperusteena. Normaalin yrittäjäriskin toteutuminen ja sen myötä lakisääteisten velvoitteiden hoitamatta jääminen ei siis automaattisesti sulkisi pois velkajärjestelyä, jos toiminta on kuitenkin lopetettu vastuullisesti ennen kuin laiminlyöntien määrä on kohonnut huomattavaksi. Esimerkiksi pelkkä verorikkomus, jonka taustalla on kannattavuusongelma, ei sellaisenaan estä velkajärjestelyä.

Momentin 4 kohdan mukaan jos vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan yksityisten henkilöiden välisen merkittävän velan järjesteleminen olisi kohtuutonta velkojan kannalta, velkajärjestelylle olisi este. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi sitä, että asunnon myyjä on joutunut tavaravirhettä (esimerkiksi hometalo) koskevan korvaustuomion perusteella palautus- tai korvausvelvolliseksi ja kyseessä on ostajan kannalta merkittävä summa. Tällöin ei voida pitää kohtuullisena, että ostaja hakeutuu velkajärjestelyyn, vaan hänen tulee kantaa vastuunsa toista yksityistä osapuolta kohtaan. Tällaiset tilanteet ovat harvinaisia, mutta saattavat johtaa pahimmassa tapauksessa siihen, että myyjä saa säilyttää velkajärjestelylain mukaan omistusasunnon, jonka on hankkinut varoilla, jotka tulee tuomion mukaan palauttaa sopimuskumppanille.

Jos velallinen on liiketoimintakiellossa, hänellä on 5 kohdan mukaan este päästä velkajärjestelyyn. Tämän esteen osalta ei olisi harkinnallisuutta, vaan niin kauan kuin liiketoimintakiello on voimassa, myös esteperuste on käsillä. Liiketoimintakiello on kiistatta osoitus siitä, että velallinen on toiminut sopimattomasti elinkeinotoiminnassa. Liiketoimintakiello on myös riidaton peruste. Sen sijaan esteperusteena ei enää olisi yleisempi arvio siitä, onko velallinen toiminut sopimattomasti elinkeinotoiminnassa. Jos toiminta on ollut törkeää, asianomaiselle on todennäköisesti myös määrätty liiketoimintakiello tai menettely voi muodostaa 3 kohdassa tarkoitettun esteperusteen.

Momentin 6 kohdassa olisi säännös velalliselle aikaisemmin myönnetyn velkajärjestelyn vaikutuksesta. Lähtökohtana olisi, että aikaisemmin myönnetty velkajärjestely estää uuden velkajärjestelyn myöntämisen. Näin olisi siitä riippumatta, onko maksuohjelma kulunut umpeen tai onko velkajärjestely rauennut velkojan tai velallisen itsensä hakeuksesta. Yleisen maksumoraalin ylläpitämisen kannalta on tärkeää, että velkajärjestely mielletään vain kerran käytettävissä olevaksi keinoksi. Tämänkin esteen sivuuttaminen vaatisi 5 §:n mukaiset painavat syyt, kuten sen, että velallista on kohdannut uusi ja vaikea sosiaalinen suorituseste. Tilastojen valossa näyttää siltä, että yhä useampi velallinen hakee toistamiseen velkajärjestelyä. Tämä ei kuitenkaan aiheuta johtopäätöstä, että toistamiseen velkajärjestelyyn pääsyä tulisi helpottaa. Sen sijaan se entisestään korostaa velkaantumista ehkäisevien toimien merkitystä.

Jos aiempi velkajärjestely on jäänyt hakemis- tai aloittamispäätösasteelle, se ei vielä olisi este, jos hakemus peruutetaan tai asia muuten raukeaa ennen maksuohjelman vahvistamista.

Pykälän 2 momentti koskee velkaantumisen jälkeisiä velallisen toimia. Velkajärjestelyn saaminen edellyttää paitsi sitä, että velkaantumisen syyt eivät ole 1 momentissa tarkoitettulla tavalla moitittavia, myös sitä, että velallinen on toiminut velkaantumisensa jälkeen riittävän asianmukaisesti täyttääkseen maksuvelvoitteensa. Kaikissa momentin estekohdissa on kyse siitä, että velallinen on jollakin tavalla vaikeuttanut velkojien maksunsaantia. Tämä ei tarkoita, että velallisella olisi jo ennen velkajärjestelyä samanlainen myötävaikutusvelvollisuus kuin hakemuksen jättämisen jälkeen. Tietynasteista lojaalisuutta velallisen tulee kuitenkin velkojiaan kohtaan osoittaa, jotta voidaan pitää oikeudenmukaisena, että hän voi saada velkojaan anteeksi velkajärjestelyssä. Ulosotossa velallisella ei ole myötävaikutusvelvollisuutta, mutta on velvollisuus esimerkiksi vastata totuudenmukaisesti ulosottomiehen hänelle esittämiin kysymyksiin.

Momentissa ei edellytetä, että maksunsaannin vaikeuttamisen tulisi koskea olennaisia summia. Keskeistä on se, ettei velallisen voida sallia aktiivisin toimin vaikeuttavan velkojia pääsemästä oikeuksiinsa. Sen sijaan velallisen pelkkää passiivisuutta, saatikka esimerkiksi masennuksen tai muun sairauden aiheuttamaa toiminta- ja ansaintakyvyn alentumista momentissa ei tarkoiteta, ei myöskään esimerkiksi perhe- tai vuorotteluvapaiden vapaata hyödyntämistä. Velalliselle on siis sallittua tämän tyyppiset normaalit elämänvalinnat. Edes jättäytymistä työmarkkinoiden ulkopuolelle ei voida pitää tässä tarkoitettuna esteenä, jollei se ole aiheuttanut sellaista lisävelkaantumista, jota voitaisiin pitää esteenä 1 momentin mukaisesti. Tosin jos velallinen ei ole työmarkkinoiden käytävissä velkajärjestelyä hakiessaan, puuttuu edellytys velkajärjestelylle. Velallisen passiivisuus työelämässä saattaa saada merkitystä silloin, kun este on ensin todettu ja sitten arvioidaan, onko velkajärjestelyn myöntämiselle 5 §:ssä tarkoitettu painava syy. Mutta passiivisuus työelämässä ei sellaisenaan muodostaisi estettä velkajärjestelylle.

Momentin 1 kohdan mukaan velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos velallinen on vaikeuttanut velkojien maksunsaantia siten, että hän on kätkenyt tai lahjoittanut omaisuuttaan. Velallinen on saattanut esimerkiksi viedä omaisuuttaan ulkomaille tai on pitänyt varoja toisen nimellä avatulla pankkitilillä. Myös omaisuuden lahjoittaminen olisi lähtökohtainen este velkajärjestelylle, mutta vain silloin, kun lahjoituksella on vaikeutettu velkojien maksunsaantia. Jos velallinen on lahjoittanut omaisuuttaan silloin, kun hän ei vielä ollut maksuvaikeuksissa, kyseessä ei olisi velkajärjestelyn este.

Momentin 2 kohdan mukaan myös se, että velallinen on salannut tietoja tai antanut vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta asemastaan ulosotossa, vireillä olevassa tai aiemmassa velkajärjestelyasiassa taikka muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä, on velkajärjestelyn este. Voidaan pitää lähtökohtaisesti hyvin moitittavana, että velallinen lakisääteisessä maksukyvyttömyysmenettelyssä antaa vääriä tietoja tai salaa omaisuuttaan. Kun kuitenkin ulosottomenettelyssä velallisella ei ole myötävaikutusvelvollisuutta, velkajärjestelylle on tässä tarkoitettu este vain, jos ulosottomies on ulosottoselvityksessä tai muuten tiedustellut omaisuustietoja velalliselta. Velkajärjestelyn este on käsillä myös, kun velallinen on aiemminkin hakenut velkajärjestelyä ja on silloin salannut omaisuuttaan tai antanut vääriä tai harhaanjohtavia tietoja. Jos velallinen on toiminut

tällä tavalla vireillä olevassa velkajärjestelyssä, velkajärjestelyn myöntämiselle on syntynyt este. Jos järjestely on jo myönnetty, se voidaan määrätä raukeamaan ehdotetun 57 §:n mukaan. Muu maksukyvyttömyysmenettely saattaa olla esimerkiksi rauennut konkurssi tai yrityssaneerausmenettely.

Sääntelyn kattavuuden varmistamiseksi momentin 3 kohdassa olisi vielä säännös, jonka mukaan velkajärjestelyn este olisi myös se, että velallinen on muilla vastaavilla, selvästi sopimattomilla toimilla järjestellyt taloudellista asemaansa velkojien vahingoksi tai suosiakseen jotakuta velkojaa.

Kohdassa tarkoitettuja toimia saattavat olla esimerkiksi niin sanotut keinotekoiset varallisuusjärjestelyt, joihin velallinen on ryhtynyt vaikeuttaakseen omaisuutensa käyttämistä velkojensa suorittamiseksi. Kohdassa tarkoitetaan erilaisia aktiivisia toimia, joihin velallinen on ryhtynyt tarkoituksenaan estää velkojien maksunsaanti tai vaikeuttaa sitä. Kyseessä voivat olla esimerkiksi velallisen jo maksuvaikeuksissa ollessaan tekemät toimet vastaanottamansa perinnön tai saamansa muun omaisuuden luovuttamiseksi niin, että hän on itse pyrkinyt hyötymään kyseisestä omaisuudesta jättämällä itselleen esimerkiksi käyttöoikeuden.

Myös silloin, kun järjestelemisen tarkoituksena on jonkun velkojan suosinta toisten kustannuksella, este täytyy. Myös suosimisen osalta tarkoitetaan, että toimien tulee olla selvästi sopimattomia ja että sillä tavoin on vaikeutettu muiden velkojien maksunsaantia joillakin taloudellisen tilanteen erityisjärjestelyillä. Esimerkiksi pelkästään sitä, että velallinen on lyhentänyt velkaansa tietyille velkojalle, kuten takaajalle, ei voitaisi pitää sopimattomana. Muut velkojathan ovat voineet hakea saataviaan ulosoton kautta, jolloin ulosottomies jakaa varat velkojille yhtäläisen maksunsaantioikeuden mukaisesti. Sen sijaan erilaiset tavanomaisesti poikkeavat maksujärjestelyt voivat olla este, kuten se, että velallinen on antanut vakuuden yhdelle velkojista, vaikka sellaisesta vakuudesta ei ole sovittu tai käyttää epätavallista maksuvälinettä, kuten luovuttaa omaisuuttaan velan maksuksi.

Ehdotetussa momentissa ei ole säännöstä siitä, kuinka vanhoja tekoja se koskee. Lähtökohtana on, että kaikki teot, jotka on tehty maksukyvyttömyyden aikana tai aikana, jolloin maksukyvyttömyys oli selvästi nähtävissä, kuuluvat momentin soveltamisalaan. Jos momentissa tarkoitettua velkojien maksunsaantia vaikeuttavasta toiminnasta on kulu-
nut tuntuvasti aikaa, velkajärjestelyyn pääsyä arvioidaan ehdotetun 5 §:n kannalta.

5 §. Velkajärjestelyn myöntäminen esteestä huolimatta. Pykälässä säädettäisiin niistä perusteista, joilla velkajärjestely voidaan myöntää esteestä huolimatta. Harkinnan järjestys olisi siis se, että ensin tuomari päättäisi, koskeeko velallista jokin 4 §:ssä tarkoitettu esteistä. Jos näin on, seuraava kysymys olisi, voidaanko velkajärjestely kuitenkin myöntää puheena olevan pykälän perusteella. Myönteisessä tapauksessa velkajärjestely myönnetään, ja maksuohjelman pituudeksi määrättäisiin viisi vuotta, kuten nykyisen lain mukaan on asianlaita.

Ehdotuksessa pidetään parempana sitä, että velalliselle voidaan vaikkapa hiukan aikaisemmin myöntää velkajärjestely, mutta viiden vuoden mittaisena kuin sitä, että velallisen tulee pitkään odottaa ja olla epävarmuudessa, tullaanko velkajärjestelyä myöntä-

mään. Ohjelman pituudella on oma merkityksensä maksumoraalin kannalta. Edellä mainittu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen seurantatutkimus osoittaa, että yli puolella talous- ja velkaneuvonnan asiakkaina olevista velallisista pääosa veloista on kulutusluottoja, pikaluottoja ja muita ”vippejä” sekä maksamattomia laskuja. Velallinen, jonka velkaantumishistoria tai toiminta velkojia kohtaan velkaantumisen jälkeen ei ole asianmukaista, ei voi laskea velkajärjestelyn saamisen varaan, vaan joutuu esittämään painavat syyt edes viiden vuoden ohjelman saadakseen.

Ehdotetun pykälän mukaan vaikka velallista koskisi 4 §:ssä tarkoitettu este, velkajärjestely voidaan myöntää, jos siihen on painavia syitä ottaen erityisesti huomioon velallisen myötävaikutus velkojen maksamiseksi tai velkaantumisesta kulunut aika ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velalliselle ja velkojalle.

Pykälä olisi muutoin samansisältöinen kuin voimassa olevan lain 10 a §, mutta aikaa koskeva edellytys on vaihtamalla sana ”ja” sanaksi ”tai” tehty yhdeksi kokonaisarvioinnissa vaihtoehtoisesti vaikuttavaksi tekijäksi. Tällä pyritään siihen, ettei velkojen tarvitsi olla esimerkiksi kymmenen vuotta vanhoja, vaan ne voivat olla tuntuvasti tuoreempiakin.

Jos velallinen on esimerkiksi pyrkinyt hyvittämään esteen vaikutusta ponnistelemalla velkojensa maksamiseksi, voidaan katsoa, että velkajärjestely voitaisiin myöntää, vaikkeivät velat ole erityisen vanhoja. Esimerkiksi se, että velallinen on jatkanut aktiivisesti työelämässä ulosoton aikanaan, olisi kokonaisarvostelussa myönteisesti vaikuttava tekijä. Jos velallisen tulot ovat olleet hänestä riippumattomista syistä niin alhaiset, ettei ulosmitattavaa tuloa ole ollut, painavat syyt velkajärjestelylle voivat silti olla olemassa.

Merkitystä tulee kokonaisarvioinnissa antaa sille, mikä on velallisen toimien moitittavuusaste 4 §:n esteiden osalta. Velallisen kätkemä tai salaama omaisuus saattaa olla suhteellisen vähäarvoista tai tuntuvamman määrän kätkeminen on voinut tapahtua ymmärrettävissä olosuhteissa. Mitä moitittavampaa velallisen velkaantumistapa tai toiminta sen jälkeen on, sitä voimakkaampia tulee painavien syiden olla.

Painoarvoa tulisi antaa myös velallisen sosiaalisille olosuhteille. Velallisen elämäntilanne saattaa olla niin vaikea esimerkiksi sairauden vuoksi, ettei voida edellyttää hänellä olevan voimavaroja odottaa kauaa velkajärjestelyyn pääsyä. Tällaisissa tapauksissa velkajärjestelyn merkitys velalliselle voi olla huomattava, inhimillisesti jopa ratkaisevan tärkeä tulevaisuuden kannalta.

Jos velallinen on saanut jo kertaalleen velkajärjestelyn ja on sen jälkeen esimerkiksi aloittanut yritystoiminnan, joka on yleisen taloudellisen suhdanteen, teknisen kehityksen tai muun velallisesta riippumattoman tekijän vaikutuksesta epäonnistunut, voidaan uutta velkajärjestelyä puoltaa. Kyse ei silloin välttämättä ole siitä, etteikö velallinen ole ”ottanut opikseen” ensimmäisestä kerrasta, vaan yritysriskin toteutumisesta. Sama koskee sitä tilannetta, että kertaalleen velkajärjestelyn saanut päätyy uudestaan ylivelkantilanteeseen sosiaalisen suoritusesteen, kuten vakavan sairauden vuoksi.

Lisäksi painoa voidaan antaa välillisillekin seikoille, kuten sille, mikä on velkajärjestelyn saamisen merkitys velallisen läheisten, erityisesti velallisen huollettavana olevien lasten näkökulmasta. Jos velallisella on vielä pieniä lapsia, jotka ovat kauan hänen elatuksensa varassa, velkajärjestelyn saaminen saattaa olla erityisen merkityksellistä.

Mitä tulee velkajärjestelyn vaikutukseen velkojan asemaan, eri velkojat ovat erilaisessa asemassa. Erityisesti yksityisvelkojalle saattaa olla tuntuvakin merkitys, saako velallinen velkajärjestelyn. Tosin kun velallisen tulee olla maksukyvytön velkajärjestelyn saamiseen, ei velkajärjestelyn myöntämättä jättäminen kaikissa tapauksissa paranna yksityisen velkojan asemaa. Kuitenkin esimerkiksi silloin, kun merkittävä velka on vanhentumassa ja yksityisvelkoja voisi päästä 20 vuoden vanhentumisajan perusteella yksin velkojan asemaan, velkajärjestelyn myöntäminen leikkaisi haitallisesti yksityisen velkojan maksunsaantimahdollisuuksia. Oma kysymyksensä tosin ensin olisi jo se, onko velallinen tällöin maksukyvytön 3 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Yksityisvelkojan asema on otettu huomioon myös velkajärjestelyn esteissä (4 §:n 1 momentin 3 ja 4 kohta) sekä oikeudessa vaatia maksuohjelman jatkamista hyväkseen (ehdotettu 35 §). Jos kyseessä on huomattava velkamäärä ja etenkin jos kyseessä on rikosperusteinen saatava, tulisi asianomistajan asemaan kiinnittää erityistä huomiota.

Kaiken kaikkiaan ehdotetussa pykälässä on kyse kokonaisarviointista, jossa vaikuttavat velallisen velkaantumishistoria, velkaantumisen jälkeiset toimet ja muut olosuhteet.

3 luku. Velkojen maksamiseen käytettävä varallisuus ja tulo

6 §. Velkojan maksunsaantioikeus ja sen lakkaaminen. Pykälässä olisivat yleissäännökset velkajärjestelyvelkojan maksunsaantioikeudesta velkajärjestelymenettelyssä. Pykälän 1 momentin mukaan velkajärjestely saadaan myöntää sen estämättä, mitä muualla säädetään velkojan oikeuksista. Selvää ensinnäkin on, että velkajärjestelylaki on pakottavaa oikeutta siinä mielessä, ettei velallinen voi sitoutua luopumaan oikeudestaan hakea velkajärjestelyä luotonsaannin yhteydessä tai muutoinkaan. Myös kaikki se muu lainsäädäntö, jonka mukaan velkojalla on maksunsaantioikeus, sekä tuomio, jossa velkojan maksunsaantioikeus on vahvistettu, väistyvät, jos velkajärjestely myönnetään. Käytännössä velkajärjestely merkitsee sitä, että velkoja joutuu joko kokonaan tai ainakin huomattavilta osin luopumaan saamisoikeudestaan.

Ehdotettu järjestelmä eroaa nykyisestä järjestelmästä siinä, että velkojan saamisoikeuden toteuttamiseksi ei vahvisteta etukäteen tiettyä määrää, joka velallisen tulee maksaa. Sen sijaan velalliselle vahvistetaan elinkustannusosa, jonka ylimenevä osa (tilitysosaa) maksetaan velkojille. Jos velallisen tulotaso nousee, hän saa parantuneesta maksukyvytään osan itselleen lisäosana. Jos taas tulotaso laskee niin, että tilitysosaa vähimmäismäärä (40 euroa) alittuu, velalliselle ei tule siitä tulon osasta lainkaan maksuvelvollisuutta. Toisin sanoen, se mitä kolmen tai toisinaan viiden vuoden maksuohjelman aikana kertyy, muodostuu siksi suorituksiksi, joka vapauttaa velallisen velan loppumäärästä. Velallisella on myötävaikutusvelvollisuus, jonka mukaan hän on velvollinen ylläpitämään ja parantamaan maksukykyään.

Kaikille velallisille määritettäisiin elinkustannusosa samojen periaatteiden mukaisesti. Täten keski- ja hyvätuloiset velalliset maksaisivat suhteellisesti suuremman osan tuloistaan velkojille kuin pienituloiset velalliset. Tällaista periaatetta voidaan pitää ainoana vaihtoehtona velkajärjestelyssä, jossa menettely käytännössä päättyy tuntuvaan velkojen leikkaukseen. Olisi suhteetonta jo se, että velalliselle jätettäisiin ulosoton tapaan kaksi kolmasosaa nettotulosta samaan aikaan kun velkojien saamisoikeus jää suurelta osin täyttämättä. Ulosotossa velallisten ei voida odottaa mukauttavan talouttaan usein muuttaman kuukauden ulosoton vuoksi. Sen sijaan velkajärjestelyvelallisten voidaan edellyttää mukauttavan talouttaan tuntuvastikin.

Momentin mukaan velkajärjestelyvelkojalla on oikeus saada suoritus velallisella olevasta ja velallisen maksuohjelman aikana saamasta tulosta ja ulosmittauskelpoisesta varallisuudesta niin kuin ehdotetussa laissa säädetään. Puheena olevassa laissa olisivat säännökset siitä, miten velallisen elinkustannusosan ylittävä tulo käytetään. Lisäksi velkojien hyväksi käytettäisiin kaikki ulosmittauskelpoinen omaisuus lukuun ottamatta velallisen omistusasuntoa silloin, kun velallinen saa sen ehdotetun lain mukaan säilyttää. Tällöinkin niin sanottu vapaa arvo tulisi velkojien hyväksi.

Velallisen maksuohjelman aikana ”saama” tulo tarkoittaisi niin sanottua kassaperustetta, toisin sanoen tuloa, joka maksetaan velalliselle maksuohjelman aikana. Velallinen rikkoisi myötävaikutusvelvollisuuttaan, jos ohjaa tuloaan säännönmukaisesta maksurytmistä poikkeavalla tavalla ohjelman päättymisen jälkeiseen aikaan tai ohjaa sinne esimerkiksi bonukset tai muun vastaavan työnantajan suorittaman korvauksen työstä. Selvää myös on, ettei ennakonpidätystä saa maksuohjelman viimeisenä vuonna muuttaa siten, että huomattava veronpalautus tulee velalliselle ohjelman päättymisen jälkeen.

Maksuohjelmaan eivät sen sijaan kuulu ohjelman päättymisen jälkeen velalliselle maksettavat suoritukset, joiden luontainen suoritusaikataulu sijoittuu sinne. Vaikka esimerkiksi optiot tulisivat maksettavaksi vasta ohjelman jälkeen, velallisen tulee ilmoittaa tästä hakemuksessaan niin kuin ehdotetussa 13 §:ssä säädetään. Velallisen tulee lisäksi pitää huolta siitä, että hän laskuttaa omaa asiakastaan niin ajoissa siitä osasta suoritustaan, joka ajoittuu maksuohjelman aikaan, että maksu ehtii tulla ennen ohjelman päättymistä.

Pykälä koskee vain velkajärjestelyvelkojaa, toisin sanoen velkojaa, jonka saatava kuuluu maksuohjelmaan. Pykälää ei sovelleta vakuusvelkaan, vaan sen asemasta säädettäisiin 10 §:ssä. Vakuusvelkojan saatava ei kuulu asunnonsäilyttämistilanteita lukuun ottamatta velkajärjestelyn piiriin, mutta toisaalta vakuusvelkojan maksunsaantioikeus rajoittuu maksuohjelman aikana vakuusesineen arvoon, mutta alivakuustilanteessa erotus kuuluu maksuohjelmaan 10 §:ssä säädetyllä tavalla. Jos vakuusesineessä on yliarvoa, esine voitaisiin ulosmitata, kuten ulosottokaaren 4 luvun 16 §:ssä (turhan ulosmittauksen kielto) ja 44 §:ssä (vakuusoikeuden asema ulosmittauksessa) säädetään. Vakuusesineestä vakuusvelan vähentämisen jälkeen jäävä kertymä käytetään velkajärjestelyvelkojien maksunsaantioikeuden täyttämiseksi.

Velkajärjestelyvelkoja joutuu velkajärjestelyn perusajatuksen mukaisesti tyytymään maksuohjelman kertymään, eikä velkoja voi erikseen hakea saatavaansa ulosoton kautta. Tästä olisi säännös puheena olevassa momentissa. Sen sijaan jos maksuohjelman

aikana ulosottoon tulee uusia, velkajärjestelymenettelyn alkamisen jälkeen syntyneitä velkoja, niitä voidaan periä normaaliin tapaan ulosottoteitse. Uudet velat kilpailevat maksunsaannista velkajärjestelyvelkojen kanssa. Kun velkajärjestelyvelkoja ei ole valmiiksi leikattu, vaan ne on merkitty maksuohjelmaan täydestä määrästä, uudet ulosotovelat eivät kovin helposti horjuta maksuohjelmaa. Kuitenkin tietyn kynnyksen ylittymisen jälkeen maksuohjelma voidaan määrätä raukeamaan (ehdotettu 57 §).

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin saatavan vanhentumisen vaikutuksesta velkajärjestelyssä. Lähtökohtana olisi, että saatavaa ei poisteta maksuohjelmasta vanhentumisen perusteella. Poikkeuksena olisi saatava, joka vanhentuu maksuohjelman aikana ulosotokaaren 2 luvun 24–27 §:n mukaisesti (niin sanottu lopullinen vanhentuminen). Tämä vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä (velkajärjestelyn muutoslaki 117/2008). Lopullisesti vanhentuneen saatavan poistaminen ohjelmasta merkitsee sitä, että sille kuulunut jako-osa käytetään muiden velkojen maksamiseen, aivan kuten ulosotossakin. Jos saatava vanhentuu jo ennen maksuohjelman vahvistamista, vaikkakin hakemisen tai velkajärjestelymenettelyn alkamisen jälkeen, saatavaa ei oteta mukaan maksuohjelmaan.

Lopullisesti vanhentunut saatava poistettaisiin maksuohjelmasta heti vanhentumishetkellä. Saatavan lopullisen vanhentumisen ja siten maksuohjelmasta poistamisen päivämäärän tulisi käydä ilmi maksuohjelmasta (ehdotettu 11 §:n 1 momentin 3 kohta ja 24 §).

Momentin mukainen maksuohjelmasta poistaminen koskisi ulosotokaareissa tarkoitettua niin sanottua lopullista vanhentumista. Ulosotokaaren mukaan saatava vanhentuu 15 vuoden tai eräissä tapauksissa 20 vuoden kuluttua lopullisesta tuomiosta. Ulosotokaaren lopulliseen vanhentumiseen rinnastuisi myös 5. lakiehdotuksen mukainen lainmuutos, joka koskee niin sanottua toissijaista vanhentumisaikaa. Sen mukaan saatava vanhentuu joka tapauksessa, olipa saatavasta tuomio tai ei, kun 18 vuotta on kulunut eräpäivästä. Jos velkojana on luonnollinen henkilö, lopullinen vanhentumisaika olisi 23 vuotta. Tämä vanhentumislaisissa säädettävä toissijainen lopullinen vanhentuminen koskisi luonnollisen henkilön kuluttajana tai yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajana tekemään sopimukseen perustuvaa saatavaa. Myös tällainen vanhentuminen aiheuttaisi momentin mukaan sen, että saatava poistettaisiin maksuohjelmasta.

Sen sijaan muihin lakeihin perustuva vanhentuminen ei vaikuttaisi maksuohjelmaan. Esimerkiksi veroilla, sakoilla ja elatusavuilla on niitä koskeviin erityislakeihin perustuva viiden vuoden vanhentumisaika. Näiden lyhyiden vanhentumisaikojen umpeen kuluminen ei poistaisi saatavaa maksuohjelmasta. Tämä vastaa voimassa olevaa lakia. Ratkaisua voidaan perustella näiden erityisvanhentumisaikojen lyhyydellä ja sillä, että esimerkiksi julkisia saatavia saattaa olla kymmenittäin maksuohjelmassa. Jos kuitenkin ohjelma jostakin syystä raukeaa, tällaiset saatavat katsotaan vanhentuneiksi sinä päivänä, jona ne ilman maksuohjelmaa olisivat vanhentuneet.

Vaikka saatava olisi vanhentumisen perusteella poistettu maksuohjelmasta, velkojalla säilyisi momentin mukaan maksunsaantioikeus tietyissä tapauksissa. Vanhentuminen ei ensinnäkään estä suorituksen saamista ennen saatavan vanhentumista velallisen maksuohjelman aikana saamista varoista. Tämä tarkoittaisi edellä mainitun kassaperiaatteen mukaan sitä, että jos velallisen palkka tai muu toistuvaistulo on maksettu velalliselle

ennen kuin saatava vanhentui, kyseiselle saatavalle maksetaan jako-osa vielä siitä toistuvaistulon erästä. Vastaavasti, jos velallinen on saanut esimerkiksi perinnön siinä vaiheessa maksuohjelmaa, kun saatava ei vielä ollut vanhentunut, sittemmin vanhentunut saatava saa jako-osan perityn omaisuuden myyntihinnasta.

Silloin kun velallinen saa tuomioistuimen päätöksellä säilyttää asuntonsa, sittemmin maksuohjelman aikana vanhentuneen saamisoikeuden haltija saa osuutensa asunnon vapaasta arvosta 7 luvun mukaisesti (erityisesti 42 §:n 1 momentti). Tämä perustuu siihen, että jos asunto olisi myyty heti ohjelman vahvistamisen jälkeen, saatava olisi silloin ollut vanhentumaton ja saanut osuutensa. Riittää, että saatava ei ollut vanhentunut silloin, kun maksuohjelma vahvistettiin.

Myös siinä tapauksessa, että käräjäoikeus määrää velalliselle korvaussuorituksen maksuohjelman raukeamisen sijasta (57 §:n 1 momentti), saatava, joka ei ollut vanhentunut silloin, kun velallinen toimi vastoin myötävaikutusvelvollisuuttaan, saa osansa.

Vielä momentissa olisi säännös siitä, että maksuohjelman aikana vanhentuneelle saatavalle tulee suoritus ulosottokaaren 2 luvun 24 luvun 3 momentissa tarkoitetuista varoista. Tämä tarkoittaa tilannetta, että ennen velkajärjestelyä toimitetussa ulosmittauksessa omaisuus on ehditty ulosmitata ennen saatavan vanhentumista. Tällaista jo ennen maksuohjelman vahvistamista vanhentunutta saatavaa ei oteta mukaan maksuohjelmaan, mutta se saa osuutensa omaisuudesta, joka oli ulosmitattuna silloin, kun maksuohjelma vahvistettiin, mutta ainoastaan siitä omaisuudesta. Tätä voidaan pitää oikeudenmukaisena, koska se, mihin ajankohtaan ulosmitatun omaisuuden myynti lopulta ajoittuu, on sattumanvaraista. Ulosmitattu esine on tavallaan "vakuutena" velasta, jonka perimiseksi ulosmittaus on toimitettu.

Nykyisen lain tapaan momentissa olisi vielä säännös siitä, että vastaavasti otettaisiin huomioon sellaisen velan vanhentuminen, josta velkajärjestelyvelallinen vastaa yhdessä toisen kanssa. Tämä tarkoittaa sitä, että jos velka vanhentuu päävelalliseen nähden, takaajakin vapautuu silloin vastuusta ja velka poistetaan takaajan maksuohjelmasta. Jos taas velkajärjestelyvelallinen vastaa velasta yhdessä kanssavelallisen tai -takaajan kanssa, velan vanhentuminen toiseen vastuulliseen nähden voi johtaa siihen, että vastuu hajaantuu ja velkojan saatava pienentyy.

Velkajärjestelyn vaikutuksesta katkaistavissa olevaan vanhentumisaikaan olisi edelleen voimassa, mitä vanhentumislain 11 ja 17 §:ssä säädetään. Mainitun lain 11 §:stä seuraa, että velkojan ilmoitus saatavastaan velkajärjestelyssä katkaisee vanhentumisen. Lain 17 §:n 2 momentin mukaan tuomioistuimen vahvistamassa maksuohjelmassa huomioon otettu saatava vanhentuu laskettuna suoritusvelvollisuuden alkamisesta. Tämä tarkoittaa sitä, että jos velkoja ei ole katkaissut vanhentumista viiden vuoden kuluessa siitä, kun velalliselle syntyi velvollisuus maksaa tilitysosaa, sitä tilitysosaa koskeva saamisoikeus on menetetty vanhentumisen johdosta. Tällaisia tilanteita ei pitäisi uudessa järjestelmässä tosin syntyä, koska maksuohjelman toteuttaminen olisi ulosottolaitoksen valvonnassa. Lisäksi maksuohjelman kesto on usein viittä vuotta lyhyempi, ja velkojan vaatimusta lisäsuoritukselle koskee vuoden määräaika (57 §). Vanhentumislain 17 §:n 2 momentissa säädetään myös, että jos maksuohjelma raukeaa, vanhentumisajan katsotaan katken-

neen, kun raukeamisesta on annettu lainvoimaiseksi tullut päätös. Säännös koskisi myös ehdotetun lain mukaisia raukeamistilanteita.

7 §. *Velallisen myötävaikutusvelvollisuus.* Velkajärjestelyn myöntäminen ja sen seurauksena yleensä huomattava velkojen anteeksisaaminen edellyttävät velalliselta pitkälle menevää lojaalisuutta velkojen oikeuksia kohtaan. Ei voida pitää hyväksyttävänä, että velallinen, joka estää tai vaikeuttaa velkojen maksunsaantia samaan aikaan vaatii huomattavaa velkojensa anteeksiantoa. Velallisen myötävaikutusvelvollisuus on voimassa myös nykyisessä laissa, eikä siihen ehdoteta suuria periaatteellisia muutoksia.

Pykälän *1 momentissa* annettaisiin yleiset säännökset velallisen myötävaikutusvelvollisuudesta. Velallisen tulee momentin mukaan pyrkiä ylläpitämään ja parantamaan maksukykyään kohtuudella käytettävissä olevilla keinoilla ja huolehtia siitä, että velkojat saavat ehdotetun lain mukaisen suorituksen. Velallisen osalta ei siis ole riittävää passiivisuus, toisin sanoen se, että velallinen pidättäytyy vaikeuttamasta velkojen maksunsaantia. Lähtökohtana on, että huomattavan velkojen anteeksi saamisen vastineeksi velallisen tulee tehdä se, mitä kohtuuden mukaan voidaan edellyttää velkojen maksunsaannin toteuttamiseksi. Tässä näkyy samalla se, että velkojan maksunsaantioikeus kuuluu keskeisellä tavalla omaisuuden suojan piiriin.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuus tarkoittaa muun muassa velvollisuutta säilyttää kokopäivätyönsä. Luonnollisesti tuotannon supistamisesta tai muusta syystä johtuva työvoiman tarpeen vähentyminen ja velallisen irtisanominen sen perusteella on seikka, johon velallinen ei itse yleensä voi vaikuttaa. Mutta omista valinnoista johtuva tavanomaisen ansiotyön välttäminen olisi vastoin myötävaikutusvelvollisuutta.

Myötävaikutusvelvollisuutta koskeva säännös olisi myös siinä mielessä yleinen, ettei velallinen voi tehdä vastakohtaispäätelmiä niistä säännöksistä, joissa vielä erikseen asetetaan velalliselle jokin erityinen velvoite. Toisin sanoen velalliselle ei laissa aseteta nimenomaisia toimintavelvoitteita, vaan velallisen asiana on itse arvioida kunkin toimensa merkitystä myötävaikutusvelvollisuuden kannalta.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuutta tulee arvioida ensisijaisesti siltä kannalta, miten velallisen toimet vaikuttavat velkojen maksunsaantimahdollisuuksiin. Ei ole itseisarvo, että velallisen tulee toimia tietyllä tavalla vaan olennaista on se, että hän kohtuullisena pidettävällä tavalla huolehtii velkojen maksunsaannista. Jos esimerkiksi pienituloiselle velalliselle ei tule selvästikään kertymään tuloistaan huollettavina olevien perheenjäsenten lukumäärän vuoksi tilitysosaa koko maksuohjelman aikana, siirtymistä työelämästä esimerkiksi opiskelijaksi ei yksin voida pitää myötävaikutusvelvollisuuden rikkomisena.

Velallinen olisi momentin mukaan velvollinen antamaan tuomioistuimille, ulosottomiehelle ja velkojille tiedot velkajärjestelyn kannalta merkityksellisistä seikoista. Sitä, mitä tietoja velallisen tulee antaa, ei määriteltäisi, mutta tietojen tulee olla merkityksellisiä velkajärjestelyn myöntämisen, maksuohjelman keston, elinkustannusosan, vertailupalikan, maksuohjelman toteuttamisen ja muiden vastaavien seikkojen osalta. Yleensä kyseessä ovat velallisen taloudellista asemaa koskevat seikat, mutta myös tulon lähteeseen ja elatusvelvollisuuteen liittyvät tiedot voivat kuulua tietojenantovelvollisuuden piiriin.

Velkojilla on lisäksi ehdotetun 52 §:n mukainen tietojensaantioikeus suoraan verottajalta ja työvoimaviranomaiselta sekä oikeus saada laajasti tietoja ulosottomiehen välityksellä ulosottokaaren mukaisesti. Salassapidosta olisivat voimassa 64 §:n säännökset ja ulosottomiehen osalta ulosottokaaren säännökset.

Lisäksi momentissa olisi velallisen lojaliteettivelvollisuutta korostava säännös siitä, että velallisen tulee muutoinkin myötävaikuttaa siihen, että velkajärjestely voidaan asianmukaisesti toteuttaa. Jos velallinen saa ulosmittauskelpoista omaisuutta tai tuloa uudelta tulonmaksajalta tai tulonmaksaja vaihtuu, velallisen tulee momentin mukaan ilmoittaa asiasta viipymättä hakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle tai ulosottomiehelle. Lähtökohtana ei siis ole se, että esimerkiksi ulosottomiehen tulisi aktiivisesti seurata velallisen tulon lähteitä. Velallinen ei voi vedota siihen, että olisi kertonut uuden tulonlähteen, jos ulosottomies olisi kysynyt. Velallisen tulee itse oma-aloitteisesti huolehtia siitä, että kaikki tulonmaksajat ovat ulosottomiehen tiedossa. Elinkeinotulon kohdalla tämä ei luonnollisesti ole mahdollista silloin, kun elinkeinotulo perustuu lukuisiin suoraan asiakkailta tuleviin suorituksiin. Saadun elinkeinotulon kokonaismäärä tulee kuitenkin ulosottomiehen kanssa sovitulla tavalla ilmoittaa.

Velallinen voisi maksaa juoksevia laskujaan ja esimerkiksi asuntolainaa velkajärjestelyhakemuksen jälkeen. Suoranainen ja selvästi sopimaton jonkun velkojan suosiminen saattaa kuitenkin muodostaa esteen velkajärjestelylle (ehdotettu 4 §:n 2 momentin 3 kohta). Lisäksi ulosottotie on periaatteessa jokaisen velkojan käytettävissä 18 §:n 2 momentissa tarkoitettuin seurauksin. Ulosottoperintä siis voisi käynnistyä tai sitä voitaisiin jatkaa velkajärjestelyhakemuksesta huolimatta, mutta ulosottomies kerryttäisi varoja niitä jakamatta, etuoikeutettua elatusapua lukuun ottamatta, kunnes maksuohjelma on vahvistettu.

Ehdotuksen valmisteluvaiheessa pohdittiin mahdollisuutta kieltää velallista luopumasta perinnöstä maksuohjelman aikana. Nykyinen oikeustila on kuitenkin haluttu säilyttää ennallaan. Sinällään velalliselta voidaan odottaa, ettei hän kieltäydy vastaanottamasta varallisuuden lisäystä. Perinnöstä luopumisesta ei kuitenkaan haluttu ottaa erityissäännöstä lakiin, koska tilanteet saattavat olla kovin erilaisia ja myötävaikutusvelvollisuuden mahdollinen rikkominen tulee ratkaista tapauskohtaisesti. Lähtökohtaisesti testamentin tekijä voi testamentin määräyksellä ohittaa velkajärjestelyvelallisen, jonka ei edellytetä moittivan testamenttia. Jos moittimisvelvollisuus säädettäisiin, olisi johdonmukaisuuden vuoksi edellytettävä myös lakiosan vaatimista. Tämä ratkaisu ei olisi linjassa perintökaaren (40/1965) 7 luvun 11 §:n ja 14 luvun 6 §:n kanssa, joiden mukaan perillisen oikeus vaatia lakiosaansa ei siirry hänen velkojilleen. Myös velkajärjestelyssä pätee se argumentti, ettei kukaan velkojista ole voinut perustaa luotonantoa niin sattumanvaraiseen seikkaan kuin perinnön saamiseen. Selvää sen sijaan on, ettei velallisella ole oikeutta luovuttaa eteenpäin jo vastaan ottamaansa perintöä. Tällainen toimi tarkoittaisi puheena olevan pykälän 2 momentissa kiellettyä omaisuuden luovuttamistointa.

Momentin lopussa olisi vielä viittaus siihen, että elinkustannusosan muutosta koskevas- ta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään ehdotetussa 8 §:ssä.

Pykälän 2 *momentin* mukaan velallinen ei saisi velkajärjestelyn hakemisen jälkeen antaa vakuutta, luovuttaa omaisuuttaan tai hankkia lisää luottoa, paitsi jos se on välttämätöntä

hänen ja hänen perheensä toimeentulon turvaamiseksi tai luottoa otetaan yritystoimintaa varten ehdotetun 46 §:n mukaisesti. Velkajärjestelyn hakemisen jälkeen velallinen ei siis saisi vähentää varallisuuttaan antamalla vakuuksia tai luovuttamalla omaisuuttaan. Merkitystä ei olisi sillä, onko esimerkiksi vakuuden antamisesta sovittu. Jos vakuuden antamatta jääminen on sopimusehtojen rikkominen, luotto- tai muu sopimus saattaa silloin raueta. Oma kysymyksensä vielä on, voidaanko ennen hakemusta annettuja vakuuksia ja omaisuuden luovutuksia pitää ehdotetun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuna esteenä velkajärjestelylle. Myös takaisinsaanti saattaa tulla kysymykseen ehdotetun 61 §:n mukaisesti.

Velallinen ei myöskään saisi hankkimalla lisää luottoa huonontaa entuudestaan taloudellista tilannettaan. Luottoa velallinen voisi kuitenkin käyttää rahoittaakseen ruoka- ja muita vastaavia menoja, jotka ovat välttämättömiä hänen ja hänen perheensä toimeentulon turvaamiseksi.

Yritystoiminnassa luoton ottaminen olisi sallittua ehdotetun 46 §:n rajoissa, toisin sanoen kun luotto ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista tai luottoa voidaan perustella velkajärjestelyvelkojen maksunsaannin kannalta.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuus tulisi voimaan, kun velkajärjestelyasia tulee hakemuksen johdosta vireille, ja myötävaikutusvelvollisuus olisi voimassa maksuohjelman keston ajan. Tästä olisi säännös pykälän 3 momentissa. Oikeudenkäymiskaaren hakemusasioita koskevan 8 luvun 1 §:n mukaan hakemusasia pannaan vireille käräjäoikeudelle toimitettavalla hakemuksella. Asia tulee vireille, kun hakemus esitetään kansliassa tai istunnossa.

Ennen hakemuksen esittämistä käräjäoikeudessa velallista ei siis koske myötävaikutusvelvollisuus, vaan edeltänyttä toimintaa arvioitaisiin 4 §:n esteperusteiden kannalta. Välittömästi hakemuksen jättämisen jälkeen myötävaikutusvelvollisuus tulee voimaan, ja siis ennen kuin velkojatkaan ovat saaneet asiasta tiedon. Merkitystä ei ole myöskään sillä, milloin asiaa ryhdytään käsittelemään käräjäoikeudessa.

Myötävaikutusvelvollisuus päättyisi momentin mukaan vasta, kun koko maksuohjelma on mahdollisine jatkoaikoinen ehdotetun 37 §:n mukaisesti päättynyt. Maksuohjelman kesto saattaa olla huomattavan pitkä silloin, kun velallinen saa säilyttää omistusasuntonsa. Maksuohjelman koko keston ajan velallisen tulisi toimillaan edistää puheena olevan yleissäännöksen ja asiakkoistaisten säännösten mukaisesti velkojen maksunsaantioikeuden toteutumista.

8 §. Elinkustannusosa. Kuten edellä on todettu, velkajärjestelyn perusajatus on se, että velallisen tulee maksuohjelman ajan luopua velkojen hyväksi kaikesta ulosmittauskelteisestä varallisuudesta ja myös sellaisesta tulosta, joka ei ole välttämätöntä toimeentulon turvaamiseksi. Tuloista riippumatta kaikkien velkajärjestelyvelallisten elinkustannuksiin jätettävä määrä määritettäisiin yhdenmukaisella tavalla. Näin velalliset olisivat keskenään tasavertaisessa asemassa sen suhteen, minkälainen elintaso maksuohjelman aikana voi olla. Keski- ja hyvätuloiset joutuvat luopumaan velkojiansa hyväksi suhteessa suuremmasta osuudesta tuloistaan kuin pienituloiset. Tätä voidaan pitää oikeudenmukaisena, onhan keski- ja isotuloisilla enemmän maksukykyä. Sen sijaan se, paljonko

velallisella on velkoja järjestettävänä, ei vaikuttaisi elinkustannusosaan tai tilitysosaan. Riittää, että käräjäoikeus on todennut velallisen olevan maksukyvytön ehdotetussa 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Elinkustannusosa muodostuisi perusosasta (1 momentti), joka määräytyisi kaikille velallisille samojen perusteiden mukaisesti ja velalliskohtaisesta erityisosasta (2 momentti). Jälkimmäinen määrättäisiin vain tarvittaessa, sen sijaan perusosa laskettaisiin kaikissa tapauksissa. Velallisen tulisi jo hakemuksessaan antaa selvitys ja laskelma elinkustannusosaksi (ehdotetun 13 §:n 1 momentin 5 kohta).

Tuomioistuin vahvistaisi ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan maksuohjelmassa velalliselle kuukausittaisen elinkustannusosan. Jos tähän elinkustannusosaan tarvitaan muutoksia maksuohjelman aikana, niistä päättäisi ulosottomies pykälän 3 momentin mukaisesti.

Momentin 1 kohta koskee velallisen asumisen kustannusten laskemista perusosaa varten. Perusosaan laskettaisiin velallisen vastattavat sellaiset vuokratkustannukset tai keskimääräiset muut asumiskustannukset, joita voidaan pitää perhekoko, asuinpaikkakunta ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisena. Laissa ei määritettäisi sallittua vuokran tai muun asumiskulun ylärajaa. Suomessa vuokrat vaihtelevat tuntuvasti paikkakunnittain, joten yhtenäistä määritelmää on vaikea löytää. Suuntaa-antavia lukuja voidaan saada muun muassa yleisperusteluissa mainitusta Kuluttajaviraston tutkimuksesta ”Mitä eläminen maksaa”, kuitenkin muistaen, että tällaiset viitearvot saattavat vanhentua nopeastikin vuokratason vaihdellessa. Mainitussa tutkimuksessa esimerkiksi yksinäiselle Helsingissä asuvalle alle 45-vuotiaalle laskettiin 654 euroa kuukaudessa ja keskisuuressa kaupungissa asuvalle yksinäiselle 391 euroa. Pääkaupunkiseudulla asuvalle pariskunnalle määritettiin tutkimuksessa 1 031 euron ja lapsiperheelle (kaksi aikuista, kaksi lasta) 1 264 euron asumiskustannukset kuukaudessa. Pariskuntaa ja perhettä koskevista luvuista laskettaisiin mukaan velallisen osuutena vain puolet.

Muilla olosuhteilla tarkoitettaisiin esimerkiksi sitä, että vammainen henkilö voisi asua itselleen sopivassa asunnossa, vaikka sen vuokra olisi hieman normaalitasoa korkeampi. Samoin vanhuksen muuttaminen asunnosta, jossa hän on asunut pitkään, saattaisi olla kohtuutonta, jolleivät asumisen kustannukset poikkea tuntuvasti paikkakunnan tavanomaisesta tasosta.

Jos tilanne on se, että velallinen asuu puolison tai muutoin toisen henkilön kanssa, asumiskustannuksista otetaan mukaan vain pääluvun mukainen osa. Velallisen kanssa asuvat ala-ikäiset lapset eivät luonnollisesti aiheuta asumiskustannusten osittamista, eikä myöskään täysi-ikäinen, mutta alle 21-vuotias lapsi. Lapset asuvat usein vanhempiensa luona vielä jonkin aikaa täysi-ikäiseksi tultuaan muun muassa työpaikan saannin, varusmiespalvelun tai opiskelija-asunnon etsimisen ajan.

Sillä, että asumiskustannusten tulisi olla velallisen itsensä ”vastattavat” tarkoitetaan sitä, että jos joku muu vastaa niistä, velallinen ei saa asumiskulujaan mukaan elinkustannusosaan. Jos velallisella on asuntoetu, etua ei otettaisi huomioon tulona, jos se vastaa kohtuullisen asumisen tarvetta. Siinä tapauksessa, että velallinen saa asumistukea, vuokran tai muiden asumiskustannusten määrästä vähennetään ensin asumistuen määrä. Jos

asumistuki kohdistuu sellaiseen vuokraan, josta vastaa myös toinen henkilö, asumistuki vähennetään ensin vuokrasta, joka puolitetaan vasta sen jälkeen.

Asumiskuluilla tarkoitettaisiin sekä vuokraa että muun asumismuodon kustannuksia. Vuokran lisäksi laskettaisiin vesimaksu, jollei se sisälly vuokraan tai vastikkeeseen. Jos velallinen asuu omistusasunnossa, vuokran sijasta otettaisiin huomioon muut asumiskustannukset, kuten yhtiövastikkeen hoitovastikeosa tai velallisen osuus siitä. Sen sijaan rahoitusvastiketta tai puolison tai muun kumppanin asuntolainan korkoja velallinen ei voisi laskea asumiskustannuksikseen edes osittain. Korkomenot ovat verovähennyskelpoista korvausta siitä, että puoliso on saanut luoton käyttöönsä eikä korkomenoja voida pitää velallisen asumiskustannuksina.

Omakotitalossa asuvan velallisen asumiskulut määräytyisivät keskimääräisten asumisen kustannusten perusteella. Tällaisia eriä olisivat esimerkiksi lämpö, kiinteistövero, jätevesimaksu, tontinvuokra, nuohous, auraus ja muut vastaavat erät, jotka liittyvät suoraan ja kiinteästi itse kiinteistöön. Sen sijaan esimerkiksi omakotitalon sähkölasku ei kuuluisi asumiskustannuksiin muutoin kuin mahdollisen sähkölämmityksen osalta. Keskimääräisellä määritystavalla pyritään siihen, etteivät kustannusten vaihtelut, kuten polttoöljyn hinta ja vuodenaikojen mukaan vaihteleva käyttömäärä vaikuttaisi asiaan.

Momentin 2 kohta koskee jokapäiväisen elämisen muita kustannuksia kuin asumiskuluja. Perusosalla katettaviin menoihin kuuluisivat muun muassa ravintomenot, vaatemenot, tavanomaiset terveydenhuoltomenot sekä henkilökohtaisesta ja kodin puhtaudesta, paikallisliikenteen käytöstä, sanomalehden tilauksesta, televisioluvasta, puhelimen käytöstä ja harrastus- ja virkistystoiminnasta aiheutuvat menot. Siihen kuuluisivat myös vastaavat muut henkilön ja perheen jokapäiväiseen toimeentuloon kuuluvat menot, joita momentin muut kohdat eivät koske.

Kohdan mukaan jos velallinen asuu yksin, velallisen itsensä osalta perusosaan lasketaan ulosottoaaren 48 §:ssä tarkoitettu suojaosuudesta 95 prosenttia. Jos taas velallisen elatuksen varassa on perheenjäseniä tai velallinen jakaa asumiskustannukset 1 momentin mukaisesti, velallisen itsensä osalta lasketaan 80 prosenttia mainitusta suojaosuudesta ja elatuksen varassa olevan perheenjäsenen osalta 70 prosenttia ulosoton perhekorotuksesta.

Asumiskustannusten jakamisella tarkoitetaan sellaista asuinkumppania, jonka kanssa jaetaan myös elämisen kustannukset. Jos sen sijaan velallinen jakaa asumiskustannukset muun kuin elämäkumppaninsa kanssa, hänelle lasketaan 95 prosenttia ulosoton suojaosuudesta ja puolet asumiskuluista, kun taas parisuhteessa elävä velallinen saa pitää sanotusta suojaosuudesta 80 prosenttia. Tämä perustuu siihen, että elinkustannusten jakaminen on suhteessa edullisempaa kuin niistä yksin vastaaminen.

Vuoden 2011 ulosoton suojaosuus on velallisen itsensä osalta 627 euroa ja elatusenvaraisen perheenjäsenen osalta 225,30 euroa. Määrät ovat päivää kohden 20,82 euroa ja 7,51 euroa. Jos velallisen toistuvaistulon maksukausi on muu kuin kuukausi, määrät voidaan laskea myös lyhyemmille tai poikkeuksellisesti pidemmille jaksoille. Jos määrä lasketaan kuukautta kohden, kuukaudessa katsotaan olevan 30 päivää. Kuten ulosotossa, myös velkajärjestelyssä velalliselle jäisivät ehdotetun 9 §:n 1 momentin nojalla lyhen-

tymättöminä käyttöönsä määrätarkoitukseen tulevat sosiaalietuudet, kuten asumistuki ja lapsilisä. Asumistuen vaikutus on neutraali, koska sen määrä vastaavasti alentaa huomioon otettavia asumiskustannuksia. Sen sijaan lapsiperheelle tulevat lapsilisät ovat reaalin erä käyttöön jäävään rahamäärään.

Näin ollen ehdotuksen mukaan yksinasuvalle velalliselle jää käyttöönsä 595,65 euroa kuukaudessa muihin kuin asumisen aiheuttamiin kustannuksiin. Jos velallisen vuokra on esimerkiksi 500 euroa, eikä asumistukea ole, elinkustannusosan määräksi tulee 1 095,65 euroa.

Jos taas velallinen asuu puolisonsa tai muun elämänkumppaninsa kanssa, joka ei ole velallisen elatuksenvarassa, elinkustannusosan määrä olisi 501,60 euroa. Siihen lisäksi tulisi puolet asumiskustannuksista. Jos vuokra olisi esimerkiksi 700 euroa, velallisen elinkustannusten määräksi muodostuisi 851,60 euroa. Jos pariskunnalla olisi kaksi kotona asuvaa lasta, velallisen elinkustannukseksi suuruudeksi tulisi hänen itsensä osalta 501,60 ja kummankin lapsen osalta 157,71 euroa eli yhteensä 817,02 euroa. Jos perheen asumiskulut olisivat 1 000 euroa kuukaudessa, siitä velallisen osuus olisi 500 euroa. Näin ollen tällaisen perheellisen velallisen elinkustannusosan määräksi tulisi 1 317,02 euroa. Kun käyttöön jäävät myös lapsilisät, ehdotuksen ei pitäisi johtaa liian tiukkaan budjettiin lapsiperheissä.

Elatuksenvaraisuus määräytyisi siis ulosottokaaren mukaisesti. Ulosottokaaren 4 luvun 48 §:n mukaan perheenjäsentä koskeva korotus lasketaan velallisen elatuksen varassa olevan puolison, oman lapsen ja puolison lapsen osalta. Puolisolla tarkoitetaan suojaosuutta määrättäessä aviopuolisoa ja avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää. Samaa sukupuolta olevaan rekisteröityyn parisuhteeseen sovelletaan, mitä laissa säädetään aviopuolisosta. Lapsella tarkoitetaan alaikäistä henkilöä. Erityistapauksissa velallisen luona asuva alle 21-vuotias lapsi voitaisiin ottaa huomioon erityisosassa kohtuullisena pidettävällä määrällä. Vastaavasti asumiskustannusten jakamisessa ei otettaisi huomioon alle 21-vuotiasta lasta, joka asuu yhä kotona.

Velallisen elatuksen varassa olevana pidetään aviopuolisoa, avopuolisoa, rekisteröidyn parisuhteen toista osapuolta ja velallisen tai mainitun muun henkilön lasta, jos tällaisen perheenjäsenen saama tulo ei ylitä velallisen itsensä osalta laskettavaa perusmääräistä suojaosuutta (siis 627 euroa netto kuukaudessa). Lapset lasketaan määrään mukaan siitä riippumatta, osallistuuko myös toinen puoliso hänen elatukseensa. Lapsesta tehtävä korotus on laskettu velallista kohden. Näin ollen vaikka molemmat vanhemmat hakevat velkajärjestelyä, kumpikin saa täyden lapsikorotuksen. Myös avopuolison lapset johtavat elinkustannusosan perhekorotukseen, vaikka velallinen ei tässä tapauksessa ole elatusvelvollinen. Ulosotossa ja ehdotuksen mukaisessa järjestelmässä noudatetaan tässä niin sanottua jääkaappiperiaattia. Jos velallisen lapsi asuu muualla, hänestä ei tehdä korotusta elinkustannusosaan, mutta lapselle maksettava elatusapu otetaan huomioon momentin 3 kohdan nojalla.

Ulosoton suojaosuuden määrä tarkistetaan oikeusministeriön asetuksella vuosittain siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Näin ollen myös tässä ehdotetut määrät säilyttävät arvonsa inflaatiosta riippumatta.

Momentin 3 kohdan mukaan velallisen muualla asuvalle lapselle maksama elatusapu lasketaan mukaan elinkustannusosaan. Tämä johtuu siitä, että elatusapu on joka tapauksessa etuoikeutettu saatava, joten muut saatavat joutuvat väistymään. Rästiin jääneen elatusavun maksamisesta ohjelman alussa kuuden kuukauden ajan säädettäisiin 2 §:n 4 kohdassa ja 51 §:n 1 momentissa.

Momentin 4 kohta koskee velallisen luona asuvan lapsen päivähoitomaksua. Sen määrä lasketaan mukaan elinkustannusosaan. Päivähoitomaksun suuruus on yleensä tulosidonnainen eikä sitä, että velallisen käyttöön ei jää normaalia määrää palkasta, välttämättä oteta huomioon. Jotta velallisilla olisi mahdollisuus myös velkajärjestelyn aikana viedä lapsensa päivähoitoon työssä käynnin ajaksi, on tarpeen ottaa päivähoitomaksu mukaan erikseen laskelmaan. Jos lapsi asuu vanhempiensa yhteisessä taloudessa, maksusta otettaisiin huomioon vain puolet.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niin sanotusta erityisosasta. Momentin mukaan jos velallinen osoittaa, että hänellä on tavanomaisesta poikkeavia välttämättömiä ja pysyväisluonteisia elinkustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta, iästä, työmatkoista tai muusta erityisestä syystä, elinkustannusosaa korotetaan tällaisten kustannusten kuukausittaisella keskimääräisellä määrällä. Erityiskustannuksilla tarkoitetaan poikkeavia ja yksilökohtaisia kustannuksia. Tällaisia kuluja voivat olla esimerkiksi elatusvelvollisuudesta johtuvat lapsen tapaamisesta aiheutuvat kulut tai vammaisen henkilön ateriapalvelumaksu. Tällaisten poikkeuskulujen tulee perustua välttämättömiin syihin ja toisin sanoen olla merkittäviä velallisen toimeentulon ja hyvinvoinnin kannalta.

Yleisimmin kyseessä ovat velallisen sairauskulut. Satunnaiset sairastumiset, pienet operaatiot, hammaslääkärikäynnit ja silmälasien uusiminen tulee rahoittaa normaalista elinkustannusosasta ja tarvittaessa käyttää tällaisten satunnaiskustannusten kattamiseen vapaakuukausia. Sen sijaan pitkäaikainen lääkitystä vaativa sairaus antaa aiheen muun muassa lääke- ja lääkkärissäkäyntikulujen huomioon ottamiseen omavastuuosuuden mukaisella määrällä. Iäkkäällä velallisella saattaa olla sellaisia kustannuksia, joita omin avuin liikkumaan ja toimimaan kykenevällä henkilöllä ei ole. Jos velallinen välttämättä tarvitsee esimerkiksi tukea kotona asumiseen, tällaiset kulut voidaan lukea elinkustannusosaan. Tarkoituksena on, että käytettäisiin edullisinta tarkoitukseen sopivaa palvelumuotoa.

Erityisosa voitaisiin määrätä tietynlaisena hieman ylöspäin pyöristettynä ”könttäsummana”, joka keskimäärin kattaisi kulut. Se voisi olla esimerkiksi 75 euroa kuussa, jos kulut ovat vaihdelleet 40-90 euron välillä (keskiarvo 65 euroa). Erityisosan korottaminen myöhemmin vaatii olennaisen kustannusten kohoamisen, joten hiukan väljyyttä voidaan määrittää erityisosaan, jotta voitaisiin pienentää osan muutostarvetta.

Myös työssäkäynti toisella paikkakunnalla, jonka kustannukset ylittävät paikallis- tai seutuliikenteen kustannukset, voidaan ottaa huomioon, ei kuitenkaan, jos velallinen saa työnantajaltaan matkakorvauksia. Se, että velallinen saa vähentää työmatkakulut verotuksessa, ei tarkoita automaattisesti sitä, että vastaavat kulut olisivat tässä tarkoitettuja työmatkakustannuksia.

Elinkustannusosaa voitaisiin pykälän 3 momentin mukaan alentaa velallisen pyynnöstä 20 prosenttia, jos velallinen osoittaa, että hän ja hänen elatuksensa varassa olevat tulevat sillä määrällä toimeen. Vähennys tehdään sen jälkeen, kun elinkustannusosan perusosa ja mahdollinen erityisosa on määrätty. Vähentämisessä on kyse eräänlaisesta elinkustannuksista ”tinkimisestä”. Menettely tunnetaan myös nykyisessä lainsäädännössä, tosin vain asetustasoisena. Velallisen intressissä saattaa olla tinkiä elinkustannuksista, jotta riittävä tilitysosa muodostuisi ja hän saisi siten kolmen vuoden maksuohjelman tai voisi säilyttää omistusasuntonsa.

Vähennys olisi joko 20 prosenttia tai ei mitään. Tällä pyritään turvaamaan velalliselle ja hänen elatuksensa varassa oleville kaikissa tilanteissa riittävä määrä varoja. Toisaalta pyritään välttämään sitä, että velallinen tinkii elinkustannuksistaan juuri sen verran, että alin tilitysosuuden määrä (40 euroa) täytyy. Tällaista laskelmointia ei voida pitää asianmukaisena menettelynä järjestelmän hyväksyttävyyden kannalta.

Pykälän 4 momentissa olisi velallisen yleistä myötävaikutusvelvollisuutta täydentävä säännös. Momentin mukaan jos velallisen elatuksen varassa olevien henkilöiden määrä muuttuu, velallisen tulee ilmoittaa asiasta viipymättä ulosottomiehelle. Tässäkin elatustenvaraisuudella tarkoitettaisiin yllä todetulla tavalla ulosottokaaren mukaista elatustenvaraisuutta. Velallisen perheeseen saattaa syntyä lapsi tai lapsi saattaa tulla täysikäiseksi taikka puoliso muuttaa avioeron johdosta eri asuntoon. Jälkimmäisessä tapauksessa velalliselle lasketaan asumiskustannukset täysimääräisenä. Velallinen paitsi rikkoo myötävaikutusvelvollisuutensa, saattaa syllistyä myös velallisen petokseen, jos hän antaa ulosottomiehelle tai velkojille paikkansa pitämättömiä tietoja siitä, jakaako hän asumiskustannukset toisen kanssa.

Samaten jos elinkustannusosaan lasketut kustannukset alentuvat vähäistä enemmän, velallisen tulee tehdä asiasta viipymättä ilmoitus ulosottomiehelle. Tässä on siis tietty kynnykset: ilmoitus voidaan jättää tekemättä, jos kustannusten alentuminen on absoluuttisesti katsottuna vähäinen, noin 20-30 euron suuruusluokkaa. Saattaa käydä esimerkiksi niin, että velallisen lääkekulut laskevat, koska lääkkeen omavastuuta alennetaan hiukan. Kun muutoinakin erityiskustannukset laskettaisiin keskimääräisen suuruisena, pienet vaihtelut ja muutokset eivät olisi merkityksellisiä.

Toisaalta jos velallisen elinkustannusosaan luettavat kustannukset nousevat tuntuvasti esimerkiksi siitä syystä, että vuokra on noussut tai velalliselle on tullut sairauskuluja tai hän joutuu käymään työssä toisella paikkakunnalla (työmatkakulut), hän voi pyytää elinkustannusosan nostamista ulosottomieheltä. Uusien kustannusten huomioon ottamisen edellytyksenä olisi olennaisuusvaatimus. Jollei kustannusten kohoamista voida pitää tuntuvina, muutoksia ei tehdä. Lisäksi käsillä tulee olla uusi olosuhde, siis sellainen seikka, joka ei ollut ajankohtainen vielä velkajärjestelyä koskevan tuomioistuimenmenettelyn aikana. Erityisesti tulee välttää sitä tilannetta, että velallinen on ensin osoittanut riittävää maksuvaraa, ja hänelle on sen perusteella vahvistettu kolmen vuoden maksuohjelma, mutta maksuohjelman alkaessa velallinen vetoaisi jälkikäteen sellaiseen seikkaan, joka oli tiedossa jo aiemmin. Jos kustannusten kohoaminen koskee erityisosan kustannuksia, niiden tulee olla tavanomaisesta poikkeavia ja pysyväisluonteisia, siis sellaisia kustannuksia, jotka alkujaankin olisi voitu lukea erityisosaan.

Siihen saakka, kunnes ulosottomies on tehnyt asiasta päätöksen, noudatetaan aikaisempaa maksuohjelmaa. Velallinen ei siten saisi omalla päätöksellään korottaa elinkustannusosaansa ja tilittää ulosottomiehelle tuloistaan päätettyä tilitysosaa pienempää määrää, jos maksuohjelman toimeenpano on jätetty velallisen omaehtoisen toteuttamisen varaan ehdotetun 50 §:n 2 momentin mukaan.

Ulosottomiehen päätöksellä elinkustannusosan nostamisesta tai laskemisesta ei olisi taannehtivaa vaikutusta. Uusia määriä noudatettaisiin siitä lukien, kun päätös on tehty ja siitä huolimatta, että jokin taho hakisi päätökseen muutosta. Ulosottomiehen päätöstä tutkiva tuomioistuimien voisi kuitenkin antaa keskeytysmääräyksen, jolloin noudatettaisiin vanhaa elinkustannusnormia.

Tarkoitus on, että velallinen on velvollinen hankkimaan kaiken sen selvityksen, jota ulosottomies tarvitsee päätöksensä perustaksi. Kun selvitys on saatu, ulosottomiehen tulisi mahdollisimman nopeasti tehdä asiassa päätös.

Momentissa olisi vielä säännös siitä, että elinkustannusosan nostamisesta ja sen perusteista tulee ilmoittaa velalliselle ja velkojille seuraavan tilityksen yhteydessä. Näin myös velkojat tulisivat tietoiseksi siitä, minkä vuoksi tilitysosa on pienentynyt. Estettä ei tietenkään olisi ilmoittaa myöskään siitä, että elinkustannusosan alentumisen vuoksi velkojille jaettava 9 §:ssä tarkoitettu tilitysosa on noussut.

9 §. Tilitysosa ja velallisen lisäosa. Pykälän 1 momentissa määritettäisiin velkojille velallisen tulosta suoritettava määrä. Keskeinen ajatus on edellä jo todetulla tavalla, että kaikki se ylimenevä osa velallisen tulosta, joka ei kuulu ehdotetussa 8 §:ssä tarkoitettuun elinkustannusosaan, menisi velkojille. Yleisperusteluissa mainituista syistä tässä ehdotuksessa ei määritellä etukäteen summaa, joka velallisen on maksettava velkojille. Velkojille suoritettava osa vaihtelisi velallisen tulojen mukaisesti, eikä näin ollen jäisi ”jälkeen” vaan olisi kerralla ja valmiiksi oikean määräinen.

Se tulopohja, josta velallisen elinkustannusosa vähennetään ja loppuosa suoritetaan velkojille, olisi pääosin sama kuin ulosotossa. Tätä velkojille maksettavaa osaa, siis tuloa ja elinkustannusosan erotusta, kutsuttaisiin ”tilitysosaksi”. Momentin mukaan velkojille maksettaisiin tilitysosana ulosottokaaren 4 luvun 45 §:ssä tarkoitettua toistuvaistulon nettomäärän ja elinkustannusosan erotus.

Velkajärjestelyssä velallisen tuloihin (tulopohja) luettaisiin siis samat tulot kuin ulosotossa. Ulosottokaaren 4 luvun 45 §:n mukaan tulopohjaan lasketaan velallisen tulojen ja toimeentuloetuuksien yhteismäärä. Tulopohjaan kuuluvat kaikki velallisen saamat palkat ja luontoisedut sekä ulosmittauskelpoiset ja ulosmittauskelvottomat eläkkeet ja muut palkan sijasta maksettavat toimeentuloetudet. Viimeksi mainittuja ovat esimerkiksi työttömyys-, sairaus- ja äitiyspäiväraha. Tulopohjaan sen sijaan eivät kuulu ulosottokaaren 4 luvun 19 §:ssä tarkoitettavat avustukset, korvaukset tai muut varat. Tällaisia ovat lähinnä avustukset ja korvaukset, joka on myönnetty eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla määrättyyn tarkoitukseen, kuten asumistuki, lapsilisä ja muut vastaavat määrätarkoitukseen kohdistetut sosiaalietuudet. Ne velallinen saa siten pitää itsellään lyhentymättöminä.

Palkalla tarkoitettaisiin ulosottokaaren tapaan (ulosottokaaren 4 luvun 2 §) kaikenlaista palkkaa, palkkiota, luontoisetua sekä muuta etuutta ja korvausta, joka saadaan työ- tai virkasuhteessa. Myös ennakkoperintälain (1118/1996) 13 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu muu etuus olisi palkkaa.

Myös luontoisetut rinnastettaisiin siis rahapalkkaan. Luontoisetujen arvo määräytyisi paikkakunnalla yleisesti käyvän hinnan mukaan (ulosottokaaren 4 luvun 46 §). Mainitussa ulosottokaaren säännöksessä mahdollistetaan se, että liikamääräiset luontoisetut voidaan tietyin edellytyksin sivuuttaa. Periaatteessa tämä säännös tulisi sovellettavaksi myös velkajärjestelyssä, mutta kun liiallisten luontoisetujen ottaminen velkojen vahingoksi olisi jo myötävaikutusvelvollisuuden vastaista, siihen ei tarvinne mennä. Velalliset, joilla ei ole asuntoetua, saavat lukea elinkustannusosaan 8 §:ssä tarkoitettut asumiskustannukset. Näin ollen velkojat eivät saa sitä tulon osaa, joka kattaa asumiskustannukset. Tästä syystä velallisen saamaa asuntoetua ei tulisi lukea tuloksi siltä osin kuin se vastaa 8 §:ssä tarkoitettuja kohtuullisia asumismenoja. Käytännössä olisi helpointa ottaa asia huomioon niin, että tulon maksajalle annettu tilitysmääräys (maksukielto) koskee koko tulopohjaa, mutta velallisen elinkustannusosaan lasketaan kohtuulliset asumiskulut. Niiden yli menevä asuntoetuuden arvo jäisi siten tuloksi tilitysosaa varten.

Auton käyttöedusta otettaisiin erityissäännös, jonka mukaan velallisen pyynnöstä käräjäoikeus voisi määrätä, että auton käyttöetua ei lueta velallisen tuloksi. Edellytyksenä tällaiselle määräykselle olisi, että auton käyttöedun verotusarvo olisi kohtuullinen ja auto on välttämätön työn suorittamiseksi. Näin ollen auto, jota esimerkiksi piiriedustaja tarvitsee tuote-esittelyjä tehdäkseen, olisi tällainen luontoisetu, joka jäisi tulopohjan ulkopuolelle. Jos kuitenkin autoedun verotusarvo on suhteellisen korkea, osa siitä voitaisiin lukea velallisen palkaksi. Tulon maksajalle annettavan tilitysmääräyksen kannalta tässäkin tapauksessa käytännöllisintä olisi, että auton käyttöedun arvo otettaisiin huomioon teknisesti osana elinkustannusosaa, jolloin tulonmaksajan ei tarvitsisi ryhtyä erottelemaan velallisen palkasta erilaisia osia. Tulon maksaja tilittäisi näin ollen ulosottokaaren mukaisen tulopohjan ja elinkustannusosan välisen erotuksen normaaliin tapaan ulosottomiehelle, joka tilittäisi sen edelleen velkojille ja mahdollisesti osan siitä lisäosana velalliselle.

Palkkaan ei luettaisi kohtuullista korvausta matkakuluista, omien työvälineiden käyttämisestä ja muista työn suorittamisen edellyttämistä kustannuksista. Tulopohjan ulkopuolelle jäisivät siis esimerkiksi päivärahat ja matkakorvaukset, kunhan ne pysyvät kohtuullisen määräisinä. Näiden osalta ulosottomies voisi siis tapauskohtaisesti harkita, onko osa päivärahoista katsottava velallisen tuloksi. Ulosottomiehellä olisi toimivalta arvioida tämä ehdotetun 50 §:n ja ulosottokaaren 4 luvun 2 §:n nojalla, ja velallisella olisi päätöksestä normaaliin tapaan muutoksenhakuoikeus.

Tulopohjasta vähennettäisiin veron ennakonpidätys sekä velallisen maksettava työeläkemaksu ja työttömyysvakuutusmaksu, joten tilityslaskelman pohjana on velallisen nettopalkka. Näin toimitaan myös ulosotossa. Velallisen on syytä varmistaa, että ennakonpidätys vastaa koko maksuohjelman ajan mahdollisimman tarkoin lopullista verotusta. Ennakkoperintälain (1118/1996) 3 §:n ja puheena olevan lain myötävaikutusvelvollisuuden mukaisesti velallisen tulee huolehtia siitä, että ennakonpidätyksen määrä vastaa mahdollisimman tarkoin ennakonpidätyksen alaisesta tulosta verovuoden veroasteikko-

lain ja muiden verovuoden veroperusteiden mukaan maksettavaa verojen ja maksujen yhteismäärää. Mahdollinen veronpalautus tilitettäisiin velkojille ehdotetun 6 §:n 1 momentin ja 53 §:n 3 momentin mukaisesti.

Jos velallinen on yksityinen elinkeinon- tai ammatinharjoittaja, tilitysosa määräytyisi ulosottokaaren 4 luvun 64 §:n mukaisesti kuitenkin niin, että ammatin- tai elinkeinonharjoittajalle tulee aina jäädä käyttöönsä ehdotettu elinkustannusosa. Tämä säännös tarkoittaa sitä, että yleensä velallisille suoritettava tilitysosuus olisi 1/6 yrittäjän bruttotulosta. Jos kulurakenne sitä edellyttää, tätä määrää voidaan lieventää esimerkiksi niin, että velkojille suoritetaan 1/8 bruttotulosta. Jos taas yritys tuottaa hyvin ja kulurakenne on kevyt, voidaan velkojille ottaa esimerkiksi 1/4 bruttotulosta, kunhan velalliselle aina jää käyttöönsä elinkustannusosa.

Jos siis esimerkiksi ammatinharjoittajan bruttotulo (kassaan tullut raha) on kuukaudessa 3 600 euroa, siitä otetaan tilitysosaan lähtökohtaisesti 600 euroa (kuudesosa bruttotulosta). Loppumäärä eli 3 000 euroa jää toiminnan kuluihin ja elinkustannuksiin. Jos velallisen elinkustannusosa on esimerkiksi 1 400 euroa, voidaan mainittu 600 euroa tilittää velkojille, jos jäljelle jäävällä 1.600 eurolla ammatinharjoittaja kykenee maksamaan toiminnan menot (verot, vuokran, raaka-aineet ym.).

Momentissa olisi vielä säännös siitä, että tilitysosan kuukausittaisesta vähimmäismäärästä on voimassa, mitä ulosottokaaren 4 luvun 17 §:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa säädetään. Momentissa viitataan ulosottomenettelystä annettuun valtioneuvoston asetukseen (1322/2007), jonka 10 §:n mukaan kertymän vähimmäismäärä on 40 euroa. Ulosottokaaren 4 luvun 17 §:n mukaan mainittu määrä lasketaan kuuden kuukauden osalta. Säännöksellä pyritään siihen, että velallisen toistuvaistulosta, olipa se palkkaa, eläkettä, elinkeinotuloa tai muuta toistuvaistuloa, tulee kertyä velkojille joka kuukausi vähintään yhteensä 40 euroa. Velalliselle itselleen tulevalla pykälän 2 momentissa tarkoitettulla lisäosalla ei olisi vähimmäismäärän osalta merkitystä. Mainittu 40 euroa tai määrä, joka siitä jää jäljelle, kun velallisen mahdollinen lisäosa on maksettu, jaettaisiin velkojille niin, että alle 6,67 euron jako-osia ei maksettaisi, vaan liian pieni jako-osa jaettaisiin pienimmästä päästä alkaen muille velkojille. Ehdotetun 51 §:n 4 momentin mukaan saman velkojan samassa asemassa olevia suoraan ulosottokelpoisia saatavia voidaan koota yhdeksi saatavaksi. Ulosottomies saa mainitun momentin mukaan koota kerralla tilitettäväksi enintään kolmen kuukauden jako-osan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin tietynlaisesta kannustinjärjestelmästä. Perusajatuk-
sena siinä on, että jos velallinen on onnistunut nostamaan palkkatulonsa määrää maksuohjelman vahvistamisen jälkeen, on oikeudenmukaista palkita velallista näistä ponnisteluista. Sen todentamiseksi, ovatko velallisen palkkatulot nousseet, vahvistettaisiin niin sanottu vertailupalkka.

Momentin mukaan jos velallisen nettopalkka on niin suuri, että siitä kertyisi velkojille vähintään mainittu 40 euroa joka kuukausi, palkan keskimäärä edeltävältä kolmelta kuukaudelta vahvistetaan käräjäoikeuden päätöksellä vertailupalkaksi. Näin ollen jos jokaisena maksuohjelmaa edeltäneenä kolmena kuukautena velallisen nettopalkka on ollut niin suuri, että siitä olisi kertynyt tilitysosaa, sanotusta kolmen kuukauden keskimääräisestä palkasta muodostuisi vertailupalkka. Mahdollista lomarahaa ei laskettaisi

mukaan. Lisäksi edellytettäisiin, ettei vertailupalkka mainitulta jaksolta poikkeaa olennaisesti velallisen keskimääräisestä palkasta. Tarkoitus ei ole vahvistaa sellaista vertailupalkkaa, joka poikkeuksellisista syistä on normaalia alhaisempi tai korkeampi, vaan velallista palkittaisiin aidosta tulotason nostamisesta.

Vertailupalkkalaskelma liitettäisiin velkajärjestelyhakemukseen (13 §:n 1 momentin 5 kohta). Vertailupalkkaa koskeva laskelma annettaisiin velkojille tiedoksi maksuohjelmaehdotuksen yhteydessä ehdotetun 24 §:n mukaisesti.

Puheena oleva vertailupalkkaan perustuva kannustinjärjestelmä koskisi ainoastaan palkkatuloja. Se, mitä palkkatulolla tarkoitettaisiin, määräytyisi edellä todetulla tavalla ulosottokaaren 4 luvun 2 §:n mukaisesti. Järjestelmä ei siis koskisi esimerkiksi eläkettä, työttömyys- tai sairauspäivärahaa tai elinkeinotuloa. Jälkimmäinen vaihtelee niin tuntuvasti, ettei vertailuluvun määrittäminen ole käytännössä mahdollista.

Momentissa määritettäisiin myös kannustinosan suuruus. Momentin mukaan jos velallisen maksuohjelman aikana saama palkkatulo ylittää edellä mainitun vertailupalkan, velallisen tulee maksaa erotuksesta 70 prosenttia velkojille. Velalliselle itselleen vastaavasti jäisi erotuksesta 30 prosenttia. Tätä määrää kutsuttaisiin velallisen lisäosaksi. Sen enimmäismäärä olisi 200 euroa kuukaudessa. Velallisen lisäosa tulisi velallisen käyttöön 8 §:ssä säädetyn elinkustannusosan lisäksi. Velallinen saisi lisäosan aina sen mukaan, ylittääkö palkka sinä kuukautena vertailupalkan. Merkitystä ei olisi sillä, perustuuko kohonnut palkkataso palkan korotukseen, ylitöihin tai toisen työpaikan hankkimiseen.

Tarkoitus on, että ulosottomies toteuttaisi velallisen lisäosan laskemisen siitä riippumatta, onko asiassa annettu palkan maksajalle velkajärjestelyn tilitysmääräys (maksukielto) vai tilittääkö velallinen elinkustannusosan ja nettotulojensa erotuksen itse ulosottomiehelle (ehdotettu 50 §:n 3 momentti). Kummassakin tapauksessa ulosottomies jakaa summan velallisen ja velkojien kesken. Näin toimittaisiin laskuvirheiden välttämiseksi.

Oletetaan, että velallisen maksuohjelman vahvistamista edeltävän kolmen kuukauden nettopalkka on esimerkiksi keskimäärin 1 100 euroa kuukaudessa, ja velalliselle laskettu elinkustannusosa on 1 000 euroa. Jos tulo on maksuohjelman aikana mainittu 1 100 euroa, velkojat saavat jaettavaksi 100 euroa kuukaudessa. Jos velallisen palkkatulo nousee maksuohjelman aikana tietyntä kuukautena esimerkiksi 1 300 euroon kuukaudessa, velalliselle jää 30 prosenttia tästä 200 euron erotuksesta eli 60 euroa, ja velkojat saavat 240 euroa. Velallisen lisäosan enimmäismäärä (200 euroa) tulisi täyteen, jos velallinen tienaa kuukaudessa 666 euroa vertailupalkkaa enemmän.

Puheena olevassa momentissa olisi vielä säännös vertailupalkan määrittämisestä maksuohjelman aikana. Jos nimittäin velalliselle ei ole vahvistettu vertailupalkkaa maksuohjelmassa, ulosottomies määräisi sen samoilla perusteilla kuin yllä on todettu. Tämä edellyttää velallisen pyyntöä. Esimerkiksi velallinen, jolle on alun perin vahvistettu viiden vuoden niin sanottu lyhentyvä maksuohjelma (ehdotettu 31 §), voisi saada vertailupalkan määrittelyn työllistyttyään. Jos hän sitten pystyy vielä nostamaan palkkatuloaan, hänelle laskettaisiin velallisen lisäosa.

Pykälän 3 momentissa olisi viittaussäännös, siitä, että ulosottomies tilittää tilitysosan velkajärjestelyvelkojille lain ehdotetussa 9 luvussa säädetyllä tavalla. Selvyyden vuoksi momentissa vielä todettaisiin, että vakuusvelan lyhennykset ja koron velallinen suorittaa itse suoraan vakuusvelkojalle. Tämä säännös koskisi myös asunnon säilyttämistilanteita. Asuntoluoton lyhennyksiä tai korkoa ei kierrätettäisi ulosoton kautta vaan velallisella säilyisi pankkiin nähden entinen maksutapa.

10 §. Vakuusvelan asema. Pykälässä säädettäisiin vakuusvelan asemasta velkajärjestelyssä. Lähtökohtana olisi nykyiseen tapaan se, että vakuusvelkaa ei järjestellä siltä osin kuin vakuus kattaa velkojan saatavan. Pykälä koskee yleensä vakuusesinettä ja myös vakuutena olevaa omistusasuntoa silloin, kun asuntoa ei 7 luvun mukaan määrätä säilytettäväksi. Viittaus asunnon säilyttämistä koskeviin säännöksiin olisi pykälän 2 momentissa.

Vakuusvelan aseman horjuttaminen velkajärjestelyssä olisi periaatteellisesti merkittävä seikka ja saattaisi vaikeuttaa haitallisesti etenkin luotonannossa huolellisesti toimivien velkojien asemaan, jotka edellyttävät luotonosaajan asettamaa turvaavaa vakuutta. Sen sijaan se osa vakuusvelkojan saatavasta, joka ylittää vakuuden arvon, olisi samassa asemassa kuin etuoikeudettomat saatavat ja tulisi siten järjesteltäväksi maksuohjelmassa.

Yllä todetun mukaisesti pykälän 1 momentin mukaan maksuohjelmaan kuuluu vakuusvelkojan saatavasta se osa, joka ylittää vakuusesineen arvon velkajärjestelymenettelyn alkamishetkellä, toisin sanoen silloin, kun käräjäoikeus tekee päätöksen velkajärjestelyn alkamisesta (18 §). ”Alivakuustilanteessa” järjestettäisiin siis vakuuden arvon ylittävä osa vakuusvelkojan saatavasta.

Kuitenkin jos käy niin, että vakuusesine myöhemmin myydään vakuusvelkojan järjestämässä myynnissä mainittua arvoa korkeammasta hinnasta, vakuusvelkoja saisi kohdistaa erotuksen siihen jäljellä olevaan määrään, joka vastaa alkuperäistä saatavaa vähennettynä maksuohjelmasta tulleeella kertymällä. Tällaista nimenomaista säännöstä ei sisälly voimassa olevaan lakiin. Jos esine esimerkiksi ulosmitataan myöhemmin uuden velan suorittamiseksi, vakuusvelkoja voi ilmoittaa saatavanaan myös sen osan, joka on järjestetty velkajärjestelyssä vähennettynä maksuohjelmasta siihen asti kertyneellä summalla. Jos alkuperäinen saatava ei tule silloinkaan maksetuksi, loppusaatava jää maksuohjelmaan erotuksen kattamiseksi. Näin ollen kertaalleen etuoikeudettomaksi saatavaksi muuttunut saatava muuttuisi tavallaan takaisin vakuussaataavaksi niin pitkälle kuin kauppahintaa riittää. Tätä voidaan pitää aiheellisena, koska arvio vakuusesineen arvosta on saattanut olla aikanaan summittainen, onhan aina kyseessä pelkkä arvio.

Vasta konkreettinen myyntitilanne osoittaa vakuusesineen todellisen senhetkisen arvon. Se, että vakuusvelkaa jäisi kattamatta esineen arvon noususta ja hyöty menisi muille velkojille tai velalliselle, ei ole perusteltua suhteessa velkojaan, joka on alkujaan pyrkinyt turvaamaan saatavansa vakuudella.

Jos taas vakuusesineen arvo vakuusvelkojan järjestämässä myynnissä osoittautuu arvioitua alhaisemmaksi, vakuusvelkojan velkajärjestelysaataavaksi jäävä osuus saatavasta lisättäisiin maksuohjelmaan myyntipäivän mukaan, jos maksuohjelma on yhä kesken.

Toisin kuin ehdotetussa 60 §:ssä, vakuusvelasta velkajärjestelysaatavaksi muuttunut osa saisi jako-osaa vasta lisäämishetkestä eteenpäin laskettuna. Tämä perustuu siihen, että vakuusesineen arvo on saattanut laskea, eikä alkuperäinen arvio ole välttämättä ollut virheellinen. Jos maksuohjelma on päättynyt tai päättyy, saamatta jäänyt määrä jäisi vakuusvelkojan vahingoksi.

Vakuusvelkojan järjestämällä myynnillä tarkoitettaisiin vakuusesineen realisointia vakuusvelkojan omin tai, vakuusvelkojan suostumuksella, velallisen toimin. Sen sijaan silloin, kun ulosottomies on ulosmitannut vakuusesineen siinä olevan yliarvon vuoksi, noudatettaisiin ulosottokaaren säännöksiä. Jos taas käsillä on asunnonsäilyttämistilanne ja asunto joudutaan myöhemmin kuitenkin myymään, noudatettaisiin, mitä ehdotetussa 42 §:ssä säädetään.

Momentin mukaan maksuohjelman aikana vakuusvelan suorittamiseen voidaan käyttää ainoastaan sen vakuutena olevaa omaisuutta. Vakuusvelan perimiseksi ei siis saa ulosmitata velallisen tuloja tai muuta omaisuutta. Tämä tarkoittaa sitä, että vakuusesineen haltija joutuu tyytymään esineen arvosta saatavaan kertymään. Vain jos vakuusesineen kauppahinta ei riitä vakuusvelan täyteen suoritukseen, erotus lisätään edellä todetulla tavalla maksuohjelmaan.

Puheena olevan momentin mukaan jos vakuusesineen arvo ylittää vakuusvelkojan saatavan, esineen myymisestä olisi voimassa, mitä ulosottokaareissa säädetään (viittaus ehdotettuun 53 §:n 1 momenttiin). Tämä siis tarkoittaa sitä, että ulosottomiehellä on toimivalta myydä vakuusesine, vaikka vakuusoikeuden haltija ei sitä haluaisikaan ja tällä tavalla ”vapauttaa” esineessä oleva vapaa arvo etuoikeudettomien velkojien käyttöön.

Selvyyden vuoksi pykälän 2 momentissa vielä todettaisiin, että velkajärjestely ei vaikuta esinevakuusoikeuden pysyvyyteen eikä sisältöön. Luonnollisesti se, mitä 1 momentissa säädetään, otettaisiin huomioon. Lisäksi vakuusvelan, josta asunto on vakuutena, maksuaikataulua ja korkoa voitaisiin järjestellä ehdotetun 41 §:n 1 momentin mukaisesti. Mutta muutoin ja muun vakuusomaisuuden osalta esinevakuusoikeus jää ennalleen velkajärjestelystä huolimatta. Muun kuin asunnon osalta ehdotetussa laissa ei olisi mahdollisuutta maksuaikataulun tai koron järjestelyyn.

Merkitystä ei olisi sillä, kuuluuko vakuusesine erottamisetuun. Muussakaan tapauksessa velalliselle ei varata velkajärjestelyvelkojien kustannuksella varoja hankkia erottamisetuun kuuluvaa omaisuutta. Jos velallinen joutuu luopumaan esimerkiksi omistuksenpidätysehdoin hankitusta autosta, mutta velallisella olisi oikeus erottaa auto työmatkoja varten, velalliselle tulee varata hänelle palautuvasta rahamäärästä ulosottokaaren 4 luvun 21 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu määrä ajoneuvon hankkimista varten. Menettely perustuu ulosottokaaren 4 luvun 22 §:ään. Velalliselle voidaan myös myöntää maksuohjelman lykkäys enintään neljäksi kuukaudeksi ehdotetun 36 §:n 2 momentin nojalla. Myös tämä edesauttaa mahdollisuuksia hankkia korvaava erottamisetuun kuuluva ajoneuvo.

4 luku. Velkaselvittely, sopimus velkojen järjestelystä ja velkajärjestelyhakemus

11 §. *Velkaselvittely.* Tarkoitus on, että ennen tuomioistuimessa aloitettavaa, hakemusasiassa käsiteltävää velkajärjestelyasiaa velallisen taloudellinen tilanne selvitetäisiin velallisen toimin, käytännössä talous- ja velkaneuvonnassa. Estettä ei ole sille, että jokin muu palvelun tuottaja kuin talous- ja velkaneuvoja auttaa velallista puheena olevassa esivaiheessa, jota kutsuttaisiin velkaselvittelyksi.

Ehdotuksessa on pyritty mahdollisimman yksinkertaiseen menettelyyn velallisen elinkustannusosan määräämisessä, joten sitä koskevat laskelmat ja selvitykset eivät vaadi yleensä tuntuvaa työmäärää. Sen sijaan velkojen ja heidän saataviensa selvittäminen saattaa tilanteesta riippuen olla työläs tehtävä. Ilman velkojen selvittämistä tuomioistuimen ei ole mahdollista tehdä edes arviota siitä, onko velallista pidettävä maksukyvyttömänä. Myös esteperusteiden arviointi edellyttää velkojen selvittämistä.

Ehdotuksessa painotetaan yleisperusteluissa todetulla tavalla sitä, että velkaselvittelyyn tarvittaisiin sähköinen asiointijärjestelmä. Perinteisesti puhelin-, kirje ja faksitiedusteluilla velkojen selvittäminen on hidasta ja työlästä. Tämän ehdotuksen mukainen menettely on rakennettu ensisijaisesti sähköiseen menettelyyn, mutta ennen sen käyttöön saamista joudutaan toimimaan paperipohjaisesti. Ehdotuksessa korostetaan velkajärjestelyn sähköisen järjestelmän mahdollisimman nopeaa käyttöön ottamista. Edellä mainitusta Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksestä käy ilmi, että velkajärjestelyvelallisilla on keskimäärin 18 velkaa selvitettävänä. Yksittäistapauksissa velkoja saattaa olla useita kymmeniä.

Pykälän *I momentissa* säädettäisiin, mitä tietoja velkojan tulee velallisen pyynnöstä ilmoittaa velkajärjestelyn hakemista ja velkatilanteen selvittämistä varten. Velkaselvittely toimitettaisiin käräjäoikeuteen hakemuksen liitteenä, mahdollisuuksien mukaan sähköisessä muodossa. Velkaselvittely toimisi velkaluettelon pohjana.

Jos velkoja on valmis luopumaan saatavastaan esimerkiksi sen pienuuden vuoksi, hänen tulee puheena olevan momentin mukaan ilmoittaa siitä velkaselvittelyssä. Luopumisilmoituksessa velkojan tulee yksilöidä saatavansa niin, ettei jää epäselvyyttä, mistä saatavasta on kysymys. Jos velkoja ei anna luopumisilmoitusta, hänen tulee antaa momentin 1-7 kohdassa tarkoitetut tiedot. Siinä tapauksessa, että velkoja ei anna luopumisilmoitusta eikä myöskään mainituissa kohdissa tarkoitettuja tietoja, saatavaa ei otettaisi velkaluetteloon. Silloin kun on jäänyt epävarmaksi, onko velkoja saanut tiedon velallisen tiedustelusta, saatetaan käräjäoikeusvaiheessa joutua julkaisemaan kuulutus 20 §:n mukaisesti. Sellainen velkoja, joka on saanut tiedon velallisen tiedustelusta, mutta ei ole siihen vastannut, joutuu vastaamaan aiheuttamistaan kuulutuskustannuksista, jos haluaa saatavansa mukaan velkaluetteloon. Jos se, onko velkoja saanut tiedon, jää epäselväksi, eikä kuulutusta ole julkaistu, saatava lisättäisiin jälkikäteen maksuohjelmaan ehdotetun 60 §:n mukaisesti.

Velkaselvittely tehtäisiin kaikista veloista, siis myös vakuusveloista. Vakuusvelan tietoja tarvitaan, jotta voidaan määrittellä mahdollinen yliarvo, joka vakuusesineessä on, taikka alivakuustilanteessa voidaan järjestellä velka siltä osin kuin vakuus ei sitä kata.

Momentin *1 kohdan* mukaan velkojan tulee ilmoittaa saatavansa perustiedot eli saatavan peruste, eräpäivä ja määrä pääomaan, korkoon ja muihin liitännäiskuluihin eriteltyinä. Velkojat laskisivat saatavansa tiettyyn velallisen ilmoittamaan ”saldopäivään”. Tällaisen menettelyn tarkoituksena on mahdollistaa se, että käräjäoikeusvaiheessa voitaisiin käyttää samoja saldotietoja. Jos kuitenkin saldopäivästä olisi kulunut yli neljä kuukautta, käräjäoikeus pyytäisi ilmoittamaan olennaisista muutoksista (ehdotettu 19 §:n 2 momentti). Myös velallisen tulisi päivittää saldotietoja velkajärjestelyhakemuksessa, jos esimerkiksi saatavaa on suoritettu saldopäivän ja hakemuspäivän välisenä aikana.

Jos velkojalla on useita saatavia, velkaselvittelyssä tulisi momentin *2 kohdan* mukaan ilmoittaa myös saatavia koskeva tunnistetieto. Tämä on tärkeää, jotta esimerkiksi perimistöimiston itselleen hankkimat useat saatavat kyetään erottamaan toisistaan ja tunnistamaan. Tarkoitus on, että käräjäoikeusvaiheessa käytetään näitä samoja tunnistetietoja. Yksityisoikeudellisia saatavia ei ole lupa yhdistää yhdeksi saatavaksi. Sen sijaan velkoja saisi yhdistää useita samassa asemassa olevia suoraan ulosottokelpoisia saataviaan ehdotetun 51 §:n 4 momentin mukaan.

Momentin *3 kohdan* mukaan velkaselvittelyssä tulee ilmoittaa myös saatavan lopullisen vanhentumisen päivämäärä ja vanhentumisen peruste. Vanhentumisen perusteella tarkoitetaan lopullisen ulosottoperusteen päivämäärä tai, jollei ulosottoperustetta ole, tämän ehdotuksen mukaisesti eräpäivää. Kyseessä saattaa olla myös vanhentumislain ehdotetun 8 §:n 3 momentissa tarkoitettu eräpäivästä laskettava toissijainen vanhentuminen. Tällainen vanhentuminen olisi ulosotossa väitteenvaarainen (ulosotokaaren ehdotettu 2 luvun 27 §:n 5 momentti), mutta velkajärjestelyssä se huomioitaisiin maksuohjelmassa.

Lopullisen vanhentumisen tietoa tarvitaan, koska ehdotetun 6 §:n 2 momentin mukaan lopullisen vanhentumisen ajankohtana saatava poistetaan maksuohjelmasta. Lopullinen vanhentuminen ei koske elatusapua, sakkoja tai verotäytäntöönpanolaissa tarkoitettuja suoraan ulosottokelpoisia julkisia saatavia. Niitä ei myöskään poisteta maksuohjelmasta vanhentumisen perusteella (6 §:n 2 momentti).

Momentin *4 kohdassa* edellytetään, että velkaselvittelyssä velkojat ilmoittavat saatavastaan mahdollisesti annetut vakuudet. Lisäksi velkaselvittelyssä tulee ilmoittaa määrä, jonka vakuus kattaa. Tieto tarvitaan, koska vakuuden arvon ylittävä määrä muuttuu tavalliseksi velaksi ja järjestellään maksuohjelman mukaisesti. Velkojan ilmoittama vakuuden kattama määrä annettaisiin tiedoksi ehdotetun 19 §:n mukaisesti, jolloin velallinen ja muut velkojat saavat tilaisuuden esittää riitautuksia.

Jos velkajärjestelyä hakevan velallisen lisäksi myös muita tahoja on vastuussa samasta velasta esimerkiksi yhteisvastuullisena velallisena tai takaajana, velkojan tulee ilmoittaa tällainen taho. Tästä olisi säännös momentin *5 kohdassa*. Tällainen tieto saattaa olla tarpeen esimerkiksi 6 §:n 2 momentissa tarkoitettu takausvastuun liitännäisyyteen perustuva lakkaaminen ja yhteisvastuun mahdollinen muuttuminen pääluvun mukaiseksi.

Velkojan tulee momentin *6 kohdan* mukaan ilmoittaa maksuyhteystietonsa. Myös tämä tieto välittyisi näin käräjäoikeuteen. Lähtökohtana on, että maksuyhteystietojen olete-

taan olevan voimassa, jollei velkoja ilmoita muutoksesta ehdotetun 3 momentin mukaisesti.

Ehdotetun 7 kohdan mukaan velkojan tulee ilmoittaa puhelinnumero ja lisäksi tiedoksiantoja ja ilmoituksia varten sähköpostiosoite. Siinä tapauksessa, että velkoja haluaa tiedoksiannot postitse, hänen tulee ilmoittaa siitä erikseen. Muussa tapauksessa ilmoitukset ja tiedoksiannot toimitettaisiin ilmoitettuun sähköpostiosoitteeseen. Sähköpostiosoitetta tai, velallisen ilmoituksen perusteella, postiosoitetta pidettäisiin siis niin sanottuna tiedoksianto-osoitteena. Myös niiden oletettaisiin olevan ajan tasalla, jollei velkoja muuta ilmoita ehdotetun 3 momentin mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös siitä, että velkojan tulee ilmoituksessaan täsmällisesti yksilöidä se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon velkoja perustaa saamisoikeutensa. Lisäksi tulisi ilmoittaa se, mistä asiakirjat ovat saatavissa. Näin voidaan välttää asiakirjojen lähettäminen ja edistää sähköistä asiointia. Jos velallinen, toinen velkoja tai käräjäoikeus haluaa saatavan perusteena olevan asiakirjan nähtäväkseen, ne voitaisiin toimittaa postitse tai skannattuna sähköpostin yhteydessä. Kohdassa tarkoitettuja asiakirjoja olisivat lähinnä velkakirjat, panttaussopimukset ja muut vastaavat kirjalliset sitoumukset.

Pykälän 3 momentin mukaan edellä todetulla tavalla 7 kohdassa tarkoitettua sähköpostiosoitetta pidetään osoitteena, johon tässä laissa tarkoitetut tiedoksiannot ja ilmoitukset toimitetaan (*tiedoksianto-osoite*). Poikkeuksena on se, että velkoja on nimenomaisesti ilmoittanut haluavansa tiedoksiannot postiosoitteeseensa. Myös velkaselvittelyssä annetut pankkiyhteystiedot ja tiedoksianto-osoitteet olisivat käytettävissä koko menettelyn ajan, aina siihen saakka, kunnes maksuohjelma päättyy. Jos velkojan maksuyhteystiedot tai tiedoksianto-osoite muuttuu maksuohjelman vahvistamisen jälkeen, velkojan tulee puheena olevan momentin mukaan ilmoittaa muutoksista käräjäoikeudelle, jos muutos tapahtuu jo ennen maksuohjelman vahvistamista. Tämän jälkeen muutosittoilmoitukset on tehtävä asianomaiselle ulosottomiehelle.

12 §. Sopimus velkojen järjestelystä ja velkojen myötävaikutusvelvollisuus. Ennen virallisen velkajärjestelymenettelyn alkamista on tietenkin kaikkien osapuolten ja yhteiskunnan kannalta paras vaihtoehto, jos päästään yksityisoikeudelliseen sopimukseen velkojen järjestelystä maksuaikataulun helpottamisella ja mahdollisesti velkojen määrää leikkaamalla. Ehdotuksessa ei aseteta mitään ehtoja ja edellytyksiä sopimuksen sisällölle, vaan lähtökohtana on, että sopimus syntyy, jos se kaikkien osapuolten intressissä, toisin sanoen, kun ehdot ovat riittävän hyvät kaikkien kannalta maksuohjelmaan verrattuna. Ehdotetun 25 §:n mukaan käräjäoikeus voi kuitenkin vahvistaa sopimuksen ilman suostumusta sellaiselta velkojalta, jonka saatavan pääoma on enintään 1 000 euroa. Pienvelkojat eivät voi estää laissa säädettyä maksunsaantijärjestystä (yleensä yhtäläinen maksunsaantioikeus) noudattavaa sopimusta.

Pykälän 1 momentin mukaan ennen velkajärjestelyn hakemista velallisen tulee pyrkiä aikaansaamaan sopimus velkojen kanssa velkojensa järjestämisestä, jollei se ole ilmeisen tarkoituksetonta velallisen vähäisen maksukyvyn, velkojen suuren lukumäärän, tuntemattomien velkojen tai muun syyn vuoksi. Sopimukseen pyrkiminen saattaa olla turhaa etenkin silloin, kun velallisella ei ole maksukykyä lainkaan tai sitä on hyvin vä-

hän. Käytännön vaikeudet silloin, kun velkojia on paljon, voivat olla peruste luopua sopimuksesta. Myös silloin, kun velkojia ei ole onnistuttu tavoittamaan, sovintoa ei tarvitse hakea. Etenkin jos tuntemattomaksi tai tavoittamattomaksi on jäänyt velkoja, jonka saatavan pääoma on yli 1 000 euroa, edellytyksiä sopimukselle ei ole. Toisinaan syyinä sille, ettei sopimukseen päästä, saattaa olla velallisen toive saada säilyttää omistusasuntonsa velkajärjestelyssä.

Yksityisoikeudellista sopimusta koskevien neuvottelujen käyminen ei ole muodollinen edellytys velkajärjestelyhakemuksen tutkimiselle. Velallisen tulee kuitenkin hakemuksessa ilmoittaa syyt, minkä vuoksi sopimukseen pyrkimisestä on luovuttu (ehdotettu 13 §:n 1 momentin 8 kohta).

Jos sopimukseen päästäisiin, kyseessä olisi tavanomainen yksityisoikeudellinen sopimus, jolla ei olisi normaalista sopimuksesta poikkeavia oikeusvaikutuksia. Sopimus ei esimerkiksi vaikuttaisi saamisoikeuden vanhentumiseen tai velkojan oikeuteen hankkia saatavastaan ulosottoperuste. Sopimuksen raukeamista koskisivat normaalit yksityisoikeudelliset periaatteet. Kun tällainen sopimus on yleensä tehty sillä edellytyksellä, että kaikki velkojat ovat siinä mukana, tarkoittaa sopimuksen raukeaminen yhden velkojan kohdalta sitä, ettei sopimus sido muiltakaan osin.

Sopimusten syntymisen edistämiseksi pykälän 2 momenttiin otettaisiin säännös siitä, että velkojan tulee laissa säädetyn hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti myötävaikuttaa sopimuksen syntymiseen. Laissa säädetyllä luotonantotavalla viitattaisiin lähinnä kuluttajansuojalain 7 luvun 13 §:ään, jonka mukaan luotonantajan on meneteltävä vastuullisesti. Mainitun pykälän mukaan erityisesti luotonantajan tulee antaa kuluttajalle maksuviivästystilanteissa tietoa ja neuvoja maksuvaikeuksien syntymisen tai syvenemisen estämiseksi ja maksukyvyttömyystilanteiden hoitamiseksi sekä suhtautua vastuullisesti maksujärjestelyihin. Etenkin suhtautuminen vastuullisesti maksujärjestelyihin on tässä keskeistä.

Vastuullinen suhtautuminen koskisi puheena olevan momentin mukaan soveltuvin osin myös verotäytäntöönpanolaissa tarkoitettua velkojaa ja muutakin sellaista velkojaa, jota mainittu kuluttajansuojalain sääntely ei suoraan koske, kuten elinkeinoharjoittajien välisiä velkoja. Yksityisen velkojan asema olisi siinä mielessä erilainen, että vain harvoin kyseessä on luotonanto vaan saamisoikeuden peruste on muu.

Nimenomaisesti momentissa säädettäisiin, että sen estämättä, mitä muualla säädetään, myös julkisoikeudellisella velkojalla olisi oikeus luopua saatavansa osasta sopimukseen pääsemiseksi. Vastaava säännös on myös nykyisessä laissa. Esimerkiksi verottaja ja Valtiokonttori olisivat velvollisia harkitsemaan vastuullisesti sopimisen mahdollisuutta.

13 §. Velkajärjestelyn hakeminen. Pykälässä olisi menettelyohje velkajärjestelyn hakemisesta ja luettelo tiedoista, jotka hakemuksessa tulee ilmoittaa. Luettelo ei olisi tyhjentävä, vaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää tarkemmin hakemuksen sisällöstä ja liitteistä. Sen sijaan hakemuksessa ei nykyiseen tapaan edellytettäisi käytettäväksi tiettyä oikeusministeriön kaavaa. Käytäntö on osoittanut, että sen korvaavia menettelytapoja on yleisesti käytössä ja usein on tarkoituksenmukaista käyttää sähköisiä menettelytapoja. Tarkoitus onkin jatkossa, että hakemuksen pohja olisi sähköisessä muodossa.

Tämä olisi erittäin tärkeää hakemusten täydellisyyden ja yhdenmukaisuuden kannalta. Etenkin suurten velkojien kannalta olisi etu, jos hakemukset noudattaisivat yhtenäistä rakennetta. Tämä seikka tulisi ottaa huomioon käynnistettäessä talous- ja velkaneuvonnan sähköisen asiointijärjestelmän kehittämistä.

Pykälän *1 momentin* mukaan velkajärjestelyä haetaan velallisen koti- tai asuinpaikan käräjäoikeudelta. Tämä vastaa nykyistä sääntelyä. Velkajärjestelyasian käsittelyjärjestys olisi nykyiseen tapaan hakemusasiamenettely.

Momentin *1 kohdan* mukaan hakemuksessa velallisen tulee ilmoittaa velallisen henkilö- ja yhteystiedot sekä sähköposti- ja postiosoitteensa. Pykälän *2 momentin* mukaan velallisen ilmoittamaa sähköpostiosoitetta pidetään tiedoksianno-osoitteena, paitsi jos velallinen ilmoittaa haluavansa tiedoksiannot postiosoitteeseensa. Velallisen ilmoittama tiedoksianno-osoite on voimassa menettelyn ajan. Jos muutoksia tulee, niistä tulee ilmoittaa käräjäoikeudelle tai ulosottomiehelle sen mukaan, missä vaiheessa asia on. Velallisen tulisi ilmoittaa myös maksuyhteystietonsa. Velallisen maksuyhteystietoja tarvitaan maksuohjelman toteutusvaiheessa esimerkiksi velalliselle itselleen kuuluvan lisäosan (9 §:n *2 momentti*) maksamiseen.

Elinkustannusosan laskemista varten tarvitaan tiedot velallisen elatuksen varassa olevista henkilöistä. Tästä olisi säännös *2 kohdassa*. Elatuksenvaraisuudella tarkoitettaisiin samaa kuin ehdotetussa 8 §:ssä. Näin ollen velallisen ja velallisen avio- tai avopuolison lapset, jotka ansaitsevat alla suojaosuuden määrän (627 euroa kuukaudessa), lasketaan velallisen elatuksenvaraisiksi. Samoin velallisen avio- tai avopuoliso sekä rekisteröidyn parisuhteen kumppani lasketaan velallisen elatuksenvaraiseksi, jos hän ansaitsee vähemmän kuin mainitun määrän kuukaudessa.

Momentin *3 kohdan* mukaan velallisen tulisi antaa tiedot varallisuudestaan, tuloistaan ja etuuksistaan. Selvitys veloista toimitettaisiin ehdotetun *7 kohdan* mukaisesti antamalla *11 §:ssä* tarkoitettu velkaselvitys käräjäoikeudelle. Tiedot varallisuudesta tarkoittaisi kaikenlaista omaisuutta, myös sellaista, joka kuuluu erottamisedun tai ulosmittauskiellon alaisuuteen, kuten työssä tarvittava ajoneuvo. Tietenkään esimerkiksi kotirtaimistoa ei tarvitse luetella, jos siihen ei kuulu muuta kuin tavanomaista kotirtaimistoa.

Ilmoitettavaa varallisuutta olisi myös osakkuus yhtiössä, osuus kuolinpesästä ja jäsenyys muussa sellaisessa yhteisössä, joka vaikuttaa velallisen varallisuusasemaan. Esimerkiksi jos velallinen omistaa osakkeita taikka on yhtiömies tai kuolinpesän osakas, tiedot tulee ilmoittaa varallisuustietoina. Ulosottomies muuttaa kuolinpesäosuuden rahaksi ulosottokaareissa säädettyssä järjestyksessä toteuttaessaan maksuohjelmaa. Velallinen joutuu luopumaan myös omistamistaan osakkeista, lukuun ottamatta ehdotetussa *49 §:n 3 momentissa* tarkoitettua tilannetta.

Myös kaikki tulonlähteet tulisi ilmoittaa, olipa kyseessä palkkatulo tai sen sijasta maksettava korvaus, kuten työttömyys- tai sairauspäiväraha. Myös eläke ja elinkeinotulo tulee ilmoittaa, samoin sosiaali- tai eläkelainsäädännön perusteella saatavat määrätarkoitukseen tulevat etuudet, kuten lapsilisät, asumistuki sekä kunnan maksama lapsen

elatustuki. Palkka- ja eläketulo sekä muu ennakon pidätyksen alainen tulo ilmoitetaan nettomääräisenä.

Varallisuus-, tulo- ja etuustietoja tarvitaan sen arvioimiseksi, onko velallinen maksukyvytön 3 §:n 2 momentissa edellytetyllä tavalla. Lisäksi esimerkiksi asumistukitietoa tarvitaan 8 §:ssä tarkoitettujen asumiskustannusten määrittämiseksi. Sen sijaan lapsilisää ei otettaisi huomioon velallisen tulopohjassa laskettaessa tilitysosaa velkojille, mutta silläkin saattaa olla merkitystä velallisen maksukyvyttömyyden arvioinnissa.

Lisäksi puheena olevan kohdan mukaan velallisen tulisi antaa arvio siitä, mitä muutoksia edellä mainittuihin varallisuus-, tulo- ja etuustietoihin on seuraavan viiden seuraavan vuoden aikana odotettavissa. Velallisen ei edellytetä esittävän puhtaan spekulatiivisia arvioita, vaan sellaisten muutosten ilmoittamista, jotka ovat jo jonkinasteisella todennäköisyydellä nähtävissä. Jos esimerkiksi palkankorotuksesta on jo sovittu työnantajan kanssa, se tulee kertoa. Velallisen tulisi antaa tietoja myös mahdollista tulevista optioista tai muista vastaavista järjestelyistä, jos niitä koskeva sopimus on olemassa. Merkitystä ei olisi, odottaako velallinen varallisuudenlisäystä juuri sen hetken näkymien perusteella.

Momentin 4 kohdan mukaan hakemuksessa tulee myös olla tiedot siitä, miten velallisen palkka tai muu toistuvaistulo määräytyy. Velallisen tulee siis ilmoittaa, onko hänellä tunti- vai kuukausipalkka ja minkälainen säännöllinen työaika tai ylityöjärjestely hänellä on. Myös velallisen saamien päivärahojen osuus ja peruste tulee ilmoittaa, samoin se, mikä on ollut toistuvaistulon ja päivärahojen määrä kahden edeltävän vuoden aikana. Päivärahat hyväksyttäisiin velkajärjestelyssä kustannusten korvauksiksi, eikä päivärahoja näin ollen katsottaisi velallisen tuloksi, jos niiden määrä on kohtuullinen. Tämä seuraisi ehdotetussa 9 §:n 1 momentissa olevasta viittaussäännöksestä ulosottokaaren 4 luvun 45 §:ään, josta puolestaan seuraa ulosottokaaren 4 luvun 2 §:n soveltumisesta. Viimeksi mainitussa pykälässä palkkana ei pidetä kohtuullista korvausta matkakuluista ja muista työnantajan korvaamista työn suorittamisesta aiheutuneista kuluista. Ulosottomies voi katsoa liialliset päivärahat palkaksi. Ulosottomiehen päätös on normaaliin tapaan valituskelppoinen.

Velallisen tulisi ilmoittaa myös mahdolliset luontoisetunsa. Luontoisedut luettaisiin osaksi palkkaa aivan kuten ulosotossakin. Ehdotetussa 9 §:n 1 momentissa olisi kuitenkin erityissäännös työssä välttämättömän auton käyttöedusta. Asuntoedun käsittelyä tilitysosan määräytymisessä on käsitelty 8 ja 9 §:n kohdalla.

Puheena olevan kohdan mukaan hakemuksessa tulisi olla tieto velallisen työpaikasta ja työnantajan tai muun tulonmaksajan yhteystiedot. Jos velallisella on useita säännöllisiä tai epäsäännöllisiä työpaikkoja, niiden kaikkien yhteystiedot tulee ilmaista.

Velkojien maksunsaannin toteutumisen kannalta on merkityksellistä se, minkälainen elinkustannusosa velalliselle määrätään. Hakemuksessa tulisi olla elinkustannusosaa koskeva laskelma ja selvitys momentin 5 kohdan mukaan. Elinkustannusosa määrittää osaltaan myös sen, vahvistetaanko velalliselle kolmen vuoden maksuohjelma vai niin sanottu lyhentyvä viiden vuoden ohjelma (ehdotettu 31 §). Hakemuksessa tulisi olla

selvitys ja laskelma 8 §:ssä tarkoitetuksi elinkustannusosaksi, siis sen perusosaksi ja mahdollisesti myös erityisosaksi.

Perusosaa varten velallisen tulee siis ilmoittaa ensinnäkin vuokransa ja mahdollinen asumistuki. Jos velallinen asuu omassa asunnossa, yhtiövastikkeen hoito-osa tai omakotitalon lämmitys- ja muut kulut tulee ilmoittaa keskimääräisen suuruisena. Tarvittaessa velallisen tulee perustella, miksi asumiskuluja voidaan pitää 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla kohtuullisina. Jos velallinen jakaa asunnon ehdotetussa 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla muun henkilön kanssa, edellä mainituista kuluista saadaan ilmoittaa asumiskuluiksi vain puolet.

Asumisen lisäksi perusosaan laskettavina kuluina hakemuksessa ilmoitetaan ulosoton suojaosuuteen kytketty osuus muiden elinkustannusten kattamiseen sekä muualla asuvalle lapselle maksettava elatusapu ja samassa taloudessa asuvan lapsen päivähoitomaksu. Näiden osalta viitataan ehdotetun 8 §:n kohdalla todettuun.

Velallisen tavanomaisesta poikkeavat välttämättömät sairaus-, työmatka- ja muut vastaavat kulut voidaan ottaa huomioon keskimääräisen suuruisena niin sanottuna erityis-osana. Erityisosa lasketaan perusosan lisäksi elinkustannusosaan. Jos velallinen haluaa, että käräjäoikeus vahvistaa hänelle tällaisen erityisosan, hänen tulee jo hakemuksessaan ilmoittaa näiden kustannusten keskimääräinen määrä ja antaa selvitys, mitä kulut ovat ja miksi ne ovat välttämättömiä.

Jos velallinen haluaa tinkiä elinkustannuksistaan, myös siitä tulisi olla ilmoitus jo hakemuksessa. Toisinaan tinkiminen saattaa olla velallisen edun mukaista. Se saattaa esimerkiksi mahdollistaa suoraan kolmen vuoden ohjelman tai asunnon säilyttämisen. Ehdotetun 8 §:n 3 momentin mukaan elinkustannusosaa voidaan alentaa velallisen pyynnöstä 20 prosenttia, jos velallinen osoittaa, että hän ja hänen elatuksensa varassa olevat tulevat sillä määrällä toimeen. Hakemuksessa velallisen tulee siis selvittää, että hän tulee tällaisella alennetulla määrällä toimeen.

Hakemuksessa tulisi olla myös laskelma 9 §:n 2 momentissa tarkoitettusta vertailupalkasta, jos velallinen haluaa, että käräjäoikeus vahvistaa vertailupalkan. Vertailupalkkatietoa tarvitaan maksuohjelman toteutusvaiheessa, koska sen perusteella lasketaan vertailupalkan ylittävistä palkan osasta velalliselle itselleen jäävä lisäosa. Jos vertailupalkkaa ei ole määritetty maksuohjelmassa, se voitaisiin määrätä ulosottomiehen päätöksellä maksuohjelman aikaisten tulojen perusteella.

Velalliselle on hyvin merkityksellistä, saako hän säilyttää omistusasuntonsa. Momentin 6 kohdan mukaan velallisen tulee hakemuksessaan ilmoittaa, vaatiiko hän omistusasunnon säilyttämistä. Jos velallinen haluaa säilyttää asuntonsa, hänen tulee hakemuksessaan esittää asunnon säilyttämisen edellytyksiä koskeva selvitys ja laskelma. Tarkoitus on, että tämä laskelma laadittaisiin talous- ja velkaneuvonnassa. Toisinaan laskelma tulisi laadittavaksi oikeusapuna yrittäjälle talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain ehdotetun 10 a §:n mukaisesti. Selvittäjää ei ehdotetussa järjestelmässä enää määrättäisi. Asunnon säilyttämislaskelma on pyritty ehdotetussa 7 luvussa saamaan niin selkeäksi kuin mahdollista, mutta aivan yksinkertaiseen malliin ei tässä ole päästy.

Momentin *7 kohdan* mukaan velallisen tulisi ilmoittaaan vieraan velasta antamansa vakuudet (ns. vierasvelkapantit). Tiedolla on merkitystä, koska pantissa saattaa olla yliarvoa tai siihen saattaa myöhemmin kertyä yliarvoa päävelan lyhentymisen kautta. Yliarvo kuuluu velkajärjestelyvelkojille.

Velallinen kuvaisi hakemuksessaan velkavastuunsa esittämällä hakemuksessaan 11 §:ssä tarkoitetun velkaselvittelyn tiedot. Tästä olisi säännös puheena olevassa kohdassa. Kuten 11 §:n kohdalla todettiin, tarkoitus on, että samoja saldotietoja käytettäisiin myös käräjäoikeudessa, kun maksuohjelma vahvistetaan. Ehdotetussa järjestelmässä saatavien absoluuttiset määrät eivät olisi ratkaisevan tärkeitä, vaan saatavien keskinäiset suhteet määräisivät jako-osat. Jos kuitenkin velallinen tietää, että velkojan ilmoittama saldo ei enää pidä paikkaansa, koska velallinen tai joku muu, esimerkiksi takaaja, on suorittanut kyseistä velkaa 11 §:ssä tarkoitetun saldon ilmoittamisen jälkeen, velallinen ilmoittaisi korjatun saldon hakemuksessa. Sen sijaan korkoja ei huomioitaisi eikä velallisen tarvitsisi päivittää velkojen saldoja korkojen vuoksi. Jos velallinen on korjannut saldoa alaspäin suorituksen vuoksi, tästä ja korjatusta määrästä tulisi olla maininta velkajärjestelyhakemuksessa.

Puheena olevan kohdan mukaan velallisen tulisi myös ilmoittaa, onko todennäköistä, että osa velkojista on jäänyt tuntemattomaksi tai tavoittamatta ja arvio heidän saataviensa määrästä. Tältä osin viitataan, mitä 11, 20 ja 60 §:n kohdalla todetaan.

Kuten edellä 12 §:n kohdalla todettiin, olisi tärkeää, että ennen virallisen velkajärjestelyn hakemista velkojien kanssa olisi yritetty päästä sopimukseen perustuvaan vapaaehtoiseen velkojen järjestelyyn. Jos sopimukseen ei ole päästy, siitä tulisi tehdä selkoa hakemuksessa. Samoin jos on kokonaan luovuttu yrittämästä sopimuksen aikaan saamista, syyt siihen, että näin on menetelty, tulee *8 kohdan* mukaan tuoda esiin. Perusteet, joilla sopimuksen yrittämisestä voidaan luopua, olisivat mainitussa 12 §:ssä.

Jos käy ilmi, ettei sopimusta ole saatu aikaan sen vuoksi, että osa velkojista on vastustanut sopimusta, olisi vielä mahdollisuus saada aikaan sopimus tuomioistuimen päätöksellä 25 §:n mukaisesti. Edellytyksenä on, että suostumus on saatu kaikilta sellaisilta velkojilta, joiden saatava on yli 1 000 euroa.

Nykyisen lain mukaan edellytetään, että velallisen tulee esittää hakemuksessaan velkaantumishistoria. Myös tässä ehdotuksessa pidetään tärkeänä, että velkojat saavat hakemuksessa olevista tiedoista luotettavan kuvan siitä, täytyvätkö maksukyvyttömyyden edellytykset (3 §) ja onko esteperusteita (4 §) käsillä. Näistä syistä velallisen tulisi momentin *9 kohdan* mukaan tuoda esiin myös velkaantumisensa ajankohta ja syyt sekä perustelut velkajärjestelyn myöntämiselle. Velallisen tulisi siis osoittaa 3 §:ssä tarkoitettu epäsuhte varojensa ja velkojensa kesken ja se, ettei epäsuhdetta pystytä korjaamaan esimerkiksi vakuusvelkojan myöntämällä lyhennysvapailta. Lisäksi velallisen tulee kertoa, miten ja missä olosuhteissa velkamäärä on syntynyt osoittaakseen, ettei velkajärjestelylle ole esteitä, tai jos esteitä on, on silti painavat syyt myöntää hänelle velkajärjestely.

Momentin *10 kohdan* mukaan hakemuksessa on oltava myös tieto, onko velallista koskevia ulosotto- tai konkurssiasioita vireillä. Jos ulosottoasia on vireillä, käräjäoikeuden

tulee ilmoittaa velkajärjestelymenettelyn alkamisesta ulosottomiehelle ehdotetun 18 §:n 2 momentin mukaisesti. Velkajärjestelyhakemuksen saapumisesta, toisin sanoen asian vireille tulosta ei ilmoitettaisi ulosottoon vaan ulosotto jatkuisi ennallaan aina velkajärjestelymenettelyn alkamispäätökseen saakka. Sen jälkeen varoja ei tilitettäisi ulosoton hakijavelkojille, vaan ne pantaisiin syrjään odottamaan maksuohjelman mukaista tilitystä.

Ehdotetussa 16 §:ssä olisi säännös velkajärjestelyn suhteesta konkurssiin. Sen mukaan käräjäoikeuden tulee ilmoittaa konkurssiastiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle, että velallinen on tehnyt velkajärjestelyhakemuksen. Velallista ei saa asettaa ilmoituksen saapumisen jälkeen konkurssiin ja jo vireillä oleva konkurssi raukeaa, paitsi jos käräjäoikeus hylkää velkajärjestelyhakemuksen. Yrityssaneerausmenettelyn alkamisesta säädettäisiin 48 §:ssä.

Velkajärjestelyn mahdollisten esteiden selvittämiseksi velallisen tulisi momentin 11 kohdan mukaan ilmoittaa, onko hän lahjoittanut tai muutoin kuin käyvästä hinnasta luovuttanut omaisuuttaan. Kohdassa pois suljetaan esimerkiksi lasten ja puolison merkkipäivälahjat silloin, kun ne ovat tavanomaisena pidettäviä. Tässä tavanomaisuudella tarkoitettaisiin objektiivista arviota, toisin sanoen sitä, mitä keskiverto kansalainen pitäisi tavanomaisina lahjoina. Ilmoitusvelvollisuus koskisi edeltävän kymmenen vuoden aikaa. Kohdassa ilmoitusvelvollisuutta ei kytkettäisi takaisinsaantilaissa tarkoitettuihin peräytymistä koskeviin perusteisiin vaan pikemminkin kyseessä ovat tiedot sen arvioimiseksi, onko käsillä ehdotetun 4 §:n 2 momentissa tarkoitettua esteperustetta.

Esteperuste saattaa olla käsillä, jos velallinen on lahjoituksillaan vaikeuttanut velkojien maksunsaantia asiaa sinä hetkenä arvioiden, kun lahjoitus tehtiin. Maksunsaannin vaikeutumista ei siis arvioitaisi jälkikäteen, jos velallinen ei ollut lahjotushetkellä velkaongelmissa. Ja vaikka velallinen olisikin jossakin määrin vaikeuttanut velkojien maksunsaantia, ehdotetussa 5 §:ssä tarkoitetut painavat syyt saattavat puoltaa velkajärjestelyn myöntämistä, etenkin jos velallinen ei ole pyrkinyt mitenkään välttelemään velkojensa maksamista.

Jos velallinen on luovuttanut muuta omaisuutta kuin tavanomaisia lahjoja, hänen tulee hakemuksessa ilmaista tällaisen omaisuuden laatu ja siitä saatu vastike. On sitten velkojien ja viime kädessä tuomioistuimen asia arvioida, onko vastike ollut riittävä ja aidosti luovutuksensaajan varoista peräisin.

Pykälän 2 momentissa olisi vastaava säännös kuin ehdotettu 11 §:n 2 momentti. Velallisen hakemuksessaan ilmoittamaa sähköpostiosoitetta pidettäisiin velallisen tiedoksianto-osoitteena, paitsi jos velkoja ilmoittaa haluavansa omat tiedoksiantonsa postiosoitteeseensa. Tiedoksianto-osoite olisi voimassa koko menettelyn ajan, siis myös ulosotossa maksuohjelman toteutusvaiheessa. Jos tiedoksianto-osoite muuttuu, velallisen tulee itse pitää huolta siitä, että ilmoittaa asiasta käräjäoikeudelle, jos asia on siellä vielä käsiteltävänä, ja muussa tapauksessa ulosottomiehelle. Esimerkiksi pankkisalaisuuden turvaamiseksi olisi tärkeää, että mahdollisimman pian saataisiin aikaan tietoturvallinen sähköinen asiointijärjestelmä velkajärjestelyasioille.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös siitä, että velallisen tulee laatia hakemuksensa osin maksuohjelmaehdotuksen muotoon. Maksuohjelman muodossa tulisi antaa ensinnäkin selvitys ja laskelma 8 §:ssä tarkoitetuksi elinkustannusosaksi, mahdollinen tinkiminen siitä ja laskelma vertailupalkasta (edellä 1 momentin 5 kohta) sekä mahdollinen omistusasunnon säilyttämisselvitys ja -laskelma (6 kohta) samoin kuin 11 §:n mukaisen velkaselvittelyn tiedot (7 kohta). Tarkoitus on, että käräjäoikeus pystyisi käyttämään hakemuksessa laadittua maksuohjelmaehdotusta oman päätöksensä pohjana, kun se vahvistaa maksuohjelman. Tarvittaessa käräjäoikeus voisi vaatia velallista laatimaan tarkistettua maksuohjelmaehdotuksen, jos esimerkiksi katsoo, että uutta selvitystä on saatu velallisen tuloista, menoista, varoista tai veloista.

Ehdotetun 19 §:n mukaan käräjäoikeus antaisi maksuohjelmaehdotuksen velkojille tiedoksi ja heidän lausumiensa ja velallisen mahdollisten vastineiden perusteella vahvistaa maksuohjelman. Siitä tulisi 24 §:n mukaan käydä ilmi muun muassa velallisen elinkustannusosa eriteltynä ja mahdollinen vertailupalkka sekä velkaluettelo, josta käy ilmi 11 §:ssä tarkoitettut tiedot, samoin kuin mahdollinen määräys omistusasunnon säilyttämisestä tai myynnistä.

Lisäksi puheena olevassa momentissa olisi valtuussäännös, jonka mukaan velkajärjestelyhakemuksen muodosta, sisällöstä ja liitteistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Laissa säädettäisiin siis keskeiset tiedot, jotka velallisen tulee antaa hakemuksessaan. Täydentäviä ja tarkempia säännöksiä annettaisiin asetustasolla. Tarkoitus on, että asetuksella säädettäisiin myös, missä muodossa maksuohjelmaehdotus laaditaan, jotta se olisi kaikkialla yhtenäisen kaavan mukainen. Näin käräjäoikeuden olisi helpompaa käsitellä hakemuksia. Kuten edellä todettiin, ehdotuksessa pidetään keskeisen tärkeänä siirtymistä sähköiseen asiointijärjestelmään.

Nykyisin on voimassa yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu asetus (58/1993), jonka 2 §:ssä säädetään hakemuksen liitteistä. Niitä ovat muun muassa jäljennökset verotustodistuksista kolmelta vuodelta, palkkatodistus edelliseltä ja kuluvalta kalenterivuodelta sekä eläkettä, työttömyyspäiväraha ym. etuutta koskeva päätös ja elinkeinonharjoittajan tuloseelvitys. Lisäksi velallisen tulee antaa asiakirja, joka osoittaa vuokran, vastikkeen ja muiden asumiskulujen määrän ja lapsen elatusavun. Velallisen on liitettävä mukaan myös asiakirja, josta ilmenee velan jäljellä oleva määrä (ei kuitenkaan alle 340 euron suuruisista veloista) sekä jäljennökset panttausta koskevista sitoumuksista. Lisäksi velallisen tulee liittää omistusosuutta osoittava asiakirja huoneiston hallintaan oikeuttavista osakkeista ja muusta merkittävästä varallisuudesta. Lisäksi velalliselta edellytetään selvitystä muun muassa sairaudesta, työttömyydestä ja työkyvyttömyydestä. Vastaavia asetusteitse vastaavia säännöksiä voitaisiin siis antaa jatkossakin. Esimerkiksi sairauskulujen esittäminen asetukseen perustuvan sääntelyn nojalla olisi mahdollista, koska ehdotetun 1 momentin 5 kohdan mukaan velallisen tulisi antaa selvitys elinkustannusosasta, johon kuuluu erityisosa esimerkiksi juuri sairauden perusteella.

14 §. Häädön keskeyttäminen. Pykälä soveltuu silloin, kun velkajärjestelyhakemus on tehty ja velallista vastaan on vireillä ulosotossa häätöpäätöksen täytäntöönpano. Tausalla on tarve turvata velallisen asuminen.

Häätö voitaisiin keskeyttää ehdotetun pykälän *1 momentin* nojalla käräjäoikeuden päätöksellä, jos velallinen sitä pyytää. Häädön keskeyttäminen koskisi kuitenkin vain sitä tapausta, että häätö perustuu maksamattomiin vuokriin (vuokrarästeihin). Jos taas häätöpäätös on annettu yksin muulla perusteella tai vuokrarästien lisäksi muulla perusteella, esimerkiksi häiritsevän elämän tai huoneiston rikkomisen perusteella, häädön keskeytyspäätöstä ei voitaisi antaa. Jos häätöasia on käsillä käräjäoikeudessa vasta perusteen hankkimiseksi, sellaisen asian käsittelyä ei voitaisi määrätä keskeytettäväksi. Keskeytysmääräys koskisi vasta häätötuomion (tai yksipuolisen tuomion) täytäntöönpanoa.

Keskeytysmääräystä ei voitaisi antaa, jos velkajärjestelyhakemus on selvästi perusteton. Tällä säännöksellä halutaan estää se, että velallinen toistuvilla velkajärjestelyhakemuksilla pyrkii estämään häätöpäätöksen täytäntöönpanon.

Pykälän *2 momentissa* olisi säännös sitä tilannetta varten, että häädön täytäntöönpano on keskeytetty ja velallinen on saanut jäädä asuntoon, vaikka vuokranantajalla on vuokrasaatavia. Tällöin on kohtuullista, että vuokranantajalle annetaan etusija kattaa vuokrasaatavaansa tietyn ajan. Momentin mukaan tilitysosa maksettaisiin vuokranantajalle maksuohjelman alussa vuokrasaatava suoritukseksi, enintään kuitenkin kolmen kuukauden ajan. Tämä aika ei lyhentäisi maksuohjelman kestoa, vaan ohjelman alku lykkäntyisi muiden velkojien osalta enintään mainitun kolmen kuukauden ajalla. Se osa vuokranantajan saatavasta, joka ei tulisi katetuksi kolmessakaan kuukaudessa, siirrettäisiin maksuohjelmaan muiden saatavien joukkoon ja saisi sieltä normaaliin tapaan suhteellisen jako-osansa tilitysosuudesta. Näin ollen vuokranantaja saisi aluksi itselleen enintään kolmen kuukauden tilitysosuuden, enintään luonnollisesti saatavansa määrän. Loppu vuokrarästäistä siirtyisi maksuohjelmaan.

Toinen vaihtoehto on, jos velallinen sitä pyytää, että maksuohjelman alkamista lykätään ehdotetun 36 §:n 2 momentin nojalla enintään neljällä kuukaudella, jonka aikana tulevan tulon velallinen saa itselleen ja voi siten suorittaa vuokrarästin. Vuokrarästin suorittaminen kokonaan saattaa olla velalliselle merkityksellistä tulevien vuokrasopimusten turvaamiseksi. Tarkoitus myös on mahdollistaa maksuohjelman alkamisen lykkäämisellä se, että velallinen voi vaihtaa edullisempaan vuokra-asuntoon.

Mitä edellä on todettu vuokrasta, koskisi myös maksamattomia yhtiövastikkeita, paitsi jos on selvää, ettei velallinen saa säilyttää omistusasuntoa. Tästä olisi säännös pykälän *3 momentissa*. Jos velallisen asunto on määrätty myytäväksi, yhtiövastikkeita ei suoritettaisi maksuohjelman aluksi. Se osa maksamattomista yhtiövastikkeista, jota ei voida myynnissä siirtää kauppahinnan vähennyksenä uuden omistajan vastattavaksi, siirtyisi maksuohjelmaan. Asunto-osakeyhtiölain (1599/2009) 3 luvun 7 §:n 2 momentin mukaan vastuun enimmäismäärä on yhtä suuri kuin yhtiövastikkeen yhteenlaskettu määrä siltä kuukaudelta, jona omistusoikeus siirtyi, ja sitä välittömästi edeltävältä viideltä kuukaudelta.

15 §. Asunnon myyntikielto. Pykälä koskee sitä tilannetta, että velallisen omistusasunto on ulosmitattuna ja asuntoa ollaan realisoimassa ulosottoteitse. Jos velallinen on pyytänyt hakemuksessaan asunnon säilyttämistä, käräjäoikeuden tulee ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan viipymättä kieltää asunnon myynti ulosottoasiassa. Näin estetään asunnon ulosottokaaren mukainen myynti, jotta saadaan aikaa harkita asunnon säilyttä-

mistä. Velallisen tulisi itse esittää käräjäoikeudelle myyntikiellon antamista koskeva pyyntö, koska käräjäoikeus ei välttämättä ole tietoinen asunnon ulosmittauksesta.

Jos käräjäoikeus hylkää velkajärjestelyhakemuksen heti selvästi perusteettomana, myyntikieltoakaan ei annettaisi. Tämän tarkoituksena on estää se, että velallinen pyrkii toistuvilla velkajärjestelyhakemuksilla estämään asuntonsa ulosottomyynnin.

Jos myyntikielto annetaan, käräjäoikeuden tulee ilmoittaa kiellosta välittömästi ulosottomiehelle. Asiassa tulee toimia niin nopeasti kuin mahdollista, sillä jos tarjous ehdittäisiin hyväksyä ulosottomyynnissä, kiello olisi vaikutukseton. Huutokaupassa tarjouksen hyväksyminen tapahtuu paikan päällä. Vapaassa myynnissä ratkaisevaa olisi se, onko ostajalle ilmoitettu hyväksymisestä tai onko hyväksymistä koskeva kirje tai muu viesti lähtenyt.

Pykälän 2 momentissa olisi vielä viittaussäännös ehdotettuun 26 §:n 2 momenttiin, jossa säädettäisiin myyntikiellon peruuttamisesta.

16 §. Suhde konkurssiin ja yrityssaneeraukseen. Pykälän 1 momentti koskisi konkurssiin ja velkajärjestelyn etusijaa. Velallisen tulee hakemuksessaan ilmoittaa, onko häntä koskevia konkurssiasioita vireillä.

Jos velallinen on asetettu konkurssiin, velkajärjestelyhakemusta ei voida tutkia. Jos taas velallista on haettu konkurssiin, mutta päätöstä konkurssiin asettamisesta ei ole vielä tehty, velkajärjestelyhakemuksesta tulee ilmoittaa konkurssiainia käsittelevälle käräjäoikeudelle. Ilmoituksen tekisi käräjäoikeus, jonne velkajärjestelyhakemus on tullut. Pykälän mukaan velallista ei saisi asettaa ilmoituksen saapumisen jälkeen konkurssiin. Tämä tarkoittaisi sitä, että konkurssihakemuksen käsittelyä lykättäisiin, kunnes velkajärjestelymenettelyn alkamisesta on tehty päätös. Jos velkajärjestelymenettely aloitetaan, konkurssihakemus raukeaa. Jos taas käräjäoikeus hylkää hakemuksen eikä velkajärjestely ala, este konkurssiin asettamiselle poistuu.

Maksuohjelman aikana velallista ei saa asettaa konkurssiin velkajärjestelyvelan perimiseksi. Ehdotetussa 6 §:n 1 momentissa kiellettäisiin vastaavasti maksuohjelmaan kuuluvan saatavan perintä ulosottovelkana ulosottoteitse. Maksuohjelman toteuttaminen ehdotetun 9 luvun mukaisesti olisi siis ainoa tapa periä velkajärjestelyvelkoja.

Pykälässä 2 momentissa olisi viittaus yrityssaneerausmenettelyn alkamisesta, josta säädettäisiin ehdotetussa 48 §:ssä.

5 luku. Menettely käräjäoikeudessa

17 §. Hakemuksen hylkääminen. Lähtökohtana ehdotuksessa on, että velkajärjestelyhakemus on asia, jossa sovinto on sallittu (niin sanottu dispositiivinen asia), mutta että tuomioistuimen tulee kuitenkin viran puolesta puuttua selviin estetapauksiin, vaikka kukaan velkojista ei tekisi väitettä esteestä. Velkajärjestelyllä on siinä määrin vaikutuksia myös yhteiskunnan kannalta, ettei esimerkiksi lukuisten peräkkäisten velkajärjeste-

lyn saamista voida sallia, vaikka kukaan velkojista ei asiaan puuttuisikaan. Esimerkiksi myös jos velallinen on liiketoimintakiellossa, se tulee ottaa huomioon viran puolesta.

Saattaa olla, että velkoja, jonka intressissä olisi tehdä esteväite, ei siihen kykene tai omaa voimavaroja. Esimerkiksi jos velallisen rikos tai yksityisten välinen oikeustoimi on sen laatuinen, että asianomistajan tai sopimusosapuolen saatavien järjestely ei olisi hyväksyttävää, tuomarin tulee estää velkajärjestely viran puolesta. Sen sijaan silloin, kun kyseessä on tulkinnanvarainen tilanne tai velkaantumisen moitittavuutta voidaan perustellusti arvioida eri tavoin, käräjäoikeuden ei yleensä tulisi puuttua siihen, ettei kukaan velkojista vastusta hakemusta. Etenkin, jos velkojat ovat niin sanottuja ammativelkojia, tuomarin puuttuminen asiaan ei pääsääntöisesti olisi tarpeen. Yksityinen velkojakin saattaa vetäytyä vetoamasta esteperusteeseen, jos hänen vaatimuksensa maksuohjelman jatkamisesta (ehdotettu 35 §) tulee hyväksytyksi.

Yllä todetun mukaisesti pykälän *1 momentin* mukaan jos velallisen velkajärjestelyhakemus on selvästi perusteeton, käräjäoikeus voi hylätä hakemuksen asian käsittelyä jatkamatta. Momentti on kirjoitettu sallivaan eikä velvoittavaan muotoon käytännön tilanteiden moninaisuus huomioon ottaen. Jos käsittelyä on jatkettu, hakemus voidaan hylätä myöhemmässäkin vaiheessa, kunnes maksuohjelma on vahvistettu. Maksuohjelman vahvistaminen rinnastuu tuomion antamiseen ja sen jälkeen hakemuksen hylkääminen ei luonnollisestikaan ole mahdollista. Sen sijaan se, että velkajärjestelymenettely on päätetty aloittaa, ei estäisi hakemuksen hylkäämistä, jos siihen ilmaantuu perusteet käsittelyn myöhemmässä vaiheessa ennen maksuohjelman vahvistamista.

Pykälän *2 momentin* mukaan käräjäoikeus voi tarvittaessa ennen päätöstä hakemuksen hylkäämisestä kuulla velallista ja velkojia tai osaa velkojista. Esimerkiksi velallisen kuuleminen saattaa olla merkityksellistä sen selvittämiseksi, katsooko velallinen, että velkajärjestelyn myöntämiselle ovat kuitenkin 5 §:ssä tarkoitettut painavat syyt. Velallinen ei välttämättä ole hakemuksessaan tuonut esiin painavia syitä vaan esittää ne vasta, jos joku esittää estettä koskevan väitteen.

18 §. *Velkajärjestelymenettelyn alkaminen.* Ehdotetussa velkajärjestelymenettelyssä olisi neljä vaihetta: 1) hakemus ja asian vireilletulo, 2) tuomioistuimen päätös velkajärjestelymenettelyn alkamisesta, 3) maksuohjelman vahvistaminen, johon menettely päättyisi käräjäoikeudessa ja 4) maksuohjelman toteuttaminen ja sen valvonta.

Erillinen päätös velkajärjestelymenettelyn alkamisesta tarvitaan, koska tähän vaiheeseen liittyy oikeusvaikutuksia, muun muassa se, mitkä velat katsotaan kuuluviksi velkajärjestelyn piiriin. Päätös velkajärjestelymenettely alkamisesta on myös merkki siitä, että hakemusta ei ole hylätty viran puolesta edellisen pykälän mukaisesti. Jos siis hakemusta ei hylätä ehdotetun 17 §:n mukaisesti, tuomioistuimen tulee tehdä päätös velkajärjestelymenettelyn alkamisesta. Tästä olisi säännös pykälän *1 momentissa*.

Pykälän *2 momentissa* säädettäisiin menettelyn alkamisen oikeusvaikutuksista. Käräjäoikeuden tulee momentin mukaan välittömästi ilmoittaa velkajärjestelymenettelyn alkamisesta ulosottomiehelle. Näin toimittaisiin siitä riippumatta, onko velallisella hakemuksen mukaan vireillä ulosottoasioita. Vireillä olevat ulosottoasiat eivät raukeaisi. Ulosottomies ei kuitenkaan käräjäoikeuden ilmoituksen saatuaan tilittäisi kertyviä varo-

ja ulosottovelkojille vaan keräisi ne jaettavaksi myöhemmin vahvistettavan maksuohjelman mukaisesti niin kuin ehdotetussa 51 §:ssä säädetään. Jos maksuohjelma vahvistetaan, ulosottoasiat raukeaisivat, koska ehdotetun 6 §:n 1 momentin mukaan maksuohjelman aikana velkajärjestelyvelkaa ei saa periä ulosotossa. Jos käykin niin, ettei maksuohjelmaa vahvisteta, kertyneet varat tilitetään niille saataville, jotka olivat ulosottopeirinnässä silloin, kun varat kertyivät. Ulosottomiehelle kertymisen määrittäneenä olisi ulosottokaaren 4 luvun 83 §:n mukaisesti päivä, jona suoritus on maksettu valtion maksuliikettä hoitavan yhteisön tilille tai tilisiirto on veloitettu maksajan tililtä.

Ulosottokertymän tilityskielto ei koskisi tilitystä lapsen elatusavulle, koska elatusapu on etuoikeutettu saatava, eikä lapsen päivittäiseen toimeentuloon tarkoitettun elatusavun tilittämistä voida lykätä. Elatusavun määrä laskettaisiin joka tapauksessa mukaan elinkustannusosaan.

19 §. *Maksuohjelmaehdotuksen tiedoksianto ja lausumat.* Velkajärjestelyhakemuksen käräjäoikeuskäsittelyssä on tarpeen järjestää tietylainen saatavien "valvonta", toisin sanoen menettely, jossa velkojat ilmoittavat saatavansa. Ehdotetussa järjestelmässä tämä on pyritty järjestämään mahdollisimman yksinkertaisesti niin, että velallisen hakemuksessaan ilmoittama 11 §:n mukainen velkaluettelo toimisi valvontojen perustana. Jos velallinen on korjannut velkojan ilmoittamaa saldoa alaspäin tehdyn maksusuorituksen perusteella, myös tämä korjaus näkyisi velkaluettelosta. Tavoitteena on, että sähköisiä järjestelmiä voitaisiin käyttää tässä hyväksi. Tarkoitus on aikaan saada nimellinen velkajärjestelyn sähköinen asiointijärjestelmä, jonka avulla nyt ehdotettavat toimet voitaisiin suorittaa tietoturvalisella tavalla, kustannustehokkaasti ja joutuisasti.

Sen jälkeen kun käräjäoikeus on tehnyt päätöksen velkajärjestelymenettelyn alkamisesta, sen tulee pykälän 1 momentin mukaan toimittaa velkajärjestelyhakemus ja siihen sisältyvä maksuohjelmaehdotus tiedoksi velkojille. Tiedoksianto toimitetaan velkojien 11 §:n 3 momentissa tarkoitettuun tiedoksianto-osoitteeseen, joka on yleensä sähköpostiosoite, mutta voi olla myös postiosoite. Tarkoitus on, että uudessa järjestelmässä velkajärjestelyhakemus tehtäisiin mahdollisimman usein sähköisessä muodossa.

Antaessaan velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelmaehdotuksen tiedoksi käräjäoikeuden tulisi varata velkojille tilaisuus ilmoittaa käräjäoikeudelle määräajassa luettelossa mainitut tiedot ja lausumat. Velkojien lausumille käräjäoikeus asettaisi kohtuullisen määräajan, jonka tulisi olla vähintään kolmen viikon pituinen tiedustelun lähettämisestä laskettuna.

Momentin 1 kohdan mukaan velkojille varattaisiin tilaisuus antaa lausuma siitä, vastustaako hän velkajärjestelyn myöntämistä velalliselle tai vaatiiko velkoja lisäselvitystä asiassa. Velkoja voi ilmaista lausumassaan esimerkiksi sen, että maksukyvyttömyyden edellytykset eivät täyty tai velallinen ei ole ehdotetun 32 §:n mukaisesti työmarkkinoiden käytettävissä taikka että velkajärjestelyn myöntämiselle on este.

Jos velkoja vastustaa hakemusta, vastustamiselle tulisi esittää myös perustelut. Velkajärjestelyhakemus on läpäissyt jo sen seulonnan, ettei käräjäoikeus ole katsonut viran puolesta sen olevan selvästi perusteeton. Ehdotetun 28 §:n mukaan asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluistaan, mutta velkoja voidaan määrätä suorittamaan velalli-

selle korvausta oikeudenkäyntikuluista, jotka ovat aiheutuneet selvästi perusteettomasta velkajärjestelyä koskevasta lausumasta. Tällainen lausuma voi olla esimerkiksi ”syyttä suotta” tehty väite esteperusteen käsillä olemisesta. Velkojalla on oikeus ilman oikeudenkäyntikuluriskiä vaatia velallista toimittamaan käräjäoikeudelle velkajärjestelyhakemuksen arvioimiseksi tarpeellinen selvitys. Velkojan tulisi yksilöidä, mitä selvitystä hän edellyttää. Käräjäoikeus voi sen jälkeen pyytää velallista täydentämään hakemustaan.

Momentin 2 kohdassa olisi yksityisvelkojaa koskeva erityissäännös. Ehdotetun 35 §:n mukaan tuomioistuim voi yksityisvelkojan pyynnöstä määrätä, että maksuohjelma jatkuu kyseisen velkojan hyväksi enintään kaksi vuotta ja eräissä asunnon säilyttämistapauksissa enintään kolme vuotta. Yksityisvelkojan tulisi vaatia maksuohjelman jatkamista hyväkseen nimenomaan puheena olevassa vaiheessa. Tämä koskisi myös yksityistakaajaa kuitenkin niin, että yksityistakaaja voisi vaatia maksuohjelman jatkamista hyväkseen vielä ohjelman aikanaikin niiltä osin kuin on maksanut velkajärjestelyyn kuuluvaa päävelkaa maksuohjelman vahvistamisen jälkeen.

Jotta yksityisvelkoja olisi tietoinen oikeudestaan vaatia maksuohjelman jatkamista, tällaista seikkaa tulisi erikseen tiedustella häneltä. Yksityisvelkojalle toimitettaisiin pyyntö ilmoittaa, vaatiiko hän maksuohjelman jatkamista ja mitkä ovat perustelut tällaiselle vaatimukselle. Jatkamisen perusteista säädettäisiin mainitussa 35 §:ssä. Käräjäoikeus ei välttämättä ole varma, onko kyseessä yksityisvelkoja vai velkojan luonnollisena henkilönä elinkeinonharjoittamiseen liittyvä velka. Käräjäoikeuden tulisikin tarvittaessa ensin kysyä, kumpaan ryhmään velka kuuluu, ja jos kyseessä on yksityissaatava, siinä tapauksessa ilmoittamaan, pyytääkö kyseinen velkoja maksuohjelman jatkamista.

Velkojille tulisi momentin 3 kohdan mukaan varata tilaisuus ilmaista, riitauttaako hän toisen velkojan saatavan tai muun vaatimuksen. Samalla tulisi ilmoittaa riitauttamisen perusteet. Riitautetun saatavan osalta viitataan, mitä ehdotetun 21 §:n kohdalla todetaan.

Momentin 4 kohdan mukaan velkojille varattaisiin myös tilaisuus antaa lausuma itse maksuohjelmaehdotuksesta ja maksuohjelman vahvistamiseen vaikuttavista seikoista. Velkoja voisi antaa lausuman esimerkiksi myös siitä, onko heidän käsityksensä mukaan elinkustannusosaa (ehdotettu 8 §), vertailupalkkaa (9 §:n 2 momentti) ja asunnon säilyttämistä (8 luku) koskevat laskelmat oikeita ja perusteltuja ja perustuvatko ne luotettavaan selvitykseen.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös siitä, että jos 11 §:ssä tarkoitettu saldopäivästä, johon velat on siis velkaselvittelyssä ”valvottu”, on kulunut yli neljä kuukautta, käräjäoikeus kehottaisi velkoja ilmoittamaan, onko hänen saatavansa määrään tullut olennaisia muutoksia. Momentin mukaan olennaisella muutoksella tarkoitettaisiin sitä, että muutoksella on asiallista merkitystä jako-osan määräytymiseen. Momentissa ei tarkoitettaisiin korkoja koskevien saldojen päivittämistä. Ehdotuksessa lähdetään siitä, että koroilla ei pääsääntöisesti ole käytännön merkitystä jako-osien kannalta, koska määräävää on saatavien suhde, eikä korkoerolla lyhyenä aikana ole käytännön merkitystä yleensä varsin pienen jako-osan jakamisessa saatavien suhteessa.

Sähköisen asioinnin edistämiseksi momentissa myös säädettäisiin, että alkuperäinen velkajärjestelyhakemus liiteasiakirjoineen on velkojien nähtävillä käräjäoikeudessa ja sieltä saatavissa. Hakemus toimitettaisiin velkojille sähköisessä muodossa, jollei kyseinen velkoja ole 11 §:ssä tarkoitettulla tavalla halunnut asioimistaan perinteisen postin kautta. Sen sijaan kaikkien liiteasiakirjojen toimittaminen ei olisi velkojille välttämätöntä, mutta velkojien pyynnöstä myös liiteasiakirjoista tulisi toimittaa kopiot esimerkiksi paperisena tai skannattuna sähköpostin liitteenä.

Ehdotetun 11 §:n 2 momentin mukaan velkojan tulee velalliselle antamassaan ilmoituksessa yksilöidä se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon velkoja perustaa saamisoikeutensa, samoin kuin se, mistä asiakirjat ovat saatavissa. Puheena olevan momentin mukaan toisella velkojalla ja velallisella olisi pyynnöstään oikeus saada velkojalta nämä asiakirjat nähtäväkseen.

Pykälän 3 momentin mukaan käräjäoikeuden tulee varata myös ulosottomiehelle tilaisuus antaa lausuntonsa velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelmaehdotuksen johdosta ja toimittaa selvitystä. Jäisi ulosottomiehen harkinnan varaan, onko hänellä lausuttavaa hakemuksesta. Ulosottomiehellä voi olla sellaista tietoa, joka saattaa olla keskeistä etenkin harkittaessa, onko käsillä ehdotetussa laissa tarkoitettu maksukyvyttömyys ja onko järjestelylle esteitä. Ulosottomies voi antaa esimerkiksi tiedon siitä, kuinka kauan velallisen ulosottoperintä on kestänyt ja mikä on ollut kertymä. Luonnollisesti, jos velallinen on syyllistynyt varojen salaamiseen ulosotto selvityksessä, siitä tulisi ilmoittaa ulosottomiehen lausunnossa. Jäisi sitten käräjäoikeuden harkittavaksi, onko käsillä esteperuste tai jos on, puhuvatko kuitenkin painavat syyt velkajärjestelyhakemuksen hyväksymisen puolesta. Jos velallisesta on tehty ulosotto selvitys, se voidaan antaa käräjäoikeudelle ulosottomiehen harkinnan mukaan. Jos käräjäoikeus vaatii ulosotto selvitystä, se tulee antaa käräjäoikeudelle.

20 §. Kuuluttaminen. Tarkoitus on, että velkojat ja heidän saatavansa selvitetäisiin mahdollisimman tarkoin jo hakemusta edeltävässä vaiheessa, toisin sanoen talous- ja velkaneuvonnassa, muun palvelun tarjoajan avustuksella taikka yrittäjien asioissa toisinaan oikeusavussa. Velallinen on voinut tehdä velkajärjestelyhakemuksen myös itse ilman ulkopuolista apua.

Aina ei ole järkevää edellyttää täydellistä velkojien yhteystietojen löytämistä, koska se saattaa kohtuuttomasti viivyttää menettelyn aloittamista. Tästä syystä otettaisiin käyttöön mahdollisuus julkaista kuulutus, jossa velkojia kehoitetaan antamaan 19 §:ssä tarkoitettu lausuma. Niille velkojille, joilta on saatu vastaus jo velkaselvittelyssä, olisi tarkoituksenmukaista ilmoittaa, ettei kuulutus anna aiheita toimiin. Kun toisaalta suuressa osassa tapauksia velat ovat suhteellisen tuoreita, velkoja ei ole valtaisa määrää ja velkojat voidaan siten suhteellisen varmasti löytää, ei ole aiheellista ehdottaa kuuluttamista osaksi jokaista velkajärjestelyasiaa.

Pykälän 1 momentin mukaan, jos hakemuksesta ilmenee, ettei kaikkia velkojia ole tavoitettu, käräjäoikeus julkaisee velallisen pyynnöstä virallisessa lehdessä kuulutuksen velkojan lausuman antamisesta. Eri syistä on saattanut käydä niin, ettei kaikkia velkojia tai heidän yhteystietojaan ole saatu esille 11 §:ssä tarkoitettussa ennen käräjäoikeusvaihetta toimitetussa velkaselvittelyssä. Tällöin velallinen voisi pyytää, että käräjäoikeus

käyttäisi kuuluttamista keinona, jolla voitaisiin varmistaa se, että kaikkien velkojien saatavat tulevat mukaan maksuohjelmaan. Tämä on myös velallisen etu, sillä maksuohjelmasta pois jäänyt saatava ei mitätöidy, vaan velallinen joutuu maksamaan siitä saman kertymän kuin muistakin veloistaan (ehdotettu 60 §). Kuuluttamismenettelyä voitaisiin käyttää esimerkiksi silloin, kun velallinen on harjoittanut yritystoimintaa henkilöyrityksessä ja velkojia on lukuisia tai yritystoiminnan päättymisestä on kulunut pitkä aika tai kun velallisen on muuten kohtuuttoman hankala esimerkiksi sairauden vuoksi pyrkiä selvittämään velkojiaan.

Vaikka velalliselle olisi annettu siirtymisistä ilmoituksia, ei voida edellyttää, että velallinen pitää lukuisista saatavan siirtymisistä kirjaa. Jos näiden siirtoketjujen seuraaminen aiheuttaisi suhteetonta työtä, voidaan käyttää hyväksi kuuluttamismenettelyä.

Pykälän 2 momentin mukaan velallinen olisi velvollinen suorittamaan valtiolle kuuluttamisen aiheuttamat kustannukset. Tätä voidaan pitää oikeudenmukaisena, koska kuuluttaminen toimitettaisiin velallisen pyynnöstä. Velallinen hyötyy siitä, että kaikki saatavat saadaan mahdollisimman nopeasti menettelyn piiriin. Tilitysosa käytettäisiin momentin mukaan maksuohjelman alussa kuuluttamiskustannusten suoritukseksi, kunnes ne on maksettu, enintään kuitenkin kuuden kuukauden ajan. Tämä aika ei lyhentäisi maksuohjelman kestoa, joten varsinaisen maksuohjelman alkaminen lykkääntyisi tarvittavan ajan.

Jos käy niin, ettei velkoja ole velallisen sitä pyytäessä antanut ehdotetussa 11 §:ssä tarkoitettua ilmoitusta ja eikä velkoja voi esittää laiminlyönnilleen hyväksyttävää syytä, velkoja joutuisi käräjäoikeuden päätöksen mukaisesti vastaamaan kuuluttamisen aiheuttamista kuluista, jos haluaa saatavansa mukaan velkaluetteloon. Tätä voidaan pitää oikeudenmukaisena seuraamuksena valvonnan laiminlyönnistä. Tarkoitus on, että kulut määrättäisiin velkojan maksettavaksi aiheuttamisperiaatteen mukaisesti. Mahdollisista muista kuluista vastaisi velallinen.

Pykälän 3 momentissa olisi säännös siitä, että kuuluttamismenettelystä voidaan tarvittaessa säätää tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Lakitasoisesti ei ole tarpeen esimerkiksi säätää, mitä tietoja kuulutukseen tulee merkitä. Lisäksi momentissa olisi viittaus säännös ehdotettuun 60 §:ään, joka koskee saatavan lisäämistä maksuohjelmaan käräjäoikeuden päätöksellä.

21 §. *Epäselvä, riitainen tai ehdollinen saatava.* Velkaluetteloon merkittäisiin 2 momentin mukaan velkojan ilmoittaman arvion mukaisena myös epäselvä, riitainen ja ehdollinen saatava. Velkojan tulisi velkaselvityksessä ja velkojan ilmoituksessa arvioida saatavansa määrä laskettuna 11 §:ssä tarkoitettulla saldopäivälle, kuten muutkin saatavat.

Tällaista arvioitua saatavaa koskisi, mitä ulosottokaaren 6 luvun 24 ja 25 §:ssä säädetään. Tämä tarkoittaisi sitä, että ulosottomies säilyttäisi erikseen jako-osat puheena olevassa pykälässä tarkoitetuille saataville. Säilyttämisaika määräytyisi ulosottokaaren 6 luvun 24 §:n mukaan. Jako-osat epäselvälle tai riitaiselle saatavalle säilytettäisiin, kunnes epäselvyys tai riita on lopullisesti ratkaistu tai rauennut. Ehdollisen saatavan jako-osat säilytettäisiin, kunnes ehto on täytetty tai rauennut. Velkojan tulisi näyttää oikeutensa varoihin ulosottomiehelle, jotta jako-osa tilitettäisiin hänelle. Ulosottokaaressa

edellytetään ennen tilitystä kuulutuksen julkaisemista virallisessa lehdessä. Ehdotetun säännöksen mukaan tällaista kuulutusta ei tarvitsisi julkaista. Sen sijaan ulosottomiehen tulisi ennen tilittämistä kuulla velallista ja varojen toissijaisia saajia, toisin sanoen muita velkajärjestelyvelkojia. Tämä voisi tapahtua antamalla velkojan vaatimus muille velkajärjestelyvelkojille tiedoksi ja varaamalla heille tilaisuus lausua asiasta. Jos velkoja ei ole vaatinut varoja, vaikka olisi siihen oikeutettu, varat tilitetään muille velkajärjestelyvelkojille.

Jos velkojan on esittänyt selvästi ylimitoitettun arvion saatavansa määrästä, käräjäoikeus voisi puheena olevan momentin mukaan velallisen tai velkojan vaatimuksesta alentaa velkaluetteloon merkittävää määrää. Säännös on tarpeen sen estämiseksi, ettei joku velkojista vaadi selvästi liian suurta määrää erikseen säilytettäväksi ja siten perusteetta viivytystä muiden velkojien maksunsaantia.

Jos käykin niin, että velkoja on arvioinut saatavansa määrän liian pieneksi, velkaluetteloon merkityn määrän ja todellisen saatavan erotus merkitään 3 momentin mukaan jälkikäteen maksuohjelmaan ja suoritetaan kuten ehdotetussa 60 §:ssä. Näin ollen sen jälkeen, kun maksuohjelman päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, mahdollista ylijäämää ei voida periä velalliselta. Tässä suhteessa velkojan tulee pyrkiä esittämään huolellinen arvio saatavansa määrästä, joka mahdollisimman tarkoin kattaa saatavan.

Jos taas kyse on siitä, ettei joku saatava ole valmiiksi riitainen vaan se on riitautettu 19 §:ssä tarkoitettussa lausumamenettelyssä tai velallisen vastineessa, käräjäoikeus ratkaisisi saatavan niin kuin oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään. Käräjäoikeus voisi myös käsitellä saamisoikeutta koskevan asian riita-asian järjestyksessä oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §:n 2 momentin nojalla. Oikeudenkäyntikulut määräytyisivät silloin pääsäännön mukaan (ehdotettu 28 §). Jollei saatavaa ole voitu ratkaista saman tien maksuohjelman vahvistamisen yhteydessä, velkajärjestelyn aloittamista ei pitkitettäisi, vaan saatava merkittäisiin riitaisena velkaluetteloon velkojan vaatimasta määrästä.

22 §. *Yhteisvelkasuhde, takaus ja vierasvelkapantti.* Pykälän 1 momentissa olisi säännös yhteisvelkasuhteesta. Jos velallinen vastaa velkajärjestelyvelasta yhdessä toisen kanssa, maksuohjelmaan momentin mukaan merkittäisiin yhteisesti vastattava velka kokonaisuudessaan. Näin ollen velalliselle myönnetty velkajärjestely ei vaikuta muiden vastuuseen, eikä muuta vastuuta esimerkiksi pääluvun mukaiseksi. Luonnollisesti velkoja ei saa periä velallisilta yhteensä enempää kuin hänen saatavansa määrä on.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös siitä, että velalliselle myönnetty velkajärjestely ei vaikuta päävelkojan maksunsaantioikeuteen takaajalta tai vierasvelkapantista. Tämä vastaa takauslain säännöksiä mutta toistettaisiin selvyuden vuoksi myös velkajärjestelylaissa. Nykyisessä velkajärjestelylaissa on säännös myös siitä, että suorituksen vaatiminen takaajalta ei edellytä velalliseen kohdistettua eräännyttämistointa. Tällaista säännöstä ei enää tarvita, sillä asiasta on säännös takauslain 17 §:ssä ja 24 §:n 2 momentissa. Näihin säännöksiin on viittaussäännös vierasvelkapantin osalta takauslain 41 §:ssä.

Päävelkojan saatava ja takaajan takautumisoikeuteen perustuvat saatavat otettaisiin maksuohjelmaan kumpikin erillisiksi saatavikseen saldopäivän mukaisesta määrästä. Jako-osa kohdennettaisiin normaaliin tapaan näille saataville, vaikka takaaja on yhä

periaatteessa vastuussa jäljellä olevan päävelan tai sen osan maksamisesta. On päävelkojan asia, vaatiiko hän suoritusta takaajalta. Jos sen sijaan takaaja on maksanut päävelkaa maksuohjelman aikana, se merkitsee, että päävelkoja on vaatinut suoritusta. Tässä tapauksessa ei ole tarkoituksenmukaista, että takaaja saisi suorituksen tällaiselle uudelle saatavan osalleen ennen kuin päävelkojan velkajärjestelysaatava on tullut kokonaan suoritetuksi.

Konkurssilain 18 luvun 6 §:n mukaan jos takaaja on konkurssin alettua tehnyt velkojalle suorituksen, hän saa jako-osaa tämän maksun perusteella syntyneelle takautumissaatavalleen vasta, kun velkoja on saanut suorituksen koko sille päävelalle, josta takaaja vastaa. Ehdotettu järjestelmä olisi samanlainen kuin konkurssissa. Kuten konkurssilaissa, myös ehdotetussa säännöksessä takaajan kanssa samassa asemassa olisi velkojalle suorituksen tehnyt vierasvelkapantin antaja ja konkurssivelallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa oleva kanssavelallinen.

Yksityistakaaja voisi ehdotetun 35 §:n 2 momentin nojalla vaatia maksuohjelman jatkamista vielä ohjelman kuluessakin, jos on maksanut takausvelkaa maksuohjelman aikana. Sama koskisi vierasvelkapantin antajaa ja kanssavelallista.

23 §. *Käräjäoikeuden päätös velkajärjestelyasiassa.* Sen jälkeen, kun käräjäoikeus on varannut velkojille tilaisuuden antaa lausumansa, on vuorossa tilaisuuden varaaminen velalliselle antaa niihin oma vastineensa. Velallinen voi esimerkiksi riitauttaa saatavan määrän tai perusteen taikka esittää vastaväitteitä, jos velkojat ovat kiistäneet velkajärjestelyn edellytykset tai ovat vedonneet johonkin esteperusteeseen. Velallinen voi myös antaa lisäselvitystä siitä, millä perusteella esimerkiksi laskelman elinkustannusosasta tai asunnon säilyttämisestä on hyväksyttävä. Tarvittaessa käräjäoikeus voi edellyttää, että velallinen esittää tarkistetun maksuohjelmaehdotuksen käräjäoikeudelle.

Velallisen vastineen jälkeen käräjäoikeus tekee joko päätöksen siitä, että velkajärjestelyhakemus hylätään tai, jos hakemusta ei hylätä, vahvistaa maksuohjelman. Kuten edellä 21 §:n kohdalla todettiin, käräjäoikeus voisi ratkaista maksuohjelman vahvistamisen yhteydessä myös toisen velkojan lausumassa tai velallisen vastineessa riitautetun saatavan. Saamisoikeutta koskeva asia voitaisiin kuitenkin ottaa erikseen ratkaistavaksi ja vahvistaa maksuohjelma sen estämässä. Tällöin riitautettu saatava merkittäisiin velkojan vaatimuksen mukaisena maksuohjelmaan. Ulosottomies säilyttäisi tällaiselle saatavalle tulevaa jako-osaa riidanalaiselta osin, kunnes riita on ratkaistu.

24 §. *Maksuohjelman sisältö ja tiedoksianto.* Maksuohjelmasta tulee käydä ilmi pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan maksuohjelman kesto ja keston alkaminen. Tämä tarkoittaisi ohjelman lähtökohtaista kestoa (kolme tai viisi vuotta) lisättyinä kaikilla niillä jaksoilla, jotka ovat etukäteen tiedossa. Tällaisia jaksoja voivat olla yksityisvelkojan hyväksi tuleva jatkoaika ja oikeusavusta johtuva omavastuuosuus (37 §:n 1 momentin 4 ja 5 kohta). Maksuohjelman kesto voidaan siis ilmoittaa maksuohjelmassa etukäteen lukuun ottamatta vapaakuukausia.

Sen sijaan jos takaaja suorittaa maksuohjelman aikana takausvelkaa, saatava tulee lisättäväksi maksuohjelmaan taikka maksuohjelmaan lisätään velvoitteita raukeamisen sijas-

ta, kyseessä on maksuohjelman muuttaminen käräjäoikeuden päätöksellä. Nämä tilanteet tulevat kuitenkin käytännössä olemaan suhteellisen harvinaisia.

Maksuohjelman kesto alkaisi vahvistuspäivästä, paitsi jos ohjelman alkamista on lykätty ehdotetun 14 §:n 2 momentin (vuokrasaatavan periminen), 20 §:n 2 momentin (kuulutuskustannukset) tai 36 §:n 2 momentin (enintään neljän kuukauden lykkäys velallisen pyynnöstä) nojalla. Ehdotetun momentin 5 kohdassa olisi näitä koskevia säännöksiä.

Momentin 2 kohdan mukaan maksuohjelmaehdotukseen tulisi merkitä velallisen elinkustannusosa eriteltynä. Näin velkojat saisivat vielä tietoonsa, mitä eriä käräjäoikeus on hyväksynyt elinkustannusosaan. Erittely on tarpeen myöhemmin myös ulosotossa, kun maksuohjelmaa toteutetaan. Kohdan mukaan maksuohjelmasta tulee käydä ilmi myös mahdollinen vertailupalkka. Myös tämä on velalliselle merkityksellinen luku, koska velallinen saa ehdotetun 9 §:n 2 momentin mukaan lisäosana itselleen 30 prosenttia nettopalkan ja vertailupalkan erotuksesta, enintään kuitenkin 200 euroa kuukaudessa.

Tärkeä osa maksuohjelmaehdotusta olisi luonnollisesti velkaluettelo, jota koskisi 3 kohta. Maksuohjelmaehdotukseen tulisi liittää velkaluettelo. Saatavista ilmoitettaisiin 11 §:ssä tarkoitetut tiedot, mahdollisesti hakemuksessa tai 19 §:n mukaisesti korjattuna. Velkaluettelossa ilmoitettaisiin myös ne saatavat, jotka ulosottokaareissa tarkoitetun lopullisen vanhentumisen vuoksi poistetaan maksuohjelmasta ja poistamisen päivämäärä. Vanhentuneiden saatavien poistamista maksuohjelmasta koskee ehdotettu 6 §:n 2 momentti.

Edelleen maksuohjelmasta kävisi 11 §:n mukaisesti ilmi vakuusvelkojan saatavasta määrä, joka käsitellään velkajärjestelyvelkana, toisin sanoen, joka katsotaan tavalliseksi, vakuudettomaksi saatavaksi. Tällainen osa vakuusvelkojan saatavaa tulee siis järjestelyksi kuten muutkin vakuudettomat saatavat. Vastaavasti maksuohjelmasta tulisi käydä ilmi myös päinvastainen tilanne, toisin sanoen se, että vakuuden arvo ylittää vakuusvelkojan saatavan. Vakuusesineessä oleva yliarvo saattaa johtaa vakuusesineen realisointiin ulosottokaaren mukaisesti (ehdotettu 53 §). Ulosottokaaren 4 luvun 44 §:n mukaan vakuusoikeus ei estä ulosmittausta ja vakuusoikeus otetaan myynnissä ja varojen jaossa huomioon. Jos kuitenkin vakuusesineessä on vain vähän yliarvoa päälle vakuusvelkojan saatavan, turhan ulosmittauksen kieltä estää omaisuuden myynnin (ulosottokaaren 4 luvun 16 §).

Jos velallisella on velkajärjestelyä hakiessaan omistusasunto, myös määräys siitä, saako velallinen säilyttää omistusasuntonsa tulisi 4 kohdan mukaan sisältyä maksuohjelmaan. Jos velallinen saa säilyttää omistusasuntonsa, vakuusvelalle maksettavan koron hyvitysmäärä sekä mahdollinen vapaa arvo tulisi ilmoittaa maksuohjelmassa. Velallisen tulee maksaa korkohyvitys ja sen lisäksi mahdollinen vapaa arvo ehdotetun 38 §:n 1 momentin mukaisesti 12 vuoden ajassa. Jos taas velallinen ei kykene säilyttämään asuntoaan ja käräjäoikeus määrää sen myytäväksi, myös tästä tulisi olla maininta maksuohjelmassa.

Momentin 5 kohdan mukaan maksuohjelmassa tulisi ilmoittaa myös mahdollinen 14 §:ssä tarkoitettu vuokrasaatavan määrä, kuulutuskustannukset, jos sellaiseen menettelyyn on turvauduttu, sekä mahdollinen omavastuuosuus oikeusavusta.

Vuokrasaatava peritään häätötilanteen keskeytystapauksessa ennen ohjelman alkua 14 §:n 2 momentin mukaan kuitenkin enintään kolmen kuukauden ajalta. Loppuosa vuokrasta siirtyy maksuohjelmaan ja tulee järjestellyksi muiden saatavien tavoin. Edellä 21 §:ssä tarkoitettut kuulutuskustannukset velallisen tulee maksaa ennen ohjelman alkua siltä osin kuin niitä ei ole määrätty velkojan maksettavaksi. Maksuohjelman alkamista lykätään tällä perusteella kuitenkin enintään kuusi kuukautta. Myös mahdollisen omavastuuosuuden määrä oikeusavun kustannusten korvaamiseksi (talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain ehdotettu 10 a §) merkittäisiin maksuohjelmaan. Omavastuuosuus perittäisiin niin sanotun perusmaksuohjelman lopussa (37 §:n 5 kohta).

Myös muut tarpeelliset määräykset ja tiedot tulisi ottaa mukaan maksuohjelmaehdotukseen. Tällä 6 kohdan säännöksellä pyritään siihen, että käräjäoikeus varaisi kaikista tarpeellisista seikoista velkojille ja velalliselle tilaisuuden lausua. Joissakin tilanteissa saatavaa olla tarpeen, että käräjäoikeus antaa myyntimääräyksiä tietyn omaisuuden osalta, joskin pääsääntöisesti sen, mikä omaisuus muutetaan rahaksi, kuuluisi ulosottomiehen tehtäviin. Velallisella olisi sama erottamisetu ja voimassa olisivat ulosottokieltoja vastaavat määräykset (ehdotettu 50 §:n 3 momentti ja 53 §:n 1 momentti). Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eräistä ilmoituksista

25 §. *Sopimuksen vahvistaminen.* Ehdotetun 12 §:n mukaan velallisen tulee pyrkiä aikaan saamaan sopimus velkojensa kanssa velkojen vapaaehtoisesta järjestelystä. Eräin edellytyksin tästä pyrkimyksestä voidaan luopua.

Edellä 12 §:ssä tarkoitettu sopimus edellyttää jokaisen velkojan suostumusta. Sen estämiseksi, ettei velkoja, jolla on pieni saatava, voi estää velallisen ja muiden velkojien sopimista, ehdotetaan, että käräjäoikeus voisi velallisen pyynnöstä vahvistaa sopimuksen ilman pienvelkojan suostumusta. Tämä tarkoittaa tietynlaisen pakkosovinnon aikaansaamista. Menettely ei sanottavasti loukkaa velkojan oikeutta, koska pakolla voidaan velvoittaa vain sellainen velkoja, jolla on pienehkö saatava ja sovinnon tulee taata lain mukainen maksunsaantijärjestys, siis lähtökohtaisesti kaikille yhtäläinen maksunsaantioikeus.

Pykälän 1 momentin mukaan jos velallinen sitä pyytää, maksuohjelman laatimisen sijasta käräjäoikeus voi vahvistaa velkojen järjestelyä koskevan sopimuksen. Käräjäoikeus ei siis voisi pakottaa osapuolia aikaansaamaan yksityisoikeudellista sopimusta, vaan tuloksena on ulosottoperusteeksi kelpaavan sovinnon vahvistaminen. Tämä tarkoittaa sikäli lopullista ratkaisua, ettei maksun laiminlyönti vastaavasti ole sopimusrikkomus ja johda sopimuksen purkautumiseen. Jollei velallinen noudata vahvistettua sovintoa, se voidaan panna täytäntöön ulosottoteitse sen mukaan, haluavatko velkojat periä saatavaansa ulosottoteitse.

Puheena olevan momentin mukaan sopimus voidaan vahvistaa, jos kaikki sellaiset velkojat, joiden velkajärjestelysaatavan pääoma on yhteensä yli 1 000 euroa, ovat antaneet siihen suostumuksensa. Ratkaiseva olisi saldopäivän mukainen määrä. Lisäksi sopimuk-

sen vahvistaminen edellyttää, että sopimus noudattaa yhtäläistä maksunsaantioikeutta. Tämä tarkoittaa tasapuolisuutta velkojien kesken niin, että kukin saa sopimuksella saatavansa määrän mukaisen suhteellisen osuuden velallisen tietyssä aikana saamasta tulosta tai että saatavien leikkausprosentti on suhteessa sama taikka että sopimus muulla tavoin takaa kaikille velkojille yhtäläisen aseman saatavan suuruuden mukaan määritettynä. Laissa säädetty etuoikeus tulee huomioida ja saatavan takasija aiheuttaa sen, että maksunsaanti ajankohtaistuu vasta muiden saatua suorituksen.

Sopimus vahvistetaan pykälän 2 *momentin* mukaan niin kuin oikeudenkäymiskaaren 20 luvussa säädetään sovinnosta. Tämä tarkoittaa sitä, että käräjäoikeus vahvistaa sovinnon kirjallisesti, ja sovinnon sisältö ja osapuolet tulee käydä siitä ilmi. Sovinnon vahvistamista koskevaan käräjäoikeuden ratkaisuun saa hakea muutosta. Muutoksenhaussa kyse voi olla muun muassa siitä, onko kaikkien tarvittavien velkojien suostumus saatu tai onko sopimuksen sisältö velkojia kohtaan edellä todetulla tavalla tasapuolinen.

Momentissa olisi vielä selventävä säännös siitä, että vahvistettu sopimus ei estä velan lopullista vanhentumista ulosottokaaren tai vanhentumislain ehdotetun 8 §:n 3 momentin mukaan. Tämä tarkoittaa niin sanottua lopullista vanhentumista ja ehdotettua toissijaista lopullista vanhentumista, josta otettaisiin säännös vanhentumislakiin. Vahvistettu sopimus ei myöskään vaikuttaisi tuntemattomien velkojien maksunsaantioikeuteen. Näin ollen vaikka vahvistettu sopimus (sovinto) on ulosottooperuste, se ei jatkaisi mahdollisen alkuperäisen ulosottooperusteen määräaikaa ja siihen kytkeytyvää vanhentumista. Kyseistä aikaa ei siis lasketa alusta, kun sovinto vahvistetaan. Jos saatavasta ei ole tuomiota, sopimus ei myöskään vaikuttaisi ehdotettuun toissijaiseen lopulliseen vanhentumiseen, joka laskettaisiin eräpäivästä.

Velkoja, joka ei ole ollut mukana sovintoneuvotteluissa, ei olisi siihen sidottu, olipa sopimus vahvistettu tai ei. On velallisen ja velkojien intressissä pyrkiä varmistamaan sopimusneuvotteluvaiheessa se, että kaikki velkojat ovat mukana sopimusta tekemässä. Merkitystä ei olisi sillä, minkä suuruinen saatava puuttuu sopimuksesta.

26 §. *Maksuohjelmapäätöksen lainvoimaisuus.* Pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin lainvoimaa vailla olevan maksuohjelman noudattamisesta. Momentin mukaan ohjelmapäätöstä tulee noudattaa jo ennen sen lainvoimaa, paitsi jos asianomaisen maksuohjelman vahvistanut käräjäoikeus tai muutoksenhakemusta tutkiva tuomioistuin toisin määrää (keskeytysmääräys). Maksuohjelma toimitettaisiin ulosottomiehelle toteuttamista varten, vaikka ohjelma ei ole lainvoimainen, jollei keskeytysmääräystä ole annettu.

Jos käräjäoikeus tai muutoksenhakua tutkiva tuomioistuin määrää, että maksuohjelmaa ei noudateta, maksuohjelmaa ei voida myöskään toteuttaa ulosottoteitse. Tällöin maksuohjelman kesto ei kulu. Tuomioistuin voisi kuitenkin erityisestä syystä määrätä, että maksuohjelman kesto kuluu. Näin voitaisiin toimia erityisesti silloin, kun on annettu osittainen keskeytysmääräys. Tilanne voisi olla esimerkiksi se, että muutoksenhakemus koskee vähäistä erimielisyyttä elinkustannusosassa. Tällöin tuomioistuin voisi määrätä, että maksuohjelmaa noudatetaan sen riidattomilta osin ja että maksuohjelman aika kuluu. Antaessaan tällaisen määräyksen tuomioistuimen tulisi ottaa huomioon maksuohjelman suhteellisen lyhyt kesto. Jos muutoksenhakukäsittely kestää pitkään, saattaa lopputuloksena olla, että velallinen on maksanut liian pientä tai suurta tilitysosaa suuren

osan maksuohjelman ajasta. Mahdollista myös olisi, että tuomioistuin määrää enimmäisajan, joka maksuohjelmasta voi kulua muutoksenhaun aikana.

Jollei käräjäoikeus tai muutoksenhakutuomioistuin toisin määrää, velkajärjestelyhakemuksen ja velkajärjestelyn alkamisen oikeusvaikutukset olisivat voimassa. Tämä tarkoittaa muun muassa velallisen myötävaikutusvelvollisuutta.

Jos tuomioistuin ei ole antanut keskeytysmääräystä, ohjelma voitaisiin toteuttaa. Tässä ei olisi samoja rajoituksia kuin lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanossa. Näin ollen esimerkiksi estettä lopullisten tilitysten tekemiseen velkojille ei olisi. Luonnollisesti, jos maksuohjelmapäätös kumottaisiin, velkojien saamat määrät otettaisiin huomioon velan lyhennyksinä, mutta palautusvelvollisuutta ei olisi.

Kuitenkin siinä tapauksessa, että itse saatava on riitautettu ja muutoksenhaku koskee tällaista kysymystä, noudatettaisiin normaaliin tapaan, mitä lainvoimaa vailla olevan tuomion täytäntöönpanosta säädetään. Näin ollen ulosottomies voisi tilittää jako-osan tällaiselle epävarmalle saatavalle vain vakuutta vastaan (ulosottokaaren 2 luvun 5 §). Lainvoimaa vailla oleva maksuohjelma rinnastuu lainvoimaa vailla olevaan maksutuumioon itse saamis-oikeuden suhteen.

Pykälän 2 momentti koskee ehdotetussa 15 §:ssä tarkoitettua asunnon myyntikieltoa. Käräjäoikeus kieltää sen mukaan velallisen ulosmitattuna olevan omistusasunnon myynnin, jos velallinen on pyytänyt velkajärjestelyhakemuksessaan asunnon säilyttämistä ja pyytää käräjäoikeudelta tällaista myyntikieltoa. Käräjäoikeuden antama kieltö tulee momentin mukaan peruuttaa, jos velkajärjestelyhakemus hylätään tai velallinen ei maksuohjelman mukaan saa säilyttää omistusasuntoa. Jotta peruuttamatonta ulosottomyyntiä ei pääsisi tapahtumaan, velallisen pyynnöstä myyntikieltö tulisi kuitenkin pysyttää voimassa, kunnes muutoksenhakemusta tutkiva tuomioistuin toisin määrää.

27 §. *Hakemuksen käsittelyjärjestys.* Kuten edellä useassa kohdin on tullut esille, velkajärjestelyasia käsiteltäisiin käräjäoikeudessa hakemusasiajärjestyksessä, toisin sanoen oikeudenkäymiskaaren 8 luvun mukaisesti. Tästä olisi säännös puheena olevassa pykälässä. Velkajärjestelyasia olisi siten nykyiseen tapaan hakemusasia. Tästä seuraisi myös, että mitä muussa lainsäädännössä säädetään hakemusasiasta, koskee velkajärjestelyasiaa. Tämä heijastuu muun muassa oikeusavun saamiseen. Oikeusapua annetaan kuten hakemusasiassa. Yrittäjien oikeusapua koskeva erityissäännös otettaisiin talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain uuteen 10 a §:ään.

Hakemusasian yhteydessä voidaan käsitellä vaateita myös riita-asian käsittelyjärjestyksessä. Tämä ei tarkoita sitä, että velkajärjestelyasiasta tai sen osasta tulisi normaali riita-asia, vaan kyseessä olisi prosessuaalinen käsittelyjärjestyksen lainaaminen (oikeudenkäymiskaaren 8 luvun 4 §). Näin ollen esimerkiksi saamis- tai vakuusoikeutta koskevia riitaisuuksia voitaisiin käsitellä velkajärjestelyasian yhteydessä. Sen sijaan esimerkiksi veroa tai muuta julkista saatavaa koskevaa asiaa ei voitaisi käsitellä käräjäoikeudessa. Riitautettu julkinen saatava merkittäisiin maksuohjelmaan riitaisena, ja saatava vahvistettaisiin sitä varten säädetyssä järjestyksessä. Ongelmallisia tilanteita saattaa tosin syntyä sen suhteen, kenellä on asiassa puhevalta.

28 §. *Oikeudenkäyntikulut.* Pykälän mukaan asianosaiset vastaisivat itse menettelyyn osallistumisesta aiheutuvista kuluista. Kulut siis pantaisiin pääsäännön mukaan ”kuittiin”. Velkoja voidaan pykälän mukaan kuitenkin määrätä suorittamaan velalliselle korvausta oikeudenkäyntikuluista, jotka ovat aiheutuneet selvästi perusteettomasta velkajärjestelyä koskevasta lausumasta. Kynnys on siis asetettu melko korkealle.

Säännöksellä pyritään estämään lausumat, joiden perusteettomuudesta velkoja mitä ilmeisimmin itsekkin on tietoinen. Sen sijaan oikeudenkäyntikuluvastuuseen velkoja ei joudu pelkästään siitä, että esittää oman tulkintansa velallisen velkaantumisen syistä ja velallisen käyttäytymisestä velkaantumisen jälkeen, kunhan kuvaus perustuu tosiasioihin. Velkojan tulee ehdotetun 19 §:n mukaan perustella muun muassa esteväitteensä. Velkojat voivat esittää myös väitteitä velallisen elinkustannusosalaskelmista esimerkiksi sillä perusteella, että velallisen asumiskulut perhekoko ja muut olosuhteet huomioon ottaen poikkeavat siitä, mikä on paikkakunnalla tavanomaista tai että velallisen erityisosaan ehdottamat kulut ovat tavanomaisia elinkustannuksia, jotka tulee kattaa perusosalla.

Velkoja voi myös vaatia velalliselta lisäselvitystä, kunhan selvitys koskee velkajärjestelyasiassa merkityksellistä seikkaa. On kaikkien osapuolten kannalta tärkeää, että materiaali, jonka pohjalta ratkaisut tehdään, on riittävässä määrin käsillä alioikeusvaiheessa.

Jos velallinen haluaa, että hänen oikeudenkäyntikulujaan korvataan, hänen tulisi esittää sitä koskeva vaatimus käräjäoikeudelle. Korvausvaatimus tulisi kohdistaa niihin velkojiin, joiden toimien velallinen katsoo aiheuttaneen itselleen ylimääräisiä oikeudenkäyntikuluja. Viran puolesta tuomioistuin ei siis määräisi oikeudenkäyntikuluja korvattavaksi. Eri asia on, että velallisella lienee vain harvoin OK 21 luvussa tarkoitettuja oikeudenkäyntikuluja, koska talous- ja velkaneuvonta ja usein myös asiakirjojen hankkiminen on velalliselle maksutonta.

Momentti koskisi myös muutoksenhakuasteessa aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja. Siinä tapauksessa, että asian käsittelyä on käräjäoikeudessa jatkettu riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä, noudatettaisiin, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa säädetään. Näin ollen esimerkiksi, jos velkoja on riitauttanut toisen velkojan saatavan ja asia käsitellään riita-asian järjestyksessä, olisi lähtökohtana, että hävinnyt osapuoli korvaa voittaneen oikeudenkäyntikulut.

29 §. *Sähköinen asiointijärjestelmä.* Useassa kohdin niin yleisperusteluissa kuin edellä eri pykälien yksityiskohtaisissa perusteluissa on korostettu sitä, että myös velkajärjestelyasioissa tulisi saada käyttöön erityinen sähköinen asiointijärjestelmä. Tällainen järjestelmä vähentäisi päällekkäistä työtä sekä helpottaisi ja nopeuttaisi menettelyä talous- ja velkaneuvonnassa, käräjäoikeudessa ja ulosotossa. Sähköinen asiointijärjestelmä olisi merkittävä kaikissa talous- ja velkaneuvonnassa hoidetuissa asioissa, myös niissä, joissa päädyttäisiin virallisen menettelyn sijasta sopimukseen, Takuu-Säätiön takaukseen, sosiaaliseen luottoon tai muuhun ratkaisuun.

Kuten yleisperusteluissa todetaan, tällaisia työtehtäviä hoidetaan talous- ja velkaneuvonnassa suuri määrä (viime vuosina yli 15 000 taloustilanteen kartoitusta). Velkajärjestelyn sähköiseen asiointijärjestelmään annettaisiin velkajärjestelyasian asiaan osallisten

lisäksi käyttöoikeus kaikille talous- ja velkaneuvojille ja harkinnan mukaan myös luotettaville kolmannen sektorin ja yksityisen puolen toimijoille, jotka toimisivat velallisten avustajina. Käräjäoikeudessa voitaisiin monissa vaiheissa hyödyntää samaa sähköistä menettelyä, erityisesti velkojen ilmoitusten vastaanottamisessa ja erilaisissa tiedoksiannoissa. Kun maksuohjelma siirtyy ulosottoon toteuttamisen valvontaan, myös siinä vaiheessa materiaallinen sähköinen siirtyminen yhteensopivasti ulosoton tietojärjestelmän kanssa on keskeistä.

Pykälän *1 momentissa* olisi säännös siitä, että velallinen, velkoja, käräjäoikeus ja ulosotoviranomaiset saavat käyttää velkajärjestelyn sähköistä asiointijärjestelmää. Järjestelmä olisi siten edellä todetulla tavalla käytössä paitsi talous- ja velkaneuvonnassa, myös käräjäoikeudessa ja maksuohjelman toteutusvaiheessa ulosotossa. Jos kuitenkin velallinen tai velkoja on pyytänyt saada asioida sähköpostitse tai postitse, tällaista pyyntöä noudatettaisiin. Kaikilla yksityishenkilöillä ei välttämättä ole valmiuksia asioida sähköisissä järjestelmissä, jolloin asiat tulee hoitaa sähköpostilla tai paperisena.

Pykälän *2 momentissa* olisi maininta siitä, että velkajärjestelyn sähköisestä asiointijärjestelmästä säädetään erikseen. Ehdotettu velkajärjestelylaki on yleistäytäntöönpanoa koskeva prosessuaalinen laki, jossa on myös aineellisoikeudellisia säännöksiä. Lakiin ei sen sijaan ehdoteta otettavaksi esimerkiksi talous- ja velkaneuvonnan organisointia tai sähköistä asiointijärjestelmää koskevia säännöksiä.

6 luku. Maksuohjelman kesto ja vapaakuukaudet

30 §. Kolmen vuoden maksuohjelma. Pääsääntönä olisi elokuun alussa 2010 voimaan tulleen uudistuksen mukaisesti kolmen vuoden maksuohjelma (L 632/2010, HE 52/2010 vp). Puheena olevassa pykälässä ilmaistaisiin tämä maksuohjelman ”normaalikesto”, josta poikkeuksia säädettäisiin ehdotetussa 31, 33-35 §:ssä. Tarkoitus on, että kolmen vuoden ohjelma vahvistettaisiin, jos käräjäoikeus ei ole todennut velkajärjestelyn estettä. Lisäksi edellytettäisiin, että ilman ennalta arvaamatonta muutosta velallisen tulomuodostuksessa vähimmäiskertymä ylittyy säännöllisesti vähäistä enemmän. Jos tällainen kertyminen on epävarmaa tulojen pienuuden tai vaihtelevuuden vuoksi, maksuohjelma vahvistettaisiin ehdotetun 31 §:n mukaisesti (niin sanottu lyhentyvä maksuohjelma).

31 §. Maksusuorituksilla lyhentyvä viiden vuoden maksuohjelma. Ehdotetussa järjestelmässä ei olisi enää ”kiinteää” nollaohjelmaa, vaan tulojen vähäisyyden tai vaihtelevuuden perusteella määrättäisiin lähtökohdaksi viisi vuotta, mutta kerryttämällä tilitysosaa velallinen voisi lyhentää maksuohjelman kestoä. Nykyisin jos nollaohjelman saanut saakin myöhemmin tuloa, hän joutuu suoritusvelvolliseksi, mutta ohjelma ei lyhene.

Pykälässä säädettäisiin maksuohjelman pituudesta silloin, kun velallinen on työttömyyden tai muun itsestä riippumattoman syyn vuoksi vailla tuloja tai kun velallisen tulot jäävät alle hänelle vahvistetun elinkustannusosan taikka ylittävät säädetyt tilitysosaa vähimmäismäärän (40 euroa) vain vähäisessä määrin. Kun velallisella saattaa olla tuloja jonkin verran yli tilitysosaa vähimmäismääränkin, kyseessä ei olisi samassa merkityksessä ”nollaohjelma” kuin nykyisessä laissa. Pykälää sovellettaisiin myös silloin, kun

riittävän tilitysosien säännöllinen kertyminen on tulojen vaihtelevuuden vuoksi epävarmaa.

Pykälässä ei edellytetä sitä, että esimerkiksi työttömyyden tulee olla kestänyt tietyn ajan tai että tilanteen tulee olla muutoin vakiintunut. Tämä edellytys korvataan sillä, että lähtökohtaisesti velalliselle määrätään viiden vuoden maksuohjelma. Velallisen tulotason muutoksia seurattaisiin siten viisi vuotta. Velallinen saisi hyödyn jokaisesta sellaisesta kuukaudesta, jolta tulee tilitysosaa velkojille. Jokainen kertymäkuukausi lyhentäisi kuluneen kertymäkuukauden lisäksi yhden kuukauden maksuohjelmaa loppupäästä. Näin pyritään siihen, että velkajärjestely voitaisiin myöntää nopeastikin, jos velallinen on ehdotetussa 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksukyvytön. Velkojien etu puolestaan otettaisiin huomioon viiden vuoden lähtökohtaisena kestonä.

Pykälän mukaan jos velallisen tulosta ei kuukausittain kerry normaalin kolmen vuoden maksuohjelman ajalta 40 euron vähimmäistilitysosaa (ehdotettu 9 §:n 1 momentti) tai jos tämä määrä ylittyy vain hiukan, maksuohjelman kesto määrätään viideksi vuodeksi. Samoin menetellään, jos tällaisen vähimmäismäärän kertyminen on velallisen tulojen vaihtelevuuden vuoksi epävarmaa.

Pykälä koskisi esimerkiksi työttömää velallista, lyhytkestoisissa työsuhteissa olevaa ja niin pienituloista velallista, ettei nettotulon ja elinkustannusosien erotus ole vähintään 40 euroa tai että tämän määrän muodostuminen on epävarmaa. Myös siinä tapauksessa, että vähimmäismäärä ylittyy vain hiukan, esimerkiksi kymmenellä eurolla, määrätään viiden vuoden ohjelma. Tämä on tarpeen erilaisten laskelmointien välttämiseksi. Lähtökohtana lisäksi on, ettei myöhemmin elinkustannusosaa voida muuttaa vain joitakin kymmeniä euroja, vaan muutosten tulee olla olennaisia, kuten ehdotetun 8 §:n 4 momentin kohdalla on todettu.

Tulojen vaihtelevuuden perusteella viiden vuoden lyhennettävissä oleva maksuohjelma saatetaan määrätä usein etenkin yrittäjille, joilla saattaa olla huomattavatkin kausivaihtelut tuloissaan. Jokainen kertymäkuukausi lyhentää maksuohjelmaa loppupäästä velallisen hyväksi.

Velalliselle ei aiheudu varsinaista haittaa siitä, että hänelle vahvistetaan puheena olevassa pykälässä tarkoitettu viiden vuoden maksuohjelma. Jos käykin niin, että vähimmäiskertymä ylittyy säännöllisesti, lopputulos on sama kuin jos alun perinkin olisi määrätty kolmen vuoden maksuohjelma. Maksuohjelma päättyy kuitenkin aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua sen vahvistamisesta. Jos siis velallisen tuloista kertyy esimerkiksi 48 euroa jako-osaa joka kuukausi ja hänelle tulojen pienuuden vuoksi vahvistettu viiden vuoden ohjelma, ohjelma päättyy, kun kolme vuotta on tullut täyteen ohjelman vahvistamisesta. Jos taas käykin niin, ettei kertymäkuukausia tule säännöllisesti, jokainen kertymäkuukausi kuitenkin lyhentää yhdellä lisäkuukaudella ohjelmaa. Lopputuloksena saattaa olla, että ohjelma kestää esimerkiksi kolme vuotta 11 kuukautta. Käytetyt vapaa-kuukaudet pidentäisivät tässäkin tapauksessa ohjelman kestoa.

Jos velallinen on työtön työnhakija, hän joutuu ottamaan huomioon ehdotetussa 7 §:ssä säädettävän myötävaikutusvelvollisuuden. Se edellyttää, että velallinen pyrkii parantamaan maksukykyään ja ottamaan vastaan tarjottavaa työtä.

32 §. Velallisen poissaolo työmarkkinoilta. Pykälä koskee velallista, joka ei ole opiskelun tai muun itsestään riippuvan syyn vuoksi työmarkkinoiden käytettävissä kokoaika-työhön. Tällaisessa tapauksessa velkajärjestelyn edellytys puuttuu, eikä velkajärjestelyä voida myöntää. Pykälä täydentää ehdotettua 3 §:n 2 momenttia, jossa velallisen maksukyvyttömyyttä arvioidaan ottamalla huomioon muun muassa velallisen nykyisen maksukyvyn ja tulevat ansaintamahdollisuudet. Jos velallinen oman valintansa perusteella ei käytä ansaintamahdollisuuksiaan hakeutumalla kokopäivätyöhön, velallista ei voida pitää maksukyvyttömänä mainitussa pykälässä todetulla tavalla. Sillä ei ole merkitystä, paljonko velallinen ansaitsisi, jos hän olisi työmarkkinoiden käytettävissä. Jos siis velallinen opiskelee, hänelle ei voitaisi myöntää velkajärjestelyä, vaikka hänellä olisi jo ammatti, josta saamalla tulon määrällä velalliselle ei kertyisi tilitysosaa. Velkajärjestelyn yleinen hyväksyttävyyden edellyttää, että velallisen tulee edes periaatteessa olla tilaisuudessa saada maksusuorituksia velkojille. Sitä tilannetta, että velkajärjestelyn jo saanut velallinen hakeutuu opiskelemaan, arvioitaisiin myötävaikutusvelvollisuuden kannalta yksittäistapauksittain 7 §:n kohdalla selostetulla tavalla.

Puheena oleva pykälä koskisi sellaisia velallisia, jotka ovat pysyvästi tai väliaikaisesti omasta valinnastaan työmarkkinoiden ulkopuolella tai jotka tekevät omasta tahdostaan osa-aikatyötä. Esimerkiksi opiskelija, kotona lapsia hoitava vanhempi ja hoitovapaalla oleva velallinen olisivat tällaisessa asemassa. Sen sijaan äitiyslomalla olevalle velalliselle velkajärjestely voidaan myöntää. Jos velallinen hakee velkajärjestelyä, hän sitoutuu tässäkin tapauksessa noudattamaan 7 §:ssä tarkoitettua myötävaikutusvelvollisuutta.

Jos velallinen on ensin ollut oman valintansa perusteella työmarkkinoiden ulkopuolella, mutta sitten hakeutuu työelämään ja saa työtä tai jää työttömäksi työnhakijaksi, estettä velkajärjestelyn myöntämiselle ei ole.

Työmarkkinoiden käytettävissä olemisella tarkoitetaan julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain (1295/2002) 8 §:n 3 momentin mukaisesti henkilöä, joka ei 1) ole estynyt olemasta työmarkkinoilla; 2) itse aseta rajoituksia, jotka estäisivät tarjotun työn vastaanottamisen työmarkkinoilla yleisesti sovellettavin ehdoin tai tarjottuun hänelle soveltuvaan koulutukseen osallistumisen; 3) ole eronnut työstä tai koulutuksesta 2 kohdassa tarkoitettujen rajoitusten johdosta; tai 4) ole päätoiminen opiskelija.

Lisäksi ehdotetussa pykälässä edellytettäisiin, että estettä ei saa olla kokopäivätyölle. Sivutoiminen opiskelu ei estäisi velkajärjestelyn saamista, jos opiskelu on mahdollinen kokopäivätyön ohessa.

33 §. Velkajärjestelyn esteeseen perustuva viiden vuoden maksuohjelma. Pykälä olisi samansisältöinen kuin vastaava säännös nykyisessä laissa elokuun alussa 2010 voimaan tulleessa muodossa (VJL 30 §:n 4 momentti, L 632/2010, HE 52/2010 vp).

Pykälän mukaan jos velalliselle on huolimatta painavilla perusteilla myönnetty velkajärjestely esteestä huolimatta, maksuohjelman kesto on viisi vuotta. Tässä tapauksessa ohjelma ei lyhentyisi ehdotetun 31 §:n mukaisesti, vaikka velallisen tulonmuodostus olisi kyseisessä pykälässä tarkoitettu. Kuten yleisperusteluissa on todettu, viiden vuoden kesto perustuu yleisen maksumoraalin ylläpitämiseen ja velkajärjestelyn hyväksyttävyyden

varmistamiseen. Sen sijaan jos velallinen on pysyvästi maksukyvytön, estettä lyhyemmän ohjelman vahvistamiselle ei ole seuraavan pykälän perusteella.

34 §. Pysyvästi maksukyvytön velallinen. Myös puheena oleva pykälä olisi samansisältöinen kuin edellisen pykälän kohdalla mainitussa uudistuksessa on säädetty. Maksuohjelma voisi olla viittä vuotta lyhyempi, jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksukyky iän, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tämä siis koskee kaikkia niitä velallisia, joille muuten vahvistettaisiin viiden vuoden maksuohjelma maksuvaran puuttumisen vuoksi. Myös silloin, kun esteestä huolimatta velkajärjestelyn saaneen maksukyky puuttuu pysyvästi, voidaan vahvistaa viittä vuotta lyhyempi ohjelma. Alarajaa ei olisi. Kuten nykyisessä laissa, myös tässä tarkoitettaisiin maksukyvyyn pysyvällä puuttumisella sitä, että velallinen ei tule koko elinaikanaan saamaan maksukykyä, toisin sanoen on esimerkiksi vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä.

35 §. Maksuohjelman keston jatkaminen yksityisvelkojan hyväksi. Maksuohjelmaa voidaan nykyisen lain mukaan jatkaa yksityisvelkojan hyväksi. Sääntelyyn tehtiin elokuun alusta 2010 voimaan tullessa uudistuksessa eduskuntavaiheessa (LaVM 11/2010 vp) täsmennyksiä. Ehdotettu pykälän *1 momentti* on niiden mukainen. Momentin mukaan tuomioistuimien voi yksityisvelkojan pyynnöstä määrätä, että maksuohjelma jatkuu kyseisen velkojan hyväksi enintään kaksi vuotta. Tuomioistuimen tulee jatkaa maksuohjelmaa, jos sitä voidaan pitää kohtuullisena huomioon ottaen tällaisen velkojan saatavan peruste ja määrä, hänen taloudellinen asemansa sekä velallisen olosuhteet.

Säännöksellä suojattaisiin yksityisvelkojaa niin, että hän saisi enintään kahden vuoden jatkoajalta itselleen koko tilityskertymän. Jos tällaisia yksityisvelkojia on useampia, ohjelmaa jatkettaisiin heidän kaikkien hyväkseen samanaikaisesti. Estettä ei olisi sille, että jonkun osalta jatkettaisiin esimerkiksi vuodella ja toisen hyväksi kahdella vuodella niin, että ensimmäinen vuosi tilitysosa jaettaisiin heidän saataviensa suhteessa. Sen sijaan useita tällaisia jatkoajoja ei määrättäisi peräkkäin, koska silloin maksuohjelmasta saattaisi muodostua kohtuuttoman pitkä. Momentissa olisi viittaussäännös siihen, että ohjelman jatkumisjärjestyksestä säädetäisiin 37 §:ssä.

Maksuohjelman jatkamista tulisi vaatia jo velkojan käräjäoikeudelle antamassa lausumassa. Ehdotetun 19 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan käräjäoikeuden tulee toimittaa yksityisvelkojalle kohdistettu tiedustelu siitä, vaatiiko kyseinen velkoja maksuohjelman jatkamista ja mitkä ovat perustelut tällaiselle vaatimukselle.

Pykälän *2 momentissa* olisi erityissäännös yksityisvelkojan asemasta silloin, kun velallinen on saanut säilyttää asuntonsa. Jos siinä tapauksessa yksityisvelkoja joutuu luopumaan osasta hänelle muutoin kuuluvaa jako-osaa, maksuohjelman pidennys voi olla pidempi kuin kaksi vuotta, ei kuitenkaan yli kolme vuotta. Tämä enintään vuoden ylimääräinen jatkomahtodollisuus koskee sitä tilannetta, että velallisella on yli kolmen vuoden maksuohjelma. Vakuusvelkaa ei lyhennettäisi ensimmäisen kolmen vuoden eikä vapaakuukausien aikana. Sen sijaan vakuusvelan korko tulee maksaa joka kuukaudelta. Velkojat eivät kärsisi menetyksiä kolmen vuoden koron osalta, koska sen määrää vastaava hyvitys maksettaisiin perusmaksuohjelman jälkeen enintään 12 vuoden aikana. Sen sijaan velkoja kärsii menetyksen vakuusvelan korolle yli kolmen vuoden ajan maksetusta määrästä sekä vakuusvelan lyhennysten osalta siltä osin kuin maksuohjelma jatkuu

yli kolmen vuoden, koska silloin myös vakuusvelkaa on ryhdyttävä lyhentämään. Kuitenkin jotta velallinen voi säilyttää asuntonsa, myös velkajärjestelyveloille tulee kertyä jako-osasta vähäistä suurempi suoritus (ehdotettu 38 §:n 3 momentti). Menetetyn määrän korvaamiseksi yksityisvelkoja voisi siis vaatia maksuohjelman lisäjätkämisestä hyväkseen. Tässä on haettu suhteellisuusperiaatetta ja tasapainoa yhtäältä asunnon säilyttämisen ja toisaalta yksityisen velkojan saamisoikeuden välillä.

Jos yksityistakaaja maksaa maksuohjelman aikana velkajärjestelyyn kuuluvaa velkaa, hän voisi pykälän 3 *momentin* mukaan pyytää käräjäoikeudelta maksuohjelman jatkamista, kunhan esittää tällaisen pyynnön ennen kuin maksuohjelma on päättynyt. Samalla tämä sääntö ilmaisisi sen, että myös maksuohjelman aikana syntynyt ”uusi” takaajan regressisaatava päävelalliselta, joka on huomioitu ehdollisena, kuuluu päävelallisen velkajärjestelyn piiriin. Saamisoikeus kuitenkin perustuu ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista syntyneeseen saatavaan ja on itse asiassa saatavan sisäinen velkojanvaihdos.

Takaajan mahdollisuus vaatia vielä ohjelman aikana maksuohjelman jatkamista hyväkseen tuo ennakoimattomuutta ohjelman keston, mutta on oikeudenmukaista takaajaa kohtaan, joka menettää regressioikeutensa velallista kohtaan, kun maksuohjelma päättyy. Maksuohjelman keston jatkaminen koskisi koko takaajalle jo syntyneen regressisaatavan perimistä, ei vain sitä määrää, joka on syntynyt maksuohjelman aikana.

Takaajaan rinnastettaisiin yksityishenkilö, joka on antanut velkajärjestelyvelallisen velan vakuudeksi pantin (vierasvelkapantti) ja kanssavelallinen.

36 §. *Vapaakuukaudet ja maksuohjelman lykkääminen.* Yleisperusteluissa mainituista syistä ehdotetaan, että velallisella olisi maksuohjelman aikana oikeus saada vapaakuukausia. Tällä tavoitellaan joustavuutta ja väljyyttä sekä mahdollisuutta taloudenhallintaan maksuohjelman aikana. Eniten vapaakuukausijärjestelmä luonnollisesti auttaa niitä velallisia, jotka eivät ole aivan pienituloisia. Toisaalta nämä velalliset myös maksavat suhteellisesti pienituloisia enemmän velkojilleen. Maksuohjelman kesto pidentyisi käytettyjen vapaakuukausien määrällä. Näin ollen lähtökohtaisesti järjestelmä ei aiheuttaisi velkojille menetyksiä, mutta jonkin verran viivyttäisi kertymien saamista.

Pykälän 1 *momentin* mukaan velallisella olisi oikeus saada haluamanaan ajankohtana kolme vapaakuukautta jokaista maksuohjelman 12 kuukauden jaksoa kohti. Näin ollen vuodessa velallisen tulisi suorittaa velkaansa vähintään yhdeksänä kuukautena. Velallinen saisi itse valita vapaat kuukaudet, joiden aikana saamansa tulon hän saa pitää itsellään.

Siinä tapauksessa, että velalliselle on vahvistettu maksusuorituksilla lyhentyvä viiden vuoden maksuohjelma (ehdotettu 31 §), velallisella olisi oikeus saada vapaakuukausi aina neljän perättäisen kertymäkuukauden jälkeen. Velallisen ei tarvitsisi pitää vapaakuukautta välittömästi neljän kuukauden jakson jälkeen, vaan hän voisi ajoittaa sen myöhäisemmäksi esimerkiksi sellaiseksi kuukaudeksi, jolloin hän saa tuloja. Myös vapaakuukausi otettaisiin huomioon kuukautena, joka lasketaan mukaan seuraavaan vapaakuukauteen oikeuttavaan aikaan. Jos siis velallisella on tuloja neljänä perättäisenä kuukautena ja hän käyttää niistä yhden aiemmin ”ansaitsemana” vapaakuukautena, se luettaisiin mukaan seuraavaan vapaakuukauteen oikeuttavaan neljän kuukauden jak-

soon. Jos taas velallisen kertymäkuukaudet ovat niin satunnaisia, että yhtäjaksoista neljän kuukauden aikaa ei muodostu, myöskään vapaakuukausia ei olisi.

Velallinen saisi pitää vapaakuukauden aikana saamansa tulon itsellään. Estettä ei olisi esimerkiksi sille, että velallinen tekisi ylitöitä ja siten ansaitsisi tavanomaista suuremman palkan juuri vapaakuukautena. Velallisen myötävaikutusvelvollisuus ei edellytä sitä, että velallisen tulisi silloin myös muina kuukausina tehdä normaalia pidempää työpäivää taikka pitää useita työpaikkoja. Jos velallinen niin tekee vapaakuukauden aikana, se on hänen itsensä päätettävissä.

Velallinen ei saisi toimia niin, että hän ohjaisi tuloa muilta kuukausilta vapaakuukaudele. Estettä momentin mukaan ei kuitenkaan olisi sille, että velallinen ottaa lomarahakuukauden vapaakuukaudeksi. Sen sijaan velallinen ei saisi kerätä usean kuukauden palkkaa maksettavaksi vapaakuukautena eikä kohdentaa sinne maksettavaksi esimerkiksi optioita, provisiota tai muuta vastaavaa työnantajan maksamaa suoritusta, joka koostuu koko vuodelta tai kyseistä kuukautta pidemmältä ajalta. Jos tällaisia lisäeriä tulee vapaakuukauden aikana, velallinen on velvollinen huolehtimaan, että ne suoritetaan velkojille.

Estettä ei olisi sille, että velallinen jättäisi säästöön vapaakuukauden aikana saamansa tulon eräänlaiseksi ”puskuriksi” maksuohjelman aikana mahdollisesti eteen tulevien yllättävien menojen kattamiseksi tai elinkustannusten maksamiseksi (ehdotettu 53 §:n 2 momentti). Suositeltavaa on, että velallinen yhdessä talous- ja velkaneuvojan kanssa tekisi suunnitelman vapaakuukausien käyttämisestä niin kuin 3. lakiehdotuksen kohdalla todetaan. Tällainen suunnitelma voisi olla osa maksuohjelmaa varten tehtyä taloudenhallinnan suunnitelmaa.

Vapaakuukausien aikana velallisen saama muu varallisuudenlisäys kuin tulo kuuluu velkojille. Näin ollen esimerkiksi perintö, veronpalautus tai muu vastaava erä ei jää velalliselle.

Momentin mukaan maksuohjelma jatkuisi käytettyjen vapaakuukausien määrällä. Jos siis velallinen kolmen vuoden ohjelmassa käyttää kaikki vapaakuukaudet, ohjelman kokonaiskestoksi tulisi kolme vuotta yhdeksän kuukautta. Maksuohjelman jatkumisen järjestyksestä säädettäisiin 37 §:ssä.

Ehdotetussa 54 §:ssä säädettäisiin vapaakuukauden käyttämisestä koskevasta menettelystä. Sen mukaan velallinen käyttää vapaakuukauden ilmoittamalla ulosottomiehelle, minkä kuukauden hän haluaa vapaaksi. Ulosottomies pitäisi lukea vapaakuukausista ja huolehtisi siitä, että maksuohjelma jatkuu vapaakuukausien määrällä. Jos maksuohjelma toteutettaisiin antamalla työnantajalle tai muulle tulonmaksajalle tilitysmääräys, ulosottomies ilmoittaisi vapaakuukaudesta tulonmaksajalle. Mainitun pykälän mukaan vapaakuukauden aikana ei peritä myöskään mahdollisia uusia velkoja, jotka ovat ulosottopeirinnässä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin eräänlaisesta velallisen ”rauhoitusajasta”. Velallisen pyynnöstä käräjäoikeus voisi nimittäin lykätä vahvistetun maksuohjelman keston alkamista enintään neljällä kuukaudella. Kun ulosotto päättyy maksuohjelman vahvistami-

seen ja maksuohjelma siirtyy ulosottomiehelle toteutettavaksi, velalliselle jää maksuohjelman lykkäämisellä perinnästä vapaa aika. Maksuohjelman lykkääminen ei luonnollisesti estä yksityistä perintää tai ulosottoa, joka toimitetaan maksuohjelmaan kuulumat-
tomien niin sanottujen uusien saatavien perimiseksi.

Perusteena tällaiselle ennen ohjelman alkua sijoittuvan tauon myöntämiselle on, että sen tulee olla tarpeen velallisen asumisen, työssäkäynnin, terveydenhoidon tai muun vastaavan seikan turvaamiseksi. Tarkoitus ei ole, että jatkamisen kynnyks asetettaisiin korkeaksi, mutta myöskään automaattiseksi tätä lykkäystä ei ole tarkoitettu.

Säännöksen tarkoituksena on mahdollistaa helpotus silloin, kun velallisen taloudelliset voimavarat ovat olleet heikot esimerkiksi ulosoton tai elinkustannuksista tinkimisen vuoksi ennen velkajärjestelyn myöntämistä. Tällöin maksuohjelmasta selviämistä edesauttaisi, jos sen alkamista voidaan lykätä. Velallisella voi myös olla akuutti tarve esimerkiksi uusia kodinkoneita taikka hankkia työssäkäynnin mahdollistava auto tai maksaa sitä koskevia osamaksueriä. Lykkäyksen antaminen on perusteltua aina silloin, kun velallinen voi siten parantaa ansiotasoaan tai alentaa kustannuksiaan. Näin ollen lykkäystä voidaan myöntää esimerkiksi muuttokustannusten ja vuokravakuuden kattamiseen, jos velallinen on halukas muuttamaan pienempään asuntoon ja mahdollisesti näin saamaan kertymää velkojille.

Estettä ei olisi sille, että velalliselle myönnettäisiin maksuohjelman alkamisen lykkäys, vaikka ohjelman alussa maksettaisiin enintään kolmen kuukauden ajalta vuokratärastejä (14 §:n 2 momentti). Vuokratärastien maksuun käytetty aika ei lyhentäisi maksuohjelman kestoa. Käräjäoikeuden tulisi arvioida velallisen tilanteen vaikeus ja mitoittaa sen mukaisesti puheena olevat lykkäysmahdollisuudet. Ääritilanteessa voitaisiin siten toimia niin, että yhteensä seitsemän kuukauden ajan esimerkiksi lapsiperhe, joka on ollut häätötilanteessa, voisi saada aikaa vuokran maksamiseen. Vuokratärastin poismaksaminen saattaa olla merkityksellistä velallisen mahdollisuudelle saada paikkakunnalta uusi vuokra-asunto.

Velallisella olisi oikeus pitää itsellään lykkäyksen aikana saamansa säästö, jollei hän halua käyttää sitä tiettyyn akuuttiin tarpeeseen (53 §:n 2 momentti). Velallisella ei sen sijaan olisi oikeutta pitää lykkäyksen aikana saamaansa mahdollista perintöä, veronpalautusta tai muuta varallisuuden lisäystä.

37 §. *Maksuohjelman jatkumisjärjestys.* Ehdotuksen mukaan velallisen maksuohjelmaa voidaan jatkaa eri perusteilla. Myös nykyisessä järjestelmässä velallisen maksuohjelma voi jatkua esimerkiksi yksityisvelkojan hyväksi tai selvittäjän palkkion perimiseksi. Käytännössä maksuohjelmien kesto on venynyt myös muun muassa lisäsuoritusten maksamiseksi.

Maksuohjelman jatkumista koskeva järjestys perustuisi siihen, että ensin kuluisi aika, joka koskee maksuohjelman ajalta puuttuvia suorituksia, sitten mahdollinen yksityisvelkojan hyväksi kuluva aika ja lopuksi oikeusavun omavastuun perimisaika. Tätä maksuohjelman kokonaiskestoaikaa nimitettäisiin *I momentissa* perusmaksuohjelmaksi. Kyse on lähinnä teknisestä ja sääntelyä havainnollistavasta jaottelusta.

Jos velallinen on saanut säilyttää omistusasuntonsa, perusmaksuohjelman päättymisen jälkeen alkaisi maksuohjelman se osuus, jonka aikana velallinen suorittaisi vain asunnon säilyttämisen edellytykseksi asetettuja määriä. Maksuohjelmassa on siis asunnon säilyttämistilanteessa kaksi osaa. Perusmaksuohjelman ajan velallista koskisi täysimääräisesti 7 §:n mukainen myötävaikutusvelvollisuus. Sen sijaan sen päättymisen jälkeen myötävaikutusvelvollisuus koskisi sitä, että velallinen huolehtii niistä määräsommista, jotka hänelle on määrätty maksettavaksi asunnon säilyttämisen edellytyksenä. Tällöin velallinen voi lyhentää ennalta määrättyä nopeammin korkohyvitystä ja mahdollista vapaata arvoa (38 §:n 1 momentti ja 42 §:n 2 momentti). Ulosottomiehen päätöksellä maksuaikataulua voitaisiin pidentää, ei kuitenkaan yhteensä yli 12 vuoden.

Olisi hyvin harvinaista, että kaikki 1 momentissa mainitut jatkamisperusteet olisivat ajankohtaisia samassa asiassa. Yleisimmin käsillä olisi se, että jatkaminen perustuu ensin vapaakuukausiin ja sitten mahdollisesti yksityisvelkojan saatavaan tai asunnon säilyttämiseen.

Kun ehdotuksessa on useita eri jatkumisperusteita, on tarpeen säännös, jossa määrätään maksuohjelman jatkumisjärjestys. Puheena olevan momentin *1 kohdan* mukaan jos maksuohjelmapäätöksessä vahvistetun maksuohjelman kesto jatkuu eri perusteilla, ensimmäisenä otetaan huomioon velallisen käyttämien vapaakuukausien aika. Jos siis velallinen on käyttänyt esimerkiksi kuusi vapaakuukautta, ohjelman alkuperäinen kesto, toisin sanoen kolme tai viisi vuotta jatkuu vapaakuukausien määrällä. Maksusuorituksilla lyhentyvässä viiden vuoden ohjelmassa velallisella olisi jokaisen neljän perättäisen kertymäkuukauden jälkeen oikeus vapaakuukauteen, kuten edellä 36 §:n 1 momentin kohdalla on todettu. Ohjelman kesto jatkuisi tässäkin tapauksessa ensin käytettyjen vapaakuukausien määrällä.

Jatkumisjärjestyksessä toisena olisi *2 kohdan* mukaan aika, joka tarvittaisiin 60 §:n mukaisesti maksuohjelmaan lisätylle saatavalle kuuluvan jako-osan perimiseksi. Tämä tarkoittaa sitä harvinaista tilannetta, että maksuohjelmaan on sen keston aikana lisätty puuttunut saatava ja velallinen joutuu suorittamaan tällaiselle saatavalle saman kertymäprosentin mukaisen määrän laskettuna ohjelman vahvistamisesta kuin muillekin saataville. Yleensä tällöin käsillä ei ole kovin suuri summa, ottaen huomioon, että kertymäprosentit maksuohjelman aikana jäävät usein vähäisiksi. Jollei mitään ole kertynyt muillekaan velkojille, puuttunut saatava vain lisätään maksuohjelmaan ilman, että se johtaa maksuohjelman jatkumiseen. Jos taas muiden saatavien kertymäprosentin mukainen kertymä maksuohjelmasta puuttuneelle saatavalle olisi laskettuna maksuohjelman alusta saatavan lisäämispäivään esimerkiksi 600 euroa, tämä määrä tulee maksaa puheena olevan kohdan mukaisesti sen jälkeen, kun maksuohjelma on muutoin päättynyt (tai jäljellä on enää momentin 3-5 kohdassa taikka 2 momentissa tarkoitettuja saatavia).

Seuraavaksi järjestyksessä pykälän *3 kohdan* mukaan olisi maksuohjelman raukeamisen sijasta käräjäoikeuden 57 §:n 1 momentin nojalla määräämä määrä tai aika. Mainitun pykälän mukaan jos raukeaminen olisi olosuhteet huomioon ottaen liian ankara seuraus, tuomioistuin voi määrätä, että velallisen tulee maksaa puuttuva määrä. Samalla määrätään kohtuullinen enimmäisaika tämän määrän perimiselle. Enimmäisajan määräämisellä pyritään estämään epämääräisen ajan jatkuva maksuohjelma. Tältä osin viitataan, mitä 57 §:n kohdalla todetaan.

Momentin 4 kohdan mukaan tämän jälkeen kuluisi aika, jolla maksuohjelma on 35 §:n nojalla määrätty jatkumaan yksityisvelkojan hyväksi. Mainitun pykälän mukaan käräjäoikeus voi määrätä maksuohjelmassa, että ohjelma jatkuu yksityisvelkojan hyväksi tietyn ajan, yleensä enintään kaksi vuotta. Asunnon säilyttämistapauksessa jatkoajan enimmäispituus olisi kolme vuotta.

Poikkeuksellisesti maksuohjelma voitaisiin määrätä jatkumaan vielä maksuohjelman aikanaan, toisin sanoen myös, kun maksuohjelma jatkuu edellisten kohtien perusteella. Näin olisi asianlaita, jos yksityisvelkoja on joutunut takaajana maksamaan päävelkaa. Tästä säädettäisiin 35 §:n 3 momentissa.

Viimeisenä perusmaksuohjelma jatkumisessa olisi vuorossa (5 kohta) ohjelman jatkuminen sillä ajalla, joka tarvitaan oikeusapua saaneen velallisen omavastuuosuuden suorittamiseen. Omavastuuosuuden maksamiseksi maksuohjelma jatkuisi kuitenkin enintään neljän kuukauden ajan. Velallinen joutuisi siten enintään tämän ajan suorittamaan valtiolle omavastuuosuutta. Tässä tarkoitettu kohta tulee sovellettavaksi sellaisiin yrittäjävälallisiin, jotka eivät ole saaneet tarpeellista neuvontapalvelua talous- ja velkaneuvonnasta vaan on ohjattu oikeusaputoimistoon.

Pykälän 2 momentti koskisi perusmaksuohjelman jälkeen alkavaa, enintään 12 vuoden jaksoa, jossa velallinen tekee suorituksia omistusasunnon säilyttämiseksi. Suoritukset koskevat hyvitystä vakuusvelalle maksetusta korosta ja lisäksi mahdollista omistusasuntoon sisältyvää vapaata arvoa (38 ja 39 §). Ensin velallinen suorittaisiin korkohyvityksen, toisin sanoen vakuusvelan koron kolmelta vuodelta. Tämän jälkeen olisi vuorossa vapaa arvo, jos asunnossa sellaista arvoa on. Kyseessä olisi, toisin kuin perusmaksuohjelman aikana, määrättyä rahasummaa koskeva maksuohjelman jatkuminen. Niin ollen ohjelma päättyisi heti, kun kyseinen määrä on maksettu. Jos esimerkiksi perusmaksuohjelma on määrätty jatkumaan seitsemän vuotta korkohyvityksen maksamiseksi, mutta velallisen tulot ovat parantuneet siinä määrin, että hän haluaakin suorittaa korkohyvityksen määrän nopeammassa aikataulussa, siihen olisi mahdollisuus mutta ei velvollisuutta. Jos taas tulot alentuvat, maksuaikataulua voitaisiin pidentää ulosottomiehen päätöksellä, kunhan ei ylitetä 12 vuoden aikaa.

7 luku. Omistusasunnon säilyttäminen

Luvussa säädettäisiin siitä, millä edellytyksellä velallinen saisi säilyttää omistusasuntonsa ja mikä olisi vakuusvelan asema siinä tapauksessa. Perusajatus omistusasunnon säilyttämisessä olisi se, että tavallisille velkojille kuuluu turvata suunnilleen sama asema kuin jos velallisen asunto myytäisiin ja siinä oleva varallisuusarvo käytettäisiin velkojien saatavien lyhentämiseen. Myös asunto otettaisiin huomioon 39 §:ssä tarkoitettusta määrästä harkittaessa sitä, onko velallinen maksukyvytön 3 §:n 2 momentissa tarkoitettulla tavalla. Tältä osin viitataan, mitä kyseisen säännöksen kohdalla todetaan.

Nykyisin etenkin asuntolainojen takaisinmaksuajat saattavat olla huomattavan pitkiä. Ehdotetut säännökset eivät tarkoita sitä, että velallinen hakeutumalla velkajärjestelyyn voisi saada omistusasunnon omakseen muutoin kuin maksamalla niin vakuusvelan kuin laissa määritellyn vapaan arvonkin. Lopputulos, että velkojat joutuvat luopumaan sään-

nönmukaisesti pääosasta saataviaan, edellyttää suhteellisuusperiaatteen mukaisesti, että lähtökohtaisesti kaikenlainen velallisella oleva varallisuus voidaan käyttää velkojen suorittamiseen. Asunnon säilyttämisen edellytyksiä käsitellään perusoikeuksien ja sääntämisyjärjestyksen osalta jäljempänä 4 jaksossa.

38 §. *Omistusasunnon säilyttämisen edellytykset.* Uudessa järjestelmässä asunnon säilyttäminen on suhteellisen helppoa silloin, kun asunnossa ei ole huomattavaa 39 §:ssä tarkoitettua vapaata arvoa tai vapaata arvoa ei ole lainkaan. Jos vapaata arvoa ei ole, velallisen suoritettavaksi tulisi ainoastaan hyvitys, joka vastaa vakuusvelalle maksettua korkoa kolmen vuoden ajalta, jona vakuusvelkaa ei lyhennetä. Tämän korkohyvityksen ja mahdollisen vapaan arvon maksamiseen velallisella olisi käytettävissä pitkä aika, 12 vuotta. Sinä aikana velallisen tulee kuitenkin samalla pystyä suorittamaan vakuusvelan lyhennys ja korko. Vakuusvelkaa voitaisiin nykyiseen tapaan järjestellä niin, että velan maksuaikataulua voitaisiin muuttaa, juoksevaa korkoa alentaa ja poistaa erääntyneet viivästyskorot (ehdotettu 41 §:n 1 momentti).

Pykälän 1 momentin mukaan käräjäoikeuden tulee määrätä velallisen omistusasunto säilytettäväksi, jos arvioidaan, että tilitysosasta tulee velkajärjestelyvelkojille maksetuksi - sen jälkeen kun vakuusvelan lyhennys ja korko on tilitysosasta ensin vähennetty – edellä tarkoitettu korkohyvitys, joka maksetaan pankkivelalle kolmen vuoden ajalta. Jos asunnossa on vapaata arvoa, myös sen määrä tulee korkohyvityksen lisäksi tulla siitä tilitysosan määrästä suoritetuksi, joka jää vakuusvelan lyhennysten ja koron jälkeen jäljelle. Laskelma tehdään niin, että asunto säilyy, jos korkohyvitys ja mahdollinen vapaa arvo tulevat maksetuiksi enintään kahdentoista vuoden aikana perusmaksuohjelman jälkeen. Nykyistä tavallisten velkojen vähimmäiskertymää ei tarvitse laskea.

Saattaa olla, että velallisen sen hetken tulojen mukaan laskettavasta tilitysosasta vakuusvelan lyhennysten ja koron maksamisen rinnalla velallinen kykenisi maksamaan korkohyvityksen ja mahdollisen vapaan arvon esimerkiksi kahdeksassa vuodessa. Silloin maksuohjelma jatkuisi sanotun kahdeksan vuoden ajan perusmaksuohjelman jälkeen. Jos maksuohjelman aikana tilanne muuttuisikin niin, ettei velallinen kykenisikään maksamaan kahdeksan vuoden mukaan laskettuja kuukausimääriä, ulosottomies voisi ehdotetun 42 §:n 2 momentin perusteella pidentää korkohyvityksen ja vapaan arvon maksuaikataulua pysyen kuitenkin mainitussa 12 vuoden rajoissa. Jos tilanne on se, että korkohyvityksen ja mahdollisen vapaan arvon maksamiseen kuluisi velallisen sen hetkellä tuloilla esimerkiksi 14 vuotta, asunto määrättäisiin myytäväksi 40 §:n 1 momentin poikkeusta lukuun ottamatta (suhteellisen vähäinen vapaan arvon määrä ja muut olosuhteet). Tässäkin tapauksessa velallinen voisi säilyttää asuntonsa, jos vapaasta arvosta tai sen riittävästä osasta annetaan vakuus. Tällöin velallisen pienehkökin tilitysosa saattaa riittää asunnon säilyttämiseen.

Seuraten velkajärjestelyssä vakiintunutta lievemmän keinon periaatetta ja ehdotetusta 10 §:stä ilmenevää vakuusoikeuden pysyvyyttä, menettely asunnon säilyttämislaskelman tekemisessä olisi seuraava. Ensin selvitetään, pystyisikö velallinen maksamaan 12 vuoden aikana perusmaksuohjelman päättymisen jälkeen asuntolainan kolmen vuoden korkohyvityksen ja vapaan arvon niin, että tilitysosa riittää asuntolainan lyhennykseen ja luottosopimuksen mukaiseen korkoon. Jos näin ei ole, asuntolainan maksuaikataulua voidaan kohtuullisessa määrin pidentää. Jollei tämäkään mahdollista asunnon säilyttä-

mistä, asuntolainan viivästyskorke voidaan poistaa ja juoksevaa korkoa alentaa enintään 12 vuoden ajalle, ei kuitenkaan alle sen määrän, jonka arvioidaan turvaavan luoton nykyarvon. On myös otettava huomioon, että vakuusvelan korkoa voidaan alentaa sitä vähemmän, mitä pidempi laina-aika on. Ensin juokseva korko tulisi alentaa kolmen vuoden ajalta, jotta velkajärjestelyvelkojen korkohyvikkeen määrä laskisi ja viimesijaisena keinona koko 12 vuoden ajalta. Jollei velallisen tilitysosasta riittäisi suoritusta korkohyvitykselle ja vapaalle arvolle niin, että ne tulisivat 12 vuoden aikana suoritetuksi sen lisäksi, että tilitysosasta kuukausittain suoritetaan asuntolainan lyhennykset ja korko, asunto määrättäisiin myytäväksi. Laskelmassa kolmen vuoden korkohyvitys ja vapaa arvo voidaan laskea yhteen, vaikka suoritusjärjestys olisi se, että ensin suoritetaan korkohyvitys ja sen jälkeen vapaa arvo. Kun korkohyvitys on kokonaan maksettu ja 57 §:ssä tarkoitettu vuoden määräaika raukeamisvaatimuksen esittämiseksi on kulunut umpeen, maksuohjelma ei voisi enää raueta. Jollei velallinen kykene suorittamaan jäljellä olevaa vapaata arvoa, asunto myytäisiin.

Jos asunto määrätään säilytettäväksi, kolmen vuoden perusmaksuohjelman aikana tilitysosa käytettäisiin normaaliin tapaan velkajärjestelyvelkoille sillä erotuksella, että myös vakuusvelan korko maksettaisiin tilitysosasta. Sen sijaan itse vakuusvelkaa ei lyhennettäisi. Kun kolmen vuoden perusmaksuohjelma (ja mahdolliset vapaakuukaudet) on kulunut, siirryttäisiin perusmaksuohjelman jälkeiseen ”asunnonsäilyttämisohjelmaan”, joka voisi kestää enintään 12 vuotta. Siinä vaiheessa velallisella ei olisi enää muuta maksuohjelmasta seuraavaa maksuvelvollisuutta kuin kolmen vuoden korkohyvikke ja mahdollinen asunnon vapaa-arvo. Tässä vaiheessa velallisen tulisi kuitenkin ryhtyä jälleen lyhentämään myös vakuusvelkaa.

Pykälän 2 *momentin* mukaan jos asunto on määrätty säilytettäväksi, asuntoon kohdistuvaa vakuusvelkaa ei lyhennettäisi lainkaan ensimmäisen kolmen vuoden eikä vapaakuukausien aikana. Vakuusvelka olisi tavallaan lyhennysten osalta ”jäädetyttynä” kolme vuotta. Vakuusvelalle tulisi kuitenkin maksaa korkoa koko maksuohjelman ajalta (vapaakuukaudet mukaan lukien), olipa kyseessä perusmaksuohjelma tai sen jälkeinen enintään 12 vuoden ajanjakso. Kuten todettiin, vakuusvelan korkoa voitaisiin järjestellä 41 §:n 1 *momentin* mukaisesti. Velallisen tulisi siis maksaa vakuusvelan alkuperäinen tai järjestelty korko myös puheena olevan lyhennysvapaan kolmen vuoden ja mahdollisten vapaakuukausien ajalta. Kolmen vuoden korkomäärä määritettäisiin etukäteen, koska sen määrä vaikuttaa asunnon säilyttämislaskelmaan. Tätä varten vakuusvelalle voidaan tarvittaessa määrätä kiinteä korko, jonka tulee kuitenkin turvata vakuusvelan nykyarvo, toisin sanoen antaa niillä näkymin riittävä inflaatio suoja.

Siinä tapauksessa, että perusmaksuohjelman pituus ilman vapaakuukausia olisi yli kolme vuotta, omistusasunnon säilyttäminen edellyttäisi 3 *momentin* mukaan vielä sitä, että velkajärjestelyveloille tulee jäljellä olevan perusmaksuohjelman ajalta vähäistä suurempi suoritus sen jälkeen, kun vakuusvelan 41 §:n 1 *momentissa* tarkoitettu lyhennys ja korko on maksettu. Säännös on tarpeen sen vuoksi, että vakuusvelka on lyhennystauolla vain kolme vuotta. Kovin suurta määrää velkajärjestelyvelkoille ei edellytettäisi tulevan, koska he ovat saaneet kertymän kolmelta vuodelta vakuusvelan ollessa lyhennystauolla ja saavat myös korkohyvikkeen mainitulta ajalta vakuusvelan korosta. Tässä tarkoitettu tilanne tulee ajankohtaiseksi silloin, kun velalliselle myönnetty esteestä huolimatta velkajärjestely, jolloin maksuohjelman pituus olisi nykyiseen tapaan viisi vuotta.

Samoin olisi tilanne silloin, kun niin sanottu lyhentyvä viiden vuoden ohjelma on vahvistettu tulojen vaihtelevuuden vuoksi esimerkiksi yrittäjälle taikka kun maksuohjelman kesto on jatkettu yksityisvelkojan hyväksi.

Momentissa olisi vielä viittaus siihen, että maksuohjelman jatkamisesta yksityisvelkojan hyväksi säädetään ehdotetussa 35 §:ssä. Sen 2 momentissa olisi säännös, jonka perusteella yksityisvelkoja voisi saada normaalia pidemmän maksuohjelman jatkon hyväkseen, jos on joutunut kolmen vuoden ylittävässä maksuohjelmassa tyytymään puheena olevassa momentissa tarkoitettuun jako-osaan sen vuoksi, että myös asuntoluottoa on lyhennettävä kolmen vuoden tauon jälkeen. Tällä perusteella yksityisvelkoja voisi saada yhden ylimääräisen vuoden maksuohjelman keston, jolloin yksityisvelkojan hyväksi maksuohjelmaa voidaan jatkaa enimmillään yhteensä kolme vuotta.

39 §. Omistusasunnon vapaa arvon määrittäminen. Velallisen tulee jo hakemuksessaan ilmoittaa, vaatiiko hän omistusasunnon säilyttämistä ja antaa sitä koskeva selvitys ja laskelma (ehdotettu 13 §:n 1 momentin 6 kohta). Puheena olevan pykälän *1 momentin* mukaan tässä laskelmassa tulee määritellä asunnon niin sanottu vapaa arvo. Vapaa arvo on määrä, joka ehdotetun 38 §:n 1 momentin määräajassa (12 vuotta) tulee maksaa velkajärjestelyvelkojille.

Velallisen omistusasunnon määritelmä on ehdotetussa 2 §:n 8 kohdassa. Sen mukaan omistusasunnolla tarkoitetaan velallisen vakituisessa asumiskäytössä olevaa velallisen omistamaa kiinteistöä tai osakehuoneistoa taikka yhteisomistustilanteessa velallisen osuutta tällaisesta omaisuudesta. Kun siis laissa puhutaan omistusasunnosta, tarkoitetaan myös velallisen osuutta yhteisesti omistetusta asunnosta, esimerkiksi osuutta asunto-osakkeisiin tai kiinteistöön. Vastaavasti omistusasuntoa koskevia säännöksiä sovelletaan myös asuntoon, jonka hallinta perustuu asumisoikeussopimukseen. Pykälässä kuitenkin tietyissä merkittävissä kohdissa selvyiden vuoksi toistettaisiin se, että jos velallinen on yhteisomistaja, laskelmissa tarkoitetaan velallisen osuutta asunnosta.

Velallisen omistusasunnon vapaa arvo laskettaisiin vähentämällä kolme erää asunnon arvioidusta käyvästä hinnasta. Velallisen tulisi velkajärjestelyhakemuksessaan esittää arvio asunnon käyvästä hinnasta. Puheena olevan pykälän 3 momentin mukaan velallinen voisi pyytää halutessaan arvion ulosottomieheltä. Velkojan tulee ehdotetun 11 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaan ilmoittaa velan määrä, jonka katsoo vakuuden kattavan. Jos velallisen ja velkojan esittämät arviot poikkeavat toisistaan, viime kädessä asunnon käyvän hinnan määrittäisi käräjäoikeus. Jos velallinen on yhteisomistaja, meneteltäisiin niin, että ensin määritettäisiin koko kohteen käypä hinta ja tästä määrästä otettaisiin puolet velallisen osuudeksi.

Käyvästä hinnasta vähennettäisiin ensinnäkin momentin *1 kohdan* mukaan vakuusvelka. Jos velallinen vastaa vakuusvelasta yhdessä toisen kanssa, perustaksi otettaisiin velallisen osuus velasta. Jos velka on yhteisvastuullinen, perustaksi otettaisiin pääluvun mukainen osuus velasta. Samaan lopputulemaan päästäisiin, jos laskelman pohjaksi otettaisiin koko asunnon arvo ja siitä vähennettäisiin koko vakuusvelan määrä ja jaettaisiin loppusumma kahdella.

Luonnollisesti, jos vakuusvelan määrä ylittää käyvän hinnan, vapaata arvoa ei ole. Tällöin asunnon säilyttäminen riippuisi yksin siitä, pystyykö velallinen sen jälkeen, kun perusmaksuohjelma on päättynyt, suorittamaan tilitysosastaan sekä vakuusvelan lyhennykset ja koron että korkohyvityksen enintään 12 vuoden ajassa. Korkohyvityksellä siis tarkoitetaan korkoa, joka on perusmaksuohjelman aikana maksettu vakuusvelalle. Korkohyvitys laskettaisiin kolmen vuoden ajalta (ehdotettu 38 §:n 1 ja 2 momentti).

Vakuusvelka vähennettäisiin käyvästä asunnon arvosta ehdotetussa 11 §:ssä tarkoitettussa velkaselvittelyssä ilmoitetusta määrästä (saldopäivä). Jos velallinen omistaa esimerkiksi puolet 200 000 euron arvoisesta kiinteistöstä ja asuntolainan määrä on 80 000 euroa, vähennettäisiin velallisen omistusosuudesta (100 000 euroa) velallisen velkaosuus (40 000 euroa), jolloin saadaan puheena olevan kohdan mukaiseksi määräksi 60 000 euroa.

Jos velallinen joutuisi muuttamaan omistusasunnostaan vuokralle, hyvin todennäköisesti asumiskustannukset nousisivat, mikä nostaisi elinkustannusosan määrää. Tämä puolestaan vähentäisi velkojille suoritettavaa tilitysosaa. Tästä syystä ehdotetun 2 kohdan mukaan asunnon tai asunnon osuuden arvosta vähennettäisiin myös se erotus, jonka velkojat saavat enemmän, jos velallinen saisi pitää asuntonsa. Tämä erotus otetaan huomioon myös nykyisessä tavallisten velkojen vähimmäiskertymälaskelmassa. Kyseessä olisi siis omistusasumisen ja vuokra-asumisen erotus, joka luettaisiin velallisen hyväksi vapaan arvon vähennyksenä. Mitä suurempi tämä erotus on, sitä pienemmäksi vapaa arvo muodostuu.

Velallisen asumiskustannuksilla tarkoitettaisiin tässäkin 8 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuja asumiskustannuksia. Jos velallinen jakaa asumiskustannukset, huomioon otettaisiin velallisen osuus mainitussa pykälässä säädetyllä tavalla.

Määrä laskettaisiin perusmaksuohjelman ajalta lukuun ottamatta vapaakuukausia. Jos perusmaksuohjelma on kolme vuotta, vapaasta arvosta vähennettävä erotus muodostuisi pienemmäksi kuin viiden vuoden maksuohjelmassa. Vastaavasti kuitenkin myös velkojien kertymä on jälkimmäisessä tapauksessa lähtökohtaisesti muutoinkin suurempi. Järjestelmä olisi edullinen niille velallisille, jotka saisivat esimerkiksi tulojen vaihtelevuuden vuoksi alun perin viiden vuoden ohjelman, mutta pystyvätkin lyhentämään sitä maksusuorituksilla. Yksinkertaisuuden ja järjestelmän hallittavuuden vuoksi tämä velallisen eduksi tuleva mahdollisuus ei kuitenkaan ole velkojienkaan kannata kohtuuton, koska tällaisen lyhentymisedun saadakseen velallisen tulosta tulee kertyä tilitysosa velkojille.

Siitä määrästä, joka asunnon arvioidusta käyvästä hinnasta on jäljellä, kun 1 ja 2 kohdan erät on vähennetty, vähennettäisiin vielä momentin 3 kohdan mukaan kiinteää 10 000 euron määrä. Tämän määrän vähentäminen perustuu siihen, että myyntikustannukset otettaisiin joka tapauksessa kauppahinnasta velallisen osuudesta, jos asunto myytäisiin. Lisäksi mainittuun määrään katsotaan kuuluvan myös velallisen muuttokulut ja tavanmukaisen vuokravakuuden määrä. Jos velallisen asunto myytäisiin, velalliselle tulisi varata tarpeellinen rahamäärä toteuttaa siirtyminen vuokra-asuntoon. Muuttokulujen lisäksi tämä tarkoittaisi myös niin sanotun vuokravakuuden antamista. Velkajärjestelyvelallisilta todennäköisesti vaadittaisiin korkein laissa (asuinhuoneiston vuokrauksesta

annetun lain, 481/1995, 8 §:n 2 momentti) tarkoitettu enimmäisvakuus. Jotta jokaisessa asunnonsäilyttämisasiassa ei jouduttaisi esittämään selvitystä myynti-, muutto- ja vastaavista kuluista, joita omistusasunnosta vuokra-asumiseen siirtyminen aiheuttaa, ehdotetaan, että asunnon käyvästä arvosta vähennettäisiin niiden osuutena kiinteä rahamäärä.

Siinä tapauksessa, että myös toinen yhteisomistaja hakee samaan aikaan velkajärjestelyä, kummankin osuudeksi laskettaisiin momentin mukaan 5 000 euroa.

Käräjäoikeus voisi lähteä siitä, että velallisen laskelma vapaan arvon määrittämiseksi on oikea, jollei kukaan velkojista esitä väitettä laskelmaa vastaan. Kuitenkin jos käräjäoikeus havaitsee laskuvirheen tai muun ilmeisen virheen, ja erityisesti jos sen huomiotta jättäminen kohdistuisi muuhun kuin ammattimaiseen velkojaan, laskelmaan voitaisiin puuttua viran puolestakin. Esimerkiksi jos velallinen esittää 3 kohdassa tarkoitettuna eränä enemmän kuin mainittu 10 000 euroa, käräjäoikeuden tulee vaatia laskelman oikeaisua. Jos ulosottomies on antanut lausuntonsa asunnon arvosta ja arvo on sen mukainen, lähtökohtana on hyväksyä laskelma, jos kukaan velkojista ei esitä muuta selvitystä.

Pykälän 2 momentin mukaan vapaasta arvosta tai sen osasta voitaisiin antaa ulosottomiehelle ulosottokaassa tarkoitettu vakuus. Tällöin vastaavasti se summa, joka 38 §:n 1 momentin mukaan on velallisen maksettava tuloistaan enintään 12 vuoden aikana, laskisi vakuuden määrällä. Tämä saattaa ratkaisevasti helpottaa asunnon säilyttämistä, koska silloin pienemmilläkin tuloilla velallinen pystyy maksamaan loppumäärän vapaasta arvosta vakuusvelan lyhennysten ja koron rinnalla. Jos velallinen ei pystykään tuloistaan tai muista varoista maksamaan koko vapaan arvon määrää, vakuus realisoitaisiin. Velallinen on voinut laskea esimerkiksi sen varaan, että velkajärjestelyn perusmaksuohjelman päättymisen jälkeen pystyy hankkimaan rahoituksen vapaan arvon maksamiseksi.

Velallinen voisi pyytää lausunnon ulosottomieheltä asuntonsa käyvästä hinnasta. Tästä olisi säännös pykälän 3 momentissa. Tarkoitus on, että lausunto pyydetäisiin vasta siinä vaiheessa, kun velallinen on talous- ja velkaneuvonnan avustamana päätenyt siihen, että velkajärjestelyhakemus tehdään. Ulosottolaitoksen tehtävänä ei ole antaa lausuntoja velalliselle, jotka ovat vain kiinnostuneita asuntonsa mahdollisesta arvosta ja vasta kartoittavat eri mahdollisuuksia velkatilanteen hoitamiseksi. On tarkoituksenmukaista, että Valtakunnanvoudinvirasto antaisi määräyksen siitä, kuka ulosottomies antaa tässä tarkoitettuja lausuntoja. Jos se olisi tarkoituksenmukaista, Valtakunnanvoudinvirasto voisi antaa tämän tehtävän ehdotetussa laissa tarkoitetuille ulosoton erityisviranomaisille tai käyttää tehtävässä muita ulosottomiehiä.

40 §. *Toimet sen jälkeen kun velallisen asuntoa ei ole määrätty säilytettäväksi.* Asunto, jota käräjäoikeus ei ole määrännyt säilytettäväksi 38 §:n edellytysten puuttumisen vuoksi, määrättäisiin 1 momentin mukaan käräjäoikeuden päätöksellä myytäväksi. Käräjäoikeuden ei kuitenkaan tarvitsisi antaa myyntimääräystä, jos velallinen osoittaa sopineensa vakuusvelkojan kanssa muusta järjestelystä, joka mahdollistaa asunnon myymättä jättämisen. Tämä tarkoittaa sitä, että velallinen ja vakuusvelkoja voisivat sopia mahdollisista lyhennysvapaista, koron järjestelystä tai lisävakuuksista vierasvelkavakuuksina. Esimerkiksi toinen yhteisomistaja saattaa olla halukas tekemään suorituksia vakuusvelkojalle siinä määrin, että päästään sopimukseen asunnon jäämisestä myymättä.

Jos myöhemmin käy ilmi, ettei sopimuksen mukaisia velvoitteita pystytä täyttämään, vakuusvelkoja voisi myydä asunnon 10 §:n ja 41 §:n 2 momentin nojalla.

Jos taas sellaisessa asunnossa on vapaata arvoa, jota velallinen ei ole saanut säilyttää, kärjäoikeus määräisi asunnon myytäväksi. Myyntiä ei kuitenkaan määrättäisi toimitettavaksi silloin, kun vapaan arvon määrää voidaan pitää vähäisenä ottaen huomioon velallisen mahdollisuudet järjestää oma ja perheensä asuminen sekä myynnistä yhteisomistajalle aiheutuva haitta. Näin ollen esimerkiksi joidenkin tuhansien eurojen, poikkeuksellisesti jopa kymmenen tuhannenkin euron vapaa arvo voitaisiin jättää velallisen omistusasuntoon velallisen hyväksi, jos lapsiperhe ei pysty kohtuudella järjestämään asumistaan tai on muutoin erityisen painavia syitä, että lapsiperhe saa jäädä asumaan entiseen asuntoonsa. Myös toisen yhteisomistajan taloudellinen ja sosiaalinen asema tulisi ottaa suhteellisuusperiaatteen mukaisesti huomioon punnittaessa sitä, määrätäänkö asunto myytäväksi. Myös muut syyt, kuten vanhuksen tai vammaisen perheenjäsenen tarpeet, voisivat vaikuttaa arviointiin.

Jos asunto määrätään myytäväksi, myyntitehtävä voitaisiin pykälän 2 momentin mukaan antaa vakuusvelkojalle tai ulosottomiehelle, joka toimittaa myynnin niin kuin ulosotto-kaareissa säädetään. Vakuusvelkojan tulisi toimia myynnissä tavalla, joka tuottaa vakuusvelan lisäksi mahdollisimman hyvän kertymän myös vapaalle arvolle. Vakuusvelkojalle ei tulisi antaa sellaisen kiinteistön myyntitehtävää, johon kohdistuu muita panttioikeuksia. Sellaisen kiinteistön myynti lain mukaan kuuluu yksin ulosottomiehen toimivaltaan. Ulosottokaaren mukainen myynti yhteisomistustilanteessa tarkoittaa sitä, että yhteisomistussuhde puretaan myymällä koko asunto ja jakamalla kauppahinta omistussuoksien suhteessa (5 luvun 81-83 §). Myyntikustannukset otetaan yksin velallisen osuudesta, paitsi jos toinenkin osaomistaja on saanut yhtä aikaa velkajärjestelyn. Ulosottokaaren mukaan ulosottomiehen tulee tarjota velallisen osuus toiselle yhteisomistajalle ennen myyntiä ulkopuolisille (5 luvun 81 §). Koska myynti perustuisi tuomioistuimen määräykseen, erillistä ulosottokaaren 5 luvun 83 §:ssä tarkoitettua myyntimääräystä ei enää tarvittaisi tuomioistuimelta.

Ulosottomies voisi antaa myyntitehtävän myös velalliselle, jos vakuusvelkoja siihen suostuu. Vakuusvelkoja voisi asettaa suostumukselleen ehtoja, kuten tietyn hintatason saavuttamisen. Sinällään estettä ei olisi sille, että velallinen myy asuntonsa lähipiirilleen, jos ulosottomies ja vakuusvelkojat katsovat, ettei myynti ole velkojien edun vastainen.

Silloin kun kyse on kärjäoikeuden antaman myyntimääräyksen toteuttamisesta, asuntoa ei saisi myydä ilman velallisen suostumusta alle sen hinnan, jonka mukaisella arvolla velallinen olisi voinut säilyttää asunnon. Tämä koskisi niin vakuusvelkojan kuin ulosottomiehen toimittamaa myyntiä. Kärjäoikeuden tulisi ilmoittaa tämä arvo myyntimääräystä antaessaan. Velallisen tulisi ilmoittaa asunnon säilyttämistä koskevassa laskelmasaan tämä raja-arvo. Jos siis velallinen saisi säilyttää asunnon, jos sen arvoksi olisi määrätty 160 000 euroa, ei 200 000 euron arvoiseksi arvioitua asuntoa saa myydä alle ensin mainitun kauppahinnan. Muuten lopputuloksena olisi turha myynti hintaan, jonka mukaisesta arvosta lasketun vapaan arvon velallinen olisi kyennyt suorittamaan tuloillaan vakuusvelan lyhennyksen ja koron rinnalla 12 vuoden aikana. Jos siis asunnosta ei saataisi myynnissä mainittua rajahintaa, velallinen saisi säilyttää asunnon ja suorittaisi kor-

kohyvityksen ja mahdollisen vapaan arvon. Tässä tapauksessa velallinen voisi vaatia, että asunnon arvoksi määrätään se hinta, mikä asunnosta olisi saatu.

Pykälän 3 *momentissa* olisi vielä myynnin lykkäämistä koskeva säännös. Sen mukaan kärkeäoikeus voisi velallisen pyynnöstä lykätä myyntiä enintään vuodella, jos velallisen ja hänen perheensä asumisen järjestymisen sitä edellyttää. Vakuusvelkaa ei lyhennettäisi lykkäyksen ajalta, mutta sille suoritettaisiin korko, joka voisi 41 §:n 1 momentin mukaan olla myös alennettu. Vakuusvelan korko, jonka velallinen on lykkäyksen ajalta suorittanut, maksettaisiin kauppahinnasta velkajärjestelyvelkojille. Vakuusvelkoja puolestaan voisi ottaa kauppahinnasta määrän, jolla korkoa on alennettu, jos kauppahintaa riittää.

41 §. *Vakuusvelkojan asema asunnon säilyttämisessä.* Kuten yleisperusteluissa on todettu, vakuusvelan pääomaan ei puututtaisi velkajärjestelyssä. Tämä vastaa voimassa olevaa lakia. Vakuusvelan aseman säilyttäminen on merkittävää, koska muutoin asuntojen vakuusarvo alenee. Esinekohtainen vakuusarvon säilyminen on merkityksellistä, koska henkilövakuuksien merkitys on tiettävästi nykyisin huomattavasti vähentynyt.

Tuomioistuimen päätöksellä vakuusvelan maksuaikataulua voitaisiin kuitenkin 1 momentin mukaan pidentää kohtuullisena pidettävällä ajalla. Mahdollista olisi myös lyhentää maksuaikataulua, jos siihen on poikkeuksellisesti tarvetta. Vakuusvelan erääntynyttä viivästyskorkoa voitaisiin velkajärjestelyn keinona alentaa tai tällainen korko voitaisiin kokonaankin poistaa. Lisäksi voitaisiin alentaa jäljellä olevan luottoajan korkoa maksuohjelman ajaksi. Juoksevaa korkoa ei kuitenkaan voitaisi alentaa alle määrän, jonka arvioidaan turvaavan vakuusvelan nykyarvon. Tämä tarkoittaa vakuusvelan suojaamista inflaatiota vastaan. Arvio joudutaan tekemään sen mukaan, mikä on vallitseva käsitys odotettavissa olevasta inflaatiotasosta. Kuten nykyisessä laissa, momentissa olisi vielä tuomioistuimen harkintaa ohjaava säännös, jonka mukaan koron alennuksen tulee suhteellisesti olla sitä pienempi, mitä pitempi jäljellä oleva luottoaika on.

Edellä kuvatulla tavalla vakuusvelan järjestelyssä, jos järjestelyä tarvitaan asunnon säilyttämiseksi, ensin pidennettäisiin luottoaikaa, sitten poistettaisiin viivästyskorko, sen jälkeen alennettaisiin juoksevaa korkoa kolmelta vuodelta, ei kuitenkaan alle inflaatio-suojan. Viimesijaisesti alennettaisiin juoksevaa korkoa enintään 12 vuoden ajalta. Juoksevaa korkoa voitaisiin siis alentaa koko maksuohjelman keston ajaksi, toisin sanoen myös perusmaksuohjelman jälkeisen enintään 12 vuoden ajaksi, joka tarvitaan 38 §:n 2 momentissa tarkoitetun korkohyvityksen ja mahdollisen vapaan arvon maksamiseksi. Sen jälkeen asuntoluoton ehdot palautuisivat ennalleen.

Pykälän 2 *momentissa* olisi kielto, jonka mukaan vakuusvelkoja ei saa myydä velallisen asuntoa 15 §:ssä tarkoitetun myyntikiellon aikana. Myyntikiellon peruuttamisesta säädetäisiin 26 §:n 2 momentissa.

Muutoin vakuusvelkojan oikeudesta myydä saatavansa vakuutena oleva asunto olisi momentin mukaan voimassa, mitä erikseen säädetään. Lähtökohtana ehdotuksessa on, että silloin kun vakuusvelan lyhennykset ja korko tulee suorittaa, velallinen hoitaa ne itsenäisesti maksuohjelman ulkopuolella. Tarkoitus ei siis ole, että asuntolaina hoidet-

taisiin ulosottomiehen kautta. Tästä olisi selventävä säännös ehdotetussa 9 §:n 3 momentissa.

Jos velallinen laiminlyö asuntolainan mahdollisesti järjestelyjen lyhennysten ja koron suorittamisen, vakuusvelkoja voisi ryhtyä niihin toimiin ja niillä edellytyksillä, jotka laissa säädetään maksun laiminlyönnin varalta. Usein sovellettavaksi tulisivat kuluttajansuojalain mukaiset säännökset. Näin menetellen se, että velallinen ei selviäkään asuntolainan hoitamisesta, ei raueta koko maksuohjelmaa vaan seurauksena on asunnon menettäminen vakuusmyynnissä. Vakuusvelkojan tulee huolehtia siitä, että vapaan arvon määrä niin pitkälle kuin se kauppahinnasta kertyy, tilitetään ulosottomiehelle velkajärjestelyvelkojille maksettavaksi. Kauppahinnan jaossa noudatettaisiin ehdotetussa 42 §:n 2 momentissa tarkoitettua maksunsaantijärjestystä.

Vielä pykälän 3 momentissa olisi viittaus, jonka mukaan kolmannen henkilön velkaan, jonka vakuudeksi velallinen on antanut omistusasuntonsa, sovellettaisiin 49 §:ssä säädettyin poikkeuksin, mitä vakuusvelasta säädetään. Tämä siis tarkoittaisi sitä, että jos velkajärjestelyvelallinen on antanut asuntonsa pantiksi toisen henkilön velan vakuudeksi, asunnon säilyttämistä arvioitaisiin samalla tavalla kuin jos asunto olisi annettu pantiksi itselle otetusta luotosta. Poikkeuksena olisi 49 §:n 1 momentissa tarkoitettu tilanne. Se koskee velallista, joka harjoittaa yritystoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana. Tällaisen henkilön yhtiön velan vakuudeksi antamaan asuntoon ei sovellettaisi puheena olevia asunnon säilyttämistä koskevia säännöksiä. Tämä vastaa voimassa olevaa sääntelyä.

42 §. *Vapaan arvon ja vakuusvelan korkohyvityksen suorittaminen.* Edellä 37 §:n 1 momentissa on määritetty perusmaksuohjelma. Kuten pykälän kohdalla todettiin, kyse on teknisestä nimityksestä. Sillä pyritään havainnollistamaan sitä, että maksuohjelman luonne muuttuu, kun velallisen maksettavana on enää hyvike vakuusvelalle suoritetusta korosta (laskettuna kolmelta vuodelta) ja lisäksi mahdollinen vapaa arvo. Perusmaksuohjelman keston aikana velkajärjestelyvelkojen maksuun käytetään kulloinenkin tilitysosa, ja ohjelman tämän osuuden päättyessä nähdään, paljonko velkajärjestelyveloille on kertynyt. Sen sijaan perusmaksuohjelman jälkeen alkavan maksuohjelman osan tarkoituksena on vain tuottaa kertymä korkohyvitykselle ja sen jälkeen mahdolliselle vapaalle arvolle. Kun nämä määrät on suoritettu, velallisen maksuohjelma päättyy. Velallinen voi siis nopeuttaa maksuohjelman päättymistä suorittamalla korkohyvityksen ja vapaan arvon nopeammin niin, että hän suorittaa kuukausittain suuremman summan tai maksaa loppuerän kerralla pois. Jälkimmäinen saattaa olla mahdollista esimerkiksi, jos velallinen saa luottoa asuntoon tullutta arvonnousua vastaan, ja siten voi vapautua maksuohjelmasta kokonaan. Tällä saattaa velalliselle suurikin merkitys esimerkiksi sen vuoksi, että maksuohjelman päättymisen merkitsee maksuhäiriömerkinnän poistamista luottotietorekisteristä.

Pykälän 1 momentin mukaan maksuohjelma jatkuu perusmaksuohjelman jälkeen ensin 38 §:n 2 momentissa tarkoitettuna korkohyvityksen ja sen jälkeen mahdollisen vapaan arvon suorittamiseksi. Yllä todetun mukaisesti velallisen ei tarvitse nopeuttaa maksuaikataulua tulojensa noustessa tai elinkustannusosan pienentyessä, mutta hän voi tehdä niin. Tämä väljyys parantaa velallisen mahdollisuutta kyetä pitämään asuntonsa.

Velallisen tilitysosasta saattaa riittää korkohyvitykselle ja vapaalle arvolle esimerkiksi 200 euroa kuukaudessa vakuusvelan pääoman ja (mahdollisesti järjestellyn) koron maksamisen lisäksi, jolla summalla korkohyvike ja vapaa arvo tulevat maksetuksi esimerkiksi yhdeksässä vuodessa. Jos velallisen tulot nousevatkin niin, että hän pystyy lyhentämään nopeammin korkohyvikettä ja vapaata arvoa, hän voi niin tehdä, mutta ei ole siihen pakotettu.

Tällä tavalla pyritään turvaamaan sitä, ettei maksuohjelmasta tule liian tiukka hyvin pitkäksi ajaksi. Usein velallinen varmaankin haluaa päästä maksuohjelmasta mahdollisimman pian pois ja on luultavasti halukas maksamaan jäljellä olevat määrät pois mahdollisimman nopeasti ja siten saamaan lopullisen varmuuden asunnon säilyttämisestä. Jos taas velallisen maksukyky alentuu, ulosottomies voisi pidentää maksuaikataulua 2 momentin mukaisesti.

Tarkoitus on, että velallinen suorittaa maksuohjelmassa asunnon säilyttämiseksi vahvistetun kuukausittaisen määrän ulosottomiehelle, joka tilittää määrän velkajärjestelyvelkojille. Mahdollista olisi käyttää 50 §:n 3 momentin mukaisesti myös tilitysmääräystä (maksukielto) tulon maksajalle, mutta se olisi todennäköisesti useimmissa tapauksissa tarpeetonta. Velallisen voidaan olettaa olevan erityisen omatoiminen varmistaakseen asuntonsa säilymisen. Kuten ehdotetusta 9 §:n 3 momentista käy ilmi, velallinen hoitaa suoraan vakuusvelkojalle vakuusvelan lyhennykset ja koron. Ne eivät siis kiertäisi ulosottomiehen kautta.

Ulosottomiehen tulee momentin mukaan ulosmittata asunto turvaavasti, jos vapaa arvo on määrätty velallisen maksettavaksi. Tällä tavalla asunto jää ikään kuin vapaan arvon maksamisen vakuudeksi. Turvaavalla ulosmittauksella ovat samat oikeusvaikutukset kuin varsinaisella, myyntitarkoituksessa tehdyllä ulosmittauksella. Se tuottaa muun muassa velalliselle määräämiskiellon ulosmittattuna olevaan omaisuuteen nähden. Tarvittaessa ulosottomies voisi antaa velalliselle luvan vaihtaa asuntoa, jos velkajärjestelyvelkojien maksunsaanti ei siitä vaikeudu. Turvaava ulosmittaus kohdistetaan sijaan tulleeeseen asuntoon (ulosottokaaren 4 luvun 39 §). Vakuusvelka joudutaan luonnollisesti silloin suorittamaan niin kuin puheena olevan pykälän 2 momentissa säädetään. Asunnon vaihtaminen voi tulla ajankohtaiseksi esimerkiksi velallisen elämäntilanteen muutosten vuoksi. Vaihtamalla asuntonsa pienempään tai muutoin edullisempaan silloin, kun asuntojen arvo on noussut, velallinen voisi jopa saada mahdollisuuden vapautua saman tien maksuohjelmasta, jos vakuusvelan maksamisen jälkeen koko hänen maksettavanaan ollut määrä saadaan hintojen erotuksesta.

Jos käy niin, ettei velallinen pystykään maksamaan hänelle määrättyä summaa (siis edellä mainitussa esimerkissä 200 euroa), voitaisiin maksuaikataulua 2 momentin mukaan pidentää. Se, kykenisikö velallinen maksamaan maksuohjelmassa määrätyn summan, selvitettäisiin laskemalla velallisen tilitysosan suuruus 8 ja 9 §:n mukaisesti ja vähentämällä siitä vakuusvelan kuukausittainen lyhennys ja korko. Kuten edellä on todettu, vakuusvelan maksuaikataulua ja korkoa on voitu järjestellä 41 §:n 1 momentin mukaisesti.

Jos ulosottomies toteaa, että se tilitysosan määrä, joka jää jäljelle vakuusvelan hoitamisen jälkeen, on alle 200 euroa, ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä pidentää mak-

suaikataulua. Kun esimerkkitapauksessa korkohyvityksen ja vapaan arvon maksamiselle on laskettu yhdeksän vuotta, maksuaikataulua voitaisiin pidentää näin ollen enintään kolmella vuodella, jolloin 12 vuotta tulee täyteen perusmaksuohjelman päättymisestä. Jos sen sijaan koko 12 vuoden enimmäismäärä on jo käytössä, maksujen laiminlyönti johtaa maksuohjelman raukeamiseen, jos korkohyvike on maksamatta eikä vapaata arvoa ole määrätty. Sen sijaan jos asunto on turvaavasti ulosmitattuna vapaan arvon suorittamiseksi, koko maksuohjelmaa ei rautettaisi, vaan asunto myytäisiin. Ulosottomiehen päätös myydä asunto olisi normaaliin tapaan valituskelpoinen ja ulosottovalituksen yhteydessä voitaisiin antaa keskeytysmääräys.

Ulosottomiehen toimivaltaan ei sen sijaan kuuluisi maksuohjelman aikana järjestellä vakuusvelan maksuaikataulua tai korkoa. Tällaista maksuohjelman muuttamispyyntöä ei voitaisi enää tehdä käräjäoikeudellekaan. Lähtökohtana tulee maksuohjelman pysyvyyden ja ennakoitavuuden kannalta pitää sitä, että vakuusvelka järjestellään maksuohjelmassa eikä enää jälkikäteen.

Maksuohjelma voitaisiin momentin mukaan määrätä raukeamaan niin kuin 57 §:n 2 momentissa säädetään, jos velallinen laiminlyö maksaa 1 momentissa tarkoitetun korkohyvityksen maksamisen. Korkohyvityksen määrä on se summa, joka olisi kuulunut ilman asunnon säilyttämistä velkajärjestelyvelkojille, joten jos se jää maksamatta, koko maksuohjelma vaarantuu. Korkohyvikkeen määrä kolmelta vuodelta ei kuitenkaan yleensä nousisi niin korkeaksi, etteikö velallinen pystyisi sitä maksamaan pienistäkin tuloistaan 12 vuoden aikana. Näin ollen ohjelman raukeaminen sen vuoksi, että korkohyvike on jäänyt maksamatta, olisi käytännössä harvinaista.

Sen sijaan jos asunnossa on ollut runsaasti vapaata arvoa, saattaa velallisen suoritettavaksi tuleva kuukausittainen määrä nousta suureksikin, vaikka maksuaikaa on 12 vuotta. Siinä tapauksessa, että asunto on ulosmitattu turvaavasti vapaan arvon suorittamiseksi, ohjelmaa ei kuitenkaan määrätä raukeamaan, vaan käräjäoikeus määräisi velkojan hakemuksesta asunnon myytäväksi ulosottoimin.

Jos käräjäoikeus määrää asunnon myytäväksi, myyntihinnasta suoritettaisiin saatavat puheena olevassa momentissa säädetystä järjestyksessä. Kauppahinnasta luonnollisesti ensin suoritettaisiin myyntikustannukset. Tätä ei ole pidetty tarpeellisena ottaa säännöksen, koska kun myynti toimitetaan ulosottokaaren järjestyksestä, myyntikustannusten ottaminen päältä seuraa jo kyseisestä laista. Momenttia siis sovelletaan siihen kauppahinnan määrään, joka jää jäljelle, kun myyntikustannukset on suoritettu.

Momentin *1 kohdan* mukaan ensin maksetaan vakuusvelka 41 §:n 1 momentissa tarkoitettuine korkoineen. Kauppahinnasta ei siis suoritettaisi vakuusvelkaa alkuperäisellä korolla laskettuna, koska se saattaisi vaarantaa vapaan arvon velkajärjestelyvelkojille. Vakuusvelkoja voisi momentin mukaan kuitenkin saada, jos kauppahinta siihen riittää, alkuperäisen ja järjestellyn koron erotuksen 4. sijalla.

Seuraavaksi momentin (*2 kohta*) mukaan suoritettaisiin maksamatta oleva vapaa arvo velkajärjestelyvelkojille korkolain (633/1982) 12 §:n mukaisine korkoineen. Näin ollen, vaikka vapaa arvo olisi muutoin koroton, sen maksamatta olevalle määrälle laskettaisiin

korkolain mainitun pykälän mukainen korko perusmaksuohjelman päättymisestä lukien myyntipäivään saakka.

Momentin 3 kohdan seuraavaksi maksunsaantijärjestyksessä olisi maksamatta oleva 39 §:ssä tarkoitettu korkohyväke. Sille ei maksettaisi korkoa.

Tämän jälkeen momentin 4 kohdan mukaan maksettaisiin asunnon myyntihinnasta vakuusvelkojalle se määrä vakuusvelan korosta, joka on 41 §:n 1 momentin nojalla mahdollisesti järjestelty. Näin ollen jos kauppahintaa riittää, vakuusvelalle maksettaisiin alkuperäisen sopimuksen mukainen korko. Samaten, jos erääntynyttä vakuusvelan viivästyskorkoa on alennettu tai tällainen korko on kokonaan poistettu, määrä korvattaisiin myyntihinnasta.

Momentin 5 kohdan mukaan vakuusvelkojalle maksettaisiin se määrä, joka vakuusvelasta on otettu maksuohjelmaan vakuusarvon ylittävänä osana (ehdotettu 10 § ja 11 §:n 1 momentin 4 kohta). On perusteltua, että vakuusvelkoja saa koko saatavansa ennen 6 kohdassa tarkoitettuja muita velkoja, vaikka se, että velkajärjestelyvelaksi muuttunut vakuussaatavan osa tulee myyntihinnasta katetuksi, johtuisi asunnon arvon noususta.

Lopuksi momentin 6 kohdan mukaan kohdennettaisiin suoritus niille muille saataville, joista asunto on mahdollisesti ulosmitattu. Käräjäoikeuden päätös, jonka mukaan velallinen saa säilyttää asuntonsa, ei estäisi asunnon ulosmittaamista velallisen uusista veloista, mutta vain, jos ulosottomies katsoo, että asunnossa on yliarvoa (turhan ulosmittauksen kieltö, 4 luvun 16 §). Uudet velat saisivat suorituksen kuitenkin vasta momentin 1–5 kohdassa tarkoitettujen saatavien jälkeen.

Jos kaikkien edellä mainittujen erien jälkeen jää ylijäämää, se kuuluu luonnollisesti velalliselle, koska hänen maksuvelvollisuutensa on päättynyt. Jos taas käy päinvastoin, eikä asunnon myyntihinta riitä esimerkiksi vapaan arvon täydeksi suoritukseksi, velallinen olisi silti vapaa. On kohtuutonta, jos velallinen asunnon menettämisen lisäksi ja velkajärjestelyn saatuaan, jäisi velkavastuuseen. Tästä syystä pykälän 3 momentissa olisi säännös siitä, että velallinen ei vastaa vapaan arvon suorittamisesta, vaikka vapaa arvo ei tulisi täysin suoritetuksi myyntihinnasta. Sen sijaan jäljellä oleva korkohyväke velallisen tulisi maksaa ohjelman raukeamisen uhalla, koska se ei perustu samalla tavalla omaisuudesta aikanaan tehtyyn arvioon, vaan on aidosti määrä, jonka velkajärjestelyvelkojat ovat menettäneen kolmen vuoden ajalta.

8 luku. Yritystoimintaa koskevat erityissäännökset

Ehdotetuissa säännöksissä on pitkälle säilytetty nykyinen soveltamisalojen määrittely yritystoimintaa harjoittavan velallisen yksityistalouden järjestelyn ja itse yrityksen saneerauksen välillä. Puheena olevan lain soveltamisala olisi kuitenkin jossakin määrin nykyistä velkajärjestelylakia laajempi ja käsittäisi osan sellaisen pienimuotoisen yksityisen ammatin- ja elinkeinonharjoittamisen (toiminimi) veloista, jotka nykyisin kuuluvat yrityssaneerauksen piiriin. Näin pyritään välttämään ylimääräisiä kustannuksia ja laajentamaan pienimuotoista yritystoimintaa harjoittavien pääsyä velkajärjestelyn kautta

eräänlaiseen yhtenäismenettelyyn. Yhtiömuotoisten tai muiden yhteisöjen velkoja ehdotettu laki ei koskisi missään tilanteessa.

43 §. *Ammatin- tai elinkeinonharjoittajan yksityisvelkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset.* Pykälä koskisi yksityisen ammatin- ja elinkeinonharjoittajan yksityistalouden velkajärjestelylle asetettavia lisäedellytyksiä. Yrittäjänkin tulisi luonnollisesti olla sellaisessa maksukyvyttömyystilanteessa yksityistaloutensa osalta kuin ehdotetussa 3 §:ssä säädetään. Myös muun muassa velkajärjestelyn esteitä ja järjestelyn myöntämisedellytyksiä esteestä huolimatta sovellettaisiin normaaliin tapaan myös yrittäjän kohdalla. Näiden säännönmukaisten, kaikkiin velallisiin sovellettavien säännösten lisäksi yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan velkojen järjestelylle asetettaisiin yritystoiminnan kannattavuutta koskevia edellytyksiä. Ne vastaavat pitkälle nykyisessä laissa olevia edellytyksiä. Niiden perusajatuksena on se, että ilman itse yritystoiminnan velkojen järjestelyä yrittäjä voi saada velkajärjestelyn vain, jos yritystoiminta ei tuota tappiota. Yritystoiminnan vaikutuksen velallisen yksityistalouteen tulee siis olla vähintään neutraali. Sen sijaan ei vaadita, että toiminta tuottaisi heti alusta saakka tai koko ajan voittoa. Tämä perustuu siihen, ettei myöskään palkansaajalta edellytetä tilitysosan kertymistä velkajärjestelyyn päästäkseen.

Pykälän *1 momentin* mukaan velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana, voidaan myöntää velkajärjestely vain 1 ja 2 kohdassa mainituilla lisäedellytyksillä, joiden tulee kummankin yhtä aikaa täytyä.

Momentin *1 kohdassa* edellytettäisiin, että velallisella on vain vähän elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai tällaisia velkoja on vähäistä enemmän, mutta velallinen kykenee maksamaan ne toiminnan tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät. Tällä edellytyksellä halutaan varmistaa se, ettei velallisen yksityistalous velkaannu lisää yritystoiminnan kannattamattomuuden paikkaamisen vuoksi. Velallisen yksityistalouden velkojen järjestelyllä ei saavuteta toivottavaa tulosta, velallinen velkaantuu koko ajan lisää yritystoiminnassa. Kun velallinen vastaa suoraan itse yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajana tekemistään veloista, tällaisia velkoja voitaisiin periä ulosottoteitse, jolloin maksuohjelma olisi suuressa vaarassa raueta.

Momentin *2 kohdassa* edellytettäisiin myös, että elinkeinotoiminnassa pääasiallisesti käytettävän varallisuuden määrä on ehdotetun 46 §:n mukainen. Kun velallinen saa velkajärjestelyssä säännönmukaisesti anteeksi huomattavan osan veloistaan, ei voida pitää hyväksyttävänä, että samanaikaisesti velallisella on vähäistä suurempi määrä omaisuutta omistuksessaan yritystoimintaa varten. Vaikka velallinen saisi toimeentulonsa tällaisesta toiminnasta, tulee lähteä siitä, että varallisuus muutetaan rahaksi ja käytetään velkojen maksamiseen. Perusajatus on sama kuin asunnon säilyttämisessä. Velalliselle voidaan asuntoa ja yritystoimintaa varten jättää vähäisenä pidettävä varallisuus samanaikaisesti kun velat leikkaantuvat velkajärjestelyssä. Tätä ei voida pitää suhteellisuusperiaatteen vastaisena ottaen huomioon asumisen ja toimeentulonlähteen merkityksen velalliselle.

Uutena säännöksenä ehdotetaan, että velallisen omaisuus voisi olla vähäistä arvokkaampaa silloin, kun myös velkojat hyötyvät riittävästi sen säilyttämisestä. Puheena olevassa kohdassa olisi viittaus 46 §:ään, jonka mukaan yrittäjä saisi säilyttää elinkeino-

toiminnassa pääasiallisesti käytettävän vähäistä arvokkaammankin varallisuuden, joka on välttämätöntä kyseisen toiminnan jatkamiseksi. Lisäksi edellytettäisiin, että toiminnan jatkaminen olisi myös velkojien kannalta tarkoituksenmukaista. Tällöin tarkastellaan sitä, kuinka paljon omaisuuden myyminen tuottaisi suhteessa siihen elinkeinotulon määrään, jonka velallisen voidaan arvioida saavan, jos saa säilyttää kyseisen omaisuuden.

Jos edellä mainituissa kohdissa säädetyt edellytykset eivät täyty, velallinen ei pääse velkajärjestelyyn. Velallinen voi kuitenkin päästä velkajärjestelyyn ehdotetun 44 §:n mukaan, jos myös ammatin- tai elinkeinotoiminnan velat järjestellään samanaikaisesti. Jos siis toiminnasta on aiheutunut vähäistä enemmän velkoja, velallinen voisi päästä velkajärjestelyyn, jos samalla 44 §:n mukaisesti järjestellään yritystoiminnan velat ja mainitussa pykälässä säädetyt edellytykset täyttyvät. Jolleivät mainitut edellytykset täyty, velalliselle jää vielä mahdollisuudeksi hakeutua yrityssaneeraukseen. Siinä tapauksessa, ettei toiminta ole saneerauskelpoista, velallisen tulee lopettaa koko toiminta ja hakeutua sen jälkeen yksityishenkilönä velkajärjestelyyn.

Jos yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajana toimivalle myönnetään velkajärjestely puheena olevan pykälän nojalla, usein tulee vahvistettavaksi niin sanottu lyhentyvä viiden vuoden maksuohjelma ehdotetun 31 §:n mukaisesti, koska tulot saattavat vaihdella huomattavastikin. Tällaisen ohjelman vahvistaminen ei ole esteenä asunnon säilyttämiselle. Kysymystä on tarkasteltu ehdotetun 38 §:n kohdalla.

Pykälän 2 *momentissa* olisi säännös sitä tilannetta varten, että velallinen on lopettanut ammatin- tai elinkeinon harjoittamisen ja toiminnan vastuut on selvitetty. Tällöin ei olisi estettä päästä normaalein edellytyksin velkajärjestelyyn. Entinen yrittäjä on yksityishenkilön asemassa, ja aikaisemmasta yritystoiminnasta aiheutuneet velat voidaan järjestellä tavanomaiseen tapaan.

Momentissa säädettäisiin selventävästi myös, että jos velallinen on aloittanut uudelleen ammatin- tai elinkeinon harjoittamisen, velkajärjestely voitaisiin myöntää, jos toiminta täyttää edellä mainitut ehdotetun 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetut edellytykset. Varallisuuden säilyttämisestä olisi tässäkin tapauksessa voimassa, mitä 46 §:ssä säädetään.

Selvyyden pykälän 3 *momentissa* todettaisiin vielä, että pykälässä tarkoitettujen velkajärjestelyn piiriin eivät kuulu velkajärjestelymenettelyn alkaessa tai maksuohjelman aikana harjoittaman ammatin- tai elinkeinonharjoittamiseen liittyvät velat. Jos velallinen haluaa, että myös yritystoiminnan velat järjestellään, sovelletaan, mitä ehdotetussa 44 §:ssä säädetään.

44 §. *Ammatti- tai elinkeinotoiminnan velat.* Uutena säännöksenä ehdotetaan, että pienimuotoisen yritystoiminnan velat, jotka ovat syntyneet yksityisestä ammatin- tai elinkeinonharjoittamisesta, voitaisiin tietyin edellytyksin järjestellä käsillä olevan lakiehdotuksen mukaisesti.

Pykälässä olisi ensin säännös, jossa viitattaisiin 43 §:ään ja todettaisiin, että mainitun pykälän estämättä käräjäoikeus voisi velallisen pyynnöstä järjestellä yksityistalouden velkojen lisäksi myös velallisen yritysvelat. Tällainen mahdollisuus koskisi velkoja,

jotka ovat syntyneet velallisen velkajärjestelyn alkaessa yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajana harjoittamasta toiminnasta. Pykälässä säädetyillä edellytyksillä voitaisiin siis järjestellä niin yksityistalouden kuin yrityspuolen velat. Pykälässä mainituilta osin soveltamisala olisi siis päällekkäinen yrityksen saneerauksesta annetun lain kanssa, ja velallinen voisi valita, kumpaan menettelyyn hän hakeutuu. Tarkoituksena kuitenkin on säilyttää yrityssaneeraus ensisijaisena yritysvelkojen järjestelymenettelynä, erityisesti koska sen yhteydessä on mahdollisuus määrätä laajemmin yritystä koskevista tervehdyttämistoimista. Selvyyden vuoksi vielä todettakoon, että mikään ehdotetun lain säännöksistä ei mahdollistaisi yhtiömuotoisen yritystoiminnan velkojen järjestelyä.

Pykälässä asetettaisiin sellaisia yritystoiminnalle kriteerejä, joilla pyrittäisiin varmistamaan se, että kyseessä on suhteellisen pienimuotoinen yritystoiminta, jonka velkojen järjestely olisi tarkoituksenmukaista juuri käsillä olevan lakiehdotuksen mukaan. Tarkoitus on saada keskeisesti velallisen omaan ”tekemiseen” perustuva yritystoiminta mukaan lain soveltamisalaan. Tällaisella yritystoiminnalla ei ole yleensä olennaista eroa palkansaajan toimintaan, joten voidaan pitää perusteltuna avata ehdotetulla tavalla rajattu mahdollisuus järjestellä yrityspuolen velat tämän lain mukaisesti.

Perusedellytys yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittamisen velkojen järjestelylle on luonnollisesti se, että toiminnan tulee täyttää ehdotetussa 3 §:ssä tarkoitettu maksukyvyttömyyden edellytys. Tästä olisi säännös pykälän *1 kohdassa*. Ei siis ole hyväksyttävää toimia niin, että velallisen yksityistalouden ohessa järjestellään sellaisen toiminnan velat, jotka tulisivat ainakin jollakin aikajänteellä hoidetuksi yritystoiminnan tuloksesta. Tällainen yritystoiminnan velkojen leikkaaminen vääristää kilpailua ja antaa epäreilun edun velkajärjestelyn saaneelle yrittäjälle.

Pykälän *2 kohdassa* edellytettäisiin yllä todetun mukaisesti, että harjoitettava ammatti- tai elinkeinotoiminta on pienimuotoista. Tähän kuuluisi myös vaatimus siitä, ettei toiminnassa pääasiallisesti käytettävä varallisuus ylitä 46 §:ssä tarkoitettua määrää, toisin sanoen on vähäistä. Jos toiminnassa käytettävä omaisuus olisi vähäistä arvokkaampaa, velallinen saisi säilyttää sen, jos kyseinen omaisuus olisi välttämätöntä toiminnan jatkamiselle ja velallinen voisi sen avulla saada riittävästi elinkeinotuloa myös asiaa velkojien kannalta arvioituna.

Jotta yksityisen ammatin- tai elinkeinotoiminnan velat voitaisiin järjestellä, edellytettäisiin, että toiminnan jatkaminen on terveellä pohjalla. Tämä tarkoittaa samalla, että velallisyrittäjän taloudellisissa suhteissa ei ole epäselvyyksiä eikä muutoinkaan ole käsillä tekijöitä, jotka muodostavat 4 §:ssä tarkoitettua esteen velkajärjestelylle. Sinänsä jatkamiskelpoisen yritystoiminnan velkaantuminen on voinut aiheutua esimerkiksi yrittäjän sairastumisesta tai taantuman väliaikaisesti hiljentämistä markkinoista. Jos toiminta ei ole terveellä pohjalla, velallisen tulee lopettaa kyseinen yritystoiminta ja hakea sen jälkeen velkajärjestelyä.

Pykälän *3 kohdassa* edellytettäisiin, että toiminnan ei arvioida aiheuttavan 47 §:ssä tarkoitettua luoton ottoa laajempaa velkaantumista. Tältä osin viitataan, mitä kyseisen pykälän kohdalla todetaan.

Pykälää täydentäisi talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin lisättävä 10 a §, jossa mahdollistettaisiin oikeusapuna annettava velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelmaehdotuksen laatiminen yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajina toimiville yrittäjille.

45 §. *Yhtiömiestä koskevat lisäedellytykset.* Pykälässä olisi nykyistä velkajärjestelylain 45 §:n 2 momenttia vastaavat säännökset siitä, milloin yhtiömiehenä olevalle velalliselle voidaan myöntää velkajärjestely. Kyse on siis velallisen yksityistalouden velkojen järjestelystä, ei yhtiön veloista.

Pykälän 1 momentin mukaan velalliselle, joka harjoittaa yritystoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, voidaan myöntää velkajärjestely vain momentin 1 ja 2 kohdassa säädetyin edellytyksin. Lisäedellytykset johtuvat siitä, että avoimen yhtiön yhtiömies ja kommandiittiyhtiön vastuunalainen yhtiömies vastaavat yhtiön velvoitteista täyteen määrään kuten omasta velastaan.

Momentin 1 kohdassa edellytettäisiin, että yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys. Tästä asiantilasta voitaisiin pitää yhtiön tilintarkastajan lausuntoa, jollei kukaan velkojista riitautaa yhtiön maksukykyä.

Vaikka yhtiö ei olisi maksukykyinen tai sitä uhkaa maksukyvyttömyys, yhtiömies voisi saada yksityistalouden velkajärjestelyn momentin 2 kohdan perusteella, jos yhtiön osalta on vireillä yrityssaneerausmenettely.

Väärin ymmärrysten estämiseksi pykälän 2 momentissa nimenomaisesti säädettäisiin, että velkajärjestelyn piiriin eivät kuulu kyseisen yhtiön velat. Kyse on siis yhtiömiehen omien velkojen järjestelystä.

Jos tilanne olisi se, että yhtiön toiminta on jo lakannut ja velallisen vastuut on selvitetty, estettä velkajärjestelyn myöntämiselle normaaliin tapaan ei olisi. Tästä olisi selventävä säännös pykälän 3 momentissa. Jos velallinen on aloittanut uuden yritystoiminnan ja toimii 1 momentissa tarkoitetun yhtiön yhtiömiehenä, velkajärjestely voitaisiin myöntää, jos yhtiö täyttää mainitussa momentissa säädetyt ehdot.

46 §. *Yritystoimintaan kuuluvan varallisuuden säilyttäminen.* Edellä on jo todettu, ettei ole hyväksyttävää, että yksityinen elinkeinonharjoittaja voisi samaan aikaan säilyttää arvokasta omaisuutta yritystoiminnassaan ja saada velat järjestellyiksi. Lähtökohtana on, että velallisen tulee luopua kaikesta sellaisesta omaisuudesta, jota hän ei saisi erottaa ulosotossakaan. Kahdessa suhteessa tähän lähtökohtaan tehtäisiin poikkeus, nimittäin asunnon säilyttämisessä (38 ja 39 §) ja yksityisenä ammatin tai elinkeinon harjoittajana toimivan yritystoiminnassaan käyttämän omaisuuden suhteen. Kumpikin tällainen omaisuus tulee ulosmitatuksi ulosottomenettelyssä, mutta on ulosmittausjärjestyksessä viimeisellä sijalla (ulosotokaaren 4 luvun 24 §).

Pykälän 1 momentin mukaan velallinen saa säilyttää elinkeinotoiminnassa pääasiallisesti käytettävän varallisuuden, jos sitä voidaan pitää vähäisenä. Tyypillisesti tällaisia olisivat erilaisissa käsityöläisammateissa tarvittavat laitteet ja välineet sekä sellaisessa pal-

velutuotannossa, jossa yrittäjän oman työn osuus on tuntuva. Tyypillisiä tällaisia toimintoja olisivat kampaamo-, suutari-, kukkakauppa – ja vastaavilla aloilla toimivat yrittäjät.

Velallinen saisi momentin mukaan kuitenkin säilyttää myös sellaisen vähäistä arvokkaamman omaisuuden, joka on välttämätöntä kyseisen toiminnan jatkamiseksi, jos toiminnan jatkaminen on myös velkojien kannalta tarkoituksenmukaista. Tässä harkinnassa otettaisiin momentin mukaan huomioon yritystoiminnasta maksuohjelman aikana kertyvä elinkeinotulo. Odotettavissa olevan elinkeinotulon määrää verrattaisiin omaisuuden myynnistä kertyvään hyötyyn. Säännöksen tarkoituksena ei ole, että elinkeinotulon tulisi olla suurempi kuin esineen myyntihinnan. Jos myyntihinta vastaisi suunnilleen velalliselle tulevaa kertymää elinkeinotulosta, velallinen saisi pitää omaisuuden.

Momentissa tarkoitettu vähäistä arvokkaampi omaisuus voisi olla esimerkiksi kaivinkone- tai maansiirtourakoita tekevän velallisen työkalu tai kuorma-auto. Usein tällainen omaisuus on käytettyä, eikä sitä myydessä välttämättä saada olennaisesti suurempaa hintaa myyntikulujen vähentämisen jälkeen kuin minkä yrittäjä pystyy tuottamaan velkojille elinkeinotulon kautta. Tällä tavoin pyritään säilyttämään elinkeinonharjoittajalla sellainen omaisuus, jota hän tarvitsee elinkeinonsa jatkamiseen maksuohjelman jälkeenkin.

Pykälän 2 momentti koskisi henkilökohtaisesti vastuunalaisen yhtiömiehen osuutta avoimessa yhtiössä tai kommandiittiyhtiössä. Yhtiömies saisi pitää yhtiöosuutensa, paitsi jos joku velkojista vaatii sen myyntiä ja on todennäköistä, että myynti johtaisi velkojan kannalta parempaan tulokseen kuin yhtiöosuuden säilyminen velallisella. Säännös vastaa nykyisen velkajärjestelylain 46 §:n 3 momenttia. Säännös on tarpeen, koska vain harvoin yhtiöosuuden myynti tuottaisi sellaisen myyntihinnan, jolla olisi merkitystä velkojien kannalta.

47 §. *Luoton ottaminen yritystoiminnassa.* Ehdotetussa 7 §:n 2 momentissa kiellettäisiin velallista ottamasta lisää luottoa tai antamasta vakuutta maksuohjelman aikana. Luotto ja vakuuden antaminen olisi kuitenkin sallittua, jos se on välttämätöntä toimeentulon turvaamiseksi. Lisäksi luoton ottaminen ja vakuuden antaminen olisi 7 §:n mukaan sallittua puheena olevassa pykälässä säädetyillä edellytyksillä yritystoiminnassa.

Pykälä koskisi luoton ottamista ja vakuuden antamista yritystoiminnassa, siis sekä yksityisessä ammatin- tai elinkeinonharjoittamisessa mutta myös silloin, kun yritystoimintaa harjoitetaan yhtiömuodossa.

Pykälän 1 momentin mukaan velallinen voi ottaa käynnissä olevan yritystoimintansa kannalta tarpeellista luottoa. Edellytyksenä olisi, että luotto ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista. Tämä tarkoittaa esimerkiksi suhteellisen pieniä pankkiluottoja raaka-aineiden hankkimista ja kojeiden korjaamista varten, toisin sanoen luottoja, jotka ovat tarpeen yritystoiminnan päivittäisen ”pyörittämisen” kannalta.

Velallinen voisi kuitenkin ottaa myös muuta kuin edellä mainittua luottoa, jos velallinen saa yritystoiminnasta tuloa siinä määrin, että luottoa voidaan pitää perusteltuna velkajärjestelyvelkojien maksunsaannin kannalta. Tällä halutaan mahdollistaa etenkin sellaiset

tarpeelliset investoinnit, kuten koneiden uusimisen, joka on perusteltua myös velkojien kannalta. Sen sijaan ei tarkoiteta sitä, että velallinen ajoittaa yritystoimintansa huomattavat investoinnit, jotka juuri sillä hetkellä eivät ole välttämättömiä, maksuohjelman aikaan. Jos kuitenkin kyseessä on investointi, jota ilman toiminta loppuisi kokonaan, on myös velkojien kannalta perusteltua, että velallinen ottaa luottoa ja voi jatkaa elinkeinotoimintaan, josta riittää tilitysosaa velkojille.

Jos velallinen ylivelkaantuu yritystoiminnan vuoksi, maksuohjelma saatetaan määrätä raukeamaan ehdotetun 57 §:n mukaisesti.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös, jossa luoton ottamiseen rinnastettaisiin takauksen antaminen yritystoiminnassa. Velkajärjestelyn kannalta ei ole olennaista eroa, ottaako yrittäjä yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittaja velkaa nimiinsä vai antaako hän takauksen yhtiön puolesta.

48 §. *Yrityssaneerauksen vaikutus.* Pykälän 1 momentissa säädettäisiin nykyistä velkajärjestelylain 47 §:ää vastaavasti yrityssaneerauksen alkamisen oikeusvaikutuksista velkajärjestelymenettelyyn. Momentin mukaan jos maksuohjelman aikana tehdään päätös siitä, että velallisena olevan yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan yrityssaneerausmenettely aloitetaan, puheena olevan lain nojalla vahvistettu maksuohjelma raukeaa. Raukeamista ei kuitenkaan tapahtuisi, jos maksuohjelma on jo pääosin ehditty suorittaa. Tällöin tarkoituksenmukaisuusyyt puoltavat, että ohjelma suoritetaan loppuun ja tuomioistuimien määrää maksuohjelman pysymään voimassa.

Se, minkä vuoksi maksuohjelma raukeaisi, johtuu siitä, että myös yksityisen elinkeinonharjoittajan saneerausmenettelyyn kuuluvat kaikki hänen velkansa, siis myös yksityistalouden velat. Ehdotetun 44 §:n mukaan tosin myös yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan yritystoiminnan velat voitaisiin järjestellä puheena olevan lain mukaan. Tässä tapauksessa tietenkään velallinen ei voi hakea samanaikaisesti yrityssaneerausta, koska hänellä on jo koko velkamäärän käsittävä järjestely myönnetty. Velallisen tulisi tässä tapauksessa hakea ensin velkajärjestelyn raukeamista ja vasta sen jälkeen yrityssaneerausta.

Jotta velkajärjestelylain ja yrityssaneerauslain soveltamisalan välille ei jäisi missään tilanteessa aukkoa, pykälän 2 momentissa olisi säännös, jonka mukaan velat, jotka eivät kuulu yrityssaneerausmenettelyssä järjesteltäviin velkoihin, voidaan järjestellä velkajärjestelylain mukaisesti.

49 §. *Osakkeenomistajaa koskeva erityissäännös.* Pykälässä olisi voimassa olevaa velkajärjestelylain 48 §:ää vastaava säännös. Pykälä koskee velallista, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana. Osakkeenomistaja vastaa yhtiön veloista vain, jos on antanut niistä takauksen tai vakuuden.

Pykälän 1 momentin mukaan jos velallinen harjoittaa yritystoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana tai käyttää muutoin huomattavaa määräysvaltaa osakeyhtiössä, velkajärjestelyvelkana ei pidetä velallisen takaussitoumukseen perustuvaa velkaa, jos takaus on annettu mainitun yhtiön velasta.

Momentin mukaan sen estämättä, mitä ehdotetussa 7 luvussa säädetään omistusasunnon säilyttämisestä, pykälässä tarkoitetun yrittäjän osakeyhtiön velan vakuudeksi antama asunto saadaan käyttää yhtiön velan suoritukseksi. Tämä siis tarkoittaisi sitä, että osakeyhtiön johtoon kuuluvan osakkeenomistajan asuntoon ei sovellettaisi omistusasunnon säilyttämistä koskevia säännöksiä, jos osakkeenomistajan asunto on annettu vakuudeksi yhtiön velasta. Tällainen vakuusvastuu jäisi siis velkajärjestelyn ulkopuolelle. Näin ollen velkajärjestely ei estäisi velkojan oikeutta periä saatavansa asunnon arvosta. Siinä tapauksessa, että velallisella on lisäksi myös velkajärjestelyn piiriin kuuluvaa velkaa, josta asunto on vakuutena, tällainen velka olisi velkajärjestelyssä tarkoitettua vakuusvelkaa siltä osin kuin asunnon arvo kattaa tällaisen velan.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin voimassa olevaa oikeutta vastaavasti, että 1 momentissa tarkoitetut velat kuuluvat kuitenkin velkajärjestelyn piiriin, jos yhtiön osalta on aloitettu yrityksen saneerausesta annetussa laissa tarkoitettu menettely tai yhtiölle on vahvistettu saneerausohjelma.

Pykälän 3 momentin mukaan mitä edellä 46 §:n 2 momentissa säädetään, koskee vastaavasti 1 momentissa tarkoitetulle velalliselle kuuluvia osakkeita. Näin ollen osakeyhtiön johtoon kuuluvan osakkeenomistajan ollessa velallisena hän saisi säilyttää osakemistuksensa samoilla edellytyksillä kuin yhtiömies osuutensa yhtiöstä. Asiassa tehtävän vertailun osalta viitataan, mitä 46 §:n 2 momentin kohdalla on todettu.

9 luku. Maksuohjelman toteuttaminen

50 §. *Asian siirtyminen ulosottomiehelle ja maksuohjelman toteuttaminen velallisen tulosta.* Kuten yleisperusteluissa on todettu, maksuohjelman toteuttamisen valvonta kuuluisi ulosottolaitokselle. Konkreettisesti toteuttamistavassa olisi myös se vaihtoehto, että velallinen omaehtoisesti suorittaa tilitysosan ulosottomiehelle. Sama menettely on mahdollinen ulosotossa ulosottokaaren 4 luvun 59 §:n nojalla. Puheena olevien, erikoistehtävää hoitavien ulosottomiesten toimenkuvaan kuuluisi luonnollisesti myös, ulosottokaaren 1 luvun 19 ja 20 §:stä ilmenevien periaatteiden mukaan antaa neuvontaa ja ohjausta velkajärjestelyvelallisille. Myös talous- ja velkaneuvojan tehtävät jatkuisivat maksuohjelman ajan (talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettu taloudenhallintaa koskeva suunnitelma).

Pykälän 1 momentissa olisi säännös siitä, että kun maksuohjelma on vahvistettu, käräjäoikeus toimittaa maksuohjelman ulosottomiehelle. Se, mihin ulosottopiiriin maksuohjelma toimitettaisiin, määräytyisi sen mukaan, missä ulosottopiirissä Valtakunnantoudivirasto on määrännyt käsiteltäväksi maksuohjelman toteuttamista koskevia asioita.

Lähtökohtana momentin mukaan olisi, että ulosottomiehellä olisi velkajärjestelyasiassa sama toimivalta kuin ulosottoasiassa ulosottokaaren mukaan. Luonnollisesti, jos ehdotettavassa laissa on jokin erityissäännös, se menisi ulosottokaaren edelle. Jäljempänä käydään asiakohdittain läpi ulosottomiehen toimivaltaa.

Yleisperusteluissa mainituista syistä maksuohjelman valvonta-asioita ei käsiteltäisi kaikissa ulosottopiireissä. Asiat siis keskitettäisiin yhteen tai muutamaan yksikköön. Määräys hoitaa maksuohjelman valvontaa voitaisiin antaa myös ulosottokaaren 1 luvun 8 §:ssä mainitulle muulle virkamiehelle, toisin sanoen muullekin ulosottolaitoksen palveluksessa olevalle virkamiehelle kuin kihlakunnanvoudille tai kihlakunnanulosottomiehelle. Kun määräys on annettu, kyseinen virkamies toimisi samoilla toimivaltuuksilla kuin kihlakunnanulosottomies. Pääosin maksuohjelman toteuttaminen tarkoittaa teknistyypistä varojen jakoa, joskin tehtäviin kuuluu mahdollisesti myös ulosottoselvityksen toimittaminen ja tarvittaessa tulo- ja omaisuustietojen selvittämistä. Sama virkamies hoitaisi myös velallisen varsinaiset ulosottoasiat, siis ”uusien” velkojen aiheuttamat ulosmittaukset, jos tällaisia asioita tulisi vireille. Toimivalta olisi silloinkin ulosottokaaren 1 luvun 8 §:n mukaan sama kuin kihlakunnanulosottomiehellä. Sen sijaan esimerkiksi kiinteistön, asuinhuoneiston ja sellaisen muun omaisuuden, johon kohdistuu vakuusoikeuksia, myisi ulosottokaaren mukaisesti kihlakunnanvoudi.

Ulosottomiehen, jolle maksuohjelman toteuttaminen tulisi tehtäväksi, ilmoittaisi momentin mukaan velalliselle ja velkojille asian siirtymisestä hoidettavakseen ja antaisi samalla tarpeelliset yhteystietonsa.

Velallisen tulisi antaa velkajärjestelyhakemuksessaan ehdotetun 13 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan tiedot muun muassa varallisuudestaan, tuloistaan ja etuuksistaan. Omaisuustietoja tarvitaan sen vuoksi, että velkojat ja käräjäoikeus voisivat ottaa kantaa siihen, onko velallinen 3 §:ssä tarkoitetulla tavalla maksukyvytön. Velallisen varallisuustilanne olisi siten yleensä varsin tarkoin selvitetty jo velkajärjestelyä myönnettäessä.

Jos se kuitenkin olisi tarpeen, ulosottomiehen tulisi pykälän 2 momentin mukaan selvittää velallisen tulot, varallisuus ja käytössä olevat pankkitilit ja muut vastaavat taloudellista asemaa koskevat tiedot. Tätä kutsuttaisiin varallisuusselvitykseksi, ja se toimitettaisiin noudattaen, mitä ulosottokaarella säädetään ulosottoselvityksestä. Tällainen selvitys saattaa olla tarpeen esimerkiksi sen lähemmäksi tutkimiseksi, kuuluuko jokin omaisuus velallisen erottamisetuun tai ulosmittauskiellon alaisuuteen.

Pykälän 3 momentissa mahdollistettaisiin maksuohjelman omaehtoinen toteuttaminen ja ”virallinen” maksuohjelman valvonta. Maksuohjelma toteutettaisiin joko siten, että velallinen itse suorittaa ulosottomiehelle tilitysosan (ehdotettu 9 §) tai siten, että ulosottomies antaa työnantajalle taikka eläkkeen tai toistuvaistulon maksajalle niin sanotun tilitysmääräyksen. Jälkimmäinen tarkoittaisi sitä, että määräyksen saajan tulee suorittaa tilitysosaa ulosottomiehen virkavarojen tilille eikä velalliselle itselleen. Tilitysmääräys voitaisiin antaa, jos velallinen sitä pyytää tai jos ulosottomies tilannetta kokonaisuutena arvioiden katsoo, velkojien maksunsaannin turvaaminen edellyttää tällaisen määräyksen antamista tulonmaksajalle. Tilitysmääräys ei siis edellytä velallisen suotumusta. Ei ole estettä käyttää asian arvioinnissa mahdollisissa ulosottoasioissa kertynyttä tietoa. Toisinaan velallinen voi itsekkin pyytää tilitysmääräyksen antamista tulonmaksajalle, koska silloin hän itse välttyy joka kuukausi laskemasta ja tilittämästä tilitysosaa ulosottomiehelle. Etenkin silloin, kun tulonmaksajalle on jo aiemmassa ulosottoasiassa annettu maksukielto, tällainen toimintatapa saattaa olla velalliselle tarkoituksenmukainen vaihtoehto.

Momentissa vielä säädettäisiin, että muulta osin tilitysosan perimisestä on soveltuvin osin voimassa, mitä toistuvaistulon ulosmittauksesta säädetään ulosottokaareissa. Näin ollen esimerkiksi mainitun tilitysmääräyksen osalta työnantajan velvollisuudet olisivat samat kuin ulosmittauksessa annettavassa maksukiellossa. Ehdotetussa laissa käytettäisiin kuitenkin eri nimikettä, koska ulosottomiehelle tilitettävä määrä määräytyy eri sääntöjen mukaan kuin ulosotossa. Sen sijaan niin sanottu tulopohja, toisin sanoen se, mitä tuloja mahdollinen tilitysmääräys tai velallisen omaehtoinen suorittaminen koskee, määräytyisi ulosottokaaren 4 luvun mukaan (muun muassa 2, 45 ja 46 §). Myös kaikki palkan ulosmittauksessa käytössä olevat keinot, kuten palkan arviointimenettely ulosottokaaren 4 luvun 47 §:n mukaisesti olisivat mahdollisia, mutta tällaiset toimet tuskin käytännössä voivat tulla ajankohtaiseksi velallisen myötävaikutusvelvollisuuden ja ohjelman raukeamisuhan vuoksi. Ulosottokaaren vapaakuukausia koskevia säännöksiä ei noudatettaisi vaan myös mahdollisesti vireille tulleissa ulosottoasioissa vapaakuukaudet järjestyisivät ehdotetun lain mukaisesti (54 §:n 2 momentti).

51 §. *Maksunsaantijärjestys.* Velkajärjestelyssä noudatettaisiin lapsen elatusapua ja maksunsaantilaisissa säädettyjä takasijaisia saatavia lukuun ottamatta yhtäläistä maksunsaantioikeutta. Vakuusvelkoja olisi oikeutettu saamaan saatavansa pantista tai muusta vakuuden kohteesta ennen muita velkoja niin pitkälle kuin vakuuden arvo riittää.

Tilitysosa jaettaisiin pykälän 1 momentin mukaan velkaluettelon perusteella velkojille jako-osiksi yhtäläistä maksunsaantioikeutta noudattaen. Etuoikeutettu elatusapu maksettaisiin yllä todetun mukaisesti ennen muita saatavia, siis ”päältä”. Tämä lapsen elatusavun etuoikeus olisi voimassa enintään kuuden kuukauden ajan ohjelman vahvistamisesta lukien. Etuoikeutetulla elatusavulla tarkoitettaisiin lain 2 §:n 4 kohdan mukaan viimeisen kuuden kuukauden aikana ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista eräännyttä lapsen elatusapusaatavaa. Merkitystä ei ole sillä, perustuuko elatusapu elatusvelvollisuuteen vai vahingonkorvausvelvollisuuteen. Se osa etuoikeutetusta elatusavusta, joka ei tule suoritetuksi mainitun kuuden kuukauden aikana, siirtyisi maksuohjelmaan muiden velkojen joukkoon ja saisi suuruutensa mukaisen jako-osan loppumaksuohjelman ajalta.

Kuten nykyisenkin lain mukaan velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 6 §:ssä tarkoitetut viimeksi suoritettavat saatavat saisivat jako-osan vasta, kun kaikki muut saatavat ovat ensin saaneet täyden suorituksen. Tämä sääntö on voimassa kaikissa maksukyvyttömyysmenettelyissä.

Pykälän 2 momentissa olisi viittaussäännös siihen, että vuokrasaatavan maksamisesta säädettäisiin lain 14 §:n 2 momentissa ja kuulutuskuukausista 20 §:n 2 momentissa. Näissä tapauksissa kysymys ei ole etuoikeudesta vaan siitä, että ennen kuin maksuohjelmassa siirrytään muille velkajärjestelyvelkojille tilitettäviin suorituksiin, ohjelman alussa vuokrasaatavalle ja kuulutuskuukausille kohdennettaisiin suoritukset niitä koskevissa säännöksissä mainitulta enimmäisajalta. Maksuohjelman kesto jatkuisi vastaavasti. Näin ollen muut velkojat eivät kärsisi menetystä.

On käytännössä hyvin harvinaista, että maksuohjelmasta kertyy saataville täysi määrä. Jos kuitenkin esimerkiksi perinnön tai muun vastaavan varallisuusaseman olennaisen kohentumisen vuoksi velallisen tulosta ja omaisuudesta kertyisi enemmän kuin saatavi-

en maksuohjelmaan merkitty määrä, määrälle maksettaisiin lisäksi viitekoron suuruista korkoa korkolain 12 §:n mukaisesti maksuohjelman keston ajalta. Kun korko on maksettu, tilitysosa käytettäisiin mahdollisiin takasijalla olevien saatavien maksamiseen ja sen jälkeen maksuohjelman toteuttaminen päättyisi velkojien maksunsaantioikeuden lakkaamisen vuoksi.

Pykälän 3 *momentissa* olisi koordinoitissään, jonka mukaan tulonmaksajalle annettavaa tilitysmääräystä ei muuteta siinäkään tapauksessa, että ulosottoon tulisi perittäväksi muita kuin velkajärjestelyvelkoja. Ulosottooperintään saattaa tulla sellaisia velkoja, jotka eivät ole syntyneet ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista. Tällaiset ”uudet velat” eivät kuulu maksuohjelmaan, eikä velkajärjestely estä niiden perimistä ulosottoimin. Jos uusia velkoja tulee ulosottooperintään, ulosottomies ilmoittaa asiasta velkojille ulosottokaaren 6 luvun 12 §:ssä tarkoitetussa jakoilmoituksessa. Siitä käy ehdotetun 57 §:n 2 momentin mukaan ilmi, mikä osa kertymästä on tilitetty muille kuin velkajärjestelyveloille. Näin velkojat voisivat kukin harkita, missä vaiheessa ulosottooperintään on tullut uusia velkoja siinä määrin, että vähäistä suurempi osa tilitysosasta tai velallisen ulosmittauskelpoisesta omaisuudesta menee niiden kattamiseen. Tällöin käsillä olisi mainitun 57 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan maksuohjelman raukeamisperuste.

Jos ulosottoon tulee perittäväksi uusia velkoja, ulosottomiehen tulee puheena olevan momentin mukaan jakaa tilitysosa ja myyntihinta mahdollisesta velallisen saamasta ulosmittauskelpoisesta omaisuudesta maksuohjelman ja ulosottovelkojen kesken saatavien suhteessa. Koska myös velkajärjestelyvelat ovat mukana leikkaamattomilla saatavamäärillä, jakautuu tilitysosa oikeudenmukaisella ja edellä mainitun maksunsaantilain tarkoittamalla tavalla saatavien suuruuden mukaisessa suhteessa. Koska maksuohjelmaan yleensä kuuluu huomattava velkamäärä, suhteellisen pienen velan saapuminen ulosottooperintään ei olennaisesti vaikuta jakosuhteisiin.

Etenkin julkisoikeudellisilla velkojilla saattaa olla velalliselta lukuisia samanlaisia saatavia, kuten veroeriä tai sairaalamaksuja. Velkoja saisi pykälän 3 *momentin* mukaan yhdistää useita saatavia yhdeksi saatavaksi. Edellytyksenä on 2 §:n 3 kohdan mukaisesti se, että ne kaikki ovat syntyneet ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista. Yhdistämismahdollisuus koskisi vain suoraan ulosottokelpoisia saatavia. Tällaisia ovat verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) mainitut julkiset saatavat ja muissa laeissa tarkoitetut saatavat, joiden osalta säädetään, että kyseinen saatava saadaan periä ilman ulosottoerustetta (tai ”ilman tuomiota tai päätöstä”) niin kuin vero-täytäntöönpanolaissa säädetään.

Yhdistämismahdollisuus lisäksi edellyttäisi, että saatavat ovat keskenään samassa asemassa oikeudellisesti. Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että ne ovat samassa etuoikeusasemassa. Näin ollen esimerkiksi veroerää ja maksunsaantilain 6 §:n mukaan takasijalla olevaa veron korotusta ei voitaisi yhdistää. Myös muun muassa vanhentumissäännösten kannalta saatavien tulee olla samanlaisia. Yksityisoikeudellisia saatavia ei voitaisi yhdistää. Yksityisoikeudelliset saatavat poistetaan yksittäin maksuohjelmasta silloin, kun saatava vanhentuu lopullisesti (ehdotettu 6 §:n 2 momentti). Sen sijaan julkisoikeudellinen saatava pysyy vanhentumisesta huolimatta maksuohjelmassa sen loppuun saakka, koska niitä koskee lyhyt viiden vuoden vanhentumisaika.

Yhdistämisellä saattaa olla merkitystä sen suhteen, että usea saatava yhdistettynä saattaa ylittää kriittisen rajan (6,67 euroa, ks. edellä 9 §:n 1 momentin kohdalla lausuttua) ja saada siten jako-osaa.

Hyvin pienien jako-osien välttämiseksi momentissa olisi vielä säännös siitä, että ulosottomies saisi koota kerralla tilitettäväksi useamman jako-osan, enintään kuitenkin kolmen kuukauden ajalta. Näin ollen jos esimerkiksi velkojalle tilitettävä määrä olisi kahdeksan euroa kuukaudessa, ulosottomies voisi koota kerralla tilitettäväksi 24 euroa.

52 §. *Ulosottomiehen ja velkojien tietojensaantioikeus.* Ehdotuksessa tavoitellaan sitä, että maksuohjelman toteuttaminen olisi siinä mielessä kontrolloitu, ettei ohjelma jäisi yksinomaan velallisen omaehtoisen toiminnan ja myötävaikutusvelvollisuuden noudattamisen varaan. Toteuttamisen valvonnalla varmistettaisiin se, että laissa tarkoitettu määrä velallisen toistuvaistulosta ja ulosmittauskelpoisesta omaisuudesta tulee velkojien hyväksi. Tämä suojaa myös velallista itseään. Nykyisen järjestelmän yksi suurimmista heikkouksista on ollut se, että velalliset ovat ajautuneet toisinaan varsin huomattavan lisäsuoritusvelvollisuuden kohteeksi. Syynä saattaa olla esimerkiksi se, että tiettyä tuloa tai etua ei ole mielletty maksuohjelmaan kuuluvaksi tuloksi tai tulojen määrä on nousut. Ehdotuksessa pidetään myös kohtuullisena, että kun velkojien saamisoikeutta rajoitetaan tuntuvasti, se vähä, mikä velkojille kuuluu, pitää myös suorittaa heille. Maksuohjelman toteuttamisen valvonnan kannalta keskeistä on ulosottomiehen oikeus saada tietoja velallisen taloudellisesta asemasta.

Yllä todetuista syistä ehdotetaan, että ulosottomiehellä olisi pykälän 1 momentin mukaan oikeus saada maksuohjelman aikana ja vielä vuosi ohjelman päättymisen jälkeenkin tietoja velallisen taloudellisesta asemasta. Vuoden määräaika perustuu siihen, että ehdotetun 57 §:n mukaan vaatimus maksuohjelman raukeamisesta tai lisämäärän suorittamisesta tulee esittää vuoden kuluessa maksuohjelman päättymisestä.

Ulosottomiehen tietojensaantioikeus määräytyisi ulosottokaaren mukaisesti. Näin ollen ulosottomiehellä olisi samanlainen oikeus saada tietoja kuin jos kyseessä olisi ulosottoasia. Tietojenantovelvollisuus koskisi ulosottokaareissa säädetyllä tavalla velallista ja sivullista. Tiedot, jotka velallinen olisi velvollinen antamaan, määräytyisivät ulosottokaaren 3 luvun 52 §:n mukaan. Tiedot koskevat velallisen taloudellista asemaa ja hänen tekemiään oikeustoimia, mutta myös esimerkiksi tietoja perhesuhteista ja elatuksen varassa olevista henkilöistä. Näitä tietoja tarvitaan ennen kaikkea elinkustannusosan määrittämiseen.

Sivullisen tietojenantovelvollisuus mahdollisine pakkokeinoineen puolestaan määräytyisi ulosottokaaren 3 luvun 66 ja 67 §:n mukaan. Ensin mainittu pykälä koskee muita sivullisia kuin viranomaisia. Pykälän mukaan sivullinen on tietojenantovelvollinen muun muassa siitä, onko hänellä velalliselle kuuluvaa omaisuutta tai saatavia velalliselta ja onko hän tehnyt velallisen kanssa oikeustoimia, joilla saattaa olla merkitystä etsittäessä velallisen omaisuutta. Pankit ovat velvollisia antamaan tilien maksuliikettä koskevat tiedot. Tämä koskee myös tilejä, joihin velallisella on käyttöoikeus. Sen sijaan muilla henkilöillä, esimerkiksi puolisoilla, sukulaisilla tai naapureilla ei pelkästään tässä ominaisuudessa ole tietojenantovelvollisuutta.

Ulosottokaaren 3 luvun 67 §:n mukaan viranomaisen ja julkista tehtävää hoitavan on annettava ulosottomiehelle erilaisia velallisen varallisuus-, työpaikka- ja yhteystietoja.

Velalliselta tietoja hankittaisiin ulosottokaaren 3 luvun 56 §:n mukaan joko vapaamuotoisesti tai, jos siihen ilmenee tarvetta, toimittamalla ulosottoselvitys. Ulosottoselvitys tehtäisiin siis vain, jos siihen ilmenee tarvetta. Velkojan perustellusta pyynnöstä ulosottoselvitys tulisi pääsääntöisesti tehdä, jollei ulosottomies pidä sen toimittamista ilmeisen tarpeettomana. Velkojalla olisi siis mahdollisuus pyytää ulosottomieheltä eräänlaista ”virka-apua” velallisen taloudellisen aseman ja siinä tapahtuneiden muutoksien selvittämiseksi. Ulosottomiehellä säilyisi kuitenkin viimekätinen päätösvalta siitä, onko ulosottoselvitys tarpeellinen. Saattaa olla esimerkiksi, että ulosottoselvitys on niin tuoreeltaan toimitettu, ettei tarvetta uuteen selvitykseen juuri kyseisellä hetkellä ole. Myös nykyisen velkajärjestelylain mukaan velkojalla on oikeus erityisestä syystä vaatia, että ulosottomies selvittää velallisen taloudellista asemaa ulosottokaaren 3 luvussa säädetyllä tavalla (voimassa olevan velkajärjestelylain 84 §).

Nykyisessä velkajärjestelylain 84 §:ssä annetaan myös velkojalle itselleen oikeus saada tietoja verotustiedoista ja työvoimaviranomaisilta. Vaikka ehdotuksen mukaan ulosottomiehen kontrolli olisi nykyistä keskeisempi, myös velkojilla on perusteltua säilyttää tietojensaantioikeus velallisen myötävaikutuksen kannalta keskeisistä lähteistä. Niinpä pykälän 2 momentissa olisi nykyistä vastaava säännös, jonka mukaan velkojalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada veroviranomaiselta velallisen verotusta ja työvoimaviranomaiselta velallisen työnhakua koskevia tietoja.

Pykälän 3 momentissa olisi vielä viittaussäännös ehdotettuihin 64 ja 65 §:ään, joissa säädettäisiin salassapitovelvollisuudesta.

53 §. *Velallisen omaisuuden ulosmittaus ja myynti.* Velkajärjestelyn perusajatuksen mukaista on edellyttää veloista vapautumisen vastineeksi, että velallinen luopuu ulosmittauskelpoisesta omaisuudestaan ja käyttää laissa säädetyssä määräjän tuloistaan sen osan, jota ei tarvitse välttämättömään toimeentuloon, velkojiansa hyväksi. Tulojen osalta menettelytavasta säädettäisiin 50 §:n 3 momentissa.

Ulosottomiehen tulisi ehdotetun pykälän 1 momentin mukaan huolehtia siitä, että velallisen ulosmittauskelpoinen omaisuus tulee myydyksi. Tämä koskee sekä sellaista omaisuutta, joka velallisella on asian siirtyessä ulosottomiehelle, että sellaista ulosmittauskelpoista omaisuutta, jonka velallinen saa maksuohjelman aikana. Velallinen olisi 7 §:n mukaan velvollinen ilmoittamaan ulosottomiehelle, jos hän saa maksuohjelman aikana ulosmittauskelpoista omaisuutta. Ulosottomies viimekädessä ratkaisee sen, mikä omaisuus on ulosmittauskelpoista.

Ulosmittauskelpoisuus määräytyy ulosottokaaren mukaisesti. Ulosmittauskelpoisuutta rajoittavat ulosmittauskiellot ja velallisen erottamiset. Ulosmittauskielloista säädetään muun muassa ulosottokaaren 4 luvun 19 §:ssä. Sen mukaan ulosmittata ei saa 1) avustusta tai kustannusten korvausta, joka on myönnetty eläke- tai sosiaalilainsäädännön nojalla määrättyyn tarkoitukseen (esimerkiksi lapsilisä, asumistuki); 2) korvausta, joka suoritetaan kivusta, särystä tai muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta tai kärsimyksestä taikka sairaanhoitokustannuksista, hautauskustannuksista tai muista henkilövahin-

gosta aiheutuneista kuluista; 3) valtiolta saatua korvausta, joka suoritetaan vapauden menetyksen johdosta kärsimyksestä tai kuluista; 3 a) valtiolta oikeudenkäynnin viivästyksen tai kansainvälisen ihmisoikeussopimuksen valvontaelimen toteaman loukkauksen vuoksi muusta kuin taloudellisesta vahingosta saatua hyvitystä eikä korvausta kuluista; 4) lapselle tulevaa elatusapua tai korvausta, joka suoritetaan elatusvelvollisen kuoleman johdosta; 5) omaisuutta, jota lain mukaan ei saa luovuttaa; 6) sellaisia varoja, jotka julkisyhteisö tai yleishyödyllinen yhteisö tai säätiö on myöntänyt luonnolliselle henkilölle käytettäväksi 21 §:ssä tarkoitettua omaisuuden hankkimiseen taikka opiskelun, tutkimuksen tai muun niihin verrattavan toiminnan aiheuttamiin kustannuksiin eikä 7) varoja, jotka on lain mukaisesti kerätty yleisöltä 6 kohdan mukaiseen tarkoitukseen. Mainituissa 6 ja 7 kohdassa tarkoitettua varat eivät koske varoja, jotka on tarkoitettu elinkustannuksiin. Lisäksi 6 kohdan soveltaminen edellyttää, että velallinen on varojen käytöstä tilintekovelvollinen varojen myöntäjälle. Ulosmittauskieltojen voimassaoloajoista ja ehdoista säädetään ulosottokaaren 4 luvun 20 §:ssä.

Velallisen erottamisetua koskeva säännös puolestaan on ulosottokaaren 4 luvun 21 §:ssä. Viittaussäännöksestä seuraa, että velallinen saa säilyttää velkajärjestelyssä seuraavan omaisuuden:

- velallisen ja hänen perheensä käytössä oleva tavanomainen koti-irtaimisto sekä kohtuullisen tarpeen mukaiset henkilökohtaiset esineet;
- esine, jolla on erityisen suuri tunnearvo velalliselle tai hänen perheelleen, jos erottamista voidaan pitää esineen arvo huomioon ottaen kohtuullisena;
- velalliselle tarpeelliset työvälineet sekä velallisen tai hänen perheenjäsenensä tarvitsemat koulu- ja opiskelutarvikkeet;
- työvälineisiin rinnastettavat esineet valtioneuvoston asetuksella säädettyyn kohtuulliseen rahamäärään ja elinkeinon harjoittamisessa tarvittavat eläimet kohtuulliseen arvoon, jos ne ovat välttämättömiä velallisen ja hänen elatuksensa varassa olevien perheenjäsenten toimeentulon turvaamiseksi;
- sellainen lupa, etuus tai oikeus, jota edellä mainitun omaisuuden käyttäminen tai hyödyntäminen edellyttää, sekä mainituissa kohdissa tarkoitettua omaisuuden sijaan tullut korvaus, jos se käytetään vastaavan omaisuuden hankkimiseen.

Lisäksi velallinen saa erottaa myös muita esineitä, jos erottamista voidaan pitää hyväksyttävänä velallisen tai hänen perheenjäsenensä sairauden tai vamman perusteella. Tällaista omaisuutta ovat luonnollisesti kaikki apuvälineet ja sellaiset esineet, joiden tarkoituksena on edesauttaa ja helpottaa sairaan tai vammaisen velallisen tai hänen perheenjäsenensä arkea ja itsenäistä selviytymistä. Pankkitilillä olevista rahavaroista säädetäisiin pykälän 2 momentissa.

Työvälineisiin rinnastettavilla esineillä tarkoitetaan muun muassa velallisen työmatkoihinsa käyttämää ajoneuvoa tai ajoneuvoa, jota hän tarvitsee muutoin työssäkäynnin mahdollistamiseksi, esimerkiksi lapsen päivähoidon viemiseksi. Ulosottomenettelystä annetun valtioneuvoston asetuksen (1322/2007) 11 §:n mukaan luonnollisen henkilön ulosmittauksesta erotetaan ulosottokaaren 4 luvun 21 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettua tilanteessa työvälineisiin rinnastettavia esineitä 3 000 euron tai erityisestä syystä enintään 5 000 euron arvosta. Näin ollen tällainen ”työssäkäyntiauto” voi olla yleensä enintään 3 000 euron arvoinen ja erityisestä syystä, jos velallinen tarvitsee laaduk-

kaamman auton työssään, esimerkiksi kulkiessaan asiakkaiden luona tai kuljettaessaan näytteitä, velallinen saisi pitää 5 000 euron arvoisen kulkuneuvon. Jos kulkuneuvo on näitä summia arvokkaampi, ulosottomies myisi sen. Ulosottomies ei kuitenkaan niin sanotun turhan ulosmittauksen kiellon (ulosottokaaren 4 luvun 16 §) vuoksi ulosmittaa sellaista omaisuutta, josta hakijalle tai hakijoille kertyisi vähäisenä pidettävä määrä myyntikustannusten jälkeen. Näin ollen käytännössä velallinen saa säilyttää edellä mainittuja määriä jonkin verran arvokkaammaksikin arvioidun ajoneuvon.

Jos taas ajoneuvon arvo selvästi ylittää 3 000/5 000 euron rahamäärän, ajoneuvo ulosmitataan ja myydään. Kauppahinnasta tulee kuitenkin palauttaa velalliselle mainittu rahamäärä korvaavan ajoneuvon hankkimiseksi. Ulosottomiehen tulee kuulla velallista ennen myyntiä ja antaa palautettavaa määrää koskeva päätös velalliselle tiedoksi (ulosottokaaren 4 luvun 22 §).

Ulosottokaaren 4 luvun 21 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan velallinen saa ulosotossa erottaa työvälaineisiin rinnastettavan esineen arvosta riippumatta, jos velallinen hankkii sen avulla riittävästi ulosmittauskelpoista tuloa hakijan saatavan suorittamiseksi, eikä erottamista muutoinkaan voida pitää hakijan edun vastaisena taikka jos hakija suostuu erottamiseen. Tämä kohta ei tulisi käytännössä sovellettavaksi velkajärjestelyssä. Omaisuuden erottaminen arvosta riippumatta edellyttäisi, että velallisen voitaisiin olettaa maksuohjelman aikana hankkivan tuloja niin paljon, että kaikki velkajärjestelyvelat tulisivat suorituiksi. Toisaalta estettä sille, että velallinen säilyttää arvokastakin omaisuutta ei olisi, jos hän saa kaikkien velkojien (mukaan lukien mahdolliset ulosottovelkojat) suostumuksen omaisuuden säilyttämiselle. Muussa tapauksessa sovellettavaksi tulisi yksityisen ammatin- tai elinkeinonharjoittajan oikeus säilyttää omaisuuttaan ehdotetun 46 §:n mukaisesti.

Jos ajoneuvoon tai muuhun erottamisetuun kuuluvaan omaisuuteen kohdistuu panttioikeus tai muu vakuusoikeus, noudatettaisiin, mitä ehdotetussa 10 §:ssä säädetään. Tältä osin viitataan mainitun pykälän kohdalla todettuun.

Omaisuus, jota velallinen ei saisi säilyttää, ulosmitattaisiin. Tämä olisi muodollinen menettely, joka varmistaisi sen, ettei velallinen voi käyttää enää määräämisoikeuttaan kyseisen omaisuuden suhteen. Myynti toimitettaisiin ulosottokaaren mukaisesti ulosotorealisoitina, toisin sanoen joko julkisella, ulosottomiehen toimittamalla huutokaupalla tai niin sanotulla vapaalla myynnillä. Myynnin menettelytapa ja oikeusvaikutukset määräytyisivät siten ulosottokaaren mukaisesti.

Puheena olevan momentin mukaan ainoa vaihtoehto ei kuitenkaan olisi se, että ulosottomies toimittaisi myynnin ulosottokaaren mukaisesti. Ulosottomies voisi nimittäin antaa velalliselle luvan myydä omaisuus itse. Ulosottomies voisi asettaa myynnille sellaisia ehtoja, joiden hän arvioi olevan tarpeen, jotta velkojien edut tulisi yhtä hyvin turvatuiksi kuin ulosottomyynnissä. Tämä tarkoittaa mahdollisia myyntitapaa, myyntiaikaa ja vähimmäiskauppahintaa koskevia ehtoja. Velallista ei voitaisi pakottaa myymään omaisuuttaan. Jos velallinen on haluton huolehtimaan myynnistä, ulosottomiehen tulisi toimittaa myynti.

Jos myyntitehtävä on annettu velalliselle, velallisen tulisi puheena olevan momentin mukaan tilittää kauppahinta ulosottomiehelle. Ulosottomies huolehtisi kauppahinnan jakamisesta ehdotetun 51 §:n mukaisesti.

Ehdotetussa 8 §:ssä säädettäisiin velalliselle jätettävästä elinkustannusosasta, joka velalliselle tulee aina jättää elinkustannuksiin. Lisäksi velallinen saisi pitää 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun lisäosan (vertailupalkan ja nettopalkan erotuksesta 30 prosenttia). Jos velallinen onnistuu säästämään näistä määristä, hän saisi puheena olevan pykälän 2 momentin mukaan pitää itsellään tällaisen säästön. Edellytyksenä olisi, että säästö on kertynyt sellaisista tulonlähteistä, jotka on ilmoitettu ulosottomiehelle. Tämä tarkoittaa sellaista tulonlähdetä, josta on annettu joko tilitysmääräys tai jota koskevan tilitysosan velallinen on itse tilittänyt ulosottomiehelle ehdotetun 50 §:n 3 momentin mukaisesti. Jos taas kyseessä on uusi tulonlähde tai lisätyön tulonlähde, jota ulosottomies ei tunne, kyseessä ei ole säästö, vaan sellainen tulo, josta velallinen on velvollinen maksamaan tilitysosuuden velkojille.

Lisäksi velallinen saisi momentin nojalla pitää itsellään vapaakuukausien tai maksuohjelman lykkäyksen aikana saamansa tulon. Velallisella on oikeus käyttää enintään kolme vapaakuukautta 12 kuukauden jaksoa kohden (ehdotettu 36 §:n 1 momentti). Velallinen ei olisi pakotettu käyttämään silloin saamaansa tuloa saman tien vaan voisi varautua vapaakuukauden avulla rahoittamaan myöhemmin maksettavaksi tulevaa menoa ja täten suunnittelemaan taloudenpitoaan. Näin ollen velallinen voisi vapaakuukausien aikana kerätä pientä varantoa ja käyttää sitä myöhemmin maksuohjelman aikana.

Ehdotetun 36 §:n 2 momentin mukaan velalliselle voitaisiin käräjäoikeuden päätöksellä antaa tietynlainen ”toipumisaika” ennen kuin varsinainen maksuohjelma alkaa. Tämä tarkoittaisi enintään neljän kuukauden jaksoa. Jos velallisella on ollut ulosottoasioita vireillä hakemuksen tekemisen jälkeen ja ulosottomies on säilyttänyt kertymää, kertymä voitaisiin jakaa vahvistetun maksuohjelman mukaisesti, kun ohjelma on vahvistettu. Ulosottooperintä päättyisi heti silloin, kun maksuohjelma on vahvistettu, eikä siis olisi voimassa enää lykkäysaikana. Näin ollen myös sellainen velallinen, jolla on ollut ulosottoasia vireillä, vapautuisi ulosotosta ja voisi kerätä säästöä, rahoittaa tarpeellisia menojaan tai hankintojaan lykkäysaikana saamallaan tuloilla. Velallinen saisi halutessaan säilyttää lykkäysaikana saamansa tulon ja käyttää sen myöhemmin maksuohjelman aikana.

Velallisella olisi oikeus pitää pankkitilillään hänelle lasketun elinkustannusosan määrä kaksinkertaisena siinäkin tapauksessa, että kyseiset varat eivät ole säästöä elinkustannus- tai lisäosasta eikä vapaakuukausien tai lykkäyksen aikana saatua tuloa. Esimerkiksi sukulaisten antamat rahalahjoitukset olisivat tällaisia varoja. Jos siis velallisen elinkustannusosa olisi 1 200 euroa, velallisen pankkitilille pitäisi aina jättää 2 400 euroa. Tämä määrä laskettaisiin sisältyvän esimerkiksi vapaakuukausina säästettyyn osuuteen. Jos siis velallinen olisi säästänyt vapaakuukausien aikana 2 000 euroa, hän saisi pitää lisäksi 400 euroa esimerkiksi rahalahjasta. Jos taas velallinen olisi säästänyt yhteensä 3 000 euroa vapaakuukausista, hän saisi pitää koko määrän, mutta ei enää sellaisia muita varoja, jotka eivät ole säästöä elinkustannus- tai lisäosasta.

Velallisen kannattaisi epäselvyyksien välttämiseksi pitää sellainen tulo, jonka hän saa pitää itsellään, erillisellä pankkitilillä tai pitää kirjaa tällaisista eristä. Tätä ei kuitenkaan edellytetä ehdotetussa pykälässä. Toivottavaa olisi, että talous- ja velkaneuvonta voisi 3. lakiehdotuksen 1 §:n 1 momentin 4 kohdan mukaisesti tehdä velallisen kanssa maksuohjelman ajaksi (ja sen päättymistä varten) taloudenhallintaa koskevan suunnitelman. Tässä suunnitelmassa voitaisiin ottaa huomioon, millä tavalla velallinen voisi hyödyntää edellä mainittuja mahdollisuuksia taloudenhallinnassaan ohjelman aikana. Näin voitaisiin osaltaan pienentää sitä riskiä, että ohjelmasta suoriutuminen käy velalliselle ylivoimaiseksi.

Muu kuin edellä todettu velalliselle kertynyt säästö ulosmitataan ja tilitetään velkojille.

Selvyiden vuoksi 3 *momentissa* olisi vielä veronpalautusta koskeva säännös. Sen mukaan velallisen saama veronpalautus aina ulosmittaisiin ja tilitettäisiin velkojille. Tämä perustuu siihen, että liian tiukka ennakon pidätys on alentanut velalliselle jäävää nettotuloa ja siten pienentänyt velkojille tilitettävää määrää.

54 §. *Vapaakuukausien käyttäminen.* Ehdotetun 36 §:n 1 momentin mukaan velallisella on oikeus saada haluamanaan ajankohtana kolme vapaakuukautta jokaista maksuohjelman 12 kuukauden jaksoa kohti. Jos kyseessä on niin sanottu lyhentyvä maksuohjelma, velallisella olisi oikeus saada vapaakuukausi neljän perättäisen kertymäkuukauden jälkeen.

Puheena olevassa pykälässä säädettäisiin siitä, miten velallinen käyttää vapaakuukausiaan. Pykälän 1 *momentin* mukaan velallinen käyttäisi oikeuttaan vapaakuukauteen ilmoittamalla ulosottomiehelle, minkä kuukauden hän haluaa vapaaksi. Ulosottomies valvoo, ettei velallinen ylitä sallittujen vapaakuukausien määrää ja että maksuohjelman kesto jatkuu käytettyjen vapaakuukausien määrällä. Tämä tarkoittaa sitä, että ulosottomies kontrolloi, että velallinen ottaa enintään sallitut kolme vapaakuukautta 12 kuukauden jaksoa kohden tai että velallisella on edeltäneen vähintään neljän kuukauden ajalta perättäin kertynyt tilitysosuutta.

Saatuun ilmoituksen siitä, että velallinen käyttää vapaakuukauden, ulosottomies ilmoitaisi työnantajalle tai muulle tulon maksajalle, että mahdollinen tilitysmääräys ei ole kyseisen kuukauden aikana voimassa. Säännös tästä olisi 2 *momentissa*. Menettely olisi sama kuin ulosotossa maksukiellon osalta. Jos velallinen tilittää tilitysosat ulosottomiehelle omatoimisesti, ulosottomies ilmoittaa velalliselle vapaakuukautta koskevan pyynnön saatuaan, että velallinen saa pitää vapaakuukauden tulon itsellään.

Vapaakuukausi olisi vapaa suorituksista myös silloin, kun ulosotossa on samanaikaisesti maksuohjelman toteuttamisen kanssa perinnässä ulosottovelkoja. Puheena olevan momentin mukaan vapaakuukauden aikana ei peritä myöskään mahdollisia ulosottovelkoja. Estettä ei tosin olisi sillekään, että velallinen jatkaa juuri ulosottovelkojen maksamista ulosoton kautta vapaakuukauden aikana. Tämä saattaa eri syistä olla velallisen edun mukaista. Työnantajalle ei annettaisi uutta maksukieltoa, vaan tilitysmääräys olisi voimassa tässäkin tapauksessa 51 §:n 3 momentista ilmenevän periaatteen mukaisesti. Muutoinhan kävisi niin, että velallinen ei saisi tarpeellista hengähdystaukoa ja vapaakuukauden tulo menisi yksin ulosottovelkojen suorittamiseksi. Momentti samalla il-

maisiksi sen, että sen ajan kuin maksuohjelma on voimassa, noudatetaan nimenomaan velkajärjestelylain mukaisia vapaakuukausisäännöksiä eikä ulosottokaaren vastaavia pykäläiä.

55 §. *Muutoksenhaku.* Jos velallinen tai joku velkojista ei ole tyytyväinen ulosottomiehen ratkaisuun maksuohjelman toteuttamista koskevassa asiassa, asianomainen voi hakea ulosottomiehen päätökseen muutosta käräjäoikeudesta. Ulosottomiehen päätös voi koskea esimerkiksi 9 §:n 2 momentissa tarkoitetun lisäosan suuruutta, vapaakuukausia tai maksuohjelman kestoja. Kyse voi olla myös siitä, ettei ulosottomies ole hyväksynyt velallisen vaatimusta 8 §:ssä tarkoitetun elinkustannusosan korottamisesta muuttuneiden olosuhteiden perusteella. Talous- ja velkaneuvoja voisi avustaa velallista ulosottovalituksen tekemisessä. Tämä on merkityksellistä, vaikka käräjäoikeus voi tutkia jäljempänä todettavalla tavalla ulosottovalituksen laajemminkin kuin mihin velallinen on osannut vedota.

Pykälän 1 momentin mukaan mukaan ulosottomiehen päätöksiin velkajärjestelyasioissa haettaisiin muutosta niin kuin ulosottokaaren 11 luvussa säädetään. Valitus tehtäisiin ulosottokaaren 11 luvun 2 §:n 2 momentissa mainittuun siihen käräjäoikeuteen, jonka ulosottovalituksia koskevassa tuomiopiirissä velallinen asuu. Ulosottovalituksia käsitellään vain 14 käräjäoikeudessa, joiden tuomiopiiristä ulosottovalitusasioissa säädetään asetustasolla (käräjäoikeuksien tuomiopiireistä ulosottovalituksia koskevissa asioissa annettu valtioneuvoston asetus, 1774/2009).

Valitusosoituksessa on ulosottokaaren 11 luvun 14 §:n mukaan ilmoitettava muun muassa tuomioistuimien, jolta muutosta haetaan, joten muutoksenhakijan ei itse tarvitse selvittää toimivaltaista tuomioistuinta. Ulosottomies täten ilmoittaisi sen käräjäoikeuden muutoksenhakutuomioistuimeksi, jonka ulosottovalitusasioita koskevassa tuomiopiirissä velallinen asuu. Ulosottokaaren 11 luvun 3 §:n mukaan valituskirjelmä toimitetaan asianomaiselle ulosottomiehelle kirjallisesti (allekirjoitettuna) tai sähköisenä viestinä. Näin ollen ulosottovalitus toimitettaisiin sille ulosottomiehelle, joka hoitaa 50 §:n 1 momentin mukaisesti kyseisen velallisen velkajärjestelyasioita.

Jotta valitusoikeus säilyy, velallisen tai velkojan tulee valittaa ulosottokaaren 11 luvun 5 ja 6 §:ssä säädetyn määräajan kuluessa. Pääsääntö on, että määräaika valituksen tekemiseen on kolme viikkoa. Jos valitus koskee velkajärjestelyasiassa tulonmaksajalle annettua tilitysmääräystä, siihen saadaan hakea muutosta ilman määräaika. Jälkimmäisessä pykälässä on säännöksiä määräajan laskemisesta. Pyynnöstä ulosottomies voi asettaa asianomaiselle uuden määräajan, jos hän ei ole laillisen esteen tai muun hyväksyttävän syyn vuoksi voinut hakea muutosta määräajassa. Jos ulosottomies katsoo, ettei uutta määräaika tule asettaa, kysymys siirretään käräjäoikeuden ratkaistavaksi.

Ulosottomiehen päätöksestä tehtävä valitus toimitetaan 50 §:n 1 momentissa tarkoitetulle ulosottomiehelle, ei käräjäoikeuteen. Valitus tulee joka tapauksessa vireille toimivaltaisessa käräjäoikeudessa, kun valituskirjelmä on saapunut ulosottomiehen kansliaan, ja ulosottomies toimittaa tarvittavat asiakirjat kertyneistä käräjäoikeuteen.

Ulosottokaaren 11 luvun 8 §:ssä säädetään valituskirjelmän sisällöstä. Valituskirjelmässä, joka siis osoitetaan asianomaiselle käräjäoikeudelle, mutta toimitetaan ulosottomie-

helle, on mainittava täytäntöönpanotoimi tai ulosottomiehen päätös, johon haetaan muutosta; yksilöity vaatimus ja seikat, joihin vaatimus perustuu; todisteet, joihin halutaan nojautua, ja mitä kullakin todisteella halutaan näyttää toteen ja asiamiehen tai avustajan yhteystiedot sekä se postiosoite ja mahdollinen muu osoite, johon asiaa koskevat tiedoksiannot voidaan lähettää valittajalle. Myös valittajan sekä todistajan tai muun kuul-tavan yhteystiedot tulee ilmoittaa soveltuvalla tavalla käräjäoikeudelle. Valituskirjelmään liitetään kirjalliset todisteet, joihin valittaja vetoaa.

Ulosottomies antaa lausuntonsa käräjäoikeudelle valituksen johdosta. Toinen mahdollisuus on, että ulosottomies suorittaa itseoikaisun valituksen yhteydessä (ulosottokaaren 11 luvun 12 §). Tällöin käräjäoikeuskäsittely vältetään.

Valitus ei keskeytä maksuohjelman täytäntöönpanoa. Jos valituskirjelmässä pyydetään täytäntöönpanon keskeyttämistä, ulosottomies toimittaa keskeytystä koskeva lausuntonsa heti käräjäoikeuteen, jossa keskeytyspyyntö tulee ratkaista heti (ulosottokaaren 11 luvun 10 ja 15 §).

Ulosottokaaren 11 luvun 16 §:n mukaan käräjäoikeus voi tutkia ulosottomiehen toimen tai päätöksen oikeellisuuden valituksessa ja vastauksessa ilmoitettuja seikkoja laajemmin. Näin pyritään turvaamaan etenkin velallisen pääsyä oikeuksiinsa ja varsinkin silloin, kun velallisella ei ole asiassa oikeudellista apua.

Muutoksenhakutuomioistuin voisi puheena olevan pykälän 2 *momentin* nojalla määrätä valituksen tekijän vaatimuksesta, että maksuohjelman toteuttaminen keskeytetään ja samalla tarvittaessa antaa myös määräyksen siitä, että maksuohjelma jatkuu loppupäästään keskeytyksen ajan tai valitus ja olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisena pidettävän ajan. Ei voida pitää oikeudenmukaisena, että esimerkiksi kolmen vuoden maksuohjelman kestosta kuluisi muutoksenhakemuksen johdosta annetun keskeytysmääräyksen vuoksi huomattava osa. Valituksen käsittely saattaa viedä tuntuvasti aikaa, vaikka valitus on ulosottokaaren 11 luvun 15 §:n mukaan käsiteltävä kiireellisenä. Jos valitus on ollut sinällään aiheellinen, mutta asia ei ole kuitenkaan ollut täysin ilmeinen, tuomioistuin voisi määrätä esimerkiksi, että maksuohjelma jatkuu puolet siitä ajasta, jonka valituksen käsittely on vienyt maksuohjelman kestosta.

Muutoksenhakemus käsiteltäisiin käräjäoikeudessa noudattaen soveltuvin osin hakemusasia säännöksiä (ulosottokaaren 11 luvun 15 § ja oikeudenkäymiskaaren 8 luku).

Lähtökohtana ulosottovalitusasiassa on, että asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuluisaan, ja tuomioistuin voi vain erityisestä syystä velvoittaa hävinneen osapuolen korvaamaan vastapuolen muutoksenhakukuluja. Valtio voidaan määrätä korvaamaan velallisen tai velkojan oikeudenkäyntikulut, jos asiassa on sattunut selvä virhe, joka olisi tullut korjata itseoikaisuna (ulosottokaaren 11 luvun 20 §).

Velkajärjestelyasiassa ei perittäisi oikeudenkäyntimaksua muutoksenhakuasiassakaan. Tämä maksuvapautus perustuisi tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista annetun lain (701/1993) 6 §:n 1 momentin 11 kohtaan.

56 §. *Täytäntöönpanomaksu ja todistus ohjelman päättymisestä.* Yleisperusteluissa todetuista syistä ehdotetaan, että maksuohjelman toteuttamisen valvonnallinen puoli perustettaisiin viranomaistoimintaan. Tällaisen toiminnan järjestäminen aiheuttaa kuitenkin valtiolle kustannuksia. Vaikka nämä kustannukset on ajateltu katettavaksi aiemmin selvittäjän palkkioihin käytetyistä varoista, on aiheellista määrätä kohtuullinen täytäntöönpanomaksu myös velkojien kannattavaksi tästä valtion järjestämästä valvonnasta, jonka voidaan odottaa säästävän velkojien kustannuksia.

Yllä todetuista syistä ehdotetaan, että velkojille maksettavasta tilitysosasta vähennetään velkajärjestelyn täytäntöönpanomaksuna asetuksen mukainen toiseksi alin taulukkomaksu. Tästä olisi säännös puheena olevan pykälän 1 momentissa. Taulukkomaksu siis vähennettäisiin koko tilitysosasta eikä kullekin velkojalle maksettavasta jako-osasta. Toiseksi alimman taulukkomaksun suuruus on tällä hetkellä viisi euroa (ulosottomak-suista annetun asetuksen, 35/995, 2 §).

Momentin mukaan velallisen omaisuuden myynnistä perittäisiin korkein taulukkomaksu. Se on tällä hetkellä 210 euroa. Tämä maksu kattaisi kaikki maksuohjelman vahvistamisen jälkeiset myynnit. Jos velallinen saa ulosmittauskelpoista omaisuutta maksuohjelman aikana ja se myydään, jo kertaalleen peritty taulukkomaksu kattaisi myös nämä myöhemmät myynnit. Myyntimaksu otettaisiin kauppahinnasta päältä.

Käytännössä on osoittautunut ongelmalliseksi se, että velalliset eivät ole aina pystyneet itse määrittelemään, milloin maksuohjelma on päättynyt. Tämä osaltaan saattaa vaikeuttaa niin sanottua uutta alkua ("fresh start"). Tästä syystä pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että ulosottomiehen tulee antaa velallisen pyynnöstä todistus siitä, että maksuohjelman kesto on päättynyt. Tällainen todistus annettaisiin maksutta. Kyseessä olisi samanlainen todistus kuin ulosottokaaren 2 luvun 28 §:n 2 momentissa säädetään (todistus niin sanotun lopullisen vanhentumisajan ja sen jatkamista koskevan kanteen määräajan umpeen kuluminen).

Todistus ei olisi oikeusvoimavaikutuksellinen päätös siitä, onko maksuohjelman kesto päättynyt vaan se olisi eräänlainen viranomaisen palvelumuoto, joka ilmaisisi sen, että ulosottomiehen käsityksen mukaan maksuohjelman toteuttaminen on päättynyt. Velkoja saattaa olla eri mieltä ja vaatia ohjelman toteuttamisen jatkamista, jolloin ulosottomies joutuisi tekemään asiassa varsinaisen valituskelpoisen päätöksen. Ulosottomiehen antama todistus ei luonnollisesti estäisi sitä, että maksuohjelman toteuttamista jatkettaisiin raukeamisvaatimuksen perusteella (ehdotettu 57 §:n 1 momentti).

10 luku. Maksuohjelman raukeaminen, saatavan lisääminen maksuohjelmaan ja takaisinsaanti

57 §. *Velkajärjestelyn raukeaminen.* Pykälässä säädettäisiin perusteista, jotka saattavat johtaa vahvistetun maksuohjelman raukeamiseen. Raukeamisesta päättäisi käräjäoikeus. Puheena oleva pykälä koskisi raukeamista velkojan hakemuksesta. Seuraavassa pykälässä (58 §) säädettäisiin velallisaloitteisesta raukeamisesta.

Pykälän *1 momentin 1 kohta* koskee sitä tilannetta, että velalliselle on alkujaankin väärin perustein myönnetty velkajärjestely. Momentin mukaan jos käy ilmi, että velallinen on tarkoituksellisesti antanut käräjäoikeudelle velkajärjestelyn saamiseksi olennaisesti virheellisiä tai puutteellisia tietoja, maksuohjelma voidaan määrätä raukeamaan. Velallinen on esimerkiksi saattanut antaa virheellisen tiedon velkaantumisensa syistä tai varallisuutensa määrästä taikka on salannut seikkoja, jotka olisivat todennäköisesti johtaneet velkajärjestelyn epäämiseen. Jos kyseessä on seikka, jonka oikea asianlaita ei todennäköisesti olisi estänyt velkajärjestelyä, maksuohjelmaa ei saa määrätä raukeamaan. Tarkoituksellinen salaaminen saattaa käydä ilmi esimerkiksi erilaisista järjestelyistä, joihin velallinen on ryhtynyt asian esille tulon estämiseksi. Kun velallinen saa huomattavan edun velkajärjestelystä, velkojien ja tuomioistuimen on voitava luottaa siihen, että velallinen antamat tiedot pitävät paikkansa ja että velkajärjestelyn myöntämisen edellytykset ja esteet tulevat niiden kautta monipuolisesti ja luotettavasti selvitettyksi.

Momentin *2 kohta* koskee myötävaikutusvelvollisuutta maksuohjelman aikana huolehtia siitä, että velkojat saavat heille lain mukaan kuuluvan suorituksen. Kohdan mukaan jos velallinen on laiminlyönyt ilmoittaa ulosottomiehelle, että on saanut maksuohjelman aikana tuloa uudelta tulonmaksajalta tai ulosmittauskelpoista omaisuutta, velkajärjestelyn raukeamisperuste on käsillä. Ehdotetussa 7 §:ssä edellytetään, että jos velallinen saa ulosmittauskelpoista omaisuutta tai tuloa uudelta tulonmaksajalta tai tulonmaksaja vaihtuu, velallisen tulee ilmoittaa asiasta viipymättä ulosottomiehelle. Jos hakemus on yhä tuomioistuimen käsiteltävänä, ilmoitus tehtäisiin tuomioistuimelle. Velallisen asiana ei ole esimerkiksi ryhtyä arvioimaan sitä, onko tulo ulosmittauskelpoista. Myöskään tulonhankkimismenoja ei oteta huomioon muutoin kuin elinkustannusosaan kuuluvan erityisosan muutoksina. Näin ollen velallinen ei voi vedota siihen, ettei omaisuus tai tulo ollut ulosmittauskelpoista, vaan tämän arviointi kuuluu ulosottomiehelle. Velallisen ei sen sijaan tarvitsisi ilmoittaa esimerkiksi pienistä rahalahjoista, jotka eivät nosta pankkitilin saldoa yli sen määrän, joka vastaa velallisen elinkustannusosaa kaksinkertaisena (ehdotettu 53 §:n 2 momentti).

Velkojien maksunsaannin kannalta ei ole keskeistä yksin se, paljonko velallinen saa tuloja vaan myös se, mikä on elinkustannusosan suuruus. Mitä korkeampi elinkustannusosa on, sitä pienemmäksi velkojille tilitettävä määrä muodostuu. Näin ollen velkojille tulevan kertymän kannalta on keskeistä myös se, ettei elinkustannusosa ole perusteetoman korkea. Momentin puheena olevan kohdan mukaan jos velallinen on laiminlyönyt ilmoittaa 8 §:n 4 momentin mukaisesti seikoista, jotka alentavat elinkustannusosan määrää, maksuohjelma voidaan määrätä raukeamaan. Velallisen huollettavana ollut lapsi on esimerkiksi tullut täysi-ikäiseksi tai velallisen luona asunut lapsi on täyttänyt 21 vuotta, jolloin hänen katsotaan vastaavan osuudestaan asumiskustannuksista (ehdotettu 8 §:n 1 momentin 1 kohta). Toivottavaa olisi, että käytännössä tällaiset seikat kirjattaisiin jo asian siirtyessä ulosottoviranomaisen valvontaan ulosottoviranomaisen tietoihin, jolloin myös ulosottoviranomainen voisi valvoa, että muutos tulee huomioon otetuksi. Samaten, jos velallisen velvollisuus maksaa elatusapua päättyy tai erityisosaan sairaustai matkakuluina otetut kustannukset lakkaavat, muutoksista tulee viipymättä ilmoittaa ulosottomiehelle. Laiminlyönti saattaa siis johtaa maksuohjelman raukeamiseen. Vaikka uudessa järjestelmässä myös ulosottomiehellä on tietty valvontamahdollisuus ja myös velkojat voivat olla aktiivisia ja pyytää esimerkiksi ulosottoselvityksiä, velkajärjestelyn luonteeseen kuuluu, että velallisen tulee toimia oma-aloitteisesti ja lojuaalasti maksuoh-

jelman aikana ja ”päivittää” velkojen maksunsaantioikeuteen vaikuttavat tiedot, eikä velallisen pidä passiivisuudellaan hyötyä liian suuresta elinkustannusosasta.

Puheena olevan kohdan mukaan jos velallinen on muutoin laiminlyönyt huolehtia siitä, että velkojat saavat tämän lain mukaisen suorituksen, raukeamisperuste on käsillä. Tietojen antaminen on vain yksi tapa huolehtia velkojen maksunsaannin toteutumisesta. Velallinen ei saa esimerkiksi muuttaa palkkaansa perusteetta päivärahoiksi tai muutoin sellaiseen muotoon, ettei sitä voida käyttää velkojen hyväksi. Myöskään niin sanottu ”talkootyö” ei ole hyväksyttyä muutoin kuin esimerkiksi harrastuspohjaisessa toiminnassa, kuten urheiluseurassa tai muussa vastaavassa yhdistyksessä. Velallisen tulee käyttää ansaintakykynsä maksuohjelman ajan nimenomaan velkojen maksunsaannin hyväksi eikä edistämään muita tarkoituksia.

Maksuohjelma joutuu ”koetukselle”, jos ulosottoperintään tulee niin sanottuja uusia velkoja, toisin sanoen velkoja, jotka eivät kuulu maksuohjelmaan. Se, että velalliselle on vahvistettu maksuohjelma, ei luonnollisesti vaikuta sellaisten velkojen asemaan, joiden saatava on syntynyt velkajärjestelymenettelyn alkamisen jälkeen. Tällaisia velkoja ei järjestellä eikä velkojalla ole estettä viedä saataviaan ulosottoon. Jos uusi, ulosottoon tuleva velka on suhteellisen pieni, sillä ei ole käytännön merkitystä maksuohjelman kannalta, koska myös velkajärjestelyvelat ovat maksuohjelmassa leikkaamattomina.

Jos kuitenkin käy niin, että muita kuin velkajärjestelyvelkoja tulee siinä määrin ulosotto-perintään, että vähäistä suurempi osa tilitysosasta tai velallisen ulosmittauskelpoisesta omaisuudesta menee niiden kattamiseen, käsillä on momentin 3 kohdan mukaan raukeamisperuste. Tällainen tilanne on varmaankin suhteellisen harvinainen, koska kesken oleva maksuohjelma karsinee olennaisesti velallisen mahdollisuutta saada suurta määrää uutta luottoa. Velalliselle varataan elinkustannusosa, joka kattaa tavanomaiset menot, joten jokapäiväiseen elämiseen liittyviä laskujakaan ei pitäisi päätyä ulosotto-perintään. Lisäksi mahdollisuus vapaakuukausiin antaa velalliselle taloudellista liikkumavaraa maksuohjelman aikana hoitaa sellaisia laskuja, jotka eivät perustu peruselinkustannuksiin (esimerkiksi rikki mennyt kodinkone).

Kuitenkin esimerkiksi korvaussaatava saattaa muodostua hyvinkin huomattavaksi. Sille tuleva kertymä voi kohota niin suureksi, ettei velkajärjestelyvelkojen voida olettaa tyytyvän olennaisesti supistuneeseen osuuteen. Sitä, mikä olisi vähäistä suurempi määrä, ei voida yleisessä säännöksessä tarkoituksenmukaisella tavalla määritellä. Ottaen huomioon, että maksuohjelmat ovat nykyisinkin melko lyhyitä, velkajärjestelyvelkojen ei tarvitsisi tyytyä siihen, että esimerkiksi yli neljännes tilitysosasta menee tuntuvan osan maksuohjelman ajasta maksuohjelman ulkopuolisille velkojille. Ehdotetun pykälän 2 momentissa olisi säännös siitä, että ulosottomiehen tulee antaa velkojille jakoilmoitus, josta käy ilmi, mikä osa on tilitetty muille kuin velkajärjestelyveloille. Näin velkajärjestelyvelkojat voisivat seurata tilannetta.

Momentin 4 kohdassa olisi sääntelyn kattavuuden varmistamiseksi säännös, jonka mukaan jos velallinen on muutoin selvästi moitittavalla tavalla toiminut vastoin myötävaikeusvelvollisuuttaan, maksuohjelma voidaan määrätä raukeamaan. Ehdotetun 7 §:n mukaan velallisen tulee pyrkiä ylläpitämään ja parantamaan maksukykyään kohtuudella käytettävissä olevilla keinoilla. Laissa ei voida yksityiskohtaisesti luetella, mitä kaikkea

tämä velvoite pitää sisällään. Lähtökohtana on, että velallisen tulee omaehtoisesti pyrkiä toimimaan kohtuuden rajoissa velkojensa hyväksi, jotka joutuvat käytännössä luopumaan saatavistaan huomattavin osin. Velallisen huomattava lisävelkaantuminen, vaikka saatavat eivät olisi vielä ulosotossa, olisi vastoin 7 §:ssä säädettyä myötävaikutusvelvollisuutta. Samoin esimerkiksi se, että velallinen on antanut vakuuksia tai lahjoittanut omaisuuttaan ovat kohdassa tarkoitettuja myötävaikutusvelvollisuuden rikkomisia, jotka saattavat johtaa ohjelman raukeamiseen.

Jos käsillä on jokin edellä 1-4 kohdassa mainittu raukeamisperuste, velkajärjestelyvelkoja voi momentin mukaan vaatia käräjäoikeudessa, että maksuohjelma määrätään raukeamaan. Jokaisella velkojalla, saatavan suuruudesta riippumatta, olisi tällainen oikeus. Ulosottomies ei olisi asiassa aloitteellinen, mutta voisi antaa tietoja velkojille pyynnöstä ja ehdotetun 2 momentin mukaan omatoimisestikin.

Jos kuitenkin maksuohjelman raukeaminen olisi olosuhteet huomioon ottaen liian ankara seuraus, tuomioistuin voisi momentin mukaan määrätä, että 2-4 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa maksuohjelma jatkuu kohtuullisen määräajan. Jos puuttuva rahamäärä on määritettävissä, käräjäoikeus voisi muotoilla jatkumismääräyksen myös niin, että velallisen tulee suorittaa määrätty puuttuva määrä ja maksuohjelma jatkuu sen perimiseksi, enintään kuitenkin tietyn kohtuullisena pidetyn määräajan. Jos velkojilta saamatta jäänyt rahamäärä ei ole erityisen suuri koko odotettavissa oleva maksuohjelman kertymä huomioon ottaen, raukeaminen olisi suhteetonta. Sen sijaan jos velallinen on saanut velkajärjestelyn väärin perustein, ei sille, että ohjelmaa on jo kulunut mahdollisesti pitkään aika, voida antaa merkitystä. Perustava virhe ei korjaannu sillä, että velalliselle määrätään lisäperintäaikaa. Jos kuitenkin kaikki velkojat suostuvat maksuohjelman jatkumiseen, estettä jatkumiselle ei ole, paitsi jos käräjäoikeus katsoo käsillä olleen 17 §:n 1 momentissa tarkoitettua selvästi perusteettoman hakemuksen, jonka käräjäoikeus voi hylätä viran puolesta.

Käräjäoikeus voisi siis velkojan hakemuksessaan vaatiman raukeamisen sijasta määrätä lievemmän seuraamuksen, jossa velkojille turvataan kompensatio velallisen myötävaikutusvelvollisuuden rikkomisesta. Estettä ei luonnollisesti ole sille, että velkoja ei velallisen laiminlyönnin perusteella vaadi ohjelman raukeamista vaan tyytyy maksuohjelman jatkamiseen.

Tarkoitus on, että tuomioistuin määrittäisi, minkä rahamäärän velallinen joutuu maksamaan lisää, jos tällainen rahamäärä on määritettävissä, ja kuinka kauan maksuohjelma enintään jatkuu, esimerkiksi: velallisen tulee maksaa velkojille 2 000 euroa, koska on jättänyt ilmoittamatta tulot toiselta työnantajalta. Maksuohjelmaa jatketaan tämän määrän perimiseksi, enintään kuitenkin kuusi kuukautta. Maksuohjelman jatkamisjaksojen järjestyksestä säädettäisiin ehdotetussa 37 §:ssä.

Momentissa säädettäisiin myös siitä, milloin hakemus maksuohjelman raukeamisesta tai lisämäärän suorittamisesta tulee viimeistään panna vireille. Momentin mukaan tällainen hakemus tulee panna vireille käräjäoikeudessa viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun velallisen maksuohjelma on päätynyt. Mukaan ei kuitenkaan laskettaisi aikaa, joka kuluu yksinomaan vapaan arvon maksamiseksi asunnon säilyttämistilanteessa. Jos ainoastaan vapaata arvoa on suorittamatta, ohjelmaa ei voida sen perimiseksi rauettaa tai mää-

rätä lisämäärän maksamista, vaan silloin asunto myydään. Maksuohjelma ei voisi raueta enää edes sillä perusteella, että velallinen on saanut väärin perustein velkajärjestelyn. Jos sen sijaan velallisella on suoritettavana korkohyvikettäkin, ohjelma voitaisiin määrätä raukeamaan tai lisämäärä maksettavaksi, kunnes vuosi on kulunut siitä, kun tällainen hyvike on tullut maksetuksi.

Rauettamis- tai maksuohjelman jatkamisvaatimuksen esittämistä koskeva määräaika olisi vuoden lyhyempi kuin nykyisin. Tätä perustellaan sillä, että ulosottolaitos tarjoaa aktiivisille velkojille nykyistä tehokkaamman mahdollisuuden seurata velallisen taloudellista asemaa jo maksuohjelman aikana, jolloin ei tarvita enää niin pitkää asioiden jälkikäteistä selvittämisaikaa. Lisäksi tällainen maksuohjelman tietynlainen ehdollisuus lykkää velallisen uutta alkua (fresh start), koska vasta vuoden kulumisen jälkeen velallinen voi olla varma, että velat ovat tulleet pysyvästi järjestellyiksi maksuohjelman mukaisesti ja loppuosa niistä anteeksi annettu. Selvää on, että velallisella aina säilyy normaali rikosoikeudellinen vastuu, jos käy myöhemmin kuin vuoden kuluttua ilmi, että velallinen on syyllistynyt esimerkiksi velallisen petokseen tai velallisen epärehellisyyteen. Rikospöytäkirjan korvausvastuu pysyy tässä ehdotetuista määräajoista riippumatta.

Kuten edellä todettiin, ulosottomies ei olisi toimivaltainen itse esittämään vaatimusta velkajärjestelyn raukeamisesta. Sen sijaan jos ulosottomies katsoo, että raukeamisperuste on ilmeinen, ulosottomies voisi pykälän 2 momentin nojalla ilmoittaa asiasta suurimmille velkojille. Sääntely muistuttaa ulosottoaaren 3 luvun 91 §:ää, jossa säädetään ulosottomiehen oma-aloitteisesta tietojen antamisesta ulosoton hakijalle ”jonka saatava suuruus huomioon ottaen” tietojen saannilla ilmeisesti on merkitystä. Ehdotetussa säännöksessä ulosottomiehen tietojenanto rajattaisiin vielä selvemmin ”suurimpiin velkoihin”, koska velkajärjestelyssä yleistäytöntöönpanona on tyypillistä se, että tilitysosa saattaa jakautua pieniin jako-osiiin.

Muulta osin ulosottomiehen oikeus antaa velkojille järjestyisi ulosottoaaren mukaisesti (ehdotettu 50 §:n 1 momentti ja 53 §:n 1 momentti). Jos esimerkiksi ulosottomiehen on tarpeen antaa tietoja velkojalle takaisinsaantikanteen nostamiseksi, noudatettaisiin soveltuvien osien, mitä ulosottoaaren 3 luvun 91 §:ssä säädetään. Takaisinsaannista säädetäisiin ehdotetussa 61 §:ssä.

Ulosottomiehen ei tarvitsisi määritellä sitä, milloin uusia ulosottovelkoja on tullut liikaa ulosottoperintään maksuohjelmaan nähden. Asia olisi velkojien itsensä päätettävissä. Puheena olevan momentin mukaan jos ulosottoon tulee perittäväksi muita kuin velkajärjestelyvelkoja, ulosottomiehen tulee antaa velkojille ulosottoaaren mukainen jakoilmoitus. Tällaisesta ilmoituksesta säädetään ulosottoaaren 6 luvun 12 §:ssä. Ilmoituksesta tulee käydä ilmi, mikä osa kertymästä on tilitetty muille kuin velkajärjestelyveloille. Näin ollen jokainen velkoja voi osaltansa päättää, kuinka pitkälle tyytyy siihen, että myös uusi velkoja on mukana ulosottoperinnässä samanaikaisesti maksuohjelman toteuttamisen kanssa. Raukeamisperuste tai sitä korvaava lisämäärän suoritusvelvollisuus syntyy vasta, kun uusia velkoja on siinä määrin, että vähäistä suurempi osa tilitysosasta menee niiden suorittamiseen.

Pykälän 3 momentissa olisi vielä viittaussäännös siitä, että maksuohjelman raukeamisesta silloin, kun velallinen on saanut säilyttää asuntonsa säädettäisiin 42 §:n 2 momentissa.

58 §. *Raukeaminen velallisen pyynnöstä.* Velkajärjestely myönnetään velallisen hakemuksesta ja hänen intressissään. Tästä syystä on luonnollista, että velallinen voi myös pyytää, että käräjäoikeus määrää hänen velkajärjestelynsä raukeamaan. Kuten nykyisenkin lain mukaan, tällainen pyyntö tulee esittää maksuohjelman keston aikana. Tässä maksuohjelman kestolla tarkoitettaisiin sitä, että maksuohjelma on kokonaisuudessaan päättynyt, mukaan luettuna vapaan arvon maksamiseen käytettävissä oleva aika. Yleensä velallisen intressissä ei ole hakea raukeamista, koska vanhentumattomia velkoja voidaan ohjelman rauettua periä niiden jäljellä oleva vanhentumisaika.

59 §. *Raukeamisen oikeusvaikutukset ja ilmoitus raukeamisesta.* Jos velkajärjestely määrätään velkojan tai velallisen hakemuksesta raukeamaan, velkajärjestelyvelat ja niiden ehdot palautuisivat pykälän 1 momentin mukaan alkuperäisiksi. Alkuperäisestä määrästä vähennettäisiin maksuohjelman aikana saatavalle tullut jako-osien yhteenlaskettu määrä. Velallinen olisi velvollinen maksamaan veloille niin sanottua juoksukorkoa alkuperäisten ehtojen mukaisesti koko siltä ajalta, jona koron maksu on ollut pysähtyneenä.

Sen sijaan viivästyskorkoa velallinen olisi velvollinen maksamaan maksuohjelman ajalta vain tuomioistuimen määräyksestä. Tällaisen määräyksen antaminen edellyttäisi, että velkajärjestelyn raukeamiseen johtaneita velallisen toimia voidaan pitää erityisen moitittavina. Tällainen tilanne voisi olla käsillä esimerkiksi, jos velallisella on maksuohjelman ajan ollut huomattavia tuloja, jotka hän on salannut ja piilottanut.

Pykälän 2 momentissa olisi vanhentumisen vaikutusta koskeva säännös. Sen mukaan velkojan saamisoikeus ei palautuisi, vaikka velkajärjestely raukeaa, jos velka on vanhentunut maksuohjelman aikana. Tämä koskisi sekä niin sanottua lopullista 15/18 tai 20/23 vuoden vanhentumista että erityislaeissa tarkoitettua vanhentumista. Jälkimmäisiä ovat esimerkiksi verotäytäntöönpanolaissa tarkoitettut julkiset saatavat sekä sakot ja elatusavut, joita kaikkia koskee viiden vuoden erityisvanhentumisaika.

Sillä ei olisi merkitystä, onko kyseinen saatava poistettu maksuohjelmasta vanhentumisen perusteella. Ehdotetun 6 §:n 2 momentin mukaan lopullisesti vanhentunut saatava poistetaan maksuohjelmasta vanhentumishetkellä. Sen sijaan viiden vuoden erityisvanhentumisaikojen alaiset saatavat pysyvät maksuohjelmassa koko sen ajan vanhentumisesta riippumatta. Jos siis esimerkiksi vero on vanhentunut maksuohjelman aikana, ja maksuohjelma raukeaa, vero on vanhentunut eikä sitä voida enää periä, vaikka sille olisi tullut suorituksia, jos ohjelma olisi pysynyt voimassa.

Ulosottokaareissa tarkoitettuun lopulliseen vanhentumiseen rinnastettaisiin myös vanhentuminen 5. lakiehdotuksen perusteella. Jos saatavan eräpäivästä on maksuohjelman aikana kulunut 18/23 vuotta, saatava on lopullisesti vanhentunut. Tällainen saatava ei palaa voimaan, vaikka ulosottoperusteen määräaika ei olisi vielä kulunut, kun maksuohjelma raukeaa.

Pykälän 3 momentin mukaan raukeamisesta tehtäisiin valtioneuvoston asetuksessa säädetty ilmoitukset. Asetusteitse annettaisiin säännökset, joiden avulla huolehdittaisiin siitä, että velallinen, velkojat ja ulosottomies saavat tiedon raukeamisesta ja että velkajärjestelyrekisteriin tulee merkintä raukeamisesta.

60 §. *Saatavan lisääminen maksuohjelmaan.* Pykälä koskisi saatavan lisäämistä maksuohjelmaan jälkikäteen. Tällainen tarve syntyy, jos maksuohjelman vahvistamisen jälkeen käy ilmi, että jokin ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista syntynyt saatava on jäänyt pois maksuohjelmasta, koska sitä ei ole saatu selville 11 §:ssä tarkoitetussa velkaselvittelyssä. Koska kyseessä on velallisen kaikkia velkoja koskeva yleistäytäntöönpanon muoto, on tärkeää, että kaikki velat ovat mukana menettelyssä. On myös velallisen intressissä, että kaikki mahdolliset saatavat saadaan selville ja otetaan mukaan maksuohjelmaan järjesteltäviksi. Tämä on merkityksellistä myös velkojien yhtäläisen maksunsaantioikeuden kannalta. Muiden velkojien suhteen ei ole hyväksyttävää, että jokin saatava jää maksuohjelman ulkopuolelle ja saisi yksinomaisen kertymän myöhemmin ulosoton kautta.

Jos saatavaa ei ole merkitty velkaluetteloon, lähtökohtana on, että maksunsaantioikeus on menetetty, kun maksuohjelman kesto on kokonaan päättynyt. Poikkeuksena olisi pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan epäselvyys tiedoksisaannista. Jos nimittäin olisi epäselvyyttä, onko velkoja saanut tiedon käräjäoikeuden lausumapyyntöstä (19 §), eikä myöskään 20 §:ssä tarkoitettua kuulutusta ole julkaistu, maksuohjelmasta puuttuva saatava tulee lisätä ohjelmaan. Tällöin velkoja saattaa olla tietämätön koko velkajärjestelystä.

Myös silloin, kun kyseessä on yksityisvelkoja, ilmoittamatta jäänyt saatava tulisi yleensä lisätä velkaluetteloon (2 kohta). Näin tehtäisiin, vaikka kuulutus olisi julkaistu, koska muiden kuin ammattimaisten velkojien tai elinkeinonharjoittajien ei voida edellyttää seuraavan kuulutuksia.

Momentin 3 kohdan mukaan saatava voitaisiin lisätä jälkikäteen velkaluetteloon myös silloin, kun maksunsaantioikeuden menetys olisi kohtuutonta. Näin voisi olla asianlaita myös elinkeinonharjoittajana toimivan velkojan kohdalla, jos saatava on huomattava. Tässä jouduttaisiin tekemään kokonaispunninta esimerkiksi sen suhteen, mistä syystä saatava ei ole mukana ohjelmassa ja kuinka suuri saatava on kyseessä.

Jos saatava lisätään edellä mainitulla tavalla jälkikäteen velkaluetteloon, se otettaisiin huomioon 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun saldopäivän mukaisesta määrästä. Tämä on se päivämäärä, johon myös muut saatavat on "valvottu" 19 §:n 2 momentin mukaisin poikkeuksin.

Pykälän 2 momentin mukaan jälkikäteen maksuohjelmaan lisätylle saatavalle lasketaan muiden saatavien mukainen kertymäprosentti siltä ajalta, joka maksuohjelmasta on jo ehtinyt kulua. Jos siis saatava lisätään toisena vuotena ohjelmaan ja siihen mennessä muille saataville on kertynyt keskimäärin viisi prosenttia saatavan määrästä, lisätylle velalle on maksettava sama määrä. Ohjelma jatkuisi tämän määrän perimiseksi siinä järjestyksessä kuin ehdotetussa 37 §:ssä (2 kohdassa) säädetään. Tapa laskea kertymä puuttuvalle saatavalle muiden saatavien kertymäprosentin mukaan tuottaa velallisen

kannalta hieman huonomman lopputuloksen kuin jos kyseinen velka olisi ollut alusta saakka jakamassa kertymää. Velallisen kannattaa itsekkin toimia siten, että kaikki saatavat olisivat mukana maksuohjelmassa alusta saakka.

Velkojan tulisi tehdä vaatimus saatavansa lisäämisestä kärjäoikeudelle viimeistään kahden vuoden kuluessa maksuohjelman päättymisestä. Jos ohjelma on jo muutoin päätynyt, velallisen tulee maksaa kyseiselle velkojalla koko maksuohjelman ajalta suoritus saman kertymäprosentin mukaan, joka on tullut muidenkin velkojien suorituksille. Asiasta olisi säännös pykälän 3 *momentissa*.

Jos vaatimus saatavan lisäämisestä maksuohjelmaan esitetään, kärjäoikeuden tulisi antaa vaatimus tiedoksi muille velkojille 19 §:n mukaisesti. Jos taas ohjelman kesto on jo päätynyt, muilla velkojilla ei ole asiassa enää intressiä, eikä heille tarvitsisi ilmoittaa, että jokin saatava on puuttunut maksuohjelmasta. Kärjäoikeus määräisi velallisen hankkiman selvityksen perusteella maksuohjelmasta pois jääneelle saatavalle kertymän saman kertymäprosentin mukaisesti kuin mitä ohjelma on kokonaisuudessaan tuottanut muille velkojille.

61 §. *Takaisinsaanti*. Takaisinsaantisäännöksillä ei ole velkajärjestelyssä keskeistä merkitystä, koska velallisen tekemät oikeustoimet ja järjestelyt, jotka täyttävät takaisinsaan-
tiperusteiden tunnusmerkit muodostavat yleensä velkajärjestelyn esteen. Lisäksi velalliset, joilla on ollut tuloja tai varallisuutta, ovat useissa tapauksissa olleet ulosottovelallisia, jolloin velkojilla on ollut tilaisuus nostaa takaisinsaantikanne jo aikaisemmassa vaiheessa.

Ehdotettavaan lakiin ei otettaisi kattavasti säännöksiä takaisinsaannista vaan pääosin sovellettaisiin ulosottokaaren sääntelyä. Puheena olevan pykälän 1 *momentissa* säädettäisiin, että peräytymisestä takaisinsaannin perusteella velkajärjestelyn yhteydessä on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosottokaaren 3 luvun 84, 85, 86 §:n 1 *momentissa*, 87 §:n 2 *momentissa* ja 89–91 §:ssä säädetään. Kuitenkaan takaisinsaantilain 12 §:n 1 *momentissa* olevaa ulosmittaukseen perustuvaa peräytymisperustetta ei sovellettaisi muutoin kuin läheisten välillä. Määräpäivänä pidettäisiin päivää, jona velkajärjestelyhakemus tehtiin, ja takaisinsaantikanne olisi nostettava vuoden kuluessa velkajärjestelymenettelyn alkamisesta.

Nykyisen lain mukaan takaisinsaantikannetta ajaa yksittäinen velkoja omaksi edukseen. Peräytettävä varallisuus tulee siis kannetta ajaneen velkojan saatavan suoritukseksi, eikä koko maksuohjelman hyväksi. Tämä on kuitenkin ongelmallista silloin, kun joku velkajärjestelyvelkojista on ollut ulosmittausvelkojana. Ulosmittauksen peräytymistä koskevan takaisinsaantilain 12 §:n 1 *momentin* soveltaminen johtaisi siihen, että yhden velkajärjestelyvelkojan ulosoton kautta saama suoritus siirtyisi takaisinsaantikanteella toiselle velkajärjestelyvelkojalle.

Myös tässä ehdotuksessa lähdetäisiin siitä, että peräytettävä varallisuus käytettäisiin omalla oikeudenkäyntikuriskillään kannetta ajaneen velkojan saatavan suorittamiseksi. Kun kannetta ajaneen velkojan saatava pienentyy, hyötyvät myös muut velkojat siitä, koska tilitysosaa vapautuu silloin enemmän muiden velkojien saatavien suoritukseksi. Sen välttämiseksi, että ulosmittauksen peräytyminen voisi johtaa kertymän siirtymiseen

velkajärjestelyvelkojalta toiselle, ehdotetaan, että mainittua takaisinsaantilain 12 §:n 1 momenttia ei sovellettaisi muutoin kuin siinä tapauksessa, että ulosmittausvelkojana on ollut velallisen läheinen.

Viitatuissa ulosottokaaren säännöksissä säädetään muun muassa takaisinsaantiperusteista (3 luvun 84 §). Perusteet ovat samat kuin konkurssissa, toisin sanoen perusteet, joista säädetään takaisinsaannista konkurssipesään annetussa laissa (758/1991). Kuten todettiin takaisinsaantilain 12 §:n 1 momentissa olevaa säännöstä ulosmittauksella saadun maksun peräytymisestä sovellettaisiin vain, jos velkoja on ollut velallisen takaisinsaantilaissa tarkoitettu läheinen. Ulosmittaus voi peräytyä, jos ulosmittaus on toimitettu velallisen läheisen hyväksi myöhemmin kuin kaksi vuotta ennen määräpäivää, paitsi jos näytetään, ettei velallinen ollut maksukyvytön eikä ulosmittauksen vuoksi tullut maksukyvyttömäksi.

Jos kävisi niin, että velkajärjestelyasiassa syntyisi erimielisyyttä siitä, omistaako tietyn esineen velallinen vai sivullinen, velkoja voisi esittää ulosottokaaren 3 luvun 85 §:n nojalla takaisinsaantiväitteen esimerkiksi täytäntöönpanoriidassa. Takaisinsaantikanne voidaan mainitun lain 3 luvun 86 §:n 1 momentin mukaan nostaa, kun ulosottoasia on tullut vireille. Velkajärjestelyssä tämä tarkoittaisi sitä ajankohtaa, kun asia on ehdotetun 50 §:n 1 momentin perusteella siirretty ulosottomiehen valvontaan. Ositusta koskevaa ulosottokaaren 3 luvun 87 §:n 2 momenttia sovellettaisiin myös velkajärjestelyssä.

Jos omaisuus peräytyy velkajärjestelyyn, noudatettaisiin soveltuvin osin ulosottokaaren 3 luvun 89 §:ää, jonka mukaan sivullinen joutuu luovuttamaan peräytyneen oikeustoimen kohteen sekä tuomitun korvauksen, tuoton ja koron ulosottomiehelle. Varoista vähennettäisiin ensin määrä, jonka tuomioistuimien on määrännyt maksettavaksi sivulliselle. Peräytynyt omaisuus käytettäisiin kannetta ajaneen velkajärjestelyvelkojan hyväksi, kunnes koko hänen maksuohjelmaan kuuluva velkansa on maksettu korkoineen. Vastan jälkeen mahdollinen ylijäämä palautettaisiin sivulliselle. Peräytyvä omaisuus muutettaisiin rahaksi ulosottokaaren mukaisesti.

Ulosottokaaren 3 luvun 90 §:n mukaan tuomioistuimien, joka käsittelee takaisinsaantikannetta, voi kieltää kanteessa tarkoitettuun omaisuuteen kohdistuvan täytäntöönpanon tai määrätä sen keskeytettäväksi noudattaen soveltuvin osin, mitä mainitun lain 10 luvun 20–26 §:ssä säädetään. Myös tämä säännös koskisi takaisinsaantia velkajärjestelyn yhteydessä.

Ulosottokaaren 3 luvun 91 §:n mukaisesti ulosottomiehen tulee viipymättä ilmoittaa velkojille, joiden saatavan suuruus huomioon ottaen sillä ilmeisesti on merkitystä, havaitsemistaan seikoista, jotka saattavat antaa aiheen muun muassa takaisinsaantikanteen nostamiseen. Velkojille annetaan silloin myös mahdollinen ulosottoselvityspöytäkirja ja muut tarpeelliset asiakirjat, ei kuitenkaan 73 §:n 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuja tietoja (itsekriminointisuoja).

Määräpäivänä pidettäisiin siis päivää, jona velkajärjestelyhakemus tehtiin. Määräpäivä tarkoittaa sitä päivämäärää, jota edeltävänä aikana tehty oikeustoimi tai muu siihen vaikutuksiltaan rinnastettava menettely, järjestely tai muu toimenpide on tehty. Esimerkiksi

niin sanotun yleisen takaisinsaantiperusteen osalta (takaisinsaantilain 5 §) säädetään, että jos oikeustoimi on tehty aikaisemmin kuin viisi vuotta ennen määräpäivää, se peräytyy ainoastaan, jos velallisen läheinen on ollut siinä osapuolena.

Kuten edellä todettiin, takaisinsaantikanne voitaisiin nostaa heti, kun velkajärjestelyhakemus on tehty. Kanne tulisi pykälän mukaan nostaa viimeistään vuoden kuluessa velkajärjestelymenettelyn alkamisesta lukien. Voimassa olevan lain mukaan takaisinsaantikanne on nostettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun velkoja sai tiedon velkajärjestelyn alkamisesta (nykyisen lain 60 §:n 3 momentti). Ehdotettua kiinteämpää määräaikaa voidaan perustella sillä, että velkojalla on vuosi aikaa pyytää ulosottomiestä tekemään ulosotoselvitys. Ulosotoselvityksessä tiedustellaan ulosottokaaren 3 luvun 52 §:n 7 kohdan mukaan myös seikoista, jotka ovat tarpeen sen selvittämiseksi, voidaanko omaisuutta peräyttää takaisinsaantikanteella.

Jos peräytynyt oikeustoimi on koskenut velan maksamista, kyseinen takaisinsaantiasian vastaaja on ollut velkajärjestelyvelallisen velkoja. Siltä osin kuin maksu peräytyy, kyseinen saamisoikeus palautuu ja kuuluu järjesteltäviin velkoihin. Takaisinsaantiasian vastaajan saatava lisättäisiin puuttavalta osin maksuohjelmaan ja sille tulisi suoritus ehdotetun 60 §:n 2 momentin periaatteiden mukaisesti.

62 §. *Velallisen kuolema.* Jos käy niin, että velallinen kuolee ennen kuin maksuohjelman kesto on kulunut umpeen, maksuohjelman toteuttaminen päättyisi. Silloin kuolinpesän selvitys korvaisi velkajärjestelyn. Velkajärjestelyvelat otettaisiin pykälän mukaan kuolinpesässä huomioon sen suuruisena kuin ne olivat kuolinpäivänä ja mukaan laskettaisiin viitekoron mukainen korko (korkolain 12 §) maksuohjelman vahvistamisesta kuolinpäivään. Kuolinpesän varoista tulisivat luonnollisesti maksettavaksi myös mahdolliset uudet velat.

Vapaa-arvo omistusasunnosta ja 38 §:n 2 momentissa tarkoitettu korkohyvikkeen määrä kuuluisivat velkajärjestelyvelkojille. Korkohyvike on se määrä, jonka velkajärjestelyvelkojat ovat joutuneet tyytymään vähempään, koska vakuusvelalle on maksettu korkoa. Vapaa arvo puolestaan kuuluu yksinomaan velkajärjestelyvelkojille, koska sen suorittaminen on ollut asunnon säilyttämisen ehto ja asunto ylipäänsä on siitä syystä jäljellä. Tämä uusien velkojen takasijaisuus käy ilmi myös ehdotetusta 42 §:n 2 momentista. Sen sijaan muu velallisella mahdollisesti ollut omaisuus ei olisi varattu yksinomaan velkajärjestelyvelkojille. Sehän olisi maksuohjelman aikana voitu ulosmitata uusien velkojen suorittamiseksi. Eri asia on, että suuret uudet velat olisivat voineet johtaa maksuohjelman raukeamiseen, mikä ei olisi enää velallisen kuoleman jälkeen mahdollista.

11 luku. Velkajärjestelyrekisteri ja salassapitovelvollisuus

63 §. *Velkajärjestelyrekisteri.* Pykälässä olisi viittaussäännös, jonka mukaan oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämästä velkajärjestelyrekisteristä säädetään erikseen. Tältä osin viitataan, mitä 2. lakiehdotuksen kohdalla todetaan. Nykyiset asetustasoiset säännökset otettaisiin asiallisesti vähäisin muutoksin lain tasolle. Niiden osalta pidetään tarkoituksenmukaisempana ehdottaa erillislakia kuin ottaa säännökset puheena olevaan menettelylakiin.

64 §. *Asiaan osallisen salassapitovelvollisuus.* Pykälän mukaan velkoja tai muu velkajärjestelyasian käsittelyyn osallistunut ei saa ilman velallisen suostumusta ilmaista eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen velallisen taloudellista asemaa tai henkilökohtaisia oloja koskevia tietoja, jotka hän on saanut tietoonsa velkajärjestelyn tai sovintoneuvottelujen yhteydessä. Tämä vaitiolovelvollisuus ei kuitenkaan pykälän mukaan estä velkojia neuvottelemasta toistensa kanssa velkajärjestelyyn liittyvistä kysymyksistä ja ryhtymästä toimiin velan perimiseksi siinä tapauksessa, että velkajärjestely hylätään tai maksuohjelma raukeaa. Velkoja voisi siten käyttää esimerkiksi yksityisessä perinnässä ja ulosotoperinnässä hyväkseen tietoja, jotka hän on saanut velkajärjestelyasian yhteydessä velallisen asemasta. Pykälä vastaa nykyisen velkajärjestelylain 80 §:ää.

65 §. *Oikeudenkäyntiasiakirjojen käyttö tutkimustarkoituksiin.* Nykyistä 81 §:ää vastavasti pykälän 1 momentissa mahdollistettaisiin se, että oikeudenkäyntiasiakirjoista, jotka on määrätty velkajärjestelyasiassa tuomioistuimen päätöksellä salassa pidettäviksi, voidaan kyseisen tuomioistuimen luvalla antaa tietoja tieteellistä tutkimusta varten. Tuomioistuin voi antaa luvan, jos on ilmeistä, ettei tiedon antaminen loukkaa niitä etuja, joiden suojaksi salassapitomääräys on annettu. Salassapitomääräys on saatettu antaa nykyisen oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (370/2007) tai sen erillislailla kumotun edeltäjän, oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain (945/1984) perusteella.

Pykälän 2 momentissa olisi nykyistä vastaava säännös, jonka mukaan sillä, joka on puheena olevan pykälän nojalla saanut salassa pidettäviä tietoja, on sama salassapitovelvollisuus kuin asiaan osallisella.

66 §. *Rangaistus ja korvausvelvollisuus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta.* Pykälässä olisivat nykyistä velkajärjestelylain 82 ja 83 §:ää vastaavat rangaistus- ja korvaussäännökset.

12 luku. Erinäisiä säännöksiä

67 §. *Tarkemmat säännökset.* Pykälässä olisi asetuksen antovaltuutta koskeva säännös. Sen mukaan tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta voitaisiin antaa valtioneuvoston asetuksella. Kyseessä ovat silloin lähinnä teknisluonteiset, lain säännöksiä täydentävät säännökset.

13 luku. Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

68 §. *Voimaantulo.* Pykälän 1 momentissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös. Ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan noin vuoden kuluttua sen vahvistamisesta. Tämä voimaantuloaika tarvitaan muun muassa ulosoton tietojärjestelmiin tarvittaviin muutoksiin ja toiminnan organisointiin.

Pykälän 2 momentissa olisi säännös siitä, että puheena olevalla lailla kumotaan 25 päivänä tammikuuta 1993 annettu laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/1993) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

69 §. *Siirtymäsäännös.* Ehdotettu laki koskisi ainoastaan uusi velkajärjestelyasioita, toisin sanoen asioita, jotka tulevat vireille sen jälkeen, kun laki on tullut voimaan. Pykälän mukaan lakia sovelletaan, jos velkajärjestelyhakemus on jätetty käräjäoikeuteen lain tultua voimaan. Ehdotettu laki, vaikkakin sisältää runsaasti nykyistä säännösainesta, poikkeaa siinä määrin voimassa olevasta velkajärjestelylaista, että on tarpeellista pitää vanha ja uusi järjestelmä kokonaan erillään.

70 §. *Viittaukset.* Pykälän mukaan jos muussa säädöksessä viitataan yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin, sovelletaan ehdotetun lain vastaavaa säännöstä. Mönissä laeissa on yleisluonteisia säännöksiä velkajärjestelyn tai vahvistetun maksuohjelman vaikutuksista asianomaisen lain säännöksiin tai menettelyyn. Näitä lakeja ei ole tarpeen muuttaa, vaan puheena oleva viittauksia koskeva säännös on riittävä. Tämän lakiehdotuksen liitelakeihin on otettu vain sellaiset lait, joihin ehdotettu laki aiheuttaa asiallisia muutoksia.

1.2 Velkajärjestelyrekisteristä annettu laki

1 §. *Rekisterin tarkoitus ja ylläpito.* Oikeusrekisterikeskus pitäisi yllä velkajärjestelyrekisteriä, kuten nykyisin. Ehdotetun pykälän mukaan rekisterin tarkoituksena olisi turvata ajantasaisen tiedon saanti velkajärjestelyasioista tuomioistuin- ja viranomais toimintaa, velkojien edunvalvontaa sekä sivullisten etujen ja oikeuksien turvaamista varten. Nykyisin velkajärjestelyrekisterin käyttötarkoituksesta säädetään velkajärjestelyasetuksen 7 §:ssä. Luottotietolain (527/2007) ja velkajärjestelylain keskinäisestä suhteesta seuraa, ettei pykälässä ole tarpeen säätää velallisen vastaisen velkaantumisen estämistä rekisterin käyttötarkoitukseksi, kuten voimassa olevassa laissa on tehty. Ehdotetussa pykälässä rekisterin käyttötarkoitus on muutoinkin kirjoitettu nykyistä yleisempään muotoon.

2 §. *Tietojen merkitseminen.* Pykälän 1 momentin mukaan tiedot velkajärjestelyrekisteriin merkitsisi asiaa käsittelevä tuomioistuin, kuten nykyisin. Oikeusministeriö antaisi tarkempia säännöksiä tietojen merkitsemisestä.

Pykälän 2 momenttiin otettaisiin nykyisin velkajärjestelylain 87 a §:n 2 momentissa oleva säännös merkintöjen tekemisestä oikeushallinnon valtakunnalliseen tietojärjestelmään.

3 §. *Tiedot velkajärjestelyasiaa koskevasta hakemuksesta.* Pykälässä säädettäisiin, mitä tietoja tuomioistuimen on merkittävä rekisteriin velkajärjestelyasiaa koskevasta hakemuksesta. Pykälä vastaa asiallisesti voimassa olevan velkajärjestelyasetuksen 8 §:n 1 momentin 1-3 kohtia.

4 §. *Muut velkajärjestelyasioista merkittävät tiedot.* Pykälän 1 momentissa on luettelo tiedoista, joita tuomioistuimen on merkittävä rekisteriin velkajärjestelyasian käsittelystä. Momentti vastaa pitkälti nykyisen velkajärjestelyasetuksen 8 §:n 1 momentin 4 kohtaa.

Pykälän 2 momentin säännös koskisi merkinnän tekemistä maksuohjelman raukeamisesta ehdotetun velkajärjestelylain 48 §:n nojalla yrityssaneerausmenettelyn aloittamisen johdosta. Vastaavasti kuin nykyisin velkajärjestelyasetuksen 8 §:n 2 momentissa säädetään, merkinnän tekisi se tuomioistuin, jossa yrityksen saneerausmenettely on vireillä.

5 §. *Tietojen poistaminen rekisteristä.* Pykälän 1 momentissa olisi säännös siitä, milloin rekisteröityä ja velkajärjestelyä koskevat tiedot olisi poistettava velkajärjestelyrekisteristä. Säännös vastaisi voimassa olevan velkajärjestelyasetuksen 9 §:n 1 momenttia.

6 §. *Tietojen julkisuus ja luovuttaminen.* Rekisteriin merkityt tiedot olisivat pykälän 1 momentin mukaan julkisia. Jokaisella olisi oikeus saada tietoja ja otteita rekisteristä. Tästä säädetään nykyisin velkajärjestelylain 87 §:n 2 momentissa.

Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin henkilötietojen massaluovutuksesta vastaavasti kuin voimassa olevassa velkajärjestelyasetuksen 10 §:ssä. Nykytilaa ei tältäkin osin ehdoteta muutettavaksi.

Pykälän 4 momentissa olisi voimassa olevaa velkajärjestelylain 87 §:n 3 momenttia ja velkajärjestelyasetuksen 9 §:n 3 momenttia vastaavat säännökset velkajärjestelyrekisteristä poistettujen tietojen arkistoinnista ja salassapidosta. Kuten nykyisinkin, rekisteristä poistetut tiedot olisi pidettävä salassa, mutta tietoja saisi kuitenkin antaa tuomioistuimelle velkajärjestelyn myöntämisen edellytysten selvittämiseksi.

7 §. *Suhde muuhun lainsäädäntöön.* Velkajärjestelyrekisteriin sovellettaisiin yleislakeina viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettuun lakia (621/1999) ja henkilötietolakia (523/1999). Ehdotettu laki olisi erityislaki, jonka poikkeavia säännöksiä sovellettaisiin näiden yleislakien sijaan.

Voimaantulo. Laissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan samanaikaisesti 1. lakiehdotuksen kanssa.

1.3 Talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain muuttamisesta annettu laki

1 §. *Talous- ja velkaneuvonnan sisältö.* Uudistuksessa ei puututtaisi talous- ja velkaneuvonnan toimintaan tai organisointiin enempää kuin ehdotetun velkajärjestelylain säännöksistä seuraa. Kuten edellä on useissa kohdin korostettu, ehdotus pitkälle rakentuu ajatukseen siitä, että talous- ja velkaneuvonnan käyttöön saataisiin sähköinen asiointijärjestelmä, jota voitaisiin hyödyntää myös käräjäoikeudessa ja maksuohjelman toteutusvaiheessa ulosotossa. Tätä varten tulisi kuitenkin käynnistää oma valmisteluhankkeensa.

Tässä yhteydessä talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin otettaisiin säännös, joka ulottaa talous- ja velkaneuvonnan tuen aiempaa selkeämmin koko maksuohjelman keston ajalle. Pykälän 1 momentin 4 kohtaan lisättäisiin säännös, jonka mukaan talous- ja velkaneuvonnassa avustetaan velallista paitsi velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa ja velkajärjestelyhakemuksen laatimisessa, myös muiden velkajärjestelylaissa

edellytettyjen selvitysten ja asiakirjojen laatimisessa. Tällainen asiakirja saattaa olla esimerkiksi käräjäoikeuden pyytämä tarkistettu maksuohjelmaehdotus.

Selvää on, että talous- ja velkaneuvojan toimivaltaan kuuluisi velallisen avustaminen myös kaikissa velkajärjestelyasiaan kuuluvissa jatkotoimissa, kuten mahdollisen ulosottovalituksen laatimisessa. Kysymystä on tarkasteltu myös 1. lakiehdotuksen 55 §:n kohdalla.

Lisäksi talous- ja velkaneuvonnassa tehtäisiin velallisen kanssa velkajärjestelyn maksuohjelman ajaksi ja sen päättymistä varten erityinen taloudenhallintaa koskeva suunnitelma. Talouden hallinnan suunnitelman avulla talous- ja velkaneuvonnasta voisi osaltaan toteuttaa myös OECD:n talouskasvatusprojektissa (OECD Financial Education Project) asetettuja tavoitteita. Näissä tavoitteissa OECD kiinnittää huomiota kansalaisten taloudelliseen osaamiseen. Tavoitteena on, että kansalainen kykenee arvioimaan ja hallitsemaan talouttaan voidakseen tehdä päätöksiä saavuttaakseen päämääränsä ja taloudellisen hyvinvoinnin. Taloudellinen päätöksenteko ja suunnittelu edellyttävät omaa taloutta koskevien perusasioiden ymmärtämistä. Osaamiseen kuuluu muun muassa kyky toimia monimutkaistuvilla luottomarkkinoilla ja uusien luottohyödykkeiden kanssa.

Tutkimusten ja käytännön neuvontakokemusten perusteella talous- ja velkaneuvonnan asiakkaista yhä suuremmalla osalla on talouden hallinnan ongelmia. Talouden hallinnan ongelmat voivat olla syy ylivelkaantumiseen tai olla seurausta ylivelkaantumisesta.

Taloudenhallinnan suunnitelman tarkoituksena on auttaa velallista taloutensa suunnittelussa maksuohjelman aikana, kuten vapaakuukausien käyttämisessä, ja talouden hallinnassa. Tärkeää on myös välttää uudelleen velkaantuminen, kun maksuohjelma päättyessä velallinen saa tulonsa jälleen kokonaan käyttöönsä ja maksuhäiriötiedot ovat poistuneet.

Suunnitelman tekeminen auttaisi asiakasta tunnistamaan omat ja yleiset ylivelkaantumisen riskitilanteet ja välttämään niitä. Suunnitelma ohjaisi velallista tiedostamaan ja toteuttamaan maksuohjelman ehdot ja velvoitteet ja hyödyntämään laissa säädetyt mahdollisuudet. Talous- ja velkaneuvojan tehtävänä olisi asiakkaan ohjaaminen suunnitelman laatimisessa. Suunnitelman tekeminen ei saisi jäädä tekniseksi neuvojan suoritteeksi.

Vaikka laki talous- ja velkaneuvonnasta on ollut jo pitkään voimassa, talous- ja velkaneuvonnan koulutuksessa on pääsääntöisesti keskitytty juridiseen tiedontarpeeseen. Nykymuotoisen ylivelkaantumistilanteiden ratkaisuun tämä ei enää riitä. Asiakkaan ohjaaminen edellyttää neuvojilta aikuisen oppimis- ja muutosprosessien ymmärtämisen ja ohjaamisen taitoa ja koulutuksen lisäämistä tällä alueella.

Myös taloudenhallintaa koskeva suunnitelma olisi velalliselle maksutonta.

10 a §. *Yrittäjien avustaminen velkajärjestelyasiassa.* Yleisperusteluissa todetuista syistä puheena olevaan lakiin ehdotetaan otettavaksi erityissäännös yksityisten ammatin- ja elinkeinonharjoittajille annettavasta avustamisesta velkajärjestelyasiassa.

Puheena olevan uuden pykälän *1 momentissa* säädettäisiin, että talous- ja velkaneuvonnassa avustetaan myös yksityistä ammatin- tai elinkeinonharjoittajaa lain 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa asiassa. Nykyisin talous- ja velkaneuvonta on yksityishenkilöille annettavaa neuvontaa. Yksityishenkilö on myös sellainen henkilö, joka on aikaisemmin harjoittanut yritystoimintaa, mutta on lopettanut sen velkajärjestelyä hakiessaan. Sen sijaan yhä yritystoimintaa harjoittavan velallisen asemaa ei ole tähän saakka nimenomaisesti järjestetty. Uusien säännösten kannalta ei olisi merkitystä sillä, hakeeko yrittäjä velkajärjestelyä ehdotetun 43 §:n mukaisesti vain yksityistalouden veloilleen vain 44 §:n perusteella myös yrityspoimen veloilleen.

Uusikaan säännös ei tarkoita sitä, että yhtiöille tai muille yhteisöille annettaisiin talous- ja velkaneuvontaa, vaan kyse on nimenomaan yksityisestä ammatin- tai elinkeinonharjoittajasta, joka harjoittaa yritystoimintaa. Heitä avustettaisiin puheena olevan momentin ja sen viittaussäännöksen mukaan velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden velkajärjestelylaissa tarkoitettujen asiakirjojen laatimisessa. Tarvittaessa voitaisiin tehdä myös edellä mainittu yksityistaloutta koskeva taloudenhallintaa koskeva suunnitelma maksuohjelman ajaksi.

Talous- ja velkaneuvonnan resurssit tai asiantuntemus ei kuitenkaan aina välttämättä riitä toimivien yrittäjien avustamiseen. Momentin mukaan jos asian monimutkainen laatu tai muu erityinen syy sitä edellyttää, talous- ja velkaneuvoja voisi ohjata asianomaisen yrittäjän hakemaan oikeusapua oikeusapulain mukaisesti. Ohjauksen yhteyteen talous- ja velkaneuvoja liittäisi oikeusavun tarvetta koskevat perustelut. Tällä tavalla talous- ja velkaneuvonta toimisi ikään kuin porttina oikeusapuun. Ensin tilanne katsottaisiin talous- ja velkaneuvonnassa. Jos käy ilmi, että asia on liian erityislaatuinen siellä hoidettavaksi, talous- ja velkaneuvoja voisi antaa ”lähetteen” oikeusaputoimistoon ja perustella samalla sen, miksi kyseistä velallista ei voitu auttaa talous- ja velkaneuvonnassa. Lähetete ei suoraan sitoisi oikeusaputoimistoa, mutta antaisi tietopohjaa oikeusavun tarpeesta ja olisi viesti siitä, ettei velallista ole voitu auttaa talous- ja velkaneuvonnassa.

Yrittäjä-velallinen voisi saada apua tilanteen selvittämiseen ja asiakirjojen laatimiseen oikeusavustajalta. Käytännössä useimmiten tehtävä annettaisiin oikeusapulain 8 §:n mukaisesti suostumuksensa antaneelle yksityiselle avustajalle, käytännössä velkajärjestely- ja yrityssaneerausasioihin perehtyneelle asianajajalle. Velkajärjestelyn hakeminen ja sitä edeltävä selvittelytyö ovat oikeusapulain 8 §:ssä tarkoitettuja tuomioistuinasioita. Mainitun pykälän mukaan milloin oikeusavun saaja on itse ehdottanut avustajakseen kelpoisuusvaatimukset täyttävän henkilön, tämä on määrättävä, jolleivät erityiset syyt toisin vaadi.

Oikeusapuun ei sen sijaan automaattisesti kuulu avustaminen velkajärjestelyasiassa sen jälkeen, kun asia on tullut vireille. Oikeusapulain 6 §:n 2 momentin mukaan oikeusapuun ei kuulu avustaminen yleisessä tuomioistuimessa käsiteltävässä hakemusasiassa, ellei siihen ole erityisen painavia syitä. Velkajärjestelyasia on normaali hakemusasia, joten näiden melko tiukkojen ehtojen tulee täytyä. Erityisesti siinä tilanteessa, että velkojat esittävät väitteitä tai vaatimuksia, joihin vastaaminen edellyttää saman yksityisen avustajan toimia, joka on avustanut velallista hakemuksen tekemisessä, jatkomääräys olisi aiheellinen. Jos taas väite koskee yksinkertaista asiaa tai ei liity niinkään yritystä

koskeviin toimiin vaan esimerkiksi velallisen itsensä toimiin velallisena, avustajan määräystä ei yleensä tarvittaisi.

Tässä yhteydessä ei ehdoteta muutoksia oikeusapulakiin. Lakiehdotus ei tuo esimerkiksi yhtiöitä oikeusavun asiakkaiksi. Yhtiöiden mahdollisuutta saada oikeusapua on tarkoitus arvioida erikseen.

Pykälän 2 momentti koskee omavastuuosuuden korvaamista. Momentissa säädettäisiin, että velallisen maksettavaksi tulevan omavastuuosuuden maksamiseksi maksuohjelma jatkuu enintään neljä kuukautta. Se määrä, joka jää mainitussa ajassa maksamatta velallisen tilitysosasta, jäisi valtion lopulliseksi vahingoksi. Maksuohjelman jatkumisen järjestyksestä säädettäisiin 37 §:ssä (5 kohta).

Voimaantulosäännös. Lakimuutoksessa olisi tavanomainen voimaantulosäännös. Tarkoitus on, että laki tulisi voimaan yhdessä 1. lakiehdotuksen kanssa.

1.4 Ulosottokaaren muuttamisesta annettu laki

1 luku. Yleiset säännökset

34 §. *Asianosaiselle annettava tuloste.* Puheena olevan pykälän 2 momentin mukaan jollei se ole ilmeisen tarpeetonta, asianosaisille tulee määräajoin antaa tietoja ulosoton tietojärjestelmästä ulosottoasiassa kertyneistä ja perimättä olevista määristä sekä muista vastaavista seikoista niin kuin valtioneuvoston asetuksella säädetään. Tiedot voidaan antaa sähköisesti.

Käytäntö on osoittanut, ettei tällaista kattavaa vuosittaista raportointivaihetta tarvita. Velalliset saavat riittävästi tietoa asiansa etenemisestä muun muassa perimiskuitista, jossa ilmoitetaan kulloinenkin jäännösaatava. Määräaikaisilmoitus ei sitä paitsi ole, 1. päivä maaliskuuta tilanteen mukaan laskettuna, ajantasaisin tieto silloin, kun velallinen on saanut tuoreemman perimiskuitin. Se näyttää pienempää (todellista) saldoa, joka on aiheuttanut hämmennystä velallisissa ja turhia yhteydenottoja.

Kun velallisella on milloin vain mahdollisuus pyytää niin sanottu asianosaistuloste, tarvetta ylläpitää vuosiraportointijärjestelmää ei ole. Yllä todetuista syistä ehdotetaan, että puheena olevan pykälän 2 momentti kumottaisiin.

2 luku. Ulosottoperusteet

27 §. *Saatavan vanhentuminen ja määräajan jatkamista koskeva tuomio.* Pykälässä säädetään ulosottoperusteiden määräajan kulumisen oikeusvaikutuksista. Kun ulosottoperusteiden määräaika, joka on tapauksesta riippuen joko 15 tai 20 vuotta (ulosottokaaren 2 luvun 24 §:n 1 momentti), on kulunut umpeen, kyseinen saatava vanhentuu. Ulosottoperusteiden määräaika lasketaan ulosottokaaren 2 luvun 25 §:n 1 momentin mukaan siitä, kun lopullinen ulosottoperuste on annettu.

Käytännössä ongelmana on ollut se, että jos velkoja ei ole hakenut ulosottoperustetta eli esimerkiksi yksipuolista tuomiota saatavasta, sitä on voitu periä määräämättömän ajan velalliselta. Tietävästi 1990-alun laman aikaisia saatavia on yhä vanhentumatta, koska perimistoimistot ovat niin sanotussa jälkiperinnässä huolehtineet vanhentumisen katkaisusta kolmen vuoden välein velallista muistuttamalla. Velalliset ovat joutuneet keskenään eriarvoiseen asemaan sen mukaan, onko velkoja hakenut ulosottoperustetta vai ei. Näistä ja yleisperusteluissa mainituista syistä tässä ehdotetaan, että vanhentumislakiin otettaisiin ulosottokaaren lopullista vanhentumista täydentävät säännökset. Vanhentumisaika olisi kolme vuotta ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden aikaa pitempi, toisin sanoen 18/23 vuotta. Näitä säännöksiä sovellettaisiin silloin, kun velkoja ei ole hankkinut ulosottoperustetta ja myös, kun velkojalla on ulosottoperuste, mutta se on haettu niin myöhään, että eräpäivästä laskettava määräaika on kulunut umpeen ennen ulosottoperusteen määräaika.

Ulosottokaaren puheena olevaan pykälään lisättäisiin uusi *5 momentti*. Siinä viitattaisiin vanhentumislain 8 §:n 3 momenttiin, jossa säädettäisiin lopullisesta toissijaisesta vanhentumisesta. Momentissa olisi myös säännös, jonka mukaan ulosottomies ottaa vanhentumislaissa tarkoitetun toissijaisen lopullisen vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella. Ulosottomies olisi siten oikeutettu panemaan ulosottoperusteen täytäntöön, jos ulosottoperusteen määräaika on jäljellä. Jos kuitenkin velallinen vetoaa siihen, että eräpäivästä on kulunut mainittu aika (18/23 vuotta) ja esittää tarvittaessa sitä koskevan selvityksen, ulosottomies ei saisi panna ulosottoperustetta täytäntöön, vaikka sitä koskeva kelpoisuusaika ei olisi vielä kulunut umpeen.

1.5 Velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta annettu laki

8 §. *Vanhentumisaika muissa tapauksissa.* Nykyisen lain puheena olevan pykälän 3 momentissa on viittaussäännös ulosottokaaren vanhentumissäännöksiin. Momenttiin ehdotetaan yleisperusteluissa todetuista syistä otettavaksi ulosottokaaren lopullista vanhentumista täydentävät säännökset. Säännöksillä korjattaisiin velkavastuun kestoja koskeva velallisten välinen epätasavertaisuus. Tarkoitus on, että saatavilla olisi eräpäivästä laskettava viimesijainen vanhentumisaika, joka määrittää kaikissa tapauksissa perinnän enimmäiskeston.

Momentissa olisi ensin viittaussäännös ulosottokaaren vanhentumissäännöksiin, joissa saatavan lopullinen vanhentuminen kytketään ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuuden määräajan (15/20 vuotta) kulumiseen. Säännös aineellisesta vanhentumisesta on ulosottokaaren 2 luvun 27 §:ssä.

Momentissa säädettäisiin niin sanotusta toissijaisesta vanhentumisajasta. Sitä sovellettaisiin momentissa tarkoitettuihin saataviin sekä silloin, kun ulosottoperustetta ei ole, että silloin, kun velkoja on hankkinut ulosottoperusteen. Toissijainen vanhentumisaika olisi kolme vuotta pitempi kuin ulosottoperusteen määräaika. Näin velkojalle jäisi aina kolme vuotta aikaa tehdä maksusopimus ja periä saatavaa yksityisesti ennen kuin ulosottoperusteelle varattu määräaika alkaa lyhentyä. Tämä kolme vuotta on juuri se aika, jolloin saatavan vanhentuminen tulee ensimmäisen kerran katkaista, jotta saamisoikeutta ei menetetä.

Momentin mukaan saatava vanhentuu joka tapauksessa, kun 18 vuotta on kulunut eräpäivästä, jos saatava perustuu luonnollisen henkilön kuluttajana tai yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana tekemään sopimukseen. Jos velkojana on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika olisi 23 vuotta.

Säännös ei sovellu kaikenlaisiin saamisoikeuksiin, vaan on rajattu ensinnäkin vain sopimuksiin ja niistäkin vain sellaisiin sopimuksiin, jotka luonnollinen henkilö on tehnyt kuluttajana tai yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajana. Velallinen olisi siten aina luonnollinen henkilö. Tämä vastaa ulosottokaaren mukaista ulosottooperusteen määräaika. Kyseinen määräaika ei koske lainkaan yhtiöitä tai muita yhteisöjä velallisina, vaan ainoastaan velallisena olevaa luonnollista henkilöä. Jos siis velallinen on kuluttaja ja velkojana on elinkeinonharjoittajayhteisö, vanhentumisaika olisi 18 vuotta. Jos taas kuluttajan velkojana on yksityinen ammatin- tai elinkeinonharjoittaja, vanhentumisaika olisi 23 vuotta. Vastaavasti, jos velallinen on yksityinen ammatin- tai elinkeinonharjoittaja ja velkoja on yhteisö, toissijainen vanhentumisaika olisi 18 vuotta, ja jos velkoja on luonnollinen henkilö, 23 vuotta. Myös ulosottokaareissa on viiden vuoden porrastus muun muassa sillä perusteella, onko (myös) velkoja luonnollinen henkilö.

Toissijainen vanhentumisaika laskettaisiin eräpäivästä. Jotta voitaisiin välttyä eräpäivän selvittämiseltä ainakin silloin, kun saatavasta on ulosottooperuste, momentissa asetettaisiin ulosottooperusteeseen merkitty eräpäivä laissa tarkoitetuksi eräpäiväksi. Velallinen voisi kuitenkin osoittaa, että alkuperäinen eräpäivä on sitä aikaisempi, jolloin tätä aikaisinta eräpäivää pidettäisiin ratkaisevana. Eräpäiviä saattaa olla samastakin saatavasta useita esimerkiksi sen johdosta, että saatavan maksamisesta on tehty uusi maksusopimus. Lähtökohtaisesti siis ratkaisevana pidettäisiin ulosottooperusteeseen merkittyä eräpäivää. Jos ulosottooperusteessa ei ole eräpäivää tai velallinen osoittaa, että alkuperäinen eräpäivä on aikaisempi, noudatettaisiin velallisen osoittamaa aikaisinta eräpäivää.

Ulosottokaaren 2 luvun 27 §:n 5 momenttiin otettaisiin yllä todetulla tavalla säännös, jonka mukaan ulosottomies ottaa siinä tarkoitetun vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella. Ulosoton kaltaisessa menettelyssä, jossa on valtava asiamäärä, on mahdotonta ryhtyä tutkimaan asioittain, mikä on ollut eräpäivä. Näin ollen, jos velallinen vetoaa siihen, että saatava on vanhentunut ennen ulosottooperusteen määräajan umpeen kulumista, hän on velvollinen esittämään selvitystä ulosottomiehelle. Lähtökohtaisesti ulosottomies pitää eräpäivänä silloin ulosottooperusteessa mainittua eräpäivää, paitsi jos velallinen osoittaa, että eräpäivä on tätä aikaisempi.

Se, minkä vuoksi viime kädessä velallisella on velvollisuus näyttää eräpäivä, johtuu siitä, ettei velkojaa voida vaatia esittämään näyttöä kovin vanhoista saatavista. Kirjanpitolain (1336/1997) 10 §:n mukaan kirjanpitokirjat ja tililuettelo tulee säilyttää vähintään 10 vuotta tilikauden päättymisestä ja tositteet sekä muu vastaava aineisto vähintään kuusi vuotta sen vuoden lopusta, jonka aikana tilikausi on päättynyt. Velallisella on mahdollisuus riitauttaa velkojan saatava ja vaatia esitettäväksi asiakirjoja siinä vaiheessa, kun saatavasta hankitaan yksipuolista tuomiota tai muuta ulosottooperustetta. Kun lopullinen ulosottooperuste on saatu, velkoja ei enää tarvitse tositteita ym. perintää varten ja voi hävittää ne kirjanpitolain säännösten mukaisesti.

Ulosottoperusteen määräaikaan kytkeytyvästä vanhentumisajasta ja tässä ehdotetusta, eräpäivään sidotusta vanhentumisajasta määräävä olisi aina se, joka kuuluu ensin umpeen. Jos ulosottoperuste on hankittu esimerkiksi toisena vuonna eräpäivän jälkeen, saamisoikeus vanhentuu siitä laskettuna 15 vuoden (tai eräissä tapauksissa 20 vuoden) kuluttua. Näin kävisi, vaikka eräpäivästä olisi kulunut ”vasta” 16 vuotta. Jos taas ulosottoperuste hankittaisiin esimerkiksi vasta viidentenä vuonna eräpäivästä, saatava vanhentuisi, kun 18 vuotta eräpäivästä on kulunut umpeen ja vaikka siis ulosottoperusteen määräaika olisi vielä kaksi vuotta jäljellä.

Tässä tarkoitettua vanhentumista ei voitaisi katkaista. Siinä mielessä kyseessä on samalla tavalla ”lopullinen” vanhentuminen kuin ulosottokaareissa säädetty. Momentissa myös nimenomaisesti rinnastettaisiin ulosottokaareissa tarkoitettu vanhentuminen ja nyt ehdotettu toissijainen vanhentuminen. Jos muussa laissa säädetään ulosottokaareissa tarkoitettua vanhentumisesta, samat periaatteet koskisivat myös tässä tarkoitettua vanhentumista, joka täydentää ulosottokaaren säännöksiä.

Selvää on, että toissijaisen vanhentumisen jälkeen saatavasta olisi voimassa, mitä vanhentuneesta velasta säädetään vanhentumislaisissa. Sama koskee ulosottokaareissa tarkoitettua vanhentumista (ulosottokaaren 2 luvun 27 §).

Voimaantulosäännös. Laissa olisi tavanomainen voimaantulosäännös

Siirtymäsäännös. Toissijaista vanhentumista koskevaa lainsäädäntöä tulee soveltaa osin taannehtivasti. Muutoin sen vaikutus on aivan liian hidas silloin, kun 1990-luvun alun laman aikaisiin saataviin on hankittu tuore tuomio. Niin vanhojen saatavien perintä ei ole oikeudenmukaista velallista kohtaan. Niiden velallisten velkavastuu, joita vastaan velkoja on hankkinut jo aikoinaan tuomion, on jo päättynyt ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen vuoksi. On totta, että velallinen ei ole ollut kovin kauan ulosottope-rinnässä juuri siitä vanhasta saatavasta, josta on vasta hiljattain hankittu ulosottoperuste. Kysymys on kuitenkin velallisen velkavastuun kestoä koskevasta yhdenvertaisuudesta. Välttämättä velallinen ei ole ollut ulosotossa silloinkaan, kun velkojalla on ulosottope-ruste. Syynä on yleensä se, ettei velallisella ole ulosmittauskelpoista tuloa tai varallisuutta.

Yllä todetuista syistä vanhentumislakiin otettavia toissijaisia vanhentumissäännöksiä sovellettaisiin myös ennen ehdotetun lain voimaan tuloa eräntyneisiin saataviin. Velkojien kannalta ei kuitenkaan olisi kohtuullista, että saatava voisi saman tien vanhentua, kun laki tulee voimaan. Tästä syystä ehdotetaan, että eräpäivästä laskettava vanhentu-misaikaa olisi voinut ennen lain voimaan tuloa kulua enintään 16 vuotta. Näin ollen silloin, kun saatavasta ei ole ulosottoperustetta ja saatavaa koskee 18 vuoden vanhentu-misaika, velkojalla olisi jäljellä kaksi vuotta perintäaika lain voimaan tulon jälkeen, jos saatavan vanhentuminen on katkaistu siihen saakka aina kolmen vuoden välein.

Siinä tapauksessa, että velkoja on hankkinut saatavansa perimiseksi ulosottoperusteen (yleensä yksipuolinen tuomio), saatava ei kuitenkaan vanhentuisi uusien säännösten perusteella ennen kuin viisi vuotta on kulunut lain voimaan tulosta, jollei itse ulosotto-perusteen määräaika ole kulunut umpeen sitä ennen. Tällä siirtymäsäännöksellä varmistettaisiin viiden vuoden perintäaika niille velkojille, jotka ovat hankkineet ulosottope-

rusteen edeltävien lähivuosien aikana. Siirtymäaika voidaan pitää suhteellisen pitkänä ja se siirtää velkavastuusta vapautumisen hetkeä osalla velallisista vielä vuosien päähän. Toisaalta siirtymäaika voidaan perustella sillä, että toissijaisen vanhentumisen määräaika olisi vain kolme vuotta ulosottoperusteen määräaika pidempi.

1.6 Luottotietolain muuttamisesta annettu laki

18 §. *Maksuhäiriömerkintöjen ja luokitustietojen säilyttämisaikat.* Pykälän 1 momentin 4 kohdassa säädetään muun muassa ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen vaikutuksesta ulosottoviranomaiselta peräisin olevien maksuhäiriötietojen poistamiseen. Nykyisen kohdan mukaan muun muassa silloin, saatavaa koskevan ulosottoperusteen määräaika on kulunut umpeen, ulosoton aiheuttama maksuhäiriötieto poistetaan. Nyt ehdotetaan, että velallisen esittämän selvityksen perusteella maksuhäiriötieto voitaisiin poistaa myös silloin, kun ulosottoperusteessa tarkoitettu saatava on vanhentunut. Tämä tarkoittaisi käytännössä lopullista vanhentumista, josta säädettäisiin ehdotetussa vanhentumislain 8 §:n 3 momentissa.

Puheena olevaan kohtaan ehdotetaan myös toista muutosta. Sen mukaan ulosoton aiheuttama maksuhäiriötieto poistettaisiin rekisteristä velallisen selvityksen perusteella heti, jos tuloksettomana ulosoton aiheuttama maksuhäiriömerkintä koskee velkajärjestelyn maksuohjelmaan kuulunutta saatavaa ja maksuohjelman kesto on päättynyt. Tällainen tilanne saattaa syntyä, jos ulosoton aiheuttaman maksuhäiriömerkinnän säilyttämisaika on neljä vuotta, mutta maksuohjelma on kestänyt sitä lyhyemmän ajan.

Voimaantulo- ja siirtymäsäännös. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti edellisten lakiehdotusten kanssa. Uusia säännöksiä sovellettaisiin myös silloin, kun maksuohjelman kesto on päättynyt ennen lain voimaan tuloa ja velallisella on yhä maksuhäiriömerkintä ennen maksuohjelman vahvistamista annetun varattomuusestetodistuksen johdosta.

1.7 Palkkaturvalain muuttamisesta annettu laki

20 §. *Erityinen vanhentumisaika.* Pykälän 2 momentissa säädetään muun muassa tiettyjen vanhentumisaikojen vaikutuksesta. Momenttiin tehtäisiin muutos velkajärjestelyä koskevaan viittaussäännökseen. Momentissa viitattaisiin nykyisen velkajärjestelylain 99 ja 99 a §:n sijasta uuden velkajärjestelylain 6 §:n 2 momenttiin, jossa säädettäisiin vanhentumisen vaikutuksesta maksuohjelmaan.

1.8 Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain muuttamisesta annettu laki

2 §. *Määräpäivä.* Pykälän 3 momentti koskee muun muassa siitä tilannetta, että velallisen omaisuus luovutetaan konkurssiin hakemuksesta, joka on tehty velkajärjestelyn viireillä ollessa tai kolmen kuukauden kuluessa velkajärjestelyhakemuksen hylkäämisestä tai jäämisestä sillensä. Momenttiin muutettaisiin viittaussäännös uuden velkajärjestely-

lain mukaiseksi. Momentin mukaan määräpäivänä edellä mainitussa tilanteessa pidettäisiin velkajärjestelylain 61 §:ssä tarkoitettua päivää, toisin sanoen päivää, jona velkajärjestelyhakemus jätettiin käräjäoikeuteen. Tältä osin ei ehdoteta asiallista muutosta.

2 Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotettu velkajärjestelylaki (1. lakiehdotus) sisältää seuraavat valtuussäännökset:

Valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä:

- velkajärjestelyhakemuksen muodosta, sisällöstä ja liitteistä (13 §:n 3 momentti)
- kuuluttamismenettelystä (20 §:n 3 momentti)
- maksuohjelman raukeamisen johdosta tehtävistä ilmoituksista (59 §:n 3 momentti)
- lain täytäntöönpanosta (67 §).

Mainittuja valtuussäännöksiä on käsitelty lähemmin edellä 1. lakiehdotuksen kohdalla.

3 Voimaantulo

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan noin vuoden kuluttua niiden vahvistamisesta. Aika on tarpeen tarvittavien tietokonejärjestelmämuutosten ja ulosoton valvontatoiminnan toiminnan käynnistämistä varten. 4. ja 5. lakiehdotukset tulisivat voimaan niin pian kuin ne on hyväksytyt ja vahvistettu.

1., 4., 5. ja 6. lakiehdotuksissa on siirtymäsäännökset, joita on käsitelty edellä kunkin lakiehdotuksen kohdalla.

4 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Lakiehdotukset, erityisesti 1. ja 5. lakiehdotus ovat merkityksellisiä omaisuuden suojan kannalta. Henkilötietojen suojan liittyviä näkökulmia sisältyy puolestaan 2. lakiehdotukseen.

4.1 Velkajärjestelylaki

Voimassa oleva velkajärjestelylaki on säädetty tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä. Ehdotettu uusi velkajärjestelylaki rakentuisi samoille peruseriaateille kuin nykyinen laki. Ehdotetun lain mukaan velallinen käyttää laissa säädetyn maksuohjelman keston ajan kaiken perustoimeentulon ylittävän maksuvaransa ja kaiken muun kuin ulosmittauskelpoisen varallisuutensa velkojensa suorittamiseen sitä vastaan, että velkojen ne määrät, joille ei maksuohjelmassa ole kertynyt suoritusta, lakkaavat. Vakuusvelkojan asema pysyisi hyvänä. Vakuusvelkaan ei puututtaisi muutoin kuin asunnon säilyttämis-tilanteessa ja silloinkin ainoastaan maksuaikataulun ja korkojen osalta. Vakuusvelan pääomaa ei leikattaisi.

Maksuohjelman kesto on lyhennetty lailla 632/2010 viidestä vuodesta kolmeen vuoteen, kuitenkin niin, että niin sanottu nollaohjelma säilyi viiden vuoden mittaisena. Samoin silloin, kun velkajärjestely on myönnetty esteestä huolimatta, maksuohjelma on viiden vuoden pituinen. Yksityisvelkojan, esimerkiksi takaajan erityisasema otettiin huomioon säilyttämällä ennallaan mahdollisuus maksuohjelman keston jatkamiseen enintään kahdella vuodella. Tällainen keston jatkaminen kerryttää koko velallisen maksuvaran verran yksityisvelkojan saatavaa, koska muut velkojat eivät ole enää maksuohjelmassa mukana. Maksuohjelman kesto koskevat säännökset säilyisivät pääpiirteisään vuoden 2010 muutoksen mukaisina. Kuitenkin nykyinen nollaohjelma, joka on siis aina viiden vuoden mittainen, muuttuisi niin sanotuksi lyhentyväksi viiden vuoden ohjelmaksi. Velallinen voisi maksusuorituksillaan saada tällaisen viiden vuoden ohjelman lyhentymään aina kolmeen vuoteen saakka. Tämä on velallisten yhdenvertaisuuden ja myös maksusuorituksia saavien velkojien intressin kannalta perusteltua.

Kuten todettiin, velkajärjestelylaki säädettiin vuonna 1992 tavallisessa lainsäätämisyksityksessä (PeVL 23/1992 vp). Valiokunta katsoi silloin, että omaisuudensuojan asianmukainen huomioon ottaminen merkitsee ennen muuta sitä, että velkojan aseman heikentyminen ei saa muodostua velkojan kannalta kohtuuttomaksi. Lisäksi perustuslakivaliokunta on velkajärjestelylain muutosta koskevan hallituksen esityksen (HE 98/2002 vp) yhteydessä todennut, että velallisten selviytymismahdollisuuksien edistäminen samoin kuin pyrkimys turvata ihmisarvoisen elämän edellytyksiä ylivelkaantuneille ja heidän perheenjäsenilleen ovat perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttäviä perusteita puuttua velkojan varallisuusarvoisiin oikeuksiin (PeVL 33/2002 vp ja PeVL 27/2004 vp).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomiossa Bäck vastaan Suomi (20.7.2004) ihmisoikeustuomioistuin piti riidattomana, että velkojan saatava (takaajan regressisaatava) kuului omaisuuden suojan piiriin ja että velkajärjestelylailla oli puuttuttu velkojan omaisuuteen. Ihmisoikeustuomioistuin totesi, että velkajärjestely sinällään edisti selvästi hyväksyttäviä sosiaalisia ja taloudellisia tavoitteita. Tuomioistuin kuitenkin tutki, oliko velkojalle konkreettisesti tapauksessa asetettu kohtuuton rasitus. Ihmisoikeustuomioistuin ei sulkenut pois sitä mahdollisuutta, että velan peruuttamaton häviäminen velkajärjestelyssä saattoi joissakin oloissa johtaa kohtuuttoman rasituksen asettamiseen velkojalle. Ihmisoikeustuomioistuin piti tärkeänä, että löydetään oikeudenmukainen tasapaino julkisen tai yleisen edun vaatimusten ja yksilön perusoikeuksien suojan välillä. Käytettyjen keinojen tulee olla oikeassa suhteessa tavoitteisiinsa.

Yllä todetun mukaisesti ehdotuksessa on pyritty huolehtimaan siitä, että velkojalle ei aseteta yksittäistapauksissakaan kohtuutonta rasitusta. Velalliselle jätetään tulosta ainoastaan välttämätön määrä elinkustannuksiin ja ulosmittauskelpoinen omaisuus myydään ja varat tilitetään velkojille. Erityisen merkittävä kysymys oikeasuhtaisuuden toteuttamisessa on, millä edellytyksellä velallinen saa säilyttää asuntonsa. Omistusasuminen itsessään ei ole perusoikeus, mutta asumisen turva on yksi keskeisimmistä kansalaisen elämään vaikuttavista tekijöistä. Toisaalta suhteellisuusperiaatteen mukaista ei ole, että edes yksittäistapauksissa velallinen voisi saada velkansa anteeksi, mutta säilyttää huomattavia varallisuusarvoja omistusasunnossa. Velkojien omaisuuden suojaan kuuluva maksunsaantioikeus ja sen tuntuva leikkaaminen edellyttävät vastaavasti, ettei velalliselle voida jättää huomattavaa varallisuutta edes asuntoon. Erityisesti silloin, kun velko-

ja on itsekin mahdollisesti vähävarainen luonnollinen henkilö, huomattavien omaisuusarvojen pitäminen asunnon säilyttämisen kautta velkojan ulottumattomissa merkittisi kohtuutonta räsitusta ja olisi suhteellisuusperiaatteen vastaista. Järjestelmän tulee myös asunnon säilyttämisen osalta olla oikeasuhtainen.

Edellä mainituista syistä ehdotetaan, että velallinen voisi säilyttää asuntonsa, jos hän kykenee maksamaan asuntoon sisältyvän vapaan omaisuusarvon velkajärjestelyvelkojilleen. Asunnon arvosta vähennettäisiin ensin vakuusvelat sekä vuokra- ja omistusasumisen erotus sekä 10 000 euroa muutto- ym. kustannuksista. Loppuosa velallisen tulisi kyetä maksamaan 12 vuoden kuluessa sen jälkeen, kun maksuohjelma on muutoin päätynyt. Vakuusvelkaa ei lyhennettäisi kolmeen vuoteen, mikä mahdollistaisi useimmissa tapauksissa sen, että velallinen pystyy säilyttämään asunnon, johon ei sisälly huomattavaa vapaata arvoa. Vakuusvelan korko sanotulta kolmelta vuodelta korvattaisiin etuoikeudettomille velkojille, ja velallisella olisi mainittu 12 vuotta aikaa sen maksamiseen. Näillä säännöksillä ehdotuksessa on tavoiteltu tasapainoa yhteiskunnan, velallisen ja velkojien intressien välille.

Ehdotuksen mukaan maksuohjelman valvonta kuuluisi ulosottolaitokselle. Pääosin tähän olisivat syynä erilaiset tarkoituksenmukaisuusseikat, kuten julkisten ja yksityisten velkojien valvontakulujen pienentäminen sekä myös velallisen suojaaminen niiltä seurauksilta, johon maksuohjelman laiminlyönti johtaa. Lisäksi asiassa on se puoli, että viranomaisvalvonta tarjoaa sellaisille velkojille keinon, joilla ei ole omaa osaamista tai resurssia seurannan toteuttamiseen. Edellä mainitussa ihmisoikeustuomioistuimen tuomiossa Bäck-tapauksessa kiinnitettiin huomiota siihen, että velkoja ei kyennyt todentamaan, oliko velallisen maksukyky parantunut. Ulosottoviranomaisen puoleen kääntymällä myös yksityinen velkoja voisi varmistaa, että laissa säädetty määrä tulee velkojen lyhennykseksi.

Velkajärjestelylakia koskevat ehdotukset on laadittu niin, että ne eivät aiheuta muutoksia jo vahvistettuihin maksuohjelmiin. Ennen lain voimaantuloa vahvistetut maksuohjelmat ja tehdyt vapaaehtoiset velkasovinnot pysyvät voimassa muuttumattomina.

Ehdotetut säännökset ovat sellaisia menettelyluonteisia ja saatavan täytäntöönpanoon liittyviä säännöksiä, joista voidaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön mukaan säätää omaisuuden suojaan kohdistuvinkin yleensä tavallisella lailla (ks. PeVL 37/1998 vp ja PeVL 42/2006 vp). Kuten todettiin, esityksessä ei puututa jo vahvistettuihin maksuohjelmiin, joten ehdotus suojaaa hyvin osapuolten perusteltuja odotuksia.

4.2 Velkajärjestelyrekisteri

Ehdotuksessa nostettaisiin lain tasolle nykyisin asetuksessa olevat säännökset velkajärjestelyrekisteristä.

Henkilötietojen suojasta säädetään perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan tarkemmin lailla. Keskeisiä sääntelykohteita ovat muun muassa rekisteröitävien henkilötietojen sisältö sekä sääntelyn kattavuus ja yksityiskohtaisuus (esimerkiksi PeVL 25/1998 vp). Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaan henkilötietojen suoja osittain

sisältyy edellä mainitussa perustuslain säännöksessä turvatus yksityiselämän suojan piiriin (esimerkiksi PeVL 14/2009 vp ja PeVL 27/2006 vp). Perustuslakivaliokunta on pitänyt merkittävänä sääntelykohteina ainakin rekisteröinnin tavoitetta, rekisteröitävien henkilötietojen sisältöä, niiden sallittuja käyttötarkoituksia, tietojen luovutettavuutta sekä tietojen säilytysaikaa henkilörekisterissä samoin kuin rekisteröidyn oikeusturvaa. Näitä seikkoja koskevan sääntelyn tulee olla lain tasolla, kattavaa ja yksityiskohtaista (esimerkiksi PeVL 11/2008 vp).

Edellä mainitun perustuslain sääntelyn ja perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti velkajärjestelyrekisteristä säädettäisiin lailla. Erillislakia pidetään tässä esityksessä tarkoituksenmukaisempana kuin rekisterisäännösten sisällyttämistä velkajärjestelylakiin. Olennaisia asiamuutoksia suhteessa nykyisiin asetustasoihin säännöksiin ei tarvittaisi.

4.3 Saatavan toissijainen lopullinen vanhentuminen

Ehdotuksen mukaan ulosottokaavassa olevia säännöksiä siitä, että ulosottoperusteen määräajan umpeen kulumisen johtaa saatavan lopulliseen vanhentumiseen, täydennettäisiin niin sanotulla toissijaisella lopullisella vanhentumisella. Se tarkoittaa saatavan lopullista, toisin sanoen ei-katkaisukelpoista, vanhentumista, joka laskettaisiin eräpäivästä. Vanhentumisaika olisi 18 vuotta ja, jos velkoja on luonnollinen henkilö, 23 vuotta. Vanhentumisaika olisi siis kolme vuotta pitempi kuin ulosottoperusteen määräaikaan sidottu lopullinen vanhentuminen (15/20 vuotta).

Hallituksen esityksessä ulosottolain muuttamiseksi (HE 216/2001 vp) tarkasteltiin ulosottoperusteen määräaikaisuutta perusoikeuksien kannalta. Esityksen mukaan ilman ulosottoperusteen määräaikaisuutta vaikeiden ylivelkaongelmien korjaaminen kestäisi kohtuuttoman kauan. Sääntelyn katsottiin olevan painavan yhteiskunnallisen tarpeen vaatimaa. Esitystä koskevassa perustuslakivaliokunnan lausunnossa (PeVL 12/2002 vp) esitystä arvioitiin perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädetyn omaisuuspuojan kannalta. Perustuslakivaliokunta muun muassa katsoi, että ehdotetut määräajat olivat sääntelyn suhteellisuuden näkökulmasta riittävän pitkiä, eikä sääntely muodostunut velkojan kannalta kohtuuttomaksi. Sääntelyn tarkoituksena todettiin olevan estää elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto, joiden aiheuttamien haittojen vähentämisen katsottiin olevan hyväksyttävää perusteita rajoittaa omaisuuden suojaa. Perustuslakivaliokunnan mukaan elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen ulosotto voi oleellisesti heikentää sen kohteena olevan henkilön mahdollisuuksia elää ihmisarvoista elämää.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa lisäksi todetaan, että täytäntöönpanon määräaikaisuus ei heikennä velkojan tosiasiallista asemaa olennaisesti. Merkitystä annettiin myös sille, että esitys sisälsi useita ehdotuksia ulosottomenettelyn tehostamiseksi. Perustuslakivaliokunta piti ehdotettua sääntelyä velkojan kannalta kohtuullisena eikä sen nähty merkitsevän velkojan oikeusturvan kannalta kohtuuttomia täytäntöönpanorajoituksia. Perustuslakivaliokunnan aloitteesta ulosottolakiin lisättiin kuitenkin säännös ulosottoperusteen määräajan jatkamisesta tapauksissa, joissa velallisen voidaan perustellusti epäillä salanneen omaisuuttaan tai toimineen muutoin lainvastaisella tavalla velkojien vahingoksi.

Ulosottokaaren säätämisen yhteydessä ulosottokaareen otettiin säännökset, joiden mukaan itse saatava vanhentuu lopullisesti samassa ajassa kuin ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuus päättyy (L 705/2007, HE 83/2006). Elinikäistä velkavastuuta pidettiin kohtuuttomana nykyisenkaltaisessa luottoyhteiskunnassa, ja katsottiin, että luotonannon riskien ja haitallisten seurausten tulisi jakaantua oikeudenmukaisella tavalla velkojan, velallisen ja yhteiskunnan kesken. Päätymätön velkavastuu johtaa esityksen mukaan helposti velallisen syrjäytymiseen, josta puolestaan aiheutuu yhteiskunnalle mittavia kustannuksia.

Ulosottokaariesitystä koskevan perustuslakivaliokunnan lausunnon (PeVL 42/2006 vp) mukaan se on aiemmin pitänyt ulosottoperusteen määräaikoja (15/20 vuotta) sääntelyn suhteellisuuden näkökulmasta riittävän pitkinä ja että määräaikäsääntely ei muutoinkaan muodostu velkojan kannalta kohtuuttomaksi (PeVL 12/2002 vp).

Perustuslakivaliokunta totesi, että sääntely saatavan lopullisesta vanhentumisesta oli uutta ja vaikutti myös ennen lain voimaantuloa syntyneisiin velkasuhteisiin. Kun velkojan oikeus saada velalliselta suoritus velasta on velkasopimuksen olennainen ainesosa, perustuslakivaliokunta arvioi ehdotusta omaisuudensuojan kannalta. Valiokunta viittasi lukuisiin lausuntoihinsa, joissa se on katsonut, että omaisuuden perustuslainsuoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä, joskaan taannehtivuuskielto ei ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut ehdottomaksi. Perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota siihen, että saatavan lopullisella vanhentumisella pyritään poistamaan velalliselle pysyvistä velkaantumista aiheutuvia ongelmia ja tukemaan heidän palaamistaan aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi. Perustuslakivaliokunta piti pysyvän ylivelkaantumisen estämistä ja ylivelkaantumiseen liittyvien haittojen vähentämistä perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävänä perusteina rajoittaa omaisuuden suojaa ja katsoi, että lopulliselle vanhentumiselle oli hyväksyttävät ja yhteiskunnallisesti painavat perusteet.

Perustuslakivaliokunta katsoi, että 15 tai 20 vuoden vanhentumisajat ovat riittävän pitkät. Määräajat ulosottoperusteen täytäntöönpanokelpoisuudesta ja saatavan lopullisesta vanhentumisesta koskevat vain luonnollisille henkilöille asetettuja maksuvelvoitteita. Velkojina taas ovat valtaosassa tapauksista liiketoimintaa harjoittavat oikeushenkilöt, jotka toiminnassaan ottavat yleensä joka tapauksessa huomioon luottotappioiden riskit.

Perustuslakivaliokunta katsoi kokonaisarvionaan, ettei ulosottokaariesityksen mukainen sääntely saatavan lopullisesta vanhentumisesta tai sääntelyn taannehtivuudesta muodostu velkojan kannalta kohtuuttomaksi eikä siten vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Tässä ehdotuksessa on kysymys ulosottoperusteen määräaikaan kytketyn lopullisen vanhentumisen täydentämisestä koskemaan myös sellaisia tilanteita, joissa ulosottoperustetta ei ole hankittu. Tällöin velallinen on päätymättömän velkavastuun kohteena, kunhan vain velkoja katkaisee saatavan vanhentumisen kolmen vuoden välein. Velallisella itsellään ei ole keinoa vaikuttaa siihen, hankkiiko velkoja saatavasta ulosottoperusteen ja milloin tämä tapahtuu. Velallisen velkavastuu saattaa riippua hyvinkin sattumanvaraisista seikoista.

Yllä selostetuista syistä ja velallisten yhdenvertaisuuden kannalta pidetään tärkeänä, että lopullinen vanhentuminen ulotetaan koskemaan myös velallisia, joita vastaan velkoja ei ole hankkinut ulosottooperustetta. Kuten ulosottooperusteen määräaikaan sidottu vanhentuminen, myös tässä tarkoitettu vanhentuminen koskisi ainoastaan luonnollisia henkilöitä velallisena. Lisäksi toissijaisen vanhentumisen soveltamisala rajattaisiin epäselvyyksien välttämiseksi ja velkojina olevien korvaus- ym. saatavia velkoviien luonnollisten henkilöiden suojaamiseksi sopimusperusteisiin saataviin kuluttaja- ja elinkeinonharjoittajasuhteissa.

Toissijaista vanhentumista sovellettaisiin myös silloin, kun saatavasta on hankittu ulosottooperuste, mutta se on hankittu niin myöhäisessä vaiheessa, että kokonaisperintäaika muodostuisi kohtuuttomaksi verrattuna muihin velallisiin. Toissijaisen vanhentumisen aika olisi kolme vuotta pitempi kuin ulosottooperusteen määräaika. Näin ollen velkojalle jäisi kaikissa tapauksissa kolmen vuoden sopimisen ja yksityisen perinnän aika, ennen kuin ulosottooperusteen täytäntöönpanolle varattu aika alkaa lyhentyä. Ilman ehdotettua sääntelyä ulosottooperusteen määräaikaan sidotun lopullisen vanhentumisen tarkoitukset, joita edellä on kuvattu, vesittyisivät.

Siirtymäsäännökset turvaisivat sen, että velkojalla olisi aina kahden vuoden perintäaika lain voimaan tulon jälkeen silloin, kun ulosottooperustetta ei ole hankittu. Siirtymäaika olisi peräti viisi vuotta, jos ulosottooperuste on hankittu. Näin ollen velkojienkaan asema ei huonone yht'äkkisesti.

Lisäksi voidaan todeta, ettei velkojille tule yllätyksenä se, että nyt ehdotetaan toissijaista lopullista vanhentumista. Velallisten yhdenvertaisuuteen liittyvä ongelma on ollut tiedossa jo pitkään. Ulosottoaarta koskevassa hallituksen esityksessä (HE 83/2006 vp s. 24) todettiin, ettei esitykseen sisälly ehdotusta saatavan lopullisesta vanhentumisesta silloin, kun saatavasta ei ole lainkaan hankittu ulosottooperustetta. Esityksessä viitattiin siihen, että Vanhentumistoimikunta ehdotti saatavan vanhentumista viimeistään 20 vuoden kuluttua velan erääntymisestä (komiteamietintö 2001:4). Koska kuitenkin ulosottoaariesitys koski menettelyoikeudellista uudistusta, pitäydettiin siihen liittyviin uudistusehdotuksiin. Esityksessä todettiin voitavan erikseen harkita sitä, tulisiko erääntymisestä laskettava vanhentumisaika ottaa vanhentumislakiin.

Lakivaliokunta totesi ulosottokaariehdotuksesta antamassaan mietinnössä (LaVM 26/2006 vp), että ehdotettu vanhentumissäännös koskee vain saatavia, joista on hankittu ulosottooperuste. Lakivaliokunta viittasi yli sadan kansanedustajan allekirjoittamaan lakialoitteeseen (LA 133/2003 vp), jossa ehdotettiin toissijaista säännöstä, jonka mukaan velka vanhentuisi aina viimeistään 20 vuoden kuluttua velan erääntymisestä. Myös talousvaliokunta esitti lausunnossaan, että lakivaliokunnassa ratkaistaisiin myös toissijainen lopullinen vanhentuminen. Lakivaliokunta kuitenkin totesi, että velan erääntymisestä alkava lopullinen vanhentumisaika olisi huomattava muutos nykyiseen yksityisoikeudelliseen sääntelyyn, ja muutoksen toteuttaminen edellyttäisi huolellista lainvalmistelua sekä vaikutusten arviointia ja arviointia omaisuuden suojan kannalta.

Toissijainen lopullinen vanhentuminen täydentäisi nykyistä sääntelyä, jolla pyritään estämään elinikäinen tai kohtuuttoman pitkäkestoinen velkavastuu. Sääntelyllä pyritään poistamaan merkittävä epätasa-arvoisuus velallisten välillä. Ehdotetut määräajat olisivat pitempiä kuin voimassa olevat, ulosottoperusteesta laskettavat määräajat ja siirtymäaika olisi riittävä. Näin ollen lakiehdotus voidaan kaikilta osin käsitellä tavallisessa säätämisen järjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Velkajärjestelylaki

1 luku Yleiset säännökset

1 §

Velkajärjestelyn tarkoitus ja lain soveltamisala

Velkajärjestelyn tarkoituksena on tervehdyttää maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne tässä laissa säädetyllä tavalla. Lain soveltamisesta yritystoimintaa harjoittaviin velallisiin säädetään 8 luvussa.

Talous- ja velkaneuvonnasta säädetään erikseen.

2 §

Määritelmiä

Tässä laissa tarkoitetaan:

- 1) velkajärjestelymenettelyn *alkamisella* 18 §:n 1 momentissa tarkoitettua tuomioistuimen päätöstä velkajärjestelyn aloittamisesta;
- 2) velkajärjestelyn *myöntämisellä* tuomioistuimen päätöstä, jolla maksuohjelma vahvistetaan;
- 3) velkajärjestelyvelalla ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista syntyneen saatavan pääomaa, korkoja ja kuluja sen suuruisena kuin saatava on merkitty maksuohjelman velkaluetteloon;
- 4) *etuoikeutetulla* elatusavulla viimeisen kuuden kuukauden aikana ennen velkajärjestelymenettelyn alkamista erääntynyttä elatusvelvollisuuteen tai vahingonkorvaukseen perustuvaa lapsen elatusapusaatavaa;
- 5) velkajärjestelyvelkojalla velkojaa, jolla on 3 tai 4 kohdassa tarkoitettu saatava;
- 6) vakuusvelalla saatavaa, jonka vakuutena on kolmansiin nähden tehokas panttioikeus, omistuksenpidätysehto tai muu esinevakuusoikeus velalliselle kuuluvaan tai velallisen hallinnassa olevaan omaisuuteen, siihen määrään kuin vakuuden arvo maksuohjelman mukaan kattaa kyseisen velkojan saatavan korkoineen ja liitännäiskuluineen myyntikustannusten ja paremmalla etuoikeudella olevien saatavien vähentämisen jälkeen;
- 7) *vakuusvelkojalla* velkojaa, jolla on 6 kohdassa tarkoitettu saatava;
- 8) velallisen *omistusasunnolla* velallisen vakituudessa asumiskäytössä olevaa kiinteistöä tai huoneistoa, jonka tai jonka hallintaan oikeuttavat osakkeet tai osuudet velallinen omistaa taikka velallisen osuutta tällaisesta omaisuudesta, jos velallinen

omistaa asunnon yhdessä toisen kanssa. Mitä tässä säädetään, koskee soveltuvin osin myös asuntoa, jonka hallinta perustuu asumisoikeussopimukseen.

2 luku Velkajärjestelyn edellytykset ja esteet

3 § *Yleiset edellytykset*

Velkajärjestely voidaan myöntää luonnolliselle henkilölle, jolla on kotikunta Suomessa.

Velkajärjestely myönnetään, jos yhtäältä velallisen ulosmittauskelpoisen varallisuuden, nykyisen maksukyvyyn ja tulevien ansaintamahdollisuuksien sekä toisaalta erääntyneiden ja erääntymättömien velkojen välillä on niin huomattava epäsuhte, että velallinen on pysyvästi tai pitkäaikaisesti kykenemätön maksamaan velkojaan niiden erääntyessä (*maksukyvyttömyys*).

Velkajärjestelyn myöntämisestä velalliselle, joka ei ole työmarkkinoiden käytettävissä, säädetään 32 §:ssä.

4 § *Velkajärjestelyn esteet*

Velkajärjestelyä ei voida myöntää, jos:

- 1) velallinen on velkaantunut harkitusti velkajärjestelyä silmällä pitäen tai on saanut olennaisen määrän luottoa erehdyttämällä luotonantajaa;
- 2) velallisen velkaantumiseen johtaneita toimia voidaan kokonaisuutena arvioiden pitää piittaamattomina tai vastuuttomina ottaen huomioon velallisen ikä, asema ja muut olosuhteet sekä myös luotonantajien toiminta hyvän luotonantotavan kannalta arvioituna;
- 3) velalliselle on määrätty rikoksen perusteella maksuvelvollisuus, eikä velkajärjestelyn myöntämistä voida pitää perusteltuna maksuvelvollisuuden määrä, rikoksen tai toiminnan laatu, vahingon kärsineen asema ja muut seikat huomioon ottaen, tai velallinen on esitutkinnassa tai syytteessä tällaisesta teosta, josta saattaa seurata tässä tarkoitettu maksuvelvollisuus;
- 4) vahingonkorvauksen, kauppahinnanpalautuksen tai muun vastaavan yksityisten henkilöiden välisen merkittävän velan järjesteleminen olisi kohtuutonta velkojan kannalta;
- 5) velallinen on liiketoimintakiellossa;
- 6) velalliselle on aikaisemmin myönnetty velkajärjestely.

Velkajärjestelyä ei voida myöntää myöskään, jos velallinen on vaikeuttanut velkojen maksunsaantia siten, että hän on:

- 1) kätkenyt tai lahjoittanut omaisuuttaan;
- 2) salannut tietoja taikka antanut vääriä tai harhaanjohtavia tietoja taloudellisesta asemastaan ulosotossa, vireillä olevassa tai aiemmassa velkajärjestelyasiassa taikka muussa maksukyvyttömyysmenettelyssä taikka
- 3) muilla vastaavilla, selvästi sopimattomilla toimilla järjestellyt taloudellista asemaansa velkojien vahingoksi tai suosiakseen jotakuta velkojaa.

5 §

Velkajärjestelyn myöntäminen esteestä huolimatta

Sen estämättä, mitä 4 §:ssä säädetään, velkajärjestely voidaan myöntää, jos siihen on painavia syitä ottaen erityisesti huomioon velallisen myötävaikutus velkojen maksamiseksi tai velkaantumisesta kulunut aika ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velalliselle ja vaikutus velkojan asemaan.

3 luku

Velkojen maksamiseen käytettävä varallisuus ja tulo

6 §

Velkojan maksunsaantioikeus ja sen lakkaaminen

Velkajärjestely saadaan myöntää sen estämättä, mitä muualla säädetään velkojan oikeuksista. Velkajärjestelyvelkojalla on oikeus saada suoritus velallisella olevasta ja velallisen maksuohjelman aikana saamasta tulosta ja ulosmittauskelpoisesta varallisuudesta niin kuin jäljempänä säädetään. Maksuohjelman aikana velkajärjestelyvelkaa ei saa periä velkojan hakemuksesta ulosotossa.

Saatavaa ei poisteta maksuohjelmasta vanhentumisen perusteella. Kuitenkin saatavaa, joka vanhentuu maksuohjelman aikana ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 24-27 §:n tai velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 8 §:n 3 momentin mukaisesti poistetaan silloin maksuohjelmasta. Vanhentuminen ei estä suorituksen saamista varoista, jotka velallinen on saanut sitä ennen, eikä 42 §:n 1 momentissa, 57 §:n 1 momentissa tai ulosottokaaren 2 luvun 24 §:n 3 momentissa tarkoitetuista varoista. Vastaavasti otetaan huomioon sellaisen velan vanhentuminen, josta velkajärjestelyvelallinen vastaa yhdessä toisen kanssa.

7 §

Velallisen myötävaikutusvelvollisuus

Velallisen tulee pyrkiä ylläpitämään ja parantamaan maksukykyään kohtuudella käytettävissä olevilla keinoilla ja huolehtia siitä, että velkojat saavat tämän lain mukaisen suorituksen. Velallinen on velvollinen antamaan tuomioistuimelle, ulosottomiehelle ja velkojille tiedot velkajärjestelyn kannalta merkityksellisistä seikoista sekä muutoinkin myötävaikuttamaan siihen, että velkajärjestely voidaan asianmukaisesti toteuttaa. Jos velallinen saa ulosmittauskelpoista omaisuutta tai tuloa uudelta tulonmaksajalta tai tu-

lonmaksaja vaihtuu, velallisen tulee ilmoittaa asiasta viipymättä hakemusta käsittelevälle tuomioistuimelle tai ulosottomiehelle. Elinkustannusosan muutosta koskevasta ilmoitusvelvollisuudesta säädetään 8 §:ssä.

Velallinen ei saa velkajärjestelyn hakemisen jälkeen antaa vakuutta, luovuttaa omaisuuttaan tai hankkia lisää luottoa, paitsi jos se on välttämätöntä hänen ja hänen perheensä toimeentulon turvaamiseksi tai luottoa otetaan yritystoimintaa varten 46 §:n mukaisesti.

Velallisen myötävaikutusvelvollisuus tulee voimaan, kun velkajärjestelyasia tulee hakemuksen johdosta vireille. Myötävaikutusvelvollisuus on voimassa maksuohjelman koko keston ajan.

8 §

Elinkustannusosa

Tuomioistuin vahvistaa maksuohjelmassa velalliselle kuukausittaisen elinkustannusosan. Perusosana siihen lasketaan:

- 1) velallisen vastattavat sellaiset vuokratkustannukset tai keskimääräiset muut asumiskustannukset, joita voidaan pitää perhekokoa, asuinpaikkakunta ja muut olosuhteet huomioon ottaen kohtuullisena tai, jos velallinen asuu muun täysi-ikäisen kuin alle 21-vuotiaan lapsensa kanssa, pääluvun mukainen osa tässä kohdassa tarkoitetuista asumiskustannuksista;
- 2) jos velallinen asuu yksin, velallisen itsensä osalta 95 prosenttia ulosottokaaren 4 luvun 48 §:ssä tarkoitetusta suojaosuudesta, tai, jos velallisen elatuksen varassa on perheenjäseniä tai velallinen jakaa asumiskustannukset 1 kohdan mukaisesti, velallisen itsensä osalta 80 prosenttia suojaosuudesta ja elatuksen varassa olevan perheenjäsenen osalta 70 prosenttia mainitussa ulosottokaaren pykälässä tarkoitetusta korotuksesta;
- 3) muualla asuvalle lapselle maksettava elatusapu ja
- 4) päivähoitomaksu tai puolet siitä, jos velallinen asuu toisen elatusvelvollisen kanssa.

Jos velallinen osoittaa, että hänellä on tavanomaisesta poikkeavia välttämättömiä ja pysyväisluonteisia elinkustannuksia, jotka johtuvat sairaudesta, iästä, työmatkoista tai muusta erityisestä syystä, elinkustannusosaa korotetaan tällaisten kustannusten kuukausittaisella keskimääräisellä määrällä (*erityisosa*).

Elinkustannusosaa voidaan alentaa velallisen pyynnöstä 20 prosenttia, jos velallinen osoittaa, että hän ja hänen elatuksensa varassa olevat tulevat sillä määrällä toimeen.

Jos velallisen elatuksen varassa olevien henkilöiden määrä muuttuu tai elinkustannusosaan lasketut kustannukset alentuvat vähäistä enemmän, velallisen tulee ilmoittaa asiasta viipymättä ulosottomiehelle. Jos elinkustannuksiin luetut kustannukset nousevat tuntuvasti, velallinen voi pyytää elinkustannusosan korottamista ulosottomieheltä. Elinkustannusosan nostamisesta ja sen perusteista tulee ilmoittaa velalliselle ja velkojille seuraavan tilityksen yhteydessä.

9 §

Tilitysosa ja velallisen lisäosa

Velkojille on suoritettava ulosottokaaren 4 luvun 45 §:ssä tarkoitetun velallisen toistuvaistulon nettomäärän ja elinkustannusosan erotus (*tilitysosa*). Tilitysosa elinkeinotulosta määräytyy ulosottokaaren 4 luvun 64 §:n mukaisesti niin, että ammatin- tai elinkeinonharjoittajalle jää käyttöönsä 8 §:ssä tarkoitettu elinkustannusosa. Tilitysosan kuukausittaisesta vähimmäismäärästä on voimassa, mitä ulosottokaaren 4 luvun 17 §:ssä ja sen nojalla annetussa valtioneuvoston asetuksessa säädetään. Velallisen pyynnöstä käräjäoikeus voi määrätä, että auton käyttöetua ei lueta velallisen tuloksi, jos tällaisen luontoisedun arvo on kohtuullinen ja auto on välttämätön työn suorittamiseksi.

Jos velallisen palkkatulon nettomäärä kolmena hakemusta edeltävänä kuukautena on ylittänyt 1 momentissa tarkoitetun tilitysosan vähimmäismäärän, eikä poikkeu olennaisesti velallisen keskimääräisestä palkasta, käräjäoikeus vahvistaa velallisen pyynnöstä tulon keskiarvon tältä ajalta vertailupalkaksi. Mahdollista lomarahaa ei oteta huomioon. Jos velallisen palkkatulo maksuohjelman aikana ylittää vertailupalkan, velalliselle jätetään erotuksesta 30 prosenttia, kuitenkin enintään 200 euroa kuukaudessa (*velallisen lisäosa*). Jos vertailupalkkaa ei ole vahvistettu maksuohjelmassa, ulosottomies määrää vertailupalkan edellä todetuilla perusteilla velallisen pyynnöstä.

Ulosottomies tilittää tilitysosan velkajärjestelyvelkojille tämän lain 9 luvussa säädetyllä tavalla. Vakuusvelan lyhennykset ja koron velallinen suorittaa itse suoraan vakuusvelkojalle. Tämä koskee myös sitä tilannetta, että velallinen on saanut säilyttää asuntonsa.

10 §

Vakuusvelan asema

Maksuohjelmaan kuuluu vakuusvelkojan saatavasta se osa, joka ylittää vakuusesineen arvon velkajärjestelymenettelyn alkamishetkellä. Jos vakuusesine myydään myöhemmin vakuusvelkojan järjestämässä myynnissä tätä korkeammasta hinnasta, vakuusvelkoja saa ottaa koko jäljellä olevan saatavansa kauppahinnasta ja myös niiltä osin kuin saatava on kuulunut maksuohjelmaan. Jos taas kauppahinta jää alhaisemmaksi, erotus lisätään myyntipäivästä maksuohjelmaan. Maksuohjelman aikana vakuusvelan suorittamiseen voidaan käyttää ainoastaan sen vakuutena olevaa omaisuutta. Jos vakuusesineen arvo ylittää vakuusvelkojan saatavan, noudatetaan, mitä 53 §:n 1 momentissa säädetään.

Velkajärjestely ei vaikuta esinevakuusoikeuden pysyvyyteen eikä sisältöön. Vakuusvelan asemasta silloin, kun velallinen saa säilyttää omistusasuntonsa, säädetään 7 luvussa.

4 luku

Velkaselvittely, sopimus velkojen järjestelystä ja velkajärjestelyhakemus

11 §

Velkaselvittely

Velkajärjestelyn hakemista ja velkatilanteen selvittämistä varten velkojan tulee velallisen pyynnöstä ilmoittaa joko luopuvansa saatavastaan tai:

- 1) saatavansa peruste, eräpäivä ja määrä pääomaan, korkoon ja muihin liitännäiskuluihin eriteltyinä ja velallisen pyytämälle päivämäärälle (*saldopäivä*) laskettuna;
- 2) jos velkojalla on useita saatavia, niitä koskeva tunnistetieto;
- 3) ulosottokaaren 2 luvussa ja velan vanhentumisesta annetun lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettun vanhentumisen päivämäärä ja peruste;
- 4) saatavasta mahdollisesti annetut vakuudet ja määrä, jonka ne kattavat saatavasta;
- 5) velallisen lisäksi mahdolliset muut velasta vastuussa olevat;
- 6) maksuyhteystietonsa;
- 7) puhelinnumero, sähköpostiosoite ja postiosoite.

Velkojan tulee ilmoituksessaan täsmällisesti yksilöidä se sopimus, sitoumus tai muu kirjallinen todiste, johon velkoja perustaa saamisoikeutensa, ja se, mistä asiakirjat ovat saatavissa.

Edellä 7 kohdassa tarkoitettua sähköpostiosoitetta pidetään osoitteena, johon tässä laissa tarkoitettut tiedoksiannot ja ilmoitukset toimitetaan (*tiedoksianto-osoite*), paitsi jos velkoja ilmoittaa haluavansa ne postiosoitteeseensa. Velkojan ilmoittamat maksuyhteystiedot ja tiedoksianto-osoite ovat voimassa koko tässä laissa tarkoitettun menettelyn ajan, ja niiden muutoksista tulee ilmoittaa kärjäoikeudelle ja maksuohjelman vahvistamisen jälkeen ulosottomiehelle.

12 §

Sopimus velkojen järjestelystä ja velkojen myötävaikutusvelvollisuus

Ennen velkajärjestelyn hakemista velallisen tulee pyrkiä aikaansaamaan sopimus velkojen kanssa velkojensa järjestämisestä, jollei se ole ilmeisen tarkoituksetonta velallisen vähäisen maksukyvyn, velkojen suuren lukumäärän, tuntemattomien velkojen tai muun syyn vuoksi.

Velkojan tulee laissa säädetyn hyvän luotonanto- ja perintätavan mukaisesti myötävaikuttaa sopimuksen syntymiseen. Tämä koskee soveltuvin osin myös verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) tarkoitettua velkojaa ja muuta velkojaa. Sen estämättä, mitä muualla säädetään, myös julkisoikeudellisella velkojalla on oikeus luopua osasta saatavaansa sopimuksen aikaansaamiseksi.

13 §

Velkajärjestelyn hakeminen

Velkajärjestelyä haetaan velallisen koti- tai asuinpaikan käräjäoikeudelta. Hakemuksessa velallisen tulee ilmoittaa:

- 1) henkilö- ja yhteystietonsa, maksuyhteystietonsa, sähköpostiosoite ja postiosoite;
- 2) tiedot 8 §:ssä tarkoitetuista elatuksensa varassa olevista henkilöistä;
- 3) tiedot varallisuudestaan, tuloistaan ja etuuksistaan sekä osakkuudestaan yhtiössä, osakkuudestaan kuolinpesässä ja jäsenyydestään muussa hänen varallisuusasemaansa vaikuttavassa yhteisössä sekä arvio niitä koskevista muutoksista, joita viiden vuoden aikana saattaa olla odotettavissa;
- 4) tiedot siitä, miten palkka tai muu toistuvaistulo määräytyy, mikä on päivärahojen ja luontoisetujen osuus ja peruste, mikä on ollut toistuvaistulon, päivärahojen ja luontoisetujen määrä kahden edeltävän kalenterivuoden aikana, sekä tiedot työpaikastaan ja työnantajan tai muun tulonmaksajan yhteystiedot;
- 5) selvitys ja laskelma 8 §:ssä tarkoitetuksi elinkustannusosaksi ja, jos velallinen haluaa tinkiä elinkustannuksistaan, ilmoitus siitä ja selvitys sen perusteista, sekä mahdollinen laskelma 9 §:n 2 momentissa tarkoitettua vertailupalkasta;
- 6) vaatiiko hän omistusasunnon säilyttämistä ja sitä koskeva selvitys ja laskelma;
- 7) vieraan velasta antamansa vakuudet sekä edellä 11 §:ssä tarkoitettun velkaselvittelyn tiedot korjattuna velallisen mahdollisesti tekemillä suorituksilla sekä ilmoitus siitä, onko todennäköistä, että osa velkojista jäänyt tuntemattomaksi tai tavoittamatta ja arvio heidän saataviensa määrästä;
- 8) syyt, miksi velkojen järjestelyä koskevaa sopimusta ei syntynyt tai tällaisen sopimuksen aikaansaamisesta on luovuttu;
- 9) velkaantumisen ajankohta ja syyt sekä perustelut velkajärjestelyn myöntämiselle;
- 10) onko velallista koskevia ulosotto- tai konkurssiasioita vireillä sekä
- 11) onko velallinen tavanomaisia lahjoja lukuun ottamatta lahjoittanut tai muutoin kuin käyvästä hinnasta luovuttanut hakemusta edeltävän kymmenen vuoden aikana omaisuuttaan, ja tällaisen omaisuuden laatu ja siitä saatu vastike.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua sähköpostiosoitetta pidetään velallisen tiedoksianto-osoitteena, paitsi jos velallinen ilmoittaa haluavansa tiedoksiannot postiosoitteeseensa. Tiedoksianto-osoite on voimassa koko tässä laissa tarkoitettun menettelyn ajan, ja sen muutoksesta tulee ilmoittaa käräjäoikeudelle ja maksuohjelman vahvistamisen jälkeen ulosottomiehelle.

Velallisen tulee laatia 1 momentin 5-7 kohdissa tarkoitettut tiedot maksuohjelmaehdotuksen muotoon. Velkajärjestelyhakemuksen muodosta, sisällöstä ja liitteistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

14 §

Häädön keskeyttäminen

Velallisen pyynnöstä käräjäoikeuden tulee määrätä häädön täytäntöönpano keskeytettäväksi, jos häätö perustuu maksamattomiin vuokriin. Keskeytysmääräystä ei anneta, jos velallinen on häätöperusteen mukaan olennaisesti muutoin laiminlyönyt vuokralaisen velvollisuuksiaan tai velkajärjestelyhakemus on selvästi perusteeton.

Jos häädön täytäntöönpano on keskeytetty, tilitysosa käytetään maksuohjelman alussa vuokrasaatavan suorituksiksi, enintään kuitenkin kolmen kuukauden ajan. Tämä aika ei lyhennä maksuohjelman kestoja.

Mitä edellä säädetään vuokrasta, koskee myös maksamattomia yhtiövastikkeita, paitsi jos on selvää, ettei velallinen saa säilyttää omistusasuntoa.

15 §

Asunnon myyntikielto

Jos velallisen omistusasunto on ulosmitattuna ja velallinen on pyytänyt velkajärjestelyhakemuksessaan asunnon säilyttämistä, käräjäoikeuden tulee viipymättä velallisen pyynnöstä kieltää asunnon myynti ulosottoasiassa, paitsi jos hakemus hylätään heti selvästi perusteettomana. Käräjäoikeuden tulee ilmoittaa kiellosta välittömästi ulosottomiehelle. Kielto estää asunnon myynnin, jos kiello tulee ulosottomiehelle tai muulle myynnin toimittajalle tiedoksi ennen tarjouksen hyväksymistä.

Myyntikiellon peruuttamisesta säädetään 26 §:n 2 momentissa.

16 §

Suhde konkurssiin ja yrityssaneeraukseen

Velkajärjestelyhakemus jätetään tutkimatta, jos velallinen ennen hakemuksen jättämistä käräjäoikeuteen oli asetettu konkurssiin. Jos päätöstä konkurssiin asettamisesta ei ole tehty, käräjäoikeuden tulee ilmoittaa velkajärjestelyhakemuksesta konkurssiasiaa käsittelevälle käräjäoikeudelle. Velallista ei saa asettaa ilmoituksen saapumisen jälkeen konkurssiin, ja konkurssihakemuksen käsittely raukeaa, paitsi jos käräjäoikeus hylkää velkajärjestelyhakemuksen. Maksuohjelman aikana velallista ei saa asettaa konkurssiin velkajärjestelyvelan perimiseksi.

Yrityssaneerausmenettelyn alkamisesta säädetään 48 §:ssä.

5 luku Menettely käräjäoikeudessa

17 § *Hakemuksen hylkääminen*

Jos velallisen velkajärjestelyhakemus on selvästi perusteeton, käräjäoikeus voi hylätä hakemuksen asian käsittelyä jatkamatta.

Tarvittaessa käräjäoikeus voi ennen päätöstä hakemuksen hylkäämisestä kuulla velallista ja velkojia tai osaa velkojista.

18 § *Velkajärjestelymenettelyn alkaminen*

Jos hakemusta ei hylätä 17 §:n mukaisesti, tuomioistuimen tulee tehdä päätös velkajärjestelymenettelyn alkamisesta.

Käräjäoikeuden tulee välittömästi ilmoittaa velkajärjestelymenettelyn alkamisesta ulosottomiehelle. Jos ulosottoasia on vireillä, varat, jotka käräjäoikeuden ilmoituksen jälkeen suoritetaan ulosottomiehelle ulosottokaaren 4 luvun 83 §:n mukaisesti, säilytetään lapsen elatusavulle tehtävää tilitystä lukuun ottamatta kunnes maksuohjelma on vahvistettu ja jaetaan sen jälkeen 51 §:n mukaisesti.

19 § *Maksuohjelmaehdotuksen tiedoksianto ja lausumat*

Velkajärjestelymenettelyn alkamisen jälkeen käräjäoikeuden tulee toimittaa velkajärjestelyhakemus ja siihen sisältyvä maksuohjelmaehdotus tiedoksi velkojille tiedoksiantoosoitteeseen ja varata heille tilaisuus antaa käräjäoikeudelle sen asettamassa kohtuullisessa, vähintään kolmen viikon määräajassa seuraavat lausumat:

- 1) vastustaako velkoja velkajärjestelyn myöntämistä ja perustelut vastustamiselle tai vaatiiko velkoja lisäselvitystä asiassa;
- 2) vaatiiko yksityisvelkoja maksuohjelman jatkamista 35 §:n nojalla ja perustelut vaatimukselle;
- 3) riitauttaako velkoja toisen velkojan saatavan tai muun vaatimuksen ja riitauttamisen perusteet;
- 4) muu lausuma maksuohjelmaehdotuksesta ja maksuohjelman vahvistamiseen vaikuttavista seikoista.

Jos 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua saldopäivästä on kulunut yli neljä kuukautta, velkojia kehoitetaan ilmoittamaan, onko saatavan määrään tullut korkoa lukuun ottamatta sellaisia olennaisia muutoksia, joita ei ole mainittu velallisen hakemuksessa ja joilla on merkitystä velkojan jako-osan määräytymisen kannalta. Velkojille tulee ilmoittaa, että alkuperäinen velkajärjestelyhakemus liiteasiakirjoineen on velkojien nähtävillä

käräjäoikeudessa ja sieltä saatavissa. Toisella velkojalla ja velallisella on oikeus pyynnöstään saada velkojalta nähtäväkseen 11 §:n 2 momentissa tarkoitetut asiakirjat.

Käräjäoikeuden tulee varata myös ulosottomiehelle tilaisuus antaa lausuntonsa ja toimittaa selvitystä velkajärjestelyhakemuksen ja maksuohjelmaehdotuksen johdosta.

20 §

Kuuluttaminen

Jos hakemuksesta ilmenee, että kaikkia velkojia ei ole tavoitettu, käräjäoikeus julkaisee velallisen pyynnöstä virallisessa lehdessä kuulutuksen 19 §:ssä tarkoitetun lausuman antamisesta.

Velallinen on velvollinen suorittamaan valtiolle kuuluttamisen aiheuttamat kustannukset. Tilitysosa käytetään maksuohjelman alussa kuuluttamiskustannusten suoritukseksi, kunnes ne on maksettu, enintään kuitenkin kuuden kuukauden ajan. Tämä aika ei lyhennä maksuohjelman kestoa. Velkoja, joka on ilman hyväksyttävää syytä jättänyt antamatta 11 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen saatavastaan, käräjäoikeuden määräämällä tavalla vastaa aiheuttamistaan kuuluttamiskustannuksista, jos haluaa saatavansa merkityksi velkaluetteloon.

Kuuluttamismenettelystä säädetään tarvittaessa tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Saatavan lisäämisestä maksuohjelmaan säädetään 60 §:ssä.

21 §

Epäselvä, riitainen tai ehdollinen saatava

Velkaluetteloon merkitään myös epäselvä, riitainen ja ehdollinen saatava sen määräisenä kuin velkoja arvioi sen olevan 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettuna saldopäivänä. Jos velkoja ei ole esittänyt arviota, saatava merkitään velkaluetteloon velallisen hakemuksessaan ilmoittaman määräisenä. Saatavalle tulevaa kertymää koskee, mitä ulosottokaaren 6 luvun 24 ja 25 §:ssä säädetään. Kuulutusta ei kuitenkaan tarvitse julkaista. Jos saatavaa koskeva arvio on selvästi liikamääräinen, käräjäoikeus voi velallisen tai velkojan vaatimuksesta alentaa velkaluetteloon merkittävää määrää.

Jos 1 momentissa tarkoitettu saatava osoittautuu suuremmaksi kuin velkaluetteloon merkitty määrä, erotuksen osalta on soveltuvin osin voimassa, mitä 60 §:ssä säädetään.

22 §

Yhteisvelkasuhde, takaus ja vierasvelkapantti

Jos velallinen vastaa velkajärjestelyvelasta yhdessä toisen kanssa, maksuohjelmaan merkitään yhteisesti vastattava velka kokonaisuudessaan.

Velalliselle myönnetty velkajärjestely ei vaikuta päävelkojan maksunsaantioikeuteen takaajaan nähden. Päävelkojan saatava ja takaajan takautumisoikeuteen perustuva saatava merkitään velkaluetteloon erikseen. Jos takaaja maksaa päävelkaa maksuohjelman aikana, hän saa jako-osan maksuohjelman aikana syntyneelle saatavan osalleen vasta, kun se osa päävelasta on tullut maksetuksi, josta takaaja vastaa. Yksityistakaajan oikeudesta vaatia maksuohjelman jatkamista säädetään 35 §:ssä. Mitä tässä säädetään takaajasta, koskee soveltuvin osin myös suorituksen tehnyttä vierasvelkapantintantajaa ja velkajärjestelyvelallisen kanssa yhteisvastuullisessa velkasuhteessa olevaa kanssavelallista.

23 §

Käräjäoikeuden päätös velkajärjestelyasiassa

Käräjäoikeuden tulee varata velalliselle tilaisuus antaa vastineensa 19 §:ssä tarkoitettuihin velkojien lausumista. Tarvittaessa käräjäoikeus voi vaatia velalliselta tarkistetun maksuohjelmaehdotuksen laatimista tai lisäselvitystä. Tämän jälkeen käräjäoikeus päätöksellään joko hylkää hakemuksen tai vahvistaa maksuohjelman.

24 §

Maksuohjelman sisältö ja tiedoksianto

Maksuohjelmasta tulee käydä ilmi:

- 1) maksuohjelman kesto ja keston alkaminen;
- 2) velallisen elinkustannusosa eriteltynä ja mahdollinen vertailupalkka;
- 3) velkaluettelo, josta käy ilmi 11 §:ssä tarkoitettut tiedot;
- 4) määräys omistusasunnon säilyttämisestä ja vapaan arvon määrä taikka määräys asunnon myynnistä;
- 5) mahdollinen 14 §:n 2 momentissa tarkoitettu vuokrasaatavan määrä, kuulutus-kustannukset ja omavastuuosuus hakemuksen tekemiseksi saadusta oikeusavusta;
- 6) muut tarpeelliset määräykset ja tiedot.

Käräjäoikeuden tulee antaa vahvistettu maksuohjelma tiedoksi velalliselle ja velkojille sekä ilmoittaa maksuohjelman siirtämisestä ulosottomiehen toteutettavaksi.

25 §

Sopimuksen vahvistaminen

Jos velallinen sitä pyytää, maksuohjelman vahvistamisen sijasta käräjäoikeus voi vahvistaa velkojen järjestelyä koskevan sopimuksen. Sopimus voidaan vahvistaa, jos kaikki sellaiset velkojat, joiden velkajärjestelysaatavan pääoma on yhteensä yli 1 000 euroa, ovat antaneet siihen suostumuksensa, ja sopimus noudattaa 51 §:n mukaista maksunsaantioikeutta.

Sopimus vahvistetaan niin kuin oikeudenkäymiskaaren 20 luvussa säädetään sovinnosta. Vahvistettu sopimus ei estä velan ulosottokaaren 2 luvussa tai velan vanhentumisesta annetun lain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettua vanhentumista eikä vaikuta tuntemattomien tai tavoittamatta jääneiden velkojien maksunsaantioikeuteen.

26 §

Maksuohjelmapäätöksen lainvoimaisuus

Maksuohjelman vahvistamispäätöstä tulee noudattaa ja se toteutetaan 9 luvun mukaisesti, vaikka päätös ei ole tullut lainvoimaiseksi. Päätöksen antanut tai muutoksenhakemusta tutkiva tuomioistuin voi kuitenkin määrätä, ettei maksuohjelmaa noudateta. Tällöin myöskään maksuohjelman kesto ei kulu, paitsi jos tuomioistuin erityisestä syystä toisin määrää.

Käräjäoikeuden tulee peruuttaa 15 §:ssä tarkoitettu asunnon myyntikielto, jos velkajärjestelyhakemus hylätään tai velallinen ei maksuohjelman mukaan saa säilyttää omistusasuntoa. Velallisen pyynnöstä myyntikielto tulee kuitenkin pysyttää voimassa, kunnes muutoksenhakemusta tutkiva tuomioistuin toisin määrää.

27 §

Hakemuksen käsittelyjärjestys

Jollei tässä laissa toisin säädetä, velkajärjestelyhakemus ja sen johdosta annetut lausumat käsitellään ja ratkaistaan käräjäoikeudessa noudattaen, mitä oikeudenkäymiskaaren 8 luvussa säädetään.

28 §

Oikeudenkäyntikulut

Asianosaiset vastaavat itse menettelyyn osallistumisesta aiheutuvista kuluista. Velkoja voidaan kuitenkin määrätä suorittamaan velalliselle tämän pyynnöstä korvausta oikeudenkäyntikuluista, jotka ovat aiheutuneet selvästi perusteettomasta velkajärjestelyä koskevasta lausumasta. Jos asian käsittelyä on jatkettu riita-asian käsittelystä säädettyssä järjestyksessä, noudatetaan, mitä oikeudenkäymiskaaren 21 luvussa säädetään.

29 §

Sähköinen asiointijärjestelmä

Tässä luvussa tarkoitettussa menettelyssä velallinen, velkoja, käräjäoikeus ja ulosottoviranomaiset saavat käyttää velkajärjestelymenettelyn sähköistä asiointijärjestelmää, paitsi jos velallinen tai velkoja on pyytänyt asiointiaan sähköpostitse tai postitse. Velkajärjestelymenettelyn sähköisestä asiointijärjestelmästä säädetään erikseen.

6 luku
Maksuohjelman kesto ja vapaakuukaudet

30 §

Kolmen vuoden maksuohjelma

Jollei jäljempänä toisin säädetä, maksuohjelman kesto on kolme vuotta laskettuna ohjelman vahvistamisesta.

31 §

Maksusuorituksilla lyhentyvä viiden vuoden maksuohjelma

Jos velallisen tulosta ei joka kuukausi kolmen vuoden ajalta kerry 9 §:n 1 momentissa tarkoitettua vähimmäistilitysosaa tai sen määrä ylittyy vain hiukan taikka sen kertyminen on tulon vaihtelevuuden vuoksi epävarmaa, maksuohjelman kesto määrätään viideksi vuodeksi. Tällöin maksuohjelman kesto lyhentyy kuukaudella jokaista sellaista kuukautta kohden, jona tilitysosaa kertyy. Tässä tarkoitettu maksuohjelma päättyy kuitenkin aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua sen vahvistamisesta.

32 §

Velallisen poissaolo työmarkkinoilta

Velalliselle, joka ei ole opiskelun tai muun itsestään riippuvaisen syyn vuoksi työmarkkinoiden käytettävissä kokoaikatyöhön, ei voida myöntää velkajärjestelyä.

33 §

Velkajärjestelyn esteeseen perustuva viiden vuoden maksuohjelma

Jos velalliselle on myönnetty velkajärjestely 5 §:n nojalla, maksuohjelman kesto on viisi vuotta.

34 §

Pysyvästi maksukyvytön velallinen

Sen estämättä, mitä edellä säädetään, ohjelman kesto voidaan määrätä viittä vuotta lyhyemmäksi, jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksukyky iän, sairauden tai muun vastaavan syyn vuoksi.

35 §

Maksuohjelman keston jatkaminen yksityisvelkojan hyväksi

Jos velkoja on yksityishenkilö ja hän on pyytänyt 19 §:ssä säädetyllä tavalla maksuohjelman jatkamista, tuomioistuin voi määrätä maksuohjelman jatkumaan tällaisen velko-

jan hyväksi enintään kaksi vuotta. Tuomioistuimen tulee jatkaa maksuohjelmaa, jos sitä voidaan pitää kohtuullisena huomioon ottaen tällaisen velkojan saatavan peruste ja määrä, hänen taloudellinen asemansa sekä velallisen olosuhteet. Maksuohjelman jatkumisjärjestyksestä säädetään 37 §:ssä.

Jos velallinen on saanut säilyttää omistusasuntonsa ja yksityisvelkoja joutuu luopumaan osasta hänelle muutoin kuuluvaa jako-osaa 38 §:n 3 momentissa tarkoitettussa tapauksessa, maksuohjelman pidennys voi olla pidempi kuin 1 momentissa säädetään, enintään kuitenkin kolme vuotta.

Jos yksityistakaaja maksaa maksuohjelman aikana velkajärjestelyyn kuuluvaa velkaa, hän voi pyytää käräjäoikeudelta maksuohjelman jatkamista maksuohjelman aikana. Sama koskee yksityishenkilöä, joka on antanut vierasvelkapantin tai on kanssavelallinen.

36 §

Vapaakuukaudet ja maksuohjelman lykkäminen

Velallisella on oikeus saada haluamanaan ajankohtana kolme vapaakuukautta jokaista maksuohjelman 12 kuukauden jaksoa kohti. Jos ohjelma on vahvistettu 31 §:n nojalla, velallisella on oikeus saada vapaakuukausi neljän perättäisen kertymäkuukauden jälkeen. Velallinen saa pitää vapaakuukauden aikana saamansa tulon itsellään, ei kuitenkaan lomarahaa lukuun ottamatta sellaista ylimääräistä tuloa, joka maksetaan usealta aiemmalta kuukaudelta. Maksuohjelma jatkuu käytettyjen vapaakuukausien määrällä 37 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Menettelystä vapaakuukausien käyttämisessä säädetään 54 §:ssä.

Velallisen pyynnöstä käräjäoikeus voi lykätä vahvistetun maksuohjelman keston alkamista enintään neljällä kuukaudella, jos se on tarpeen velallisen asumisen, toimeentulon, työssäkäynnin, terveydenhoidon tai muun vastaavan seikan turvaamiseksi. Velallisella on oikeus pitää itsellään lykkäyksen aikana saamansa tulo. Mahdollinen ulosotto päättyy, kun tässä tarkoitettu lykkäysjakso alkaa.

37 §

Maksuohjelman jatkumisjärjestys

Jos maksuohjelman kesto jatkuu tämän lain mukaan eri perusteilla, noudatetaan seuraavaa järjestystä (*perusmaksuohjelma*):

- 1) velallisen käyttämien vapaakuukausien aika;
- 2) aika, joka tarvitaan 60 §:n mukaisesti maksuohjelmaan lisätylle saatavalle kuuluvan jako-osan perimiseksi;
- 3) maksuohjelman raukeamisen sijasta 57 §:n 1 momentin nojalla määrätty määrä tai aika;
- 4) aika, jonka maksuohjelma on 35 §:n nojalla määrätty jatkumaan yksityisvelkojan hyväksi;
- 5) oikeusavun omavastuusuuden maksamiseen talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) 10 a §:ssä tarkoitettu aika.

Jos velallisen asunto on määrätty säilytettäväksi, maksuohjelma jatkuu perusmaksuohjelman jälkeen 38 §:n 1 momentissa tarkoitetun ajan siinä tarkoitetun saatavan maksamiseksi.

7 luku

Omistusasunnon säilyttäminen

38 §

Omistusasunnon säilyttämisen edellytykset

Käräjäoikeuden tulee määrätä velallisen omistusasunto säilytettäväksi, jos arvioidaan, että kuukausittaisesta tilitysosasta, sen jälkeen kun vakuusvelan 41 §:n 1 momentin mukainen lyhennys ja korko on siitä ensin vähennetty, velkajärjestelyvelkojille tulee maksetuksi 2 momentissa tarkoitettu korkohyvitys ja sen lisäksi mahdollinen 39 §:ssä tarkoitettu vapaa arvo enintään kahdentoista vuoden aikana perusmaksuohjelman jälkeen.

Jos asunto määrätään säilytettäväksi, asuntoon kohdistuvaa vakuusvelkaa ei lyhennetä ensimmäisen kolmen vuoden aikana eikä vapaakuukausien aikana. Vakuusvelan korko tulee kuitenkin suorittaa tilitysosasta, ja sen kolmen vuoden määrää vastaava hyvitys on maksettava velkajärjestelyvelkojille niin kuin 1 momentissa säädetään.

Jos perusmaksuohjelman pituus ilman vapaakuukausia on yli kolme vuotta, omistusasunnon säilyttäminen edellyttää lisäksi, että velkajärjestelyveloille tulee jäljellä olevan perusmaksuohjelman ajalta vähäistä suurempi suoritus sen jälkeen, kun vakuusvelan lyhennys ja korko on maksettu. Maksuohjelman jatkamisesta yksityisvelkojan hyväksi säädetään 35 §:ssä.

39 §

Omistusasunnon vapaan arvon määrittäminen

Jos velallinen vaatii omistusasunnon säilyttämistä, velkajärjestelyvelkojille kuuluvan vapaan arvon määrittämiseksi omistusasunnon arvioidusta käyvästä hinnasta tai velallisen osuudesta siitä vähennetään:

- 1) vakuusvelka tai, jos vastuullisia on useita, velallisen osuus,
- 2) määrä, jonka velallisen asumiskustannusten arvioidaan olevan alemmat vuokra-asumiseen verrattuna laskettuna perusmaksuohjelman ajalta ilman vapaakuukausia ja
- 3) muutto-, myynti- ja vastaavien kulujen osuutena 10 000 euroa tai velallisen osuus näitä kuluista, jos toinenkin yhteisomistaja hakee velkajärjestelyä.

Vapaasta arvosta tai sen osasta voidaan antaa ulosottomiehelle ulosottokaareissa tarkoitettu vakuus, jolloin 38 §:n 1 momentin mukaan velallisen maksettavaksi tuleva määrä laskee vastaavasti.

Velallinen voi pyytää lausunnon velkajärjestelyn hakemista varten asuntonsa käyvästä hinnasta Valtakunnanvoudinviraston osoittamalta ulosottomieheltä.

40 §

Toimet sen jälkeen kun velallisen asuntoa ei ole määrätty säilytettäväksi

Jos velallisen omistusasuntoa ei ole määrätty säilytettäväksi, eikä asunnossa ole vapaata arvoa, asunto määrätään myytäväksi, paitsi jos velallinen osoittaa sopineensa vakuusvelkojan kanssa muusta järjestelystä. Jos taas asunnossa on vapaata arvoa, käräjäoikeus määrää asunnon myytäväksi, paitsi jos vapaan arvon määrää voidaan pitää vähäisenä ottaen huomioon velallisen mahdollisuudet järjestää oma ja perheensä asuminen sekä myynnistä yhteisomistajalle aiheutuva haitta.

Jos asunto määrätään myytäväksi, myyntitehtävä voidaan antaa vakuusvelkojalle tai ulosottomiehelle, joka toimittaa myynnin niin kuin ulosottokaassa säädetään taikka antaa myyntitehtävän vakuusvelkojan suostumuksella velalliselle. Tässä momentissa tarkoitettussa myynnissä asuntoa ei saa ilman velallisen suostumusta myydä alle sen hinnan, jonka mukaisella arvolla velallinen olisi voinut säilyttää asunnon.

Käräjäoikeus voi velallisen pyynnöstä lykätä myyntiä enintään vuodella, jos velallisen ja hänen perheensä asumisen järjestymisen sitä edellyttää. Lykkäyksen ajalta vakuusvelkaa ei lyhennetä, mutta sille suoritetaan 41 §:n 1 momentissa tarkoitettu korko. Vakuusvelan koron määrä suoritetaan velkajärjestelyvelkojille kauppahinnasta, jos kauppahinta siihen riittää.

41 §

Vakuusvelkojan asema asunnon säilyttämisessä

Tuomioistuimen päätöksellä vakuusvelan maksuaikataulua voidaan muuttaa kohtuullisena pidettävällä tavalla ja vakuusvelan eräännyttä viivästyskorkoa voidaan alentaa tai se voidaan poistaa. Lisäksi voidaan alentaa jäljellä olevan luottoajan korkoa maksuohjelman ajaksi, ei kuitenkaan alle määrän, jonka arvioidaan turvaavan vakuusvelan nykyarvon. Koron alennuksen tulee suhteellisesti olla sitä pienempi, mitä pitempi jäljellä oleva luottoaika on.

Vakuusvelkoja ei saa myydä velallisen asuntoa 15 §:ssä tarkoitetun myyntikiellon aikana. Kauppahinnan jakamisesta on voimassa, mitä 42 §:n 2 momentissa säädetään. Muutoin vakuusvelkojan oikeudesta myydä saatavansa vakuutena oleva asunto on voimassa, mitä erikseen säädetään.

Kolmannen henkilön velkaan, jonka vakuudeksi velallinen on antanut omistusasuntonsa, sovelletaan 49 §:ssä säädetyn poikkeuksin, mitä vakuusvelasta säädetään.

42 §

Vapaan arvon ja vakuusvelan korkohyvityksen suorittaminen

Maksuohjelma jatkuu perusmaksuohjelman jälkeen ensin 38 §:n 2 momentissa tarkoitettua korkohyvityksen ja sen jälkeen mahdollisen vapaan arvon suorittamiseksi. Velallisen tulee suorittaa kuukausittain vähintään se määrä, jonka perusteella asunto on mak-

suohjelmassa määrätty säilytettäväksi. Ulosottomiehen tulee ulosmitata asunto turvavasti, jos vapaa arvo on määrätty velallisen maksettavaksi.

Ulosottomiehen tulee velallisen pyynnöstä pidentää maksuaikataulua 38 §:n 1 momentin rajoissa, jos 8 ja 9 §:n mukaan laskettu velallisen tilityksosa ei riitä 1 momentissa tarkoitetun määrän suorituksiksi. Jos velallinen laiminlyö maksaa korkohyvityksen, noudatetaan, mitä 57 §:ssä säädetään. Siinä tapauksessa, että asunto on ulosmitattu turvavasti vapaan arvon suorittamiseksi, ohjelmaa ei määrätä raukeamaan, vaan käräjäoikeus määrää velkojan hakemuksesta asunnon myytäväksi ulosottoimin. Silloin myyntihinnasta suoritetaan saatavat seuraavassa järjestyksessä:

- 1) vakuusvelka 41 §:n 1 momentissa tarkoitettuine korkoineen myyntipäivään;
- 2) maksamatta oleva vapaa arvo velkajärjestelyvelkojille korkolain (633/1982) 12 §:n mukaisine korkoineen perusmaksuohjelman päättymisestä myyntipäivään;
- 3) maksamatta oleva 38 §:ssä tarkoitettu korkohyvä;
- 4) vakuusvelkojalle vakuusvelan korosta 41 §:n 1 momentin nojalla mahdollisesti järjestetty määrä;
- 5) se määrä, joka vakuusvelasta on otettu maksuohjelmaan vähennettynä maksuohjelmasta kertyneellä määrällä;
- 6) muut saatavat, joista asunto on mahdollisesti ulosmitattu.

Asunnon myynnin jälkeen velallinen ei vastaa vapaan arvon suorittamisesta, vaikka vapaa arvo ei tulisi täysin suoritetuksi myyntihinnasta.

8 luku

Yritystoimintaa koskevat erityissäännökset

43 §

Ammatin- tai elinkeinonharjoittajan yksityisvelkojen järjestelyä koskevat lisäedellytykset

Sen lisäksi, mitä edellä säädetään ja jollei 44 §:stä muuta johdu, velalliselle, joka harjoittaa elinkeinotoimintaa yksityisenä elinkeinon- tai ammatinharjoittajana, voidaan myöntää velkajärjestely tämän lain mukaan vain, jos:

- 1) velallisella on vain vähän elinkeinotoiminnasta aiheutuneita velkoja tai tällaisia velkoja on vähäistä enemmän, mutta velallinen kykenee maksamaan ne toiminnan tuloilla sitä mukaa kuin ne erääntyvät, ja
- 2) elinkeinotoiminnassa pääasiallisesti käytettävä varallisuus ei ylitä 46 §:ssä tarkoitettua määrää.

Jos velallinen on lopettanut ammatin- tai elinkeinon harjoittamisen ja toiminnan vastuut on selvitetty, estettä velkajärjestelyn myöntämiselle ei ole. Jos velallinen on aloittanut uudelleen ammatin- tai elinkeinon harjoittamisen, velkajärjestely voidaan myöntää, jos toiminta täyttää 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettut edellytykset. Varallisuuden säilyttämisestä säädetään 46 §:ssä.

Tässä pykälässä tarkoitetun velkajärjestelyn piiriin eivät kuulu velkajärjestelymenettelyn alkaessa tai maksuohjelman aikana harjoittaman ammatin- tai elinkeinonharjoittamiseen liittyvät velat.

44 §

Ammatti- tai elinkeinotoiminnan velat

Sen estämättä, mitä 43 §:ssä säädetään, käräjäoikeus voi velallisen pyynnöstä määrätä, että velallisen yksityistalouden velkojen lisäksi velallisen velkajärjestelymenettelyn alkaessa yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajana harjoittamaan toimintaan liittyvät velat järjestellään tämän lain mukaisesti, jos:

- 1) edellä 3 §:ssä tarkoitettu maksukyvyttömyyden edellytys täyttyy myös niiden osalta,
- 2) harjoitettava ammatti- tai elinkeinotoiminta on pienimuotoista eikä siinä pääasiallisesti käytettävä varallisuus ylitä 46 §:ssä tarkoitettua määrää ja
- 3) toiminnan jatkamisen ei arvioida aiheuttavan 47 §:ssä tarkoitettua luoton ottoa laajempaa velkaantumista.

45 §

Yhtiömiestä koskevat lisäedellytykset

Velalliselle, joka harjoittaa yritystoimintaa avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön henkilökohtaisesti vastuunalaisena yhtiömiehenä, voidaan myöntää velkajärjestely tämän lain mukaan vain, jos:

- 1) yhtiö on maksukykyinen eikä sitä uhkaa maksukyvyttömyys; tai
- 2) yhtiön osalta on vireillä yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettu menettely.

Velkajärjestelyn piiriin eivät kuulu kyseisen yhtiön velat.

Jos yhtiön toiminta on lakannut ja velallisen vastuut on selvitetty, estettä velkajärjestelyn myöntämiselle ei ole. Jos velallinen on aloittanut uuden 1 momentissa tarkoitetun yritystoiminnan, velkajärjestely voidaan myöntää, jos yhtiö on sellainen kuin sanotussa momentissa säädetään.

46 §

Yritystoimintaan kuuluvan varallisuuden säilyttäminen

Yksityisenä ammatin tai elinkeinon harjoittajana toimiva saa säilyttää elinkeinotoiminnassa pääasiallisesti käytettävän varallisuuden, jos sitä voidaan pitää vähäisenä. Velallinen saa säilyttää myös sellaisen vähäistä arvokkaamman omaisuuden, joka on välttämättömästä kyseisen toiminnan jatkamiseksi, jos toiminnan jatkaminen on velkojien kannalta tarkoituksenmukaista ottaen huomioon siitä maksuohjelman aikana kertyvä elinkeinotulo.

Henkilökohtaisesti vastuunalainen yhtiömies saa säilyttää osuutensa avoimessa yhtiössä tai kommandiittiyhtiössä, paitsi jos joku velkojista vaatii niiden myyntiä ja on todennäköistä, että myynti johtaisi velkojan kannalta parempaan tulokseen.

47 §

Luoton ottaminen yritystoiminnassa

Sen estämättä, mitä 7 §:ssä säädetään, velallinen voi ottaa kyseisen yritystoiminnan kannalta tarpeellista luottoa, joka ei ole määrältään tai ehdoiltaan epätavallista tai jos velallinen saa toiminnasta tuloa siinä määrin, että luottoa voidaan pitää perusteltuna velkajärjestelyvelkojen maksunsaannin kannalta.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee myös takauksen antamista yritystoiminnassa.

48 §

Yrityssaneerauksen vaikutus

Jos maksuohjelman aikana tehdään päätös, että velallisena olevaa yksityistä ammatin- tai elinkeinonharjoittajaa koskeva yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettu menettely aloitetaan, tämän lain nojalla vahvistettu maksuohjelma raukeaa. Jos kuitenkin maksuohjelma on pääosin suoritettu, tuomioistuin voi määrätä maksuohjelman pysymään voimassa.

Velat, jotka eivät kuulu yrityssaneerausmenettelyssä järjestettäviin velkoihin, voidaan järjestellä tämän lain mukaisesti.

49 §

Osakkeenomistajaa koskeva erityissäännös

Jos velallinen harjoittaa yritystoimintaa osakeyhtiön johtoon kuuluvana osakkeenomistajana tai käyttää muutoin huomattavaa määräysvaltaa osakeyhtiössä, velkajärjestelyvelkana ei pidetä velallisen takaussitoumukseen perustuvaa velkaa, jos takaus on annettu mainitun yhtiön velasta. Sen estämättä, mitä edellä säädetään omistusasunnon säilyttämisestä, yhtiön velan vakuudeksi annettu asunto saadaan käyttää yhtiön velan suoritukseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut velat kuuluvat kuitenkin velkajärjestelyn piiriin, jos yhtiön osalta on aloitettu yrityksen saneerauksesta annetussa laissa tarkoitettu menettely tai yhtiölle on vahvistettu saneerausohjelma.

Mitä edellä 46 §:n 2 momentissa säädetään, koskee vastaavasti 1 momentissa tarkoitetulle velalliselle kuuluvia osakkeita.

9 luku Maksuohjelman toteuttaminen

50 §

Asian siirtyminen ulosottomiehelle ja maksuohjelman toteuttaminen velallisen tulosta

Kun maksuohjelma on vahvistettu, käräjäoikeus toimittaa sen Valtakunnanvoudinviraston määräämälle ulosottomiehelle. Hänen alaisenaan voi toimia ulosottokaaren 1 luvun 8 §:ssä tarkoitettu muu virkamies, jolla on silloin kihlakunnanulosottomiehen toimivalta. Ulosottomiehen tulee ilmoittaa velalliselle ja velkojille asian siirtymisestä hoidettavakseen ja tarpeelliset yhteystiedot.

Jos se on tarpeen, ulosottomiehen tulee selvittää velallisen tulot, varallisuus ja käytössä olevat pankkitilit ja muut vastaavat taloudellista asemaa koskevat tiedot (*varallisuusselvitys*) noudattaen, mitä ulosottoselvityksestä säädetään ulosottokaareissa.

Maksuohjelma toteutetaan siten, että velallinen suorittaa ulosottomiehelle 9 §:ssä tarkoitetun tilitysosan tai, jos velallinen sitä pyytää tai velkojien maksunsaannin turvaaminen sitä edellyttää, ulosottomies antaa tulon maksajalle määräyksen suorittaa tilitysosa ulosottomiehen virkavarojen tilille (*tilitysmääräys*). Muulta osin tilitysosan perimisestä on soveltuvien osin voimassa, mitä toistuvaistulon ulosmittauksesta säädetään ulosottokaareissa.

51 §

Maksunsaantijärjestys

Tilitysosa jaetaan velkojille jako-osiksi yhtäläisellä maksunsaantioikeudella. Etuoikeutettu elatusapu maksetaan kuitenkin ensin enintään kuuden kuukauden ajalta ohjelman vahvistamisesta lukien ja velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain (1578/1992) 6 §:ssä tarkoitetut viimeksi suoritettavat saatavat vasta, kun kaikki muut saatavat ovat saaneet täyden suorituksen.

Vuokrasaatavan maksamisesta säädetään 14 §:n 2 momentissa ja kuulutuskustannuksista 20 §:n 2 momentissa. Jos maksuohjelmasta kertyy enemmän kuin saatavien maksuohjelmaan merkitty määrä, määrälle maksetaan korkoa korkolain 12 §:n mukaisesti maksuohjelman keston ajalta.

Tilitysmääräys pysyy voimassa, vaikka ulosottoon tulee perittäväksi muita kuin velkajärjestelyvelkoja. Silloin tilitysosa ja mahdollinen velallisen saama ulosmittauskelpoinen omaisuus jaetaan maksuohjelman ja ulosottovelkojen kesken saatavien suhteessa. Maksuohjelman raukeamisesta säädetään 57 §:n 1 momentissa.

Velkoja saa yhdistää keskenään samassa asemassa olevia useita suoraan ulosottokelpoisia saataviaan yhdeksi velkajärjestelysaatavaksi. Ulosottomies voi koota kerralla tilitettäväksi enintään kuitenkin kolmen kuukauden jako-osan, jos se jako-osan pienuus huomioon ottaen on tarkoituksenmukaista.

52 §

Ulosottomiehen ja velkojen tietojensaantioikeus

Ulosottomiehellä on oikeus saada maksuohjelman aikana ja vuosi sen päättymisen jälkeen tietoja velalliselta ja sivulliselta ulosottokaareissa säädetyllä tavalla velallisen taloudellisesta asemasta ja muista mainitussa laissa säädetyistä seikoista sekä tehdä ulosottokaareissa tarkoitettu ulosottoselvitys, jos siihen ilmenee tarvetta.

Velkojalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada veroviranomaiselta velallisen verotusta ja työvoimaviranomaiselta velallisen työnhakua koskevia tietoja.

Salassapitovelvollisuudesta säädetään 64 ja 65 §:ssä.

53 §

Velallisen omaisuuden ulosmittaus ja myynti

Ulosottomiehen tulee ulosottokaaren mukaisesti ulosmitata ja myydä ulosmittauskelpoinen omaisuus, joka velallisella on tai jonka hän maksuohjelman aikana saa. Ulosottomies voi antaa velalliselle luvan omaisuuden myyntiin. Silloin ulosottomiehen tulee asettaa myynnille ehdot, joiden hän arvioi turvaavan velkojen edut ulosottomyyntiä vastaavalla tavalla. Velallisen tulee tilittää kauppahinta ulosottomiehelle, joka jakaa sen niin kuin 51 §:ssä säädetään.

Velallinen saa pitää itsellään säästön, joka on kertynyt elinkustannus- ja lisäosista sellaisesta tulon lähteestä, joka on ilmoitettu ulosottomiehelle. Lisäksi velallinen saa pitää vapaakuukausien tai maksuohjelman lykkäyksen aikana saamansa tulon. Muu tulo ja siitä kertynyt säästö ulosmitataan ja tilitetään velkajärjestelyvelkojille. Velalliselle tulee kuitenkin aina jättää käyttöön säästöstä elinkustannusosa kaksinkertaisena.

Sen estämättä, mitä edellä säädetään, velallisen saama veronpalautus ulosmitataan ja tilitetään velkojille.

54 §

Vapaakuukausien käyttäminen

Velallinen käyttää oikeuttaan vapaakuukauteen ilmoittamalla ulosottomiehelle, minkä kuukauden hän haluaa vapaaksi. Ulosottomiehen tulee huolehtia siitä, että velallinen ei ylitä sallittujen vapaakuukausien määrää ja että maksuohjelman kesto jatkuu käytettyjen vapaakuukausien määrällä.

Mahdollinen tulonmaksajalle annettu tilitysmääräys ei ole voimassa vapaakuukauden aikana. Ulosottomiehen tulee ilmoittaa tästä tulonmaksajalle. Vapaakuukauden aikana ei peritä myöskään mahdollisia ulosottovelkoja.

55 §

Muutoksenhaku

Ulosottomiehen tässä laissa tarkoitettuihin päätöksiin haetaan muutosta niin kuin ulosotokaaren 11 luvussa säädetään. Valitus tehdään siihen ulosotokaaren 11 luvun 2 §:n 2 momentissa mainittuun käräjäoikeuteen, jonka ulosottovalitusten käsittelyä koskevassa tuomiopiirissä velallinen asuu.

Muutoksenhakutuomioistuिन voi määrätä valituksen tekijän vaatimuksesta, että maksuohjelman toteuttaminen keskeytetään. Jos keskeytysmääräys on annettu, tuomioistuिन voi myös määrätä, että maksuohjelman kesto jatkuu keskeytystä vastaavalla ajalla tai muun kohtuullisena pidettävän ajan.

56 §

Täytäntöönpanomaksu ja todistus ohjelman päättymisestä

Tilitysosasta vähennetään velkajärjestelyn täytäntöönpanomaksuna asetuksen mukainen toiseksi alin taulukkomaksu. Velallisen omaisuuden myynnistä peritään korkein taulukkomaksu. Peritty taulukkomaksu kattaa kaikki maksuohjelman vahvistamisen jälkeiset myynnit.

Ulosottomiehen tulee antaa velallisen pyynnöstä maksutta todistus maksuohjelman keston päättymisestä.

10 luku**Maksuohjelman raukeaminen, saatavan lisääminen maksuohjelmaan ja takaisinsaanti**

57 §

Velkajärjestelyn raukeaminen

Jos käy ilmi, että

- 1) velallinen on tarkoituksellisesti antanut käräjäoikeudelle velkajärjestelyn saamiseksi olennaisesti virheellisiä tai puutteellisia tietoja,
- 2) velallinen on laiminlyönyt ilmoittaa, että on saanut maksuohjelman aikana tuloa uudelta tulonmaksajalta tai ulosmittauskelpoista omaisuutta tai 8 §:n 4 momentin mukaisesti seikoista, jotka alentavat elinkustannusosan määrää, taikka on muutoin laiminlyönyt huolehtia siitä, että velkojat saavat tämän lain mukaisen suorituksen;
- 3) ulosotoperintään tulee muita kuin velkajärjestelyvelkoja siinä määrin, että vähäistä suurempi osa tilitysosasta tai velallisen ulosmittauskelpoisesta omaisuudesta menee niiden suorittamiseen taikka
- 4) velallinen on muutoin selvästi moitittavalla tavalla toiminut vastoin myötävaikutusvelvollisuuttaan,

velkajärjestelyvelkoja voi vaatia käräjäoikeudessa, että maksuohjelma määrätään raukeamaan. Jos raukeaminen olisi olosuhteet huomioon ottaen liian ankara seuraus, tuomioistuिन voi 2-4 kohdassa tarkoitettussa tapauksessa määrätä, että maksuohjelma jatkuu

kohtuullisen määräajan. Velkojan tulee esittää tässä tarkoitettu vaatimus käräjäoikeudelle viimeistään vuoden kuluttua siitä, kun velallisen maksuohjelma on päättynyt. Mukaan ei lasketa maksuohjelman aikaa, joka kuluu yksinomaan vapaan arvon suorittamiseksi 42 §:n mukaisesti.

Jos ulosottomies katsoo, että 1 momentissa tarkoitettu raukeamisperuste on ilmeinen, ulosottomies voi ilmoittaa asiasta suurimmille velkojille. Jos ulosottoon tulee perittäväksi muita kuin velkajärjestelyvelkoja, ulosottomiehen tulee antaa velkojille ulosottoaaren 6 luvun 12 §:ssä tarkoitettu jakoilmoitus, josta käy ilmi, mikä osa kertymästä on tilitetty muille kuin velkajärjestelyveloille.

Maksuohjelman raukeamisesta, kun velallinen on saanut säilyttää asuntonsa, säädetään 42 §:n 2 momentissa.

58 §

Raukeaminen velallisen pyynnöstä

Velallinen voi maksuohjelman keston aikana pyytää, että käräjäoikeus määrää velallisen velkajärjestelyn raukeamaan.

59 §

Raukeamisen oikeusvaikutukset ja ilmoitus raukeamisesta

Jos velkajärjestely määrätään raukeamaan, velat ja niiden ehdot palautuvat alkuperäisiksi vähennettynä maksuohjelman aikana kertyneellä määrällä. Velallinen on kuitenkin velvollinen suorittamaan viivästyskorkoa veloille maksuohjelman keston ajalta vain, jos tuomioistuin niin määrää sillä perusteella, että velkajärjestelyn raukeamiseen johtaneita velallisen toimia voidaan pitää erityisen moitittavina.

Velkojan saamisoikeus ei palaudu velkajärjestelyn raukeamisesta huolimatta, jos velka on vanhentunut maksuohjelman aikana.

Raukeamisen johdosta tehtävistä ilmoituksista säädetään valtioneuvoston asetuksella.

60 §

Saatavan lisääminen maksuohjelmaan

Velkajärjestelysaatava, joka ei ole mukana maksuohjelmassa, lakkaa, kun maksuohjelma on kokonaan päättynyt. Käräjäoikeuden tulee velkojan hakemuksesta lisätä hänen saatavansa 11 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettun saldopäivän mukaisesta määrästä velkaluetteloon, jos:

- 1) on epäselvyyttä, onko velkoja saanut tiedon 19 §:ssä tarkoitettusta tilaisuudesta lausuman antamiseen, eikä kuulutusta ole julkaistu;
- 2) kyseessä on yksityisvelkoja tai
- 3) maksunsaantioikeuden menetys olisi kohtuutonta.

Velallisen tulee maksaa maksuohjelmaan lisätystä saatavasta muiden saatavien kertymäprosentin mukainen määrä siltä ajalta, joka maksuohjelmasta on kulunut. Ohjelman jatkumisesta säädetään 37 §:ssä.

Velkojan tulee tehdä tässä pykälässä tarkoitettu vaatimus kärjäoikeudelle viimeistään kahden vuoden kuluessa maksuohjelman päättymisestä. Jos maksuohjelma ei ole vielä päättynyt, kärjäoikeuden tulee antaa vaatimus muille velkojille tiedoksi niin kuin 19 §:ssä säädetään.

61 §

Takaisinsaanti

Takaisinsaannista velkajärjestelyn yhteydessä on soveltuvin osin voimassa, mitä ulosotokaaren 3 luvun 84, 85, 86 §:n 1 momentissa, 87 §:n 2 momentissa ja 88-91 §:ssä säädetään. Takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 12 §:ssä olevaa takaisinsaanti-perustetta ei kuitenkaan sovelleta muutoin kuin läheisten välillä. Määräpäivänä pidetään päivää, jona velkajärjestelyhakemus jätettiin kärjäoikeuteen. Takaisinsaantikanne on nostettava vuoden kuluessa velkajärjestelymenettelyn alkamisesta.

62 §

Velallisen kuolema

Velallisen kuolema päättää maksuohjelman. Velkajärjestelyvelat otetaan huomioon kuolinpesässä kuolinpäivän mukaisesta määrästä korkolain 12 §:n mukaisine korkoineen. Vapaa-arvo omistusasunnosta ja 38 §:n 2 momentissa tarkoitettu korkohyvitys kuuluu velkajärjestelyvelkojille.

11 luku

Velkajärjestelyrekisteri ja salassapitovelvollisuus

63 §

Velkajärjestelyrekisteri

Oikeusrekisterikeskuksen ylläpitämästä velkajärjestelyrekisteristä säädetään erikseen.

64 §

Asiaan osallisen salassapitovelvollisuus

Velkoja tai muu velkajärjestelyasian käsittelyyn osallistunut ei saa ilman velallisen suostumusta ilmaista eikä käyttää yksityiseksi hyödykseen velallisen taloudellista asemaa tai henkilökohtaisia oloja koskevia tietoja, jotka hän on saanut tietoonsa velkajärjestelyn tai sovintoneuvottelujen yhteydessä. Edellä säädetyn estämättä velkojat voivat neuvotella toistensa kanssa velkajärjestelyyn liittyvistä kysymyksistä ja ryhtyä toimiin velan perimiseksi, jos velkajärjestely hylätään tai maksuohjelma raukeaa.

65 §

Oikeudenkäyntiasiakirjojen käyttö tutkimustarkoituksiin

Sen estämättä, että velkajärjestelyasiassa tuomioistuin on määrännyt oikeudenkäyntiasiakirjoja salassa pidettäviksi, kyseinen tuomioistuin voi antaa luvan tietojen saamiseen tieteellistä tutkimusta varten. Lupa voidaan antaa, jos on ilmeistä, ettei tiedon antaminen loukkaa niitä etuja, joiden suojaksi salassapitomääräys on annettu.

Sillä, joka on tämän pykälän nojalla saanut salassa pidettäviä tietoja, on sama salassapitovelvollisuus kuin asiaan osallisella.

66 §

Rangaistus ja korvausvelvollisuus salassapitovelvollisuuden rikkomisesta

Rangaistus 65 §:ssä ja 66 §:n 2 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden rikkomisesta tuomitaan rikoslain 38 luvun 1 tai 2 §:n mukaan, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta.

Se, joka tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo 65 §:ssä tai 66 §:n 2 momentissa säädetyn salassapitovelvollisuuden, on velvollinen korvaamaan velalliselle tämän vuoksi aiheutuneen vahingon.

12 luku**Erinäisiä säännöksiä**

67 §

Tarkemmat säännökset

Tämän lain täytäntöönpanosta voidaan antaa tarkempia määräyksiä valtioneuvoston asetuksella.

13 luku
Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset

68 §
Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .

Tällä lailla kumotaan 25 päivänä tammikuuta 1993 annettu laki yksityishenkilön velkajärjestelystä (57/1993) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

69 §
Siirtymäsäännös

Tätä lakia sovelletaan, jos velkajärjestelyhakemus on jätetty käräjäoikeuteen lain tultua voimaan.

70 §
Viittaukset

Jos muussa säädöksessä viitataan yksityishenkilön velkajärjestelystä annettuun lakiin, sovelletaan tämän lain vastaavaa säännöstä.

2.

Laki
velkajärjestelyrekisteristä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Rekisterin tarkoitus ja ylläpito

Oikeusrekisterikeskus pitää yllä velkajärjestelyrekisteriä. Rekisterin tarkoituksena on varmistaa ajantasaisen tiedon saatavuus velkajärjestelyasioista tuomioistuin- ja viranomaistoimintaa, velkojien edunvalvontaa sekä sivullisten etujen ja oikeuksien turvaamista varten.

2 §

Tietojen merkitseminen

Velkajärjestelyasiaa käsittelevän tuomioistuimen on merkittävä rekisteriin tiedot niin kuin tässä laissa säädetään. Tarkempia säännöksiä tietojen merkitsemisestä annetaan oikeusministeriön asetuksella.

Tuomioistuimen velvollisuudesta tehdä ilmoitus merkitsemällä ratkaisusta tieto oikeushallinnon valtakunnallisen tietojärjestelmän ratkaisu- ja päätösilmoitusjärjestelmään säädetään tarvittaessa oikeusministeriön asetuksella. Merkinnän tekemiseen sovelletaan, mitä oikeushallinnon valtakunnallisesta tietojärjestelmästä annetussa laissa (372/2010) ja sen nojalla säädetään.

3 §

Tiedot velkajärjestelyasiaa koskevasta hakemuksesta

Kun velkajärjestelyasiaa koskeva hakemus on tullut vireille, tuomioistuimen on merkittävä rekisteriin:

- 1) tuomioistuin ja sen yhteystiedot sekä asian diaarinumero ja vireilletulopäivä;
- 2) velallisen nimi, henkilötunnus, yhteystiedot ja kotipaikka;
- 3) hakemuksen tekijä ja tämän yhteystiedot (*prosessiosoite*).

4 §

Muut velkajärjestelyasioista merkittävät tiedot

Tuomioistuimen on merkittävä rekisteriin velkajärjestelyasian käsittelystä:

- 1) hakemuksen vireilletulopäivä;
- 2) hakemuksen hylkääminen tai muu ratkaisu, jolla asian käsittely tuomioistuimessa on päättynyt;

- 3) velkajärjestelymenettelyn alkaminen;
- 4) maksuohjelman vahvistaminen sekä ohjelman kesto ja keston alkamispäivä;
- 5) maksuohjelman raukeaminen;
- 6) maksuohjelman muuttaminen; sekä
- 7) muutoksenhakua koskevat tiedot.

Jos maksuohjelma raukeaa velkajärjestelylain 48 §:n nojalla, merkinnän tekee se tuomioistuin, jossa yrityksen saneerausmenettely on vireillä.

5 §

Tietojen poistaminen rekisteristä

Velkajärjestelyasiaa koskevat tiedot poistetaan rekisteristä, kun:

- 1) maksuohjelman kesto on päättynyt;
- 2) on kulunut enintään kuusi kuukautta siitä, kun velkajärjestelyasian käsittely on muun kuin hakemuksen hylkäämisen vuoksi tuomioistuimessa päättynyt; tai
- 3) on kulunut kaksi vuotta siitä, kun hakemus on hylätty tai maksuohjelma on määrätty raukeamaan.

6 §

Tietojen julkisuus ja luovuttaminen

Velkajärjestelyrekisteriin merkityt tiedot ovat julkisia. Jokaisella on oikeus saada tietoja ja otteita rekisteristä.

Velkajärjestelyrekisterissä olevista merkinnöistä saa luovuttaa henkilötietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai muutoin sähköisesti. Lupa voidaan antaa tuomioistuimille velkajärjestelyyn liittyviä tehtäviä, ulosotto-, vero-, poliisi- tai muulle viranomaiselle perintä- ja täytäntöönpanotehtäviä sekä luottotietotoiminnan harjoittajille luottotietorekisterin pitämistä varten.

Lupa saada tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla voidaan lisäksi antaa sille, joka tarvitsee tietoja luoton myöntämistä ja valvontaa varten.

Oikeusrekisterikeskuksen on arkistoitava velkajärjestelyrekisteristä poistetut tiedot, ja ne on pidettävä salassa. Tietoja saa kuitenkin antaa tuomioistuimelle velkajärjestelyn myöntämisen edellytysten selvittämiseksi.

7 §

Suhde muuhun lainsäädäntöön

Jollei tässä laissa toisin säädetä, henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia (523/1999).

8 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan

3.

Laki**talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain 1 ja 10 a §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan talous- ja velkaneuvonnasta annetun lain (713/2000) 1 § seuraavasti ja *lisätään* lakiin uusi 10 a § seuraavasti:

1 §

Talous- ja velkaneuvonnan sisältö

Talous- ja velkaneuvonnassa:

- 1) annetaan yksityishenkilöille tietoja ja neuvontaa talouden ja velkojen hoidosta;
- 2) avustetaan heitä taloudenpidon suunnittelussa;
- 3) selvitetään velallisen talouteen liittyvien ongelmien ratkaisumahdollisuudet ja avustetaan velallista tämän selvittäessä mahdollisuuksia tehdä velkojensa kanssa sovinto;
- 4) avustetaan velallista velkajärjestelyyn liittyvän asian hoitamisessa, erityisesti velkajärjestelyhakemuksen ja muiden velkajärjestelylaissa (/) edellytettyjen selvitysten, maksuohjelmaehdotuksen ja muiden asiakirjojen laatimisessa sekä tehdään velallisen kanssa velkajärjestelyn maksuohjelman ajaksi ja sen päättymistä varten taloudenhallintaa koskeva suunnitelma sekä
- 5) ohjataan velallinen hakemaan tarvittaessa oikeudellista apua.

Tässä laissa tarkoitettu talous- ja velkaneuvontapalvelu on asiakkaille maksutonta. Yrittäjän avustamisesta säädetään 10 a §:ssä.

10 a §

Yrittäjien avustaminen velkajärjestelyasiassa

Talous- ja velkaneuvonnassa avustetaan myös yksityistä ammatin- tai elinkeinonharjoittajaa edellä 1 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettussa asiassa. Jos asian monimutkainen laatu tai muu erityinen syy sitä edellyttää, talous- ja velkaneuvoja voi ohjata asianomaisen hakemaan oikeusapulaisissa (257/2002) tarkoitettua oikeusapua. Ohjauksen yhteyteen tulee liittää oikeusavun tarvetta koskevat perustelut.

Velallisen maksettavaksi tulevan omavastuuosuuden maksamiseksi maksuohjelma jatkuu niin kuin 37 §:n 5 kohdassa säädetään, kuitenkin enintään neljän kuukauden ajan.

Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .

4.

Laki**ulosottokaaren 1 luvun 34 §:n ja 2 luvun 27 §:n muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ulosottokaaren (705/2007) 1 luvun 34 §:n 2 momentti ja
lisätään 2 luvun 27 §:ään uusi 5 momentti seuraavasti:

2 luku

27 §

Saatavan vanhentuminen ja määräajan jatkamista koskeva tuomio

Saatavan toissijaisesta vanhentumisesta säädetään velan vanhentumisesta annetun lain 8 §:n 3 momentissa. Ulosottomies ottaa siinä tarkoitetun vanhentumisen huomioon vain väitteen ja esitetyn selvityksen perusteella.

Tämä laki tulee voimaan samanaikaisesti velan vanhentumisesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (/) kanssa.

5.

Laki
velan vanhentumisesta annetun lain 8 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) 8 §:n 3 momentti, sellaisena
kuin se on laissa 708/2007 seuraavasti:

8 §
Vanhentumisaika muissa tapauksissa

Saatavan vanhentumisesta, joka perustuu ulosottoperusteen määrääjän umpeen kulumiseen, säädetään ulosottokaaren (705/2007) 2 luvun 27 §:ssä. Saatava vanhentuu joka tapauksessa, kun 18 vuotta on kulunut eräpäivästä, jos saatava perustuu luonnollisen henkilön kuluttajana tai yksityisenä ammatin- tai elinkeinonharjoittajana tekemään sopimukseen. Jos velkojana on luonnollinen henkilö, vanhentumisaika on 23 vuotta. Ulosottoperusteeseen merkittyä eräpäivää pidetään tässä tarkoitettuna eräpäivänä, jollei velallinen osoita, että alkuperäinen eräpäivä on sitä aikaisempi. Tässä tarkoitettua vanhentumista ei voida katkaista. Mitä muualla laissa säädetään ulosottokaarella tarkoitettua vanhentumisesta, koskee soveltuvin osin myös tässä momentissa säädettyä vanhentumista.

Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .

Tätä lakia sovelletaan myös ennen lain voimaan tuloa erääntyneisiin saataviin, kuitenkin niin, että vanhentumisaikaa on ennen lain voimaan tuloa voinut kulua enintään 16 vuotta. Jos saatavasta on ulosottoperuste, saatava ei kuitenkaan vanhennu tämän lain mukaan ennen kuin viisi vuotta on kulunut lain voimaan tulosta, jollei itse ulosottoperusteen määräaika kulu umpeen sitä ennen.

6.

Laki
luottotietolain 18 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan luottotietolain (527/2007) 18 §:n 1 momentin 4 kohta, sellaisena kuin se on
laissa 933/2009 seuraavasti:

18 §

Maksuhäiriömerkintöjen ja luokitustietojen säilyttämisaikat

4) muu ulosottotieto heti, kun rekisterinpitäjä on saanut tiedon siitä, että ulosotto-
peruste on kumottu, velallinen on maksanut suppeassa ulosotossa perittävänä ol-
leen velan, saatavaa koskevan ulosotto-perusteen määräaika on kulunut umpeen tai
ulosotto-perusteessa tarkoitettu saatava on vanhentunut tai tuomio, jolla ulosotto-
perusteen määräaika on jatkettu, on kumottu taikka kyseessä on velkajärjestely-
laissa tarkoitettuun maksuohjelmaan kuulunut saatava ja maksuohjelman kesto on
päättynyt;

Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 . Tätä lakia sovelletaan myös silloin, kun mak-
suohjelman kesto on päättynyt ennen lain voimaan tuloa.

7.

Laki
palkkaturvalain 20 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan palkkaturvalain (866/1998) 20 §:n 2 momentti seuraavasti:

20 §
Erityinen vanhentumisaika

Aikaraja ei estä maksun saamista ulosmitatuista, konkurssiin luovutetuista tai muun julkisen haasteen kohteena olevista varoista, jos saatavan perimiseksi on suoritettu ulosmittaus tai saatava on valvottu konkurssissa taikka muun julkisen haasteen perusteella edellä mainitun määräajan kuluessa. Erityisen vanhentumisajan suhteesta saneerausmenettelyyn ja velkajärjestelyyn säädetään yrityksen saneerauksesta annetun lain (47/1993) 99 ja 99 a §:ssä sekä velkajärjestelylain (/) 6 §:n 2 momentissa.

Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .

8.

Laki
takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan takaisinsaannista konkurssipesään annetun lain (758/1991) 2 §:n 3 momentti,
sellaisena kuin se on laissa 797/1998 seuraavasti:

2 §
Määräpäivä

Jos velallisen omaisuus luovutetaan konkurssiin hakemuksesta, joka on tehty yrityksen saneerauksesta annetussa laissa (47/1993) tarkoitetun menettelyn vireillä ollessa tai kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun menettely on muusta syystä kuin saneerausohjelman vahvistamisen vuoksi lakannut, määräpäivänä pidetään lain 35 §:n 2 momentissa tarkoitettua päivää. Jos velallisen omaisuus luovutetaan konkurssiin hakemuksesta, joka on tehty velkajärjestelylaissa (/) tarkoitetun menettelyn vireillä ollessa tai kolmen kuukauden kuluessa siitä, kun velkajärjestelyhakemus on hylätty tai jäänyt sillensä, määräpäivänä pidetään mainitun lain 61 §:ssä tarkoitettua päivää.

Tämä laki tulee voimaan kuuta 20 .

1.

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Skuldsaneringslag

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Skuldsaneringens syfte och lagens tillämpningsområde

Skuldsaneringens syfte är att sanera den ekonomiska situationen för en fysisk person som är insolvent, så som anges i denna lag. Bestämmelser om hur lagen tillämpas på gäldenärer som bedriver företagsverksamhet finns i 8 kap.

Bestämmelser om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning utfärdas separat.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

- 1) att *inleda ett skuldsaneringsförfarande* ett i 18 § 1 mom. avsett domstolsbeslut om att inleda skuldsanering,
- 2) att *bevilja skuldsanering* ett domstolsbeslut om att fastställa ett betalningsprogram,
- 3) *skuldsaneringsskuld* kapitalet av samt räntor och kostnader för en fordran som uppstod innan skuldsaneringsförfarandet inleddes, till det belopp som fordran har antecknats i betalningsprogrammets skuldförteckning,
- 4) *underhållsbidrag med förmånsrätt* en fordran på underhållsbidrag till barn som förföll till betalning under de sista sex månaderna innan skuldsaneringsförfarandet inleddes och som grundar sig på underhållsskyldighet eller skadestånd,
- 5) *skuldsaneringsborgenär* en borgenär som har en sådan fordran som avses i 3 eller 4 punkten,
- 6) *säkerhetsskuld* en fordran vars säkerhet är en i förhållande till tredje man effektiv panträtt, ägarförbehållsrätt eller någon annan realsäkerhetsrätt i egendom som tillhör gäldenären eller är i gäldenärens besittning, upp till det belopp som säkerhetens värde enligt betalningsprogrammet täcker borgenärens fordran med räntor och accessoriska kostnader, efter avdrag för försäljningskostnader och fordringar med bättre förmånsrätt,
- 7) *säkerhetsborgenär* en borgenär som har en sådan fordran som avses i 6 §,
- 8) gäldenärens *ägarbostad* en fastighet eller lägenhet som är stadigvarande bostad för gäldenären och som gäldenären äger eller som kan besittas med stöd av aktier eller andelar som gäldenären äger, eller gäldenärens andel av sådan egendom, om gäldenären äger bostaden tillsammans med en annan person. Vad som föreskrivs

här gäller även en bostad som kan besittas genom ett avtal om bostadsrätt, i tillämpliga delar.

2 kap.
Villkor och hinder för skuldsanering
3 §
Allmänna villkor

Skuldsanering får beviljas fysiska personer med hemkommun i Finland.

Skuldsanering ska beviljas, om det finns ett så stort missförhållande mellan gäldenärens utmättningsbara tillgångar, nuvarande betalningsförmåga och framtida förvärvsmöjligheter och gäldenärens skulder, både de som har och som inte har förfallit till betalning, att gäldenären inte kan betala sina skulder när de förfaller till betalning, antingen under en lång tid eller permanent (*insolvens*).

Bestämmelser om när skuldsanering får beviljas en gäldenär som inte står till arbetsmarknadens förfogande finns i 32 §.

4 §
Hinder för skuldsanering

Skuldsanering får inte beviljas, om

- 1) *gäldenären* har skuldsatt sig avsiktligt för att få skuldsanering eller har fått krediter till ett väsentligt belopp genom att vilseleda kreditgivaren,
- 2) de *åtgärder* som ledde till att gäldenären skuldsatte sig kan betraktas som likgiltiga eller ansvarslösa bedömda som en helhet, när man beaktar gäldenärens ålder, ställning och övriga omständigheter och även kreditgivarnas handlande, med hänsyn till god kreditgivningssed,
- 3) *gäldenären* har ålagts betalningsskyldighet på grundval av ett brott och det inte kan anses motiverat att bevilja skuldsanering med hänsyn till betalningsskyldighetens belopp, brottets eller verksamhetens art, den skadelidandes ställning och övriga omständigheter, eller om det pågår en förundersökning eller har väckts åtal mot gäldenären för en sådan gärning, och gärningen kan medföra sådan betalningsskyldighet som avses här,
- 4) det *vore* oskäligt för borgenären att reglera ett skadestånd, återbetalningen av en köpesumma eller någon annan motsvarande betydande skuld mellan privatpersoner,
- 5) *gäldenären* har meddelats näringsförbud,
- 6) *gäldenären* har beviljats skuldsanering tidigare.

Skuldsanering får inte heller beviljas om gäldenären har försvårat borgenärernas möjligheter att få betalning genom att

- 1) gömma *undan* eller skänka bort egendom,
- 2) hemlighålla eller ge felaktig eller vilseledande information om sin ekonomiska ställning vid utsökning, ett pågående eller tidigare skuldsaneringsärende eller vid något annat insolvensförfarande eller
- 3) på något annat liknande och uppenbart olämpligt sätt ordna sin ekonomiska ställning till borgenärernas nackdel eller för att gynna någon av borgenärerna.

5 §

När skuldsanering får beviljas trots hinder

Om det finns vägande skäl att bevilja skuldsanering, särskilt med hänsyn till hur gäldenären har medverkat till betalningen av sina skulder eller den tid som har förflutit sedan gäldenären skuldsatte sig och gäldenärens övriga förhållanden samt skuldsaneringens betydelse för gäldenären och inverkan på borgenärernas ställning, får skuldsanering beviljas trots 4 §.

3 kap.**Förmögenhet och inkomst som ska användas för att betala skulderna**

6 §

En borgenärs rätt till betalning och när denna rätt upphör

Skuldsanering får beviljas oberoende av vad som på något annat ställe i lag föreskrivs om borgenärernas rättigheter. En skuldsaneringsborgenär har rätt att få betalning av de inkomster och de utmätningsbara tillgångar som gäldenären har eller som gäldenären får under den tid betalningsprogrammet pågår, så som anges nedan. Medan betalningsprogrammet pågår får en skuldsaneringsskuld inte drivas in genom utsökning på ansökan av borgenären.

En fordran stryks inte ur betalningsprogrammet på grund av att den preskriberas. En fordran som preskriberas enligt 2 kap. 24–27 § i utsökningsbalken (705/2007) eller 8 § 3 mom. i lagen om preskription av skulder (728/2003) medan betalningsprogrammet pågår ska dock strykas ur programmet när den preskriberas. Preskriptionen hindrar inte att borgenärerna får betalning av medel som gäldenären fick före det eller av de medel som avses i 42 § 1 mom. och 57 § 1 mom. samt i 2 kap. 24 § 3 mom. i utsökningsbalken. Preskription av en skuld som skuldsaneringsgäldenären ansvarar för tillsammans med någon annan ska beaktas på motsvarande sätt.

7 §

Gäldenärens skyldighet att medverka

Gäldenären ska sträva efter att upprätthålla och förbättra sin betalningsförmåga med de skäligena medel som står till buds och se till att borgenärerna får betalning enligt denna lag. Gäldenären är skyldig att ge domstolar, utmätningsmannen och borgenärerna uppgifter om omständigheter som är av betydelse för skuldsaneringen och att även annars

medverka till att skuldsaneringen kan genomföras på behörigt sätt. Om gäldenären får utmätningsbar egendom eller inkomst från en ny utbetalare av inkomst eller om utbetalaren av inkomst byts, ska gäldenären utan dröjsmål underrätta den domstol som handlägger ansökan eller utmätningsmannen om detta. Bestämmelser om skyldighet att anmäla en förändring i levnadskostnadsandelen finns i 8 §.

Efter att ha ansökt om skuldsanering får gäldenären inte ställa säkerhet, överlåta egendom eller ta nya krediter, utom om det är nödvändigt för att trygga gäldenärens och hans eller hennes familjs försörjning, eller om krediterna tas för företagsverksamhet enligt 46 §.

Gäldenärens skyldighet att medverka inträder när skuldsaneringsärendet väcks utifrån en ansökan. Skyldigheten att medverka gäller under hela den tid betalningsprogrammet är i kraft.

8 §

Levnadskostnadsandelen

I betalningsprogrammet fastställer domstolen en månatlig levnadskostnadsandel för gäldenären. Till levnadskostnadsandelens grunddel hänförs

- 1) de hyreskostnader eller andra genomsnittliga boendekostnader som gäldenären ansvarar för och som kan anses skäligen med hänsyn till hur stor gäldenärens familj är, bostadsorten och övriga omständigheter eller, om gäldenären bor tillsammans med någon annan myndig person än ett eget barn under 21 år, den enligt antalet personer beräknade andelen av de boendekostnader som avses i denna punkt,
- 2) om gäldenären bor ensam, för gäldenärens egen del 95 % av det skyddade belopp som avses i 4 kap. 48 § i utsökningsbalken eller, om gäldenären försörjer en eller flera familjemedlemmar eller delar boendekostnaderna så som anges i 1 punkt, för gäldenärens egen del 80 % av det skyddade beloppet och för varje familjemedlem som gäldenären försörjer 70 % av den höjning som avses i paragrafen i utsökningsbalken,
- 3) underhållsbidrag till ett barn som bor någon annanstans och
- 4) dagvårdsavgifter eller hälften av dessa, om gäldenären bor tillsammans med en annan underhållsskyldig.

Om gäldenären visar att han eller hon har permanenta nödvändiga levnadskostnader som avviker från det normala på grund av sjukdom, ålder, arbetsresor eller av andra särskilda skäl, höjs levnadskostnadsandelen med det genomsnittliga månatliga beloppet av dessa kostnader (*särskild del*).

På gäldenärens begäran får levnadskostnadsandelen sänkas med 20 %, om gäldenären visar att gäldenären och de personer som han eller hon försörjer klarar sig på det beloppet.

Om antalet personer som gäldenären försörjer ändras eller de kostnader som hänförs till levnadskostnadsandelen minskar mer än obetydligt, ska gäldenären utan dröjsmål underrätta utmätningsmannen om det. Om de kostnader som hänförs till gäldenärens lev-

nadskostnader ökar avsevärt, får gäldenären hos utmätningsmannen begära att levnadskostnadsandelen höjs. Gäldenären och borgenärerna ska underrättas om att levnadskostnadsandelen har höjts och på vilka grunder detta har skett i samband med följande redovisning.

9 §

Redovisningsandelen och gäldenärens tilläggsandel

Till borgenärerna ska betalas skillnaden mellan nettobeloppet av gäldenärens periodiska inkomst enligt 4 kap. 45 § i utsökningsbalken och levnadskostnadsandelen (*redovisningsandel*). Redovisningsandelen av näringsinkomst bestäms enligt 4 kap. 64 § i utsökningsbalken så att en yrkesutövare eller näringsidkare får behålla den levnadskostnadsandel som avses i 8 §. Angående redovisningsandelens månatliga minimibelopp gäller vad som föreskrivs i 4 kap. 17 § i utsökningsbalken och i den förordning av statsrådet som utfärdats med stöd av den paragrafen. På gäldenärens begäran får tingsrätten bestämma att en förmån att använda bil inte ska räknas som inkomst för gäldenären, om värdet av denna naturaförmån är skäligt och bilen är nödvändig för att gäldenären ska kunna utföra sitt arbete.

Om nettobeloppet av gäldenärens löneinkomst under de tre månaderna före den när ansökan gjordes översteg det minimibelopp av redovisningsandelen som avses i 1 mom. och inte avviker väsentligt från gäldenärens genomsnittliga lön, ska tingsrätten fastställa medeltalet av inkomsten under denna tid som jämförelselön, om gäldenären begär det. Eventuell semesterpenning beaktas inte. Om gäldenärens löneinkomst överstiger jämförelselönen under den tid betalningsprogrammet pågår, får gäldenären behålla 30 % av skillnaden, dock högst 200 euro per månad (*gäldenärens tilläggsandel*). Om det inte har fastställts någon jämförelselön i betalningsprogrammet, ska utmätningsmannen bestämma en jämförelselön på gäldenärens begäran, på de grunder som anges ovan.

Utmätningsmannen ska redovisa redovisningsandelen till skuldsaneringsborgenärerna så som anges i 9 kap. i denna lag. Gäldenären ska själv betala amorteringarna och räntorna på en säkerhetsskuld direkt till säkerhetsborgenären. Detta gäller även i det fallet när gäldenären får behålla sin bostad.

10 §

Säkerhetsskuldernas ställning

Till betalningsprogrammet hör den del av en säkerhetsborgenärs fordran som överstiger värdet av säkerhetsobjektet vid den tidpunkten när skuldsaneringsförfarandet inleds. Om säkerhetsobjektet senare säljs till ett pris som är högre än detta vid en försäljning som ordnas av säkerhetsborgenären, får säkerhetsborgenären ta ut hela det återstående beloppet av sin fordran ur köpesumman och även till de delar som fordran har omfattats av betalningsprogrammet. Om köpesumman däremot blir lägre, läggs skillnaden till betalningsprogrammet räknat från försäljningsdagen. Under den tid betalningsprogrammet pågår får endast egendom som utgör säkerhet för säkerhetsskulden användas

för att betala denna. Om säkerhetsobjektets värde överstiger säkerhetsborgenärens fordran iakttas 53 § 1 mom.

Skuldsaneringen påverkar inte varaktigheten av eller innehållet i en realsäkerhetsrätt. Bestämmelser om en säkerhetsskulds ställning i det fallet när gäldenären får behålla sin ägarbostad finns i 7 kap.

4 kap.

Utredning av gäldenärens skulder, avtal om skuldreglering och ansökan om skuldsanering

11 §

Utredning av gäldenärens skulder

För att man ska kunna ansöka om skuldsanering och utreda skuldsituationen ska en borgenär på gäldenärens begäran antingen anmäla att borgenären avstår från sin fordran eller ange

- 1) grunden för fordran samt dess förfallodag och belopp, specificerat enligt kapital, ränta och andra accessoriska kostnader och beräknat på det datum som gäldenären begär (*saldodag*),
- 2) om borgenären har flera fordringar, uppgifter för identifiering av dessa,
- 3) datum och grund för preskription av fordran enligt 2 kap. i utsökningsbalken och 8 § 3 mom. i lagen om preskription av skulder,
- 4) eventuella säkerheter för fordran och det belopp av fordran som säkerheterna täcker,
- 5) eventuella andra personer som ansvarar för skulden utöver gäldenären,
- 6) bankförbindelse eller annan motsvarande förbindelse,
- 7) telefonnummer, e-postadress och postadress.

Borgenären ska i sin anmälan noggrant precisera det avtal, den förbindelse eller något annat skriftligt bevis som utgör grund för borgenärens fordringsrätt och uppge var handlingarna kan fås.

Den e-postadress som avses i 7 punkten betraktas som den adress till vilken de delgivningar och underrättelser som avses i denna lag ska skickas (*delgivningsadress*), om inte borgenären meddelar att de ska skickas till borgenärens postadress. Den bankförbindelse eller någon annan motsvarande förbindelse och den delgivningsadress som borgenären har uppgett gäller under hela den tid som det förfarande som avses i denna lag pågår, och ändringar i dem ska meddelas tingsrätten och, efter att betalningsprogrammet har fastställts, utmätningsmannen.

12 §

Avtal om reglering av skulderna och borgenärernas skyldighet att medverka

Innan ansökan om skuldsanering görs ska gäldenären försöka ingå ett avtal om reglering av skulderna med sina borgenärer, om inte det är uppenbart oändamålsenligt på grund

av gäldenärens ringa betalningsförmåga, det stora antalet borgenärer, okända borgenärer eller av någon annan orsak.

En borgenär ska medverka för att få till stånd ett avtal, enligt vad som i lag föreskrivs om god kreditgivnings- och indrivningssed. Detta gäller även de borgenärer som avses i lagen om verkställighet av skatter och avgifter (706/2007) och andra borgenärer, i tillämpliga delar. Trots vad som föreskrivs på annat ställe i lag har även en offentlighetsrättslig borgenär rätt att avstå från en del av sin fordran för att få till stånd ett avtal.

13 §

Ansökan om skuldsanering

Ansökan om skuldsanering görs hos tingsrätten på den ort där gäldenären är bosatt eller har hemvist. I ansökan ska gäldenären ange

- 1) sina personuppgifter och kontaktuppgifter, sin bankförbindelse eller annan motsvarande förbindelse samt sin e-postadress och postadress,
- 2) uppgifter om personer som gäldenären försörjer i enlighet med 8 §,
- 3) uppgifter om sin förmögenhet och sina inkomster och förmåner samt andelar i bolag, andelar i dödsbon och medlemskap i andra sammanslutningar som påverkar gäldenärens förmögenhetsställning, och en uppskattning av förändringar i dessa som kan vara att vänta under de följande fem åren,
- 4) uppgifter om hur lön eller annan periodisk inkomst bestäms, andelen av och grunden för dagtraktamenten och naturaförmåner, beloppet av periodisk inkomst, dagtraktamenten och naturaförmåner under de två föregående kalenderåren samt uppgifter om arbetsplats och kontaktuppgifter till arbetsgivaren eller någon annan utbetalare av inkomst,
- 5) en utredning och beräkning av den levnadskostnadsandel som avses i 8 § och, om gäldenären vill sänka sina levnadskostnader, uppgift om detta och om de grunder på vilka det sker, samt en eventuell beräkning av den jämförelselön som avses i 9 § 2 mom.,
- 6) om gäldenären yrkar på att få behålla sin ägarbostad samt en utredning och beräkning som gäller detta,
- 7) säkerheter som gäldenären har ställt för tredje mans skuld samt uppgifter om den utredning av gäldenärens skulder som avses i 11 §, justerade med eventuella betalningar som gäldenären har gjort, samt uppgifter om huruvida det är sannolikt att en del av borgenärerna har förblivit okända eller inte har kunnat nås och en uppskattning av beloppet av deras fordringar,
- 8) orsakerna till att ett avtal om reglering av skulderna inte kunde nås eller att man inte försökte få till stånd ett sådant avtal,
- 9) den tidpunkt när gäldenären skuldsatte sig och orsakerna till att detta skedde samt motiveringen till att bevilja skuldsanering,
- 10) om det har väckts utsöknings- eller konkursärenden som gäller gäldenären samt
- 11) om gäldenären har skänkt bort eller överlätit egendom, med undantag av sedvanliga gåvor, på något annat sätt än till gängse pris under de tio år som föregick ansökan, samt egendomens art och det vederlag som gäldenären fick.

Den e-postadress som avses i 1 mom. 1 punkten betraktas som gäldenärens delgivningsadress, om inte gäldenären meddelar att han eller hon vill att delgivning ska ske till postadressen. Delgivningsadressen gäller under hela den tid det förfarande som avses i denna lag pågår, och ändringar i adressen ska meddelas tingsrätten och, efter att betalningsprogrammet har fastställts, utmätningsmannen.

Gäldenären ska lämna de uppgifter som avses i 1 mom. 5–7 punkten i form av ett förslag till betalningsprogram. Närmare bestämmelser om skuldsaneringsansökans form, innehåll och bilagor utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §

När en vräkning ska avbrytas

Om gäldenären begär det, ska tingsrätten förordna att verkställigheten av en vräkning som grundar sig på obetalda hyror ska avbrytas. Något förordnande om avbrott meddelas inte, om gäldenären enligt vräkningsgrunden i övrigt har försummat sina skyldigheter som hyresgäst väsentligt eller om skuldsaneringsansökan är uppenbart ogrundad.

Om verkställigheten av en vräkning har avbrutits ska redovisningsandelen användas för att betala hyresfordran i början av betalningsprogrammet, dock högst under tre månaders tid. Denna tid förkortar inte betalningsprogrammet.

Vad som sägs ovan om hyra gäller även obetalda bolagsvederlag, utom om det är klart att gäldenären inte får behålla sin ägarbostad.

15 §

Förbud mot att sälja gäldenärens bostad

Om gäldenärens ägarbostad är utmätt och gäldenären har begärt att få behålla bostaden i sin skuldsaneringsansökan, ska tingsrätten på begäran av gäldenären utan dröjsmål förbjuda att bostaden säljs i utsökningsärendet, utom om ansökan genast avslås som uppenbart ogrundad. Tingsrätten ska omedelbart underrätta utmätningsmannen om förbudet. Ett förbud hindrar att bostaden säljs, om utmätningsmannen eller någon annan som verkställer försäljningen får del av förbudet innan ett anbud har godkänts.

Bestämmelser om att återkalla ett försäljningsförbud finns i 26 § 2 mom.

16 §

Förhållandet till konkurs och företagssanering

En ansökan om skuldsanering ska avvisas, om gäldenären hade försatts i konkurs innan ansökan lämnades in till tingsrätten. Om det inte har fattats något beslut om att försätta gäldenären i konkurs, ska tingsrätten underrätta den tingsrätt som handlägger konkursärendet om skuldsaneringsansökan. Efter att underrättelsen har kommit in får gäldenären inte försättas i konkurs utan behandlingen av konkursansökan förfaller, utom om

tingsrätten avslår ansökan om skuldsanering. Under den tid betalningsprogrammet pågår får gäldenären inte försättas i konkurs för att driva in skuldsaneringskulden.

Bestämmelser om när ett saneringsförfarande för företag inleds finns i 48 §.

5 kap Förfarandet i tingsrätten

17 §

Avslag på ansökan

Om en gäldenärs ansökan om skuldsanering är uppenbart ogrundad, får tingsrätten avslå ansökan utan att fortsätta handläggningen av ärendet.

Innan tingsrätten fattar beslut om att avslå ansökan får den vid behov höra gäldenären och borgenärerna eller en del av dem.

18 §

Att inleda ett skuldsaneringsförfarande

Om inte ansökan avslås enligt 17 § ska domstolen fatta beslut om att inleda ett skuldsaneringsförfarande.

Tingsrätten ska omedelbart underrätta utmätningsmannen om att ett skuldsaneringsförfarande kommer att inledas. Om ett utsökningsärende är anhängigt, ska de medel som efter tingsrättens underrättelse betalas till utmätningsmannen enligt 4 kap. 83 § i utsökningsbalken förvaras, med undantag av de underhållsbidrag för barn som ska redovisas, tills betalningsprogrammet har fastställts och efter det fördelas i enlighet med 51 §.

19 §

Delgivning av förslaget till betalningsprogram samt yttranden

Efter att skuldsaneringsförfarandet har inletts ska tingsrätten skicka ansökan om skuldsanering med förslaget till betalningsprogram till borgenärerna för kännedom till deras delgivningsadresser och ge borgenärerna tillfälle att inkomma med följande yttranden till tingsrätten, inom en skälig tid som tingsrätten bestämmer och som är minst tre veckor:

- 1) om borgenären motsätter sig att skuldsanering beviljas och motiveringen till motsättandet, eller om borgenären kräver ytterligare upplysningar i saken,
- 2) om en privat borgenär kräver att betalningsprogrammet ska förlängas med stöd av 35 § och motiveringen till detta krav,
- 3) om en borgenär bestrider en annan borgenärs fordran eller något annat anspråk och grunderna för bestridandet,
- 4) något annat yttrande om förslaget till betalningsprogram eller om omständigheter som påverkar fastställandet av programmet.

Om det har gått mer än fyra månader från den saldodag som avses i 11 § 1 mom. 1 punkten, ska borgenärerna uppmanas att anmäla sådana väsentliga ändringar i beloppet av deras fordran, räntor undantagna, som inte nämndes i gäldenärens ansökan och som har betydelse för utdelningen till borgenärerna. Borgenärerna ska underrättas om att den ursprungliga skuldsaneringsansökan med bilagor finns framlagd i tingsrätten och kan fås där. De övriga borgenärerna och gäldenären har rätt att få ta del av de handlingar som avses i 11 § 2 mom. hos en borgenär, om de begär det.

Tingsrätten ska också ge utmätningsmannen tillfälle att inkomma med ett yttrande och lämna uppgifter om skuldsaneringsansökan och förslaget till betalningsprogram.

20 § *Kungörelse*

Om det framgår av ansökan att alla borgenärerna inte har kunnat nås, ska tingsrätten på gäldenärens begäran publicera en kungörelse i officiella tidningen om möjligheten att ge ett sådant yttrande som avses i 19 §.

Gäldenären är skyldig att betala kostnaderna för kungörelsen till staten. I början av betalningsprogrammet ska redovisningsandelen användas för att betala kungörelsekostnaderna, tills dessa har betalats, dock högst under sex månaders tid. Denna tid förkortar inte betalningsprogrammet. En borgenär som har försummat att anmäla sin fordran enligt 11 § utan godtagbara skäl ansvarar för de kungörelsekostnader som borgenären har orsakat, på det sätt som tingsrätten bestämmer, om borgenären vill att fordran ska antecknas i skuldförteckningen.

Vid behov utfärdas närmare bestämmelser om kungörelseförfarandet genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om när en ny fordran ska antecknas i betalningsprogrammet finns i 60 §.

21 § *Oklara, tvistiga eller villkorliga fordringar*

Även en oklar, tvistig eller villkorlig fordran ska antecknas i skuldförteckningen, till det belopp som borgenären uppskattar att fordran uppgår till på den saldodag som avses i 11 § 1 mom. 1 punkten. Om borgenären inte har gjort någon uppskattning av fordran, ska fordran antecknas i skuldförteckningen till det belopp som gäldenären uppgav i sin ansökan. Angående det belopp som inflyter av fordran gäller vad som bestäms i 6 kap. 24 och 25 § i utsökningsbalken. Någon kungörelse behöver dock inte publiceras. Om det är uppenbart att en fordran har uppskattats till ett alltför högt belopp, får tingsrätten anteckna fordran till ett mindre belopp i skuldförteckningen, om gäldenären eller en borgenär kräver det.

Om en fordran som avses i 1 mom. visar sig vara större än det belopp som antecknades i skuldförteckningen, gäller i fråga om skillnaden vad som föreskrivs i 60 § i tillämpliga delar.

22 §

Gemensamt skuldansvar, borgen och tredjemanspant

Om gäldenären ansvarar för en skuldsaneringssskuld tillsammans med någon annan, ska hela den skuld som de gemensamt ansvarar för antecknas i betalningsprogrammet.

En huvudborgenärs rätt att få betalning av en borgensman påverkas inte av att gäldenären har beviljats skuldsanering. Huvudborgenärens fordran och borgensmannens fordran, som grundar sig på regressrätt, antecknas separat i skuldförteckningen. Om en borgensman erlägger betalning för huvudförpliktelsen medan betalningsprogrammet pågår, får borgensmannen utdelning för den del av fordran som uppstod medan betalningsprogrammet pågick först när den del av huvudförpliktelsen har betalats som borgensmannen ansvarar för. Bestämmelser om en privat borgensmans rätt att kräva att betalningsprogrammet förlängs finns i 35 §. Vad som bestäms här om en borgensman gäller i tillämpliga delar även den som har ställt tredjemanspant och en medgäldenär som är solidariskt ansvarig för skulden tillsammans med skuldsaneringsgäldenären, när dessa har erlagt en betalning.

23 §

Tingsrättens beslut i ett skuldsaneringsärende

Tingsrätten ska ge gäldenären tillfälle att bemöta de yttranden av borgenärerna som avses i 19 §. Vid behov får tingsrätten kräva att gäldenären gör upp ett ändrat förslag till betalningsprogram eller ger ytterligare upplysningar. Efter det ska tingsrätten genom sitt beslut antingen avslå ansökan eller fastställa ett betalningsprogram.

24 §

Betalningsprogrammets innehåll och delgivning

Av betalningsprogrammet ska framgå

- 1) hur länge programmet pågår och när det börjar,
- 2) gäldenärens specificerade levnadskostnadsandel och en eventuell jämförelselön,
- 3) en skuldförteckning med de uppgifter som avses i 11 §,
- 4) ett förordnande om att gäldenären får behålla sin ägarbostad och beloppet av bostadens fria värde eller ett förordnande om att sälja bostaden,
- 5) beloppet av en eventuell hyresfordran som avses i 14 § 2 mom., kungörelsekostnader och självriskandelen av rättshjälp som gäldenären har fått för att göra ansökan,
- 6) andra nödvändiga förordnanden och uppgifter.

Tingsrätten ska delge gäldenären och borgenärerna det fastställda betalningsprogrammet och underrätta dem om att betalningsprogrammet har överförts till utmätningsmannen för att genomföras.

25 §

Möjlighet att fastställa ett avtal

Om gäldenären begär det, får tingsrätten fastställa ett avtal om reglering av skulderna i stället för att fastställa ett betalningsprogram. Ett avtal får fastställas, om alla de borgenärer för vars del det sammanlagda kapitalet av skuldsaneringsfordran överstiger 1 000 euro samtycker till det och den rätt till betalning som avses i 51 § iakttas i avtalet.

När ett avtal fastställs iakttas bestämmelserna om förlikning i 20 kap. i rättegångsbalken. Att ett avtal fastställs hindrar inte preskription av skulderna enligt 2 kap. i utskökningsbalken eller 8 § 3 mom. i lagen om preskription av skulder och påverkar inte rätten för okända borgenärer eller borgenärer som inte har kunnat nå att få betalt.

26 §

Laga kraft för beslut om betalningsprogram

Ett beslut om att fastställa ett betalningsprogram ska följas, och beslutet ska verkställas i enlighet med 9 kap. trots att det inte har vunnit laga kraft. Den domstol som har meddelat beslutet eller som prövar en ändringsansökan får dock bestämma att betalningsprogrammet inte ska iakttas. Då löper inte heller betalningsprogrammet, utom om domstolen bestämmer något annat av särskilda skäl.

Om ansökan om skuldsanering avslås eller om gäldenären inte får behålla sin ägarbostad enligt betalningsprogrammet, ska tingsrätten återkalla ett sådant förbud mot att sälja bostaden som avses i 15 §. Om gäldenären begär det, ska förbudet dock vara i kraft tills den domstol som prövar en ändringsansökan bestämmer något annat.

27 §

Handläggningsordningen för ansökningarna

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, ska en ansökan om skuldsanering och de yttranden som ges med anledning av den handläggas och avgöras i tingsrätten med iakttagande av 8 kap. i rättegångsbalken.

28 §

Rättegångskostnader

Parterna svarar själva för kostnaderna för att delta i förfarandet. En borgenär får dock åläggas att betala ersättning till gäldenären för rättegångskostnader som berodde på ett uppenbart ogrundat yttrande som gäller skuldsaneringen, om gäldenären begär det. Om handläggningen av ärendet fortsätter på det sätt som föreskrivs om handläggning av tvistemål, iakttas vad som bestäms i 21 kap. i rättegångsbalken.

29 §

Elektroniskt ärendehanteringssystem

Gäldenärer och borgenärer samt tingsrätten och utskökningsmyndigheterna får använda sig av det elektroniska ärendehanteringssystemet för skuldsaneringsförfaranden vid det förfarande som avses i detta kapitel, utom om gäldenären eller en borgenär har begärt att få använda elektronisk post eller post.

Bestämmelser om det elektroniska ärendehanteringssystemet för skuldsaneringsförfaranden utfärdas särskilt.

6 kap.**Betalningsprogrammets längd samt fria månader**

30 §

Ett treårigt betalningsprogram

Om inte något annat föreskrivs nedan, är betalningsprogrammets längd tre år räknat från det att programmet fastställdes.

31 §

Ett femårigt betalningsprogram som förkortas genom betalningar

Om inte den minimiredovisningsandel som avses i 9 § 1 mom. inflyter av gäldenärens inkomster varje månad under tre års tid, eller om det belopp som inflyter är endast obetydligt högre än minimiandelen eller det är osäkert om minimiandelen kommer att inflyta på grund av att gäldenärens inkomster varierar, ska betalningsprogrammets längd bestämmas till fem år. Betalningsprogrammet förkortas då med en månad för varje månad som redovisningsandelen inflyter. Ett betalningsprogram som avses här upphör dock tidigast tre år efter det att programmet fastställdes.

32 §

Frånvaro från arbetsmarknaden

En gäldenär som inte står till arbetsmarknadens förfogande för heltidsarbete på grund av studier eller av någon annan orsak som beror på gäldenären själv får inte beviljas skuldsanering.

33 §

Ett femårigt betalningsprogram när skuldsanering beviljas trots hinder

Om gäldenären beviljas skuldsanering med stöd av 5 § är betalningsprogrammets längd fem år.

34 §

När gäldenären är varaktigt insolvent

Trots vad som föreskrivs ovan får det bestämmas att programmet ska vara kortare än fem år, om gäldenären permanent saknar betalningsförmåga på grund av ålder eller sjukdom eller av någon annan motsvarande orsak.

35 §

När betalningsprogrammet får förlängas till förmån för en privat borgenär

Om borgenären är en privatperson och har begärt att betalningsprogrammet ska förlängas så som anges i 19 §, får domstolen bestämma att programmet ska fortsätta i högst två år till förmån för borgenären. Domstolen ska förlänga betalningsprogrammet, om det kan anses vara skäligt med hänsyn till grunden för och beloppet av borgenärens fordran, borgenärens ekonomiska ställning och gäldenärens omständigheter. Bestämmelser om hur betalningsprogrammet fortsätter finns i 37 §.

Om gäldenären har fått behålla sin ägarbostad och en privat borgenär måste avstå från en del av den utdelning som borgenären annars skulle få i ett fall som avses i 38 § 3 mom., kan betalningsprogrammet förlängas mer än vad som anges i 1 mom., dock högst med tre år.

Om en privat borgensman erlägger en betalning på en skuld som omfattas av skuldsaneringen medan betalningsprogrammet pågår, får borgensmannen be tingsrätten att förlänga programmet medan programmets pågår. Detsamma gäller en privatperson som har ställt tredjemanspant eller är medgäldenär.

36 §

Fria månader och uppskov med betalningsprogrammet

En gäldenär har rätt till tre fria månader, vid önskad tidpunkt, för varje tolv månadersperiod av betalningsprogrammet. Om programmet har fastställts med stöd av 31 §, har gäldenären rätt till en fri månad när redovisningsbeloppet har inlutit i fyra månader efter varandra. Gäldenären får själv behålla sin inkomst under en fri månad, dock inte sådan extra inkomst som betalas för flera tidigare månader, semesterpenningar undantaget. Betalningsprogrammet förlängs med det antal fria månader som gäldenären har utnyttjat, på det sätt som anges i 37 §. Bestämmelser om hur gäldenären ska förfara vid användningen av fria månader finns i 54 §.

På gäldenärens begäran får tingsrätten skjuta upp tidpunkten för när ett fastställt betalningsprogram börjar med högst fyra månader, om det behövs för att trygga gäldenärens boende, försörjning, möjligheter att arbeta, hälsovård eller någon annan motsvarande omständighet. Gäldenären har rätt att själv behålla sin inkomst under den tid programmet är uppskjutet. En eventuell utsökning upphör när en sådan uppskovsperiod som avses här börjar.

37 §

Ordningsföljden när betalningsprogrammet förlängs

Om ett betalningsprogram förlängs på olika grunder enligt denna lag, sker det i följande ordning (*grundläggande betalningsprogram*):

- 1) antalet fria månader som gäldenären har utnyttjat,
- 2) den tid som behövs för att driva in utdelningen för en ny fordran som har antecknats i betalningsprogrammet enligt 60 §,
- 3) det belopp eller den tid som har bestämts med stöd av 57 § 1 mom. i stället för att betalningsprogrammet förfaller,
- 4) den tid som betalningsprogrammet har förordnats att fortsätta till förmån för en privat borgenär med stöd av 35 §,
- 5) den tid under vilken självriskandelen för rättshjälp ska betalas enligt 10 a § i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000).

Om det har bestämts att gäldenären får behålla sin bostad, fortsätter betalningsprogrammet efter det grundläggande betalningsprogrammet under den tid som avses i 38 § 1 mom. för betalning av en fordran som avses där.

7 kap.**När gäldenären får behålla sin ägarbostad**

38 §

Villkor för att gäldenären ska få behålla sin ägarbostad

Tingsrätten ska bestämma att gäldenären får behålla sin ägarbostad, om det bedöms att den månatliga redovisningsandelen räcker till för att betala den räntegottgörelse som avses i 2 mom. och dessutom det eventuella fria värde som avses i 39 § till skuldsaneringsborgenärerna inom en tid av högst tolv år efter det grundläggande betalningsprogrammet, efter att de amorteringar och räntor på säkerhetsskulden som avses i 41 § 1 mom. först har dragits av från redovisningsandelen.

Om det bestäms att gäldenären får behålla sin bostad, amorteras inte den säkerhetsskuld som hänför sig till bostaden under de tre första åren och inte heller under de fria månaderna. Gäldenären ska dock betala räntan på säkerhetsskulden av redovisningsandelen, och en gottgörelse som motsvarar räntans belopp under tre år ska betalas till skuldsaneringsborgenärerna så som anges i 1 mom.

Om det grundläggande betalningsprogrammets längd överstiger tre år utan fria månader, krävs det för att gäldenären ska få behålla sin ägarbostad dessutom att gäldenären betalar ett belopp av skuldsaneringskulden som inte är obetydligt under den återstående tiden av det grundläggande betalningsprogrammet, efter att amorteringarna och räntorna på säkerhetsskulden har betalats. Bestämmelser om när betalningsprogrammet får förlängas till förmån för en privat borgenär finns i 35 §.

39 §

Hur ägarbostadens fria värde bestäms

Om gäldenären yrkar på att få behålla sin ägarbostad, bestäms det fria värde som ska betalas till skuldsaneringsborgenärerna genom att från ägarbostadens uppskattade gängse pris eller gäldenärens andel av det dra av

- 1) säkerhetsskulden eller, om det finns flera som ansvarar för denna, gäldenärens andel,
- 2) beloppet för hur mycket lägre gäldenärens boendekostnader uppskattas vara jämfört med att bo på hyra, räknat under tiden för det grundläggande betalningsprogrammet, utan fria månader, och
- 3) 10 000 euro i flyttnings-, försäljnings- och motsvarande kostnader eller gäldenärens andel av dessa kostnader, om även en annan samägare ansöker om skuldsanering.

Hos utmätningsmannen får ställas sådan säkerhet som avses i utsökningsbalken för det fria värdet eller en del av det, och det belopp som gäldenären ska betala enligt 38 § 1 mom. minskar då i motsvarande mån.

För ansökan om skuldsanering får gäldenären begära ett utlåtande om bostadens gängse pris hos den utmätningsman som Riksfogdeämbetet anvisar.

40 §

Åtgärder som ska vidtas efter att det har bestämts att gäldenären inte får behålla sin bostad

Om det har bestämts att gäldenären inte får behålla sin ägarbostad och bostaden inte har något fritt värde ska bostaden säljas, om inte gäldenären visar att han eller hon har kommit överens om något annat arrangemang med säkerhetsborgenären. Om däremot bostaden har ett fritt värde ska tingsrätten bestämma att bostaden ska säljas, om inte beloppet av det fria värdet kan betraktas som ringa med hänsyn till gäldenärens möjligheter att ordna sitt eget och sin familjs boende och den olägenhet som en försäljning skulle orsaka en samägare.

Om det bestäms att bostaden ska säljas, får försäljningsuppdraget anförtros en säkerhetsborgenär eller utmätningsmannen, som ska sköta försäljningen så som föreskrivs i utsökningsbalken, eller gäldenären, om säkerhetsborgenären samtycker till det. Vid försäljning enligt detta moment får bostaden inte utan gäldenärens samtycke säljas till ett lägre pris än att gäldenären hade kunnat behålla bostaden när bostadens värde beräknas.

Om det behövs för att ordna boendet för gäldenären och gäldenärens familj, får tingsrätten på gäldenärens begäran skjuta upp försäljningen med högst ett år. Säkerhetsskulden amorteras inte under den tid försäljningen har skjutits upp, men på skulden betalas ränta enligt 41 § 1 mom. Räntan på säkerhetsskulden betalas till skuldsaneringsborgenärerna av köpesumman, om den räcker till för det.

41 §

En säkerhetsborgenärs ställning när gäldenären får behålla sin bostad

Genom domstolens beslut får betalningstidtabellen för en säkerhetsskuld ändras på ett sätt som kan anses skäligt, och sådan dröjsmålsränta på säkerhetsskulden som har förfallit till betalning får sättas ned eller slopas. Dessutom får räntan för den återstående kredittiden sättas ned under den tid betalningsprogrammet varar, dock inte under ett belopp som uppskattas trygga säkerhetsskuldens nuvärde. Räntenedsättningen ska proportionellt sett vara mindre ju längre den återstående kredittiden är.

En säkerhetsborgenär får inte sälja gäldenärens bostad under den tid som ett försäljningsförbud enligt 15 § är i kraft. I fråga om fördelningen av köpesumman gäller vad som föreskrivs i 42 § 2 mom. I övrigt gäller om en säkerhetsborgenärs rätt att sälja en bostad som utgör säkerhet för borgenärens fordran vad som föreskrivs särskilt.

Om gäldenären har ställt sin ägarbostad som säkerhet för tredje mans skuld ska bestämmelserna om säkerhetsskuld tillämpas, med de undantag som anges i 49 §.

42 §

Hur det fria värdet och räntegottgörelsen för säkerhetsskulden betalas

Efter det grundläggande betalningsprogrammet fortsätter betalningsprogrammet för att betala först räntegottgörelse enligt 38 § 2 mom. och efter det bostadens eventuella fria värde. Gäldenären ska varje månad betala minst det belopp som enligt betalningsprogrammet ska betalas för att gäldenären ska få behålla sin bostad. Utmätningssmannen ska utmäta bostaden genom säkerhetsutmätning, om det har bestämts att gäldenären ska betala det fria värdet.

På begäran av gäldenären ska utmätningssmannen förlänga betalningstidtabellen inom den gräns som anges i 38 § 1 mom., om gäldenärens redovisningsandel, som har beräknats enligt 8 och 9 §, inte räcker till för att betala det belopp som avses i 1 mom. Om gäldenären försummar att betala räntegottgörelsen, iakttas 57 §. Om bostaden har utmätts genom säkerhetsutmätning för att betala det fria värdet, ska programmet inte förfalla, utan tingsrätten ska bestämma att bostaden ska säljas genom utskömningsåtgärder, om en borgenär ansöker om det. Av försäljningspriset betalas då i följande ordning:

- 1) säkerhetsskulden inklusive ränta enligt 41 § 1 mom. till försäljningsdagen,
- 2) till skuldsaneringsborgenärerna det fria värde som inte har betalats inklusive ränta enligt 12 § i räntelagen (633/1982) från det att det grundläggande betalningsprogrammet upphörde till försäljningsdagen,
- 3) räntegottgörelse enligt 38 § som inte har betalats,
- 4) till en säkerhetsborgenär det belopp som med stöd av 41 § 1 mom. eventuellt har reglerats av räntan på säkerhetsskulden,
- 5) det belopp av säkerhetsskulden som har tagits med i betalningsprogrammet, minskat med det belopp som har influtit enligt betalningsprogrammet,
- 6) övriga fordringar som bostaden eventuellt har utmätts för.

Efter att bostaden har sålts ansvarar gäldenären inte för att betala det fria värdet, trots att detta inte i sin helhet kan betalas av försäljningspriset.

**8 kap.
Särskilda bestämmelser om företagsverksamhet**

43 §

Ytterligare villkor som gäller regleringen av yrkesutövares och näringsidkares privata skulder

Utöver vad som föreskrivs ovan och om inte något annat följer av 44 §, får en gäldenär som bedriver näringsverksamhet som enskild yrkesutövare eller näringsidkare beviljas skuldsanering enligt denna lag endast om

- 1) gäldenären har endast obetydliga skulder i näringsverksamheten, eller skulderna inte är obetydliga men gäldenären kan betala dem med inkomsterna från verksamheten i den takt som de förfaller till betalning, och
- 2) den förmögenhet som i huvudsak används i näringsverksamheten inte överstiger det belopp som avses i 46 §.

Om gäldenären har upphört med sin yrkes- eller näringsverksamhet och verksamhetens ansvar har utretts, finns det inte något hinder för att bevilja skuldsanering. Om gäldenären har inlett yrkes- eller näringsverksamhet på nytt, får skuldsanering beviljas om verksamheten uppfyller villkoren enligt 1 mom. 1 punkten. Bestämmelser om den förmögenhet som gäldenären får behålla finns i 46 §.

Skuldsaneringen enligt denna paragraf omfattar inte skulder som hänför sig till yrkes- eller näringsverksamhet som gäldenären bedrev när skuldsaneringsförfarandet inleddes eller medan betalningsprogrammet pågick.

44 §

Skulder i yrkes- eller näringsverksamhet

Trots vad som föreskrivs i 43 § får tingsrätten på gäldenärens begäran bestämma att förutom skulder som hänför sig till gäldenärens privathushåll ska även skulder som hänför sig till verksamhet som gäldenären bedrev som enskild yrkesutövare eller näringsidkare när skuldsaneringsförfarandet inleddes regleras i enlighet med denna lag, om

- 1) det villkor för insolvens som avses i 3 § uppfylls även för dessa skulders del,
- 2) yrkes- eller näringsverksamheten är småskalig och den förmögenhet som i huvudsak används i verksamheten inte överstiger det belopp som avses i 46 §,
- 3) den fortsatta verksamheten inte uppskattas leda till någon mer omfattande skuldsättning än sådan kredittagning som avses i 47 §.

45 §

Ytterligare villkor som gäller bolagsmän

En gäldenär som bedriver företagsverksamhet som personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller kommanditbolag får beviljas skuldsanering enligt denna lag endast om

- 1) bolaget är solvent och inte hotas av insolvens, eller
- 2) ett sådant förfarande som avses i lagen om företagssanering har inletts för bolagets del.

Skuldsaneringen omfattar inte bolagets skulder.

Om bolagets verksamhet har upphört och gäldenärens ansvar har utretts finns det inte något hinder för att bevilja skuldsanering. Om gäldenären har inletts ny företagsverksamhet enligt 1 mom. får skuldsanering beviljas, om bolaget är sådant som avses i det momentet.

46 §

När gäldenären får behålla förmögenhet som hör till företagsverksamheten

Den som bedriver verksamhet som enskild yrkesutövare eller näringsidkare får behålla den förmögenhet som i huvudsak används i verksamheten, om förmögenheten kan anses obetydlig. Gäldenären får även behålla egendom som är värdefullare än det, om egendomen är nödvändig för att fortsätta verksamheten och det är ändamålsenligt för borgenärerna att verksamheten fortsätter, med hänsyn till den näringsinkomst som inflyter av verksamheten under den tid som betalningsprogrammet pågår.

En personligen ansvarig bolagsman i ett öppet bolag eller kommanditbolag får behålla sina andelar i bolaget, om inte någon av borgenärerna kräver att de ska säljas och det är sannolikt att försäljningen skulle leda till ett bättre resultat för borgenären.

47 §

Kredittagning i företagsverksamhet

Trots vad som föreskrivs i 7 § får gäldenären ta sådan kredit som behövs för företagsverksamheten, om krediten inte är osedvanlig till beloppet eller villkoren eller om gäldenären får sådan inkomst av verksamheten att krediterna kan anses motiverade med tanke på betalningen till skuldsaneringsborgenärerna.

Vad som föreskrivs i 1 mom. gäller även ställande av borgen i företagsverksamhet.

48 §

Verkan av företagssanering

Om det under den tid som betalningsprogrammet pågår fattas beslut om att inleda ett förfarande enligt lagen om företagssanering mot en gäldenär som är en enskild yrkesut-

övare eller näringsidkare, förfaller det betalningsprogram som har fastställts med stöd av denna lag. Om betalningsprogrammet emellertid i huvudsak har fullgjorts, får domstolen bestämma att betalningsprogrammet ska fortsätta att vara i kraft.

Skulder som inte omfattas av företagssaneringsförfarandet får regleras enligt denna lag.

49 §

Särskild bestämmelse om aktieägare

Om gäldenären bedriver företagsverksamhet som aktieägare i ledningen för ett aktiebolag eller annars utövar stort bestämmande inflytande i ett aktiebolag, ska en skuld som baserar sig på en borgensförbindelse som gäldenären har ingått inte betraktas som skuldsaneringssskuld, om borgen har ställts för det bolagets skuld. Trots vad som föreskrivs ovan om gäldenärens rätt att behålla sin ägarbostad, får en bostad som utgör säkerhet för bolagets skuld användas för att betala bolagets skuld.

De skulder som avses i 1 mom. omfattas dock av skuldsaneringen, om ett förfarande enligt lagen om företagssanering har inletts beträffande bolaget eller om ett saneringsprogram har fastställts för bolaget.

Vad som föreskrivs i 46 § 2 mom. gäller på motsvarande sätt aktier som tillhör en gäldenär som avses i 1 mom.

9 kap.

Hur betalningsprogrammet genomförs

50 §

När ärendet överförs till utmätningsmannen och hur gäldenärens inkomster används för att genomföra betalningsprogrammet

Efter att ett betalningsprogram har fastställts ska tingsrätten skicka programmet till den utmätningsman som Riksfogdeämbetet har bestämt. Någon annan tjänsteman som avses i 1 kap. 8 § i utsökningsbalken kan fungera som underlydande till utmätningsmannen och har då samma befogenheter som en häradsutmättningsman. Utmättningsmannen ska underrätta gäldenären och borgenärerna om att ärendet har förts över till utmätningsmannen för behandling och ge nödvändig kontaktinformation.

Vid behov ska utmätningsmannen utreda gäldenärens inkomster och förmögenhet samt de bankkonton som gäldenären använder och andra motsvarande uppgifter om gäldenärens ekonomiska ställning (*förmögenhetsutredning*), med iakttagande av vad som föreskrivs om utsökningsutredning i utsökningsbalken.

Betalningsprogrammet genomförs så att gäldenären betalar den redovisningsandel som avses i 9 § till utmätningsmannen eller, om gäldenären begär det eller det behövs för att trygga betalningen till borgenärerna, så att utmätningsmannen ålägger utbetalaren av inkomst att betala redovisningsandelen till sitt tjänstemedelskonto (*redovisningsföre-*

läggande). I övrigt gäller i fråga om indrivningen av redovisningsandelen vad som föreskrivs om utmätning av periodisk inkomst i utsökningsbalken, i tillämpliga delar.

51 §

Företrädesordning

Redovisningsandelen fördelas som utdelning till borgenärerna så att borgenärerna har lika rätt till betalning. Underhållsbidrag med förmånsrätt betalas dock först, under en tid av högst sex månader från det att betalningsprogrammet fastställdes, och de efterställda fordringar som avses i 6 § i lagen om den ordning i vilken borgenärerna skall få betalning (1578/1992) först när de övriga fordringarna har fått full betalning.

Bestämmelser om hur en hyresfordran ska betalas finns i 14 § 2 mom. och om kostnaderna för kungörelse i 20 § 2 mom. Om det inflyter ett större belopp av betalningsprogrammet än det fordringsbelopp som har antecknats i programmet, ska ränta betalas på beloppet för den tid programmet pågår, enligt 12 § i räntelagen.

Ett redovisningsföreläggande förblir i kraft, trots att också andra skulder än skuldsaneringskulder ska drivas in genom utsökning. Redovisningsandelen och eventuell utmättningsbar egendom som gäldenären förvärvar fördelas då mellan betalningsprogrammet och utsökningsskulden i relation till fordringarna. Bestämmelser om när betalningsprogrammet förfaller finns i 57 § 1 mom.

En borgenär får slå ihop flera direkt utmättningsbara fordringar som har samma ställning sinsemellan till en enda skuldsaneringsfordran. Utmättningsmannen kan dock redovisa en utdelning för högst tre månader på samma gång, om utdelningen är så obetydlig att det är ändamålsenligt.

52 §

Utmättningsmannens och borgenärernas rätt till information

Medan betalningsprogrammet pågår och ett år efter att det har upphört har utmättningsmannen rätt att av gäldenären och av utomstående få uppgifter om gäldenärens ekonomiska ställning och om andra omständigheter som anges i utsökningsbalken, så som föreskrivs där, och att göra en sådan utsökningsutredning som avses i utsökningsbalken, om det visar sig finnas behov av det. Om en borgenär begär det ska en utsökningsutredning göras, om inte det kan anses uppenbart onödigt.

Trots bestämmelserna om sekretess har en borgenär rätt att få uppgifter om gäldenärens beskattning av skattemyndigheterna och uppgifter om gäldenärens sökande av arbete av Arbetskraftsmyndigheterna.

Bestämmelser om sekretess finns i 64 och 65 §.

53 §

Utmätning och försäljning av gäldenärens egendom

Utmätningssmannen ska mäta ut och sälja utmättningsbar egendom som gäldenären har eller som gäldenären får under den tid betalningsprogrammet pågår på det sätt som anges i utsökningsbalken. Utmätningssmannen får ge gäldenären tillstånd att sälja egendomen. Utmätningssmannen ska då ställa sådana villkor för försäljningen som han eller hon bedömer att tryggar borgenärernas intressen på samma sätt som en utsökningsförsäljning. Gäldenären ska redovisa köpesumman till utmätningssmannen, som fördelar den enligt 51 §.

Gäldenären får själv behålla det som gäldenären har sparat av levnadskostnadsandelen och av tilläggsandelarna när inkomstkällan har meddelats utmätningssmannen. Dessutom får gäldenären behålla sin inkomst under tiden för fria månader och under den tid betalningsprogrammet har varit uppskjutet. Övriga inkomster och det som gäldenären har sparat av dem ska utmätas och redovisas till skuldsaneringsborgenärerna. Gäldenären får dock alltid behålla ett belopp av besparingarna som är två gånger levnadskostnadsandelen.

Trots vad som föreskrivs ovan ska skatteåterbärningar utmätas och redovisas till borgenärerna.

54 §

Hur de fria månaderna används

Gäldenären använder sin rätt till fria månader genom att meddela utmätningssmannen vilken månad gäldenären önskar att ska vara en fri månad. Utmätningssmannen ska se till att gäldenären inte överskrider det tillåtna antalet fria månader och att betalningsprogrammet förlängs med det antal fria månader som har använts.

Ett eventuellt redovisningsföreläggande som har utfärdats för en utbetalare av inkomst gäller inte under en fri månad. Utmätningssmannen ska underrätta utbetalaren av inkomst om detta. Under en fri månad indrivs inte heller eventuella utsökningskulder.

55 §

Ändringssökande

Ett beslut som utmätningssmannen har fattat enligt denna lag får överklagas enligt 11 kap. i utsökningsbalken. Överklagandet sker hos den av de i 11 kap. 2 § 2 mom. i utsökningsbalken nämnda tingsrätter för handläggning av utsökningsbesvär inom vars domkrets gäldenären bor.

På yrkande av ändringssökanden får fullföljdsdomstolen bestämma att genomförandet av betalningsprogrammet ska avbrytas. Om det har meddelats ett förordnande om avbrott, får domstolen även bestämma att betalningsprogrammet ska förlängas med en tid som motsvarar avbrottet eller med någon annan tid som kan anses skälig.

56 §

Verkställighetsavgift och intyg över att programmet har upphört

Den näst lägsta tabellavgift som bestäms genom förordning ska dras av från redovisningsandelen som verkställighetsavgift vid skuldsaneringen. För försäljning av gäldenärens egendom tas den högsta tabellavgiften ut. När tabellavgiften har tagits ut täcker den alla försäljningar som sker efter att betalningsprogrammet fastställdes.

Utmätningssmannen ska avgiftsfritt ge ett intyg över att betalningsprogrammet har upphört, om gäldenären begär det.

10 kap.**När betalningsprogrammet förfaller, nya fordringar i betalningsprogrammet samt återvinning**

57 §

När skuldsaneringen förfaller

Om det visar sig att

- 1) gäldenären avsiktligt har gett tingsrätten väsentligt felaktiga eller bristfälliga uppgifter för att få skuldsanering,
- 2) gäldenären inte har uppgett att han eller hon har fått inkomst av en ny utbetalare av inkomst eller utmättningsbar egendom medan betalningsprogrammet pågick eller inte har lämnat underrättelse enligt 8 § 4 mom. om omständigheter som sänker levnadskostnadsandelens belopp, eller om gäldenären annars har försummat att se till att borgenärerna får betalning enligt denna lag,
- 3) andra skulder än skuldsaneringsskulder blir föremål för utsökningsindrivning i så stor utsträckning att det går åt en andel som inte är obetydlig av redovisningsandelen eller av gäldenärens utmättningsbara egendom för att betala dem eller
- 4) gäldenären annars har handlat i strid med sin skyldighet att medverka, på ett öppet klandervärt sätt,

får en skuldsaneringsborgenär i tingsrätten yrka på ett förordnande om att betalningsprogrammet ska förfalla. Om detta skulle vara en alltför sträng påföljd med hänsyn till omständigheterna, får domstolen i de fall som avses i 2-4 punkten bestämma att betalningsprogrammet ska fortsätta under en skälig tid. Borgenären ska framställa ett sådant yrkande som avses här hos tingsrätten senast ett år efter det att gäldenärens betalningsprogram upphörde. Den tid som betalningsprogrammet pågår för att betala enbart det fria värdet enligt 42 § räknas inte in.

Om utmätningssmannen anser att det finns en öppenbar grund för att betalningsprogrammet ska förfalla enligt 1 mom., får utmätningssmannen underrätta de största borgenärerna om det. Om andra skulder än skuldsaneringsskulder ska drivas in genom utsökning, ska utmätningssmannen ge borgenärerna ett sådant fördelningsmeddelande som avses i 6 kap. 12 § i utsökningsbalken, varav framgår den del av de influtna medlen som har använts för att betala andra skulder än skuldsaneringsskulder.

Bestämmelser om hur betalningsprogrammet förfaller när gäldenären har fått behålla sin bostad finns i 42 § 2 mom.

58 §

När skuldsaneringen ska förfalla på gäldenärens begäran

Under den tid som betalningsprogrammet är i kraft får gäldenären begära att tingsrätten förordnar att skuldsaneringen ska förfalla.

59 §

Rättsverkningar av samt meddelande om att skuldsaneringen förfaller

Om det bestäms att skuldsaneringen ska förfalla återgår skulderna och deras villkor till vad de var ursprungligen, efter avdrag av det belopp som inflöt under den tid betalningsprogrammet var i kraft. Gäldenären är dock skyldig att betala dröjsmålsränta på skulderna för den tid som betalningsprogrammet var i kraft endast om domstolen bestämmer det på den grunden att gäldenärens åtgärder som ledde till att skuldsaneringen förföll kan anses vara särskilt klandervärda.

Trots att skuldsaneringen förfaller, återfår en borgenär inte sin fordringsrätt i fråga om en skuld som preskriberades under den tid betalningsprogrammet var i kraft.

Bestämmelser om de meddelanden som ska göras med anledning av att skuldsaneringen förfaller utfärdas genom förordning av statsrådet.

60 §

När en ny fordran ska antecknas i betalningsprogrammet

En skuldsaneringsfordran som inte har tagits med i betalningsprogrammet upphör när betalningsprogrammet har upphört helt och hållet. Tingsrätten ska anteckna en ny fordran i skuldförteckningen, till det belopp som fordran uppgår till på den saldodag som avses i 11 § 1 mom. 1 punkten, om borgenären ansöker om det och

- 1) det är oklart om borgenären har underrättats om möjligheten att ge ett yttrande enligt 19 § och ingen kungörelse har publicerats,
- 2) det är fråga om en privat borgenär eller
- 3) det vore oskäligt om borgenären förlorade sin rätt till betalning.

När en ny fordran antecknas i betalningsprogrammet, ska gäldenären betala ett lika stort procentuellt belopp av fordran för den tid som betalningsprogrammet har löpt som det har influtit av de övriga fordringarna. Bestämmelser om hur programmet fortsätter finns i 37 §.

Borgenären ska framställa ett sådant yrkande till tingsrätten som avses i denna paragraf senast två år från det att betalningsprogrammet upphörde. Om betalningsprogrammet

ännu inte har upphört, ska tingsrätten delge de övriga borgenärerna yrkandet så som anges i 19 §.

61 § *Återvinning*

I fråga om återvinning i samband med skuldsanering gäller vad som föreskrivs i 3 kap. 84 och 85 §, 86 § 1 mom., 87 § 2 mom. och 88–91 § i utsökningsbalken i tillämpliga delar. Den återvinningsgrund som anges i 12 § i lagen om återvinning till konkursbo tillämpas dock inte, utom mellan närstående. Som fristdag betraktas den dag när ansökan om skuldsanering lämnades in till tingsrätten. Återvinningstalan ska väckas inom ett år från det att skuldsaneringsförfarandet inleddes.

62 § *Om gäldenären avlider*

Om gäldenären dör upphör betalningsprogrammet. Skuldsaneringskulden beaktas i dödsboet till det belopp som de uppgick till på dödsdagen, inklusive ränta enligt 12 § i räntelagen. Det fria värdet av gäldenärens ägarbostad och räntegottgörelsen enligt 38 § 2 mom. tillfaller skuldsaneringsborgenärerna.

11 kap. **Skuldsaneringsregistret samt sekretess**

63 § *Skuldsaneringsregistret*

Bestämmelser om det skuldsaneringsregister som Rättsregistercentralen för utfärdas särskilt.

64 § *Tystnadsplikt för den som har del i saken*

En borgenär eller någon annan som har deltagit i handläggningen av ett skuldsaneringsärende får inte utan gäldenärens samtycke röja eller för egen vinning utnyttja vad han eller hon har fått veta om gäldenärens ekonomiska ställning eller personliga omständigheter i samband med skuldsaneringen eller förlikningsförhandlingar. Trots vad som sägs ovan får borgenärerna förhandla med varandra om frågor som gäller skuldsaneringen och vidta åtgärder för att driva in skulden, om skuldsaneringen förkastas eller betalningsprogrammet förfaller.

65 §

Hur rättegångshandlingarna får användas för forskning

En domstol får ge tillstånd till att lämna ut uppgifter för vetenskaplig forskning, trots att den har förordnat att rättegångshandlingarna i ett skuldsaneringsärende ska hållas hemliga. Tillstånd får ges, om det är uppenbart att utlämnandet av uppgifterna inte kränker de intressen för vars skydd sekretessförordnandet meddelades.

Den som med stöd av denna paragraf har fått uppgifter som ska hållas hemliga har samma tystnadsplikt som den som har del i saken.

66 §

Straff och ersättningskyldighet på grund av brott mot tystnadsplikten

Till straff för brott mot tystnadsplikten enligt 65 § eller 66 § 2 mom. döms enligt 38 kap. 1 eller 2 § i strafflagen, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs på något annat ställe i lag.

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot tystnadsplikten enligt 65 § eller 66 § 2 mom. är skyldig att ersätta gäldenären för den skada som orsakats genom det.

12 kap.**Särskilda bestämmelser**

67 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag får utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 kap.
Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

68 §
Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen av den 25 januari 1993 om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) jämte ändringar.

69 §
Övergångsbestämmelse

Denna lag ska tillämpas på skuldsaneringsansökningar som har lämnats in till tingsrätten efter att lagen har trätt i kraft.

70 §
Hänvisningar

Om det i någon annan författning hänvisas till lagen om skuldsanering för privatpersoner, ska motsvarande bestämmelse i denna lag tillämpas.

2.

Lag om skuldsaneringsregistret

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 §

Registrets syfte och hur registret förs

Rättsregistercentralen för ett skuldsaneringsregister. Registrets syfte är att säkerställa att aktuella uppgifter om skuldsaneringsärenden finns tillgängliga för domstolarnas och myndigheternas verksamhet, bevakning av borgenärernas intressen samt tryggheten av utomståendes intressen och rättigheter.

2 §

Införande av uppgifter

En domstol som behandlar ett skuldsaneringsärende ska föra in uppgifterna i registret enligt vad som bestäms i denna lag. Närmare bestämmelser om införandet av uppgifter utfärdas genom förordning av justitieministeriet.

Genom förordning av justitieministeriet föreskrivs vid behov om domstolens skyldighet att göra anmälan genom att registrera uppgifter om sina avgöranden i registret över avgöranden och meddelanden om avgöranden i justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem. På registreringen tillämpas lagen om justitieförvaltningens riksomfattande informationssystem (372/2010) och vad som föreskrivs med stöd av den.

3 §

Uppgifter om en ansökan i ett skuldsaneringsärende

När en ansökan i ett skuldsaneringsärende har väckts, ska domstolen föra in uppgifter i registret om

- 1) domstolen och dess kontaktuppgifter samt ärendets diarienummer och datum när ärendet blev anhängigt,
- 2) gäldenärens namn, personbeteckning, kontaktuppgifter och hemort,
- 3) vem som har gjort ansökan och dennes kontaktuppgifter (*processadress*).

4 §

Andra uppgifter som ska antecknas om ett skuldsaneringsärende

I fråga om behandlingen av ett skuldsaneringsärende ska domstolen anteckna i registret

- 1) den dag då ansökan väcktes,

- 2) att ansökan har förkastats eller något annat avgörande genom vilket behandlingen av ärendet vid domstolen har avslutats,
- 3) att skuldsaneringsförfarandet har inletts,
- 4) att betalningsprogrammet har fastställts samt dagen när programmet börjar och upphör,
- 5) att betalningsprogrammet har förfallit,
- 6) att betalningsprogrammet har ändrats, samt
- 7) uppgifter om ändringssökande.

Om betalningsprogrammet förfaller med stöd av 48 § i skuldsaneringslagen görs anteckningen av den domstol vid vilken företagets saneringsförfarande är anhängigt.

5 §

Hur uppgifter avförs ur registret

Uppgifterna om ett skuldsaneringsärende avförs ur registret efter att

- 1) betalningsprogrammet inte längre är i kraft,
- 2) det har gått högst sex månader från det att behandlingen av skuldsaneringsärendet vid domstolen avslutades av någon annan orsak än på grund av att ansökan avslogs, eller
- 3) det har gått två år från det att ansökan avslogs eller betalningsprogrammet förordnades att förfalla.

6 §

Uppgifternas offentlighet och utlämnande av uppgifter

Uppgifterna i skuldsaneringsregistret är offentliga. Var och en har rätt att få uppgifter och utdrag ur registret.

Ur anteckningarna i skuldsaneringsregistret får personuppgifter lämnas ut med hjälp av teknisk anslutning eller annars i elektronisk form. Tillstånd kan ges till domstolarna för uppgifter som har samband med skuldsanering, till utsöknings-, skatte-, polis- eller andra myndigheter för indrivnings- och verkställighetsuppgifter samt till dem som bedriver kreditupplysningsverksamhet för att föra kreditupplysningsregister.

Tillstånd att få uppgifter med hjälp av teknisk anslutning kan dessutom ges till den som behöver uppgifterna för att bevilja eller övervaka krediter.

Rättsregistercentralen ska arkivera de uppgifter som har avförts ur skuldsaneringsregistret, och uppgifterna ska hållas hemliga. De får dock lämnas ut till en domstol för utredning av förutsättningarna för att bevilja skuldsanering.

7 §

Förhållandet till annan lagstiftning

Om inte något annat föreskrivs i denna lag, tillämpas på hemlighållande och utlämnande av personuppgifter lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) samt i fråga om annan behandling av personuppgifter personuppgiftslagen (523/1999).

8 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag**om ändring av lagen 1 och 10 a § om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning (713/2000) 1 § och fogas till lagen en ny 10 a § som följer:

1 §

Den ekonomiska rådgivningens och skuldrådgivningens innehåll

Vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning

- 1) ges privatpersoner upplysningar och råd om skötseln av ekonomi och skulder,
- 2) får privatpersoner hjälp med att göra upp en hushållsbudget,
- 3) utreds på vilket sätt en gäldenärs ekonomiska problem kan lösas och biträds en gäldenär som utreder möjligheterna att nå förlikning med sina fordringsägare,
- 4) får en gäldenär hjälp med att sköta ärenden som hänför sig till skuldsanering, i synnerhet med att upprätta en skuldsaneringsansökan och andra utredningar, förslaget till betalningsprogram och andra handlingar som förutsätts i skuldsaneringslagen (/), samt upprättas tillsammans med gäldenären en plan för ekonomihantering för den tid ett betalningsprogram som gäller skuldsanering löper och när det upphör samt
- 5) hänvisas gäldenären att söka juridisk hjälp vid behov.

Ekonomiska rådgivningstjänster och skuldrådgivningstjänster enligt denna lag är avgiftsfria för kunden. Bestämmelser om hjälp till företagare finns i 10 a §.

10 a §

Hjälp till företagare i skuldsaneringsärenden

Vid ekonomisk rådgivning och skuldrådgivning kan även enskilda yrkesutövare och näringsidkare få hjälp med de ärenden som avses i 1 § 1 mom. 4 punkten. Om det behövs på grund av att ett ärende är komplicerat eller av andra särskilda skäl, får en ekonomi- och skuldrådgivare hänvisa personen i fråga att ansöka om rättshjälp enligt lagen om rättshjälp (257/2002). Vid en hänvisning ska behovet av rättshjälp motiveras.

Betalningsprogrammet ska fortsätta så som anges i 37 § 5 punkten i skuldsaneringslagen för att betala gäldenärens självriskandel, dock högst i fyra månader.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag
om ändring av 1 kap 34 § och 2 kap. 27 § i utsökningsbalken

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs i utsökningsbalken (705/2007) 1 kap. 34 § 2 mom. och
fogas till 2 kap. 27 § ett nytt 5 mom. som följer:

2 kap.

Utsökningsgrunder

27 §

Preskription av fordran och dom om förlängning av tidsfristen

Bestämmelser om subsidiär preskription av en fordran finns i 8 § 3 mom. i lagen om preskription av skulder. Utmätningssmannen ska beakta preskription som avses där endast utifrån en invändning och en utredning som har lagts fram.

Denna lag träder i kraft samtidigt som lagen om ändring av lagen om preskription av skulder (/).

5.

Lag
om ändring av 8 § i lagen om preskription av skulder

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen om preskription av skulder (728/2003) 8 § 3 mom., sådant det lyder i lag 708/2007, som följer:

8 §

Preskriptionstiden i andra fall

Bestämmelser om preskription av en fordran på grund av att utsökningsgrundens tidsfrist har löpt ut finns i 2 kap. 27 § i utsökningsbalken (705/2007). En fordran preskriberas i varje fall när det har gått 18 år från förfallodagen, om fordran grundar sig på ett avtal som har ingåtts av en fysisk person som är konsument eller enskild yrkesutövare eller näringsidkare. Om borgenären är en fysisk person är preskriptionstiden 23 år. Den i utsökningsgrunden utsatta förfallodagen betraktas som den förfallodag som avses här, om inte gäldenären visar att den ursprungliga förfallodagen inföll tidigare än det. Den preskription som avses här kan inte avbrytas. Vad som på något annat ställe i lag föreskrivs om preskription enligt utsökningsbalken gäller i tillämpliga delar även den preskription som avses i detta moment.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Denna lag tillämpas även på fordringar som har förfallit till betalning innan lagen trädde i kraft, dock så att högst 16 år av preskriptionstiden har kunnat löpa före lagens ikraftträdande. Om det finns en utsökningsgrund för fordran, preskriberas fordran dock inte enligt denna lag förrän det har gått fem år från lagens ikraftträdande, om inte utsökningsgrundens tidsfrist i sig löper ut före det.

6.

Lag
om ändring av 18 § i kreditupplysningslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i kreditupplysningslagen (527/2007) 18 § 1 mom. 4 punkten, sådan den lyder i lag 933/2009, som följer:

18 §

Lagringstider för anteckningar om betalningsstörningar och kreditvärderingsuppgifter

4) en annan utsökningsuppgift, så snart den registeransvarige har fått besked om att utsökningsgrunden har upphävts, att gäldenären har betalat den skuld som drivits in genom begränsad utsökning, att tidsfristen för utsökningsgrunden för fordran har löpt ut eller den fordran som avses i utsökningsgrunden har preskriberats eller att en dom med vilken utsökningsgrundens tidsfrist förlängts har upphävts, eller, i fråga om en fordran som ingått i ett betalningsprogram som avses i skuldsaneringslagen, när betalningsprogrammet har upphört,

Denna lag träder i kraft den 20 . Lagen tillämpas även i de fall när betalningsprogrammet har upphört innan lagen trädde i kraft.

7.

Lag
om ändring av 20 § i lönegarantilagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lönegarantilagen (866/1998) 20 § 2 mom. som följer:

20 §
Särskild preskriptionstid

Tidsgränsen hindrar inte att betalning fås ur utmäta tillgångar, tillgångar som avträtts till konkurs eller tillgångar som är föremål för någon annan offentlig stämning, om utmätning har verkställts för indrivning av fordran eller fordran har bevakats i konkurs eller på grundval av någon annan offentlig stämning inom den tid som anges ovan. Bestämmelser om hur den särskilda preskriptionstiden förhåller sig till saneringsförfarande och skuldsanering ingår i 99 och 99 a § i lagen om företagssanering (47/1993) och i 6 § 2 mom. i skuldsaneringslagen (/).

8.

Lag
om ändring av 2 § i lagen om återvinning till konkursbo

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om återvinning till konkursbo (758/1991) 2 § 3 mom., sådant det lyder i lag 797/1998), som följer:

2 §
Fristdag

Om en gäldenärs egendom överlämnas till konkurs på ansökan som gjordes medan ett förfarande enligt lagen om företagssanering (47/1993) pågick eller inom tre månader från det att saneringsförfarandet hade upphört av någon annan orsak än som följd av att ett saneringsprogram fastställdes, anses som fristdag den dag som avses i 35 § 2 mom. i den lagen. Om en gäldenärs egendom överlämnas till konkurs på ansökan som gjordes medan ett förfarande enligt skuldsaneringslagen (/) pågick eller inom tre månader från det att skuldsaneringsansökan avlogs eller avskrevs, anses som fristdag den dag som avses i 61 § i den lagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

ERIVÄVÄ MIELIPIDE

Työryhmän ehdotuksessa velkajärjestelyn uudistamiseksi on eräitä asioita, joista työryhmässä edustamani Finanssialan Keskusliitto (FK) on eri mieltä. Jäljempänä esitettävät näkökohdat ovat osin lausumanluonteisia.

1. Asunnon säilyttäminen

Työryhmän ehdotuksen lähtökohtana on oikein ja perustellusti nykyinen periaate, jonka mukaan velkajärjestely ei vaikuta esineoikeuden pysyvyyteen tai sisältöön.

Asunnon säilyttämistä koskeva ehdotus perustuu siihen, että vakuusvelkojat luopuvat vakuusvelan lyhennyksistä maksuohjelman kolmen ensimmäisen vuoden aikana. Ilman ehdotettua lyhennysvapaata kyseinen järjestelmä ei voisi toimia. Tämä mahdollistaa useammille velallisille asunnon säilyttämisen ja tuo samalla velkojille heille kuuluvaa osuutta velallisen tuloista ja varallisuudesta. Vakuusvelkojat voivat hyväksyä tämän lyhennysvapaan sillä edellytyksellä, että vakuusvelkoja saa velalle koron, joka turvaa vakuusvelkojan aseman lyhennysvapaan aikana. Ehdotuksessa tällaisena korkona pidetään tulevaisuuteen kohdistuvaa arviota riittävästä inflaatioosuudesta. Tämä perustuu epävarmoihin inflaatioennusteisiin eikä ole vakuusvelkojien näkökulmasta turvaava korko. Lyhennysvapaan aikana vakuusvelalle tulisi maksaa *kolmen vuoden markkinakorko*, joka on etukäteen määriteltävissä ja joka ottaa asianmukaisella tavalla huomioon vakuusvelkojan jälleenrahoituskustannukset.

Ehdotuksen mukaan mahdollinen asunnon vapaa arvo hyvitetään velkojille määrittelemällä velallisen asumissuojaosuus uudella tavalla. Kun velallinen saa säilyttää asuntonsa velkajärjestelyn yhteydessä ja jos vakuusvelkojat luopuvat lyhennyksistä kolmeksi vuodeksi, tulee velallisen vastaavasti sitoutua ehdotuksen mukaisen vapaan arvon suorittamiseen muille kuin vakuusvelkojille, jotta ehdotus johtaa kohtuulliseen lopputulokseen yhtäältä velallisen ja velkojien ja toisaalta myös eri velkojaryhmien välillä.

Velalliselle annetaan perusmaksuohjelman jälkeen 12 vuotta aikaa maksaa velkajärjestelyvelkojille tuleva vakuusvelan korkohyvike kolmelta vuodelta ja asunnon laskennallinen vapaa arvo. Suoritusten velkojakohtainen kuukausierä voi jäädä tällöin hyvinkin pieneksi. Pidämme 12 vuoden aikaa velkajärjestelyvelkojien kannalta liian pitkänä ja esitämme maksuajaksi *10 vuotta perusmaksuohjelman jälkeen*. Nykyisessä järjestelmässä tavallisten velkojen vähimmäiskertymä on maksettava 10 vuodessa, mutta ehdotuksen mukaan velkajärjestelyveloille voisi siis saada maksuaikaa perusmaksuohjelman kestosta riippuen $3 + 12 = 15$ vuotta tai $5 + 12 = 17$ vuotta. Tämä on velkajärjestelyvelkojien kannalta kohtuuttoman pitkä aika odottaa suorituksia, ottaen huomioon myös suorituksista aiheutuva hallinnollinen työ ja kustannukset.

Jos velallisen säilyttämäksi määrätty asunto sittemmin myydään, noudatettaisiin ehdotettua 42.2 §:ä. Vakuusvelkoja saisi tällöin kauppahinnasta myös sen osuuden saatavastaan,

joka kuuluu maksuohjelmaan velkajärjestelyvelkana (5 kohta). Tämän osalta on täsmennettävä ehdotetun 10 §:n periaatteiden mukaisesti, että mikäli kauppahinta ei kata vakuusvelkaa, loppuosa saatavasta on lisättävä maksuohjelmaan velkajärjestelyvelaksi.

2. Asunnon määrääminen myytäväksi

Ehdotetun 40.2 §:n mukaan myytäväksi määrättyä asuntoa ei kuitenkaan saisi myydä ilman velallisen suostumusta alle sen hinnan, jonka mukaisella arvolla velallinen olisi voinut säilyttää asunnon. Mahdollisimman hyvän hinnan saaminen on kaikkien osapuolten yhteinen etu. Tämä ehdotus vaikuttaa erikoiselta ja se voi johtaa käytännössä ennakoimattomiin ongelmatilanteisiin. Myytäväksi määrättyyn asuntoon ei voida asettaa hintaleikkureita, vaan asunto on voitava myydä markkinahintaan. Esitämme kyseisen säännöksen poistamista.

3. Ammatin- ja elinkeinonharjoittajan yritysvelkojen ottaminen mukaan järjestelyyn

Ehdotetun 44 §:n mukaan myös toimivan yrityksen velkoja voitaisiin ottaa tietyin edellytyksin mukaan velkajärjestelyn piiriin. Kyse olisi eräänlaisesta kevennetystä yrityssaneerauksesta. Tämä merkitsee suurta periaatteellista muutosta nykyiseen maksukyvyttömyysmenettelyjen väliseen jakoon, jonka mukaan elinkeinotoiminnan velat eivät kuulu yksityishenkilön velkajärjestelyn piiriin.

Pidämme yrityssaneerausta kevyempää menettelyä sinänsä perusteltuna. Työryhmän työn laajuus huomioon ottaen tällä aikataululla ei ole pystytty selvittämään asiaan liittyviä eri näkökohtia riittävällä perusteellisuudella. Sen vuoksi esitämme, että tähän kiinnitettäisiin jatkovalmistelussa erityistä huomiota ja että ehdotus toteutettaisiin vasta, kun sen vaikutuksia on pystytty kattavammin selvittämään.

4. Toissijaisen vanhentumisen siirtymäsäännös

Ehdotukseen eräpäivästä laskettavasta toissijaisesta vanhentumisesta liittyy periaatteellisia epäkohtia. Erityisen ongelmallinen on sääntelyn takautuva soveltaminen. Puuttuminen takautuvasti sellaisen saatavan vanhentumiseen, josta ei ole haettu maksutuomiota, heikentää yllättävällä ja ennakoimattomalla tavalla velkojan asemaa. On tapauksia, joissa velkojat ovat tyytyneet pitkäkestoiseen vapaaehtoiseen perintään ilman maksutuomion hakemista. Ehdotettu sääntely ei ole sopusoinnussa sen kanssa, että velkojia on kannustettu tekemään velallisten kanssa vapaaehtoisia velkajärjestelysopimuksia.

Lainvoimaisiin maksutuomioihin puuttuminen on pitkälle menevä toimenpide. Ehdotuksen mukaan aiemmin haetuille maksutuomiolle jäisi viisi vuotta perintäaikaa, jollei täytäntöönpanoperusteen määräaika sitä ennen pääty. Vähintään sama viiden vuoden perintäaika pitäisi jäädä niillekin saataville, joista ei ole vielä ennen ehdotetun lainmuutoksen voimaantuloa haettu tuomiota.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Helena Laine

Eriävä mielipide velkajärjestelylain uudistamista pohtineen työryhmän toisen vaiheen mietintöön

Eriävä mielipide

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry vastustaa mietintöön sisältyvää vanhentumislain muutosesitystä.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n jäsenoimistot hoitavat vuosittain yli 5 miljoonaa uutta perintätoimeksiantoa pääosin vapaaehtoisen perinnän keinoin kuten maksusopimuksin. Alle viisi prosenttia kaikista Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n hoitamista perintätoimeksiannoista siirtyy oikeudelliseen perintään ja ulosottoon. Esitetty vanhentumislain muutosesitys merkitsisi sitä, että oikeudellisen perinnän ja ulosoton määrät tulisivat merkittävästi kasvamaan nykyisestä tasosta. Oikeudellisen perinnän kasvu merkitsisi samalla julkisten maksuhäiriöiden merkittävää kasvua Suomessa. Mietinnön mukainen vanhentumislain muutosesitys ei ole velallisten eikä velkojien etujen mukainen.

Vanhat velat, joille ei ole hankittu päätöstä

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry:n jäsenoimistöjen hoidossa olevien vanhojen vailla oikeuden päätöstä olevien toimeksiantojen määrä on tällä hetkellä yli 3 miljoonaa toimeksiantoa. Nämä vanhat velat muodostuvat yli 40.000 eri velkojan saatavista yli 400.000 velalliselta. Saatavien yhteismäärä on yli 450 miljoonaa euroa. Saataville ei ole hankittu oikeuden päätöstä, koska saatavat ovat rahamäärältään usein pieniä. Velallisella saattaa olla aikaisempia maksuhäiriöitä, jolloin saatavan oikeudellinen perintä ja ulosotto lisääisivät olennaisesti sekä velkojan että velallisen kuluja. Velallinen haluaa usein välttää asioinnin käräjäoikeuden ja ulosoton kanssa ja sopia velka-asian perintätoimiston kanssa siinä vaiheessa, kun velallisen taloudellinen tilanne paranee. Edellä olevien syiden vuoksi perintätoimistot ovat erikoistuneet

tekemään myös vanhojen saatavien osalta ensisijaisesti vapaaehtoista perintää ja maksusuunnitelmia ja välttämään oikeudellista perintää.

Vaikutukset

Ehdotettu takautuva muutos muuttaa olennaisesti nykyistä oikeustilaa, jonka perusteella velkojat ovat tähän mennessä määritelleet luottopolitiikkansa ja suunnitelleet perintätoimenpiteensä. Mietinnön mukainen vanhentumislain muutos lisäisi huomattavasti:

1. velallisten julkisia maksuhäiriömerkintöjä
2. velallisen maksettavaksi tulevia oikeudellisen perinnän kustannuksia
3. velallisen maksettavaksi tulevia ulosoton kustannuksia

Eräpäivästä laskettava vanhentumisaika

Ulosottooperusteiden vanhentumisen laskeminen muusta kuin päätöksen antamispäivästä aiheuttaa käytännön ongelmia. Samassa ulosottooperusteessa voi olla useampia saatavia, joilla on kaikilla eri erääntymispäivä, mutta saatavat on tuomioissa yhdistetty yhdeksi pääomaeräksi, jolle on tuomittu maksettavaksi viivästyskorkoa tietystä päivästä lukien. Täytäntöönpanoperusteessa ei ole välttämättä tietoa alkuperäisestä eräpäivästä vaikka kyseessä olisi vain yhden saatavan kattava päätös. Ulosottoviranomaiset eivät käytännössä pysty viran puolesta selvittämään eri saatavien erääntymispäiviä eikä tätä tehtävää voida osoittaa myöskään velkojan tehtäväksi, joka on voinut perustellusti lähteä siitä, että täytäntöönpanoperusteesta on tullut lopullinen saatavaperuste alkuperäisen dokumentaation sijasta.

Kahden eri vanhentumisajan seuraaminen ulosoton aikana tekisi tilanteesta erittäin epäselvän ja saattaisi velallisen todennäköisesti eriarvoiseen asemaan, koska monissa tapauksissa tarvittavat tiedot eivät yksinkertaisesti ole enää saatavilla oikean vanhentumisajan varmistamiseksi. Eräpäivästä laskettava vanhentumisaika tulisi todennäköisesti merkitsemään sitä, että ulosotto joutuu pyytämään velkojalta paperisia tuomioita laitettaessa vanhoja asioita uudelleen vireille ulosotossa. Tämä aiheuttaa lisätyötä ja poikkeaa yleisestä tavoitteesta muuttaa viranomaistoimintaa sähköiseen suuntaan.

5 vuoden siirtymäaika

Mietintöön sisältyvä 5 vuoden siirtymäaika on liian lyhyt. Velkojat eivät ole pystyneet ennakoimaan mietinnön mukaisia vanhentumislain muutoksia saataviensa perintään liittyviä ratkaisuja tehdessään. Velkojien viime vuosina hakemien päätösten osalta ulosottovaihe jäisi ehdotuksen valossa selvästi

lyhyemmäksi, kuin mitä velkojat ovat voineet olettaa investoidessaan varoja oikeudelliseen perintään. Velkojille ei ole voinut tulla mieleen ajatus siitä, että jo kertaalleen määräaikaistettua ulosottooperintää lyhennetään vielä uudelleen ja taannehtivasti. Ehdotuksella ei saa puuttua jo hankittujen ulosottoerusteiden vanhentumisaikaan.

Toissijaisen määräajan suhde ulosottokaaren 2 luvun 26 §:ään

Mietinnön mukaista toissijaista vanhentumisaikaa sovellettaisiin myös silloin, kun saatavasta on hankittu ulosottoeruste. Ulosottoerusteen määräaikaan kytkeytyvästä vanhentumisajasta ja mietinnön mukaisesta, eräpäivään sidotusta vanhentumisajasta määräävä olisi mietinnön perustelujen mukaan aina se määräaika, joka kuuluu ensin umpeen. Eduskunnan lakivaliokunnan mietinnössä esitetyt perusteet UK 2:26 tarpeelle pitäisi myös sovittaa yhteen ehdotetun toissijaisen, eräpäivään sidotun määräajan kanssa.

Lakivaliokunnan mietinnön mukaan kyseessä on velallisen saama etu, jota ei ole syytä suoda vilpillisille velallisille. Ottaen huomioon ehdotettujen säännösten takautuva soveltaminen ja edellä mainittu velkojan aseman merkittävä ennakoimaton huonontuminen verrattuna nykyiseen oikeustilaan, pitäisi lakiehdotus käsitellä perustuslainsäätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 3. päivänä maaliskuuta 2011

Suomen Perimistöimistöjen Liitto ry

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Jyrki Lindström
puheenjohtaja

3.3.2011

Velkajärjestelylain uudistamista pohtineen työryhmän toisen vaiheen mietintö

Eriävän mielipiteen lähtökohdat

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain (jäljempänä velkajärjestelylaki) uudistamista valmistellut työryhmä on saanut valmiiksi työnsä toisen vaiheen ja antanut ehdotuksensa uudeksi velkajärjestelylaiksi. Työryhmän asettamisen taustalla ovat hallituksen antamat linjaukset, joiden mukaan konkurssiin joutuneille yrittäjille ja ylivelkaantuneille on annettava uusi mahdollisuus. Edelleen hallitus on linjannut, että maksuhäiriöpolitiikkaa ja velkajärjestelyprosesseja tarkistetaan, jotta konkurssiin menneiden yrittäjien paluu yrittäjätoimintaan tai työmarkkinoille on mahdollista nykyistä nopeammin.

Toimeksiantonsa mukaisesti työryhmän on tullut työssään kiinnittää erityisesti huomiota velkajärjestelyn edellytysten ja esteperusteiden ajantasaisuuden arviointiin, velkajärjestelymenettelyn yksinkertaistamiseen etenkin lisäsuoritusjärjestelmän osalta ja velkajärjestelylain ongelmakohtien kartoittamiseen yritystoiminnan kannalta.

Työryhmän mietinnön asunnon säilyttämistä koskevat ehdotukset eivät mielestäni riittävällä tavalla toteuta ns. fresh start -ajattelua eivätkä työryhmän työlle asetettuja tavoitteita ja hallituksen linjauksia. Toteutuessaan työryhmän ehdotus merkitsisi sitä, että velallisen mahdollisuus säilyttää asuntonsa velkajärjestelymenettelyssä olisi nykyistä vaikeampaa.

Annan näin ollen eriävän mielipiteeni asunnon säilyttämistä velkajärjestelyssä koskevaan työryhmän ehdotukseen. Ilmoitan lisäksi yhtyväni asianajaja Olli Pohjakallion eriävään mielipiteeseen.

Uudessakin velkajärjestelyprosessissa tulisi suojata asumista

Velkajärjestelyn tarkoituksena on korjata maksukyvyttömän yksityishenkilön taloudellinen tilanne. Ylivelkaisten henkilöiden ja yhteiskunnan kannalta on elintärkeää, että työkykyiset ihmiset saadaan nykyistä useammin ja nopeammin takaisin yhteiskunnan aktiivisiksi toimijoiksi, yrittäjiksi ja työntekijöiksi. Suomella ei ole varaa pitää tällaisia henkilöitä reservissä. Velkajärjestelylaki onkin auttanut kymmeniä tuhansia ihmisiä ulos ylivelkaisuudesta ja antanut heille mahdollisuuden uuteen alkuun.

Velkajärjestelysäännösten yleisten päämäärien mukaista on myös antaa suojaa maksukyvyttömän ihmisen asumiselle. Erityisesti omistusasuntojen määrä on 2000-luvulla ollut jatkuvassa kasvussa. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2005 kotitalouksista 67 prosenttia asui omistusasunnossa.

3.3.2011

Asunto on kiistatta osa ihmisen perusturvaa. Kuten nykyisen velkajärjestelylain esitöissä on todettu, velallisen olisi huomattavan vaikeaa, jollei yli-voimaista, hankkia säännöllisesti varoja toimentuloansa ja velkojensa hoitoa varten, jos hän velkajärjestelyn yhteydessä ilman muuta menettäisi asuntonsa.

Nykyinen velkajärjestelylaki on tullut voimaan helmikuussa 1993. Vaikka lakia on sen jälkeen muutettu lukuisia kertoja, asunnon säilyttämistä koskeva keskeisin säännös (32 §) on edelleen alkuperäisessä muodossaan.

Tiedossani ei myöskään ole, että mikään taho olisi esittänyt asunnon säilyttämistä koskevan sääntelyn kiristämistä. Vaikka sääntelyn selkeyttäminen ja yksinkertaistaminen myös asunnon säilyttämistä koskevilta osin on kannatettavaa, tulisi asunnon säilyttäminen uudessakin velkajärjestelyprosessissa olla kohtuullisella tavalla mahdollista. Työryhmän ehdotus merkitsisi sääntelyn kiristymistä ja asunnon säilyttämismahdollisuuden osin jopa merkittävää vaikeutumista.

Asunnon säilyttäminen nykyisin mukaan

Nykyisin velallinen voi velkajärjestelyssä säilyttää omistusasuntonsa pääpiirteissään seuraavilla edellytyksillä:

Jos velallisella on sekä vakuusvelkaa että tavallista (vakuudetonta) velkaa, velallisen on pystyttävä maksamaan vakuusvelka sen jälkeen kun sitä on järjestely lain sallimilla tavoilla ja lisäksi niin sanottu vähimmäiskertymä tavallisista veloista. Vähimmäiskertymä lasketaan eri tavoin riippuen siitä, ylittääkö velallisen asunnon arvo ne velat, joista se on vakuutena vai ei.

Mikäli asunnossa on velatonta arvoa, velallinen saa siitä hyväksen niin sanotun asumissuojaosuuden, joka voi kattaa asunnon velattoman arvon kokonaan tai osaksi. *Oleellista on se, että velallisen ei tarvitse maksaa tavallisille velkojille asunnon velatonta arvoa kokonaan, vaan ainoastaan osa siitä eli asumissuojaosuuden tuotto.* Lisäksi vähimmäiskertymään luetaan määrä, jonka velallinen pystyisi maksamaan tavallisille velkojille asunnon myymisen jälkeen vuokra- tai muussa asunnossa asuessaan enintään viiden vuoden maksuohjelmalla.

Jos asunnossa ei ole velatonta arvoa eli se on vakuutena arvoaan suuremmista veloista, velallisen on pystyttävä asunnon säilyttäessään maksamaan tavallisia velkoja vähintään yhtä paljon (vähimmäiskertymä) kuin hän maksaisi niitä asunnon myymisen jälkeen vuokra- tai muussa asunnossa asuessaan enintään viiden vuoden maksuohjelmalla.

Asunnon säilyttäessään velallinen saa maksaa tavallisten velkojen vähimmäiskertymää kymmenen vuoden ajan.

3.3.2011

Asunnon säilyttäminen työryhmän ehdotuksen mukaan

Asunnon säilyttämistä koskeva sääntely sisältyy työryhmän lakiehdotuksen 7 lukuun. Ehdotuksessa operoidaan asunnon ns. vapaan arvon -käsitteellä. Vapaa arvo määritellään ehdotuksen mukaan niin, että asunnon käyvästä arvosta vähennetään tietyt, lakiehdotuksen 39 §:ssä tarkemmin määritellyt erät. Velallisen tulee maksaa näin saatu määrä sekä lisäksi ns. vakuusvelan korkohyvitys tavallisille velkojille perusmaksuohjelman (pääsääntöisesti 3-5 vuotta) jälkeen. Korkohyvitys vastaa määrää, jonka velallinen on maksanut vakuusvelkojille vakuusvelan korkoina maksuohjelman kolmen ensimmäisen vuoden aikana. Jos asunnossa ei em. laskelman jälkeen ole vapaata arvoa, velallisen on maksettava tavallisille velkojille ainoastaan edellä mainittu korkohyvitys. Luonnollisesti, jos vakuusvelkaa on paljon, myös korkohyvityksen määrä kasvaa. Näin saattaa olla esimerkiksi siinä yrittäjille tyypillisessä tilanteessa, jossa asunto on vakuutena arvoaan suuremmista veloista.

Perusajatus omistusasunnon säilyttämisessä on työryhmän ehdotuksessa se, että tavallisille velkojille kuuluu turvata suunnilleen sama asema kuin jos velallisen asunto myytäisiin ja siinä oleva varallisuusarvo käytettäisiin velkojen saatavien lyhentämiseen. Kyseessä on olennainen muutos nykyiseen ajattelutapaan, jossa tärkeänä arvona nähdään myös pyrkimys velallisen asumisen suojaamiseen.

Työryhmän ehdotus merkitsee velallisen asumissuojaosuudesta luopumista, mikä vaikeuttaa asunnon säilyttämistä. Käytännössä velallisen tulisi joissakin tilanteissa kyetä maksamaan tavallisille velkojille nykysääntelyyn nähden moninkertainen määrä, jotta hän voisi säilyttää omistusasuntonsa. Tällaista muutosta ei voida pitää perusteltuna eikä velkajärjestelylainsäädännön yhteiskunnallisten tavoitteiden mukaisena.

Se, että työryhmä ehdottaa asunnon säilyttämistilanteessa tavallisten velkojen maksuajan pidentämistä nykyisestä 10 vuodesta 12 vuoteen, ei nähdäkseni ole riittävä keino turvata velallisen asumista velkajärjestelysääntelyn yhteiskunnallisten tavoitteiden toteuttamiseksi.

Muutosehdotus

Pidän tärkeänä, että asunnon säilyttämistä koskevaa sääntelyä yksinkertaistetaan ja selkiytetään työryhmän esittämällä tavalla. Pidän hyvänä myös työryhmän ehdotuksen tapaa määrittää asunnon niin sanottu vapaa arvo. Olen samaa mieltä myös siitä, että velallisen omistusasunnon tulee objektiivisesti arvioiden vastata hänen kohtuullista tarvettaan.

Jotta asunnon säilyttäminen olisi uudessakin velkajärjestelyprosessissa kohtuullisella tavalla mahdollista, ehdotan kuitenkin, että

velallisen on maksettava työryhmän ehdotuksen mukaisella tavalla (39 §) määritellystä omistusasunnon vapaan arvon ja

3.3.2011

korkohyvityksen yhteenlasketusta määrästä tavallisille velkojille puolet. Loput katsottaisiin kuuluvan velallisen asumis-suojaosuuteen.

Sellaisessa tilanteessa, jossa velallisen asunnossa on vapaata arvoa huomattava määrä, voitaisiin harkita nykyisenkaltaista järjestelmää, jossa tällainen niin sanottu ylijäämäarvo tulisi maksaa tavallisille velkojille.

Ehdotukseni toteuttaisi velkajärjestelylainsäädännön tavoitteita ja edesauttaisi velallisen mahdollisuutta uuteen alkuun työryhmän ehdotusta paremmin.

Helsingissä 3 päivänä maaliskuuta 2011

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Janne Makkula
lainsäädäntöasioiden päällikkö, varatuomari
Suomen Yrittäjät

ERIÄVÄ MIELIPIIDE VELKAJÄRJESTELYÖRYMÄN 8.3.2011 EHDOTUKSEEN

Aulikki Pentikäinen

johtava talous- ja velkaneuvoja

Eriävä mielipide koskee velallisen selviytymistä maksuohjelmasta ja velallisen omistusasunnon suojaa. Lisäksi esitän, että velkajärjestelylain voimaan tuloa lykätään siksi kunnes eri organisaatioiden ja järjestelmien toimintakyky on varmistettu.

1) Ehdotuksen 8 pykälä tulee muuttaa niin, että

- *milloin velallisen puoliso on velallisen elatuksenvarainen, puolison ja perheessä asuvien lasten elatus otetaan velallisen perusosuutta laskettaessa täysimääräisesti huomioon ulosoton perhekorotuksessa*

2) Ehdotuksen 8 pykälän perustelutekstiä tulee muuttaa niin, että

- *milloin velallinen asuu puolison omistusasunnossa, asumiskulut otetaan huomioon sen määräisenä, kuin velallispuoliso tosiasiallisesti asumiskuluista maksaa*

3) Ehdotuksen 9 pykälää tulee muuttaa niin, että

- *velallisen hyväksi luetaan puolet parantuneesta tulosta eli ns. lisäosan määrän tulee olla 50 %*

4) Ehdotuksen 38 ja 39 pykälää tulee muuttaa niin, että

- *velallisen tulee maksaa omistusasunnon vapaan arvon ja korkohyvityksen yhteenlasketusta määrästä tavallisille velkojille puolet. Loppuosa katsottaisiin kuuluvaksi velallisen asumissuojaosuuteen, paitsi jos kyseessä on yksityisvelkoja*

5) Ehdotetun lain voimaan tuloa tulee lykätä siksi kunnes eri organisaatioiden ja järjestelmien toimintakykyisyys on varmistettu. Tämä koskee

- *ulosoton tietojärjestelmiä ja sähköistä asiointijärjestelmää talous- ja velkaneuvonnan käyttöön*
- *ulosoton uudelleen organisoimista ja koulutusta*
- *talous- ja velkaneuvonnan resursseja, koulutusta ja kehittämistä*

Perustelut

1) 8 §: Puolison ja perheen jäsenten elatus

Vaikka lainsäädäntömme on joiltain osin kehittymässä puolisoiden talouden erillisyyden suuntaan, toimeentulotuki- ja asumistukilainsäädäntö ei tunnista tätä asetelmaa. Toimeentulotuki on viimesijainen toimeentulon turvaava taloudellinen tuki. Toimeentulotuessa perhettä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena riippumatta suhteen muodosta.

Työryhmä esittää, että puolison ollessa elatuksenvarainen, hyväksyttäväksi menoksi lasketaan 70 % ulosoton ns. perhekorotuksesta. Sama kohtelu olisi lapsilla. Käytännössä ehdotus johtaa siihen, että jos velallisen puoliso on esim. työtön, koko perhe joutuu toimeentulotuen piiriin ja näin ollen myös velallinen joutuisi elämään toimeentulotukinormin varassa. Tämä puolestaan merkitsee maksuohjelman toteutumisen vaarantumista tai jopa sitä, ettei työttömyyttä tai sairastumista kohdanneissa talouksissa ole mahdollisuutta hakeutua velkajärjestelyyn sen pelossa, ettei maksuohjelmasta voi selviytyä.

Ehdotuksen mukainen velkajärjestelyn maksuohjelma kestää kolmesta vuodesta viiteen vuoteen tai jopa sen ylikin. Toimeentulotuki on tarkoitettu tilapäiseksi. Velkajärjestelyn tarkoituksena on alun pitäen ollut turvata velallisen taloudelle toimeentulotuen köyhyysrajaa suurempi elinkustannusnormi. Velkajärjestelyn tavoitteena tulee edelleenkin olla se, että velallinen ja hänen perheensä kykenevät selviytymään jokapäiväisestä elämästään turvautumatta toimeentulotukeen.

Työryhmä esittää, että toinen harkinnanvarainen ja kotitaloudelle myönnettävä etuus, eli asumistuki, otettaisiin huomioon velallisen asumiskulujen vähennyksenä. Tämä on sinänsä perusteltua, koska yksittäistapauksissa asumistuesta saattaa jäädä maksukykyä. On kuitenkin ristiriitaista, että toisessa kohdin koko taloudelle myönnetty tuki otettaisiin huomioon velallisen maksukyvyssä, mutta puolison elatuksessa ohitettaisiin koko taloutta koskeva tarkastelu.

Lukuisten tutkimustulosten mukaan velkajärjestelyvelallisten selviytyminen maksuohjelmassa on ollut heikkoa. Esim. terveyden- ja sairauenhoidosta on jouduttu tinkimään tai lisätoimeentuloa on hankittu pimeiltä markkinoilta (esim. Muttilainen 2003).

2) 8 § perustelut: Asumiskulujen määrä velallisen asuessa puolison omistusasunnossa

Voimassa olevan velkajärjestelylain oikeuskäytäntö on tukenut sitä asetelmaa, että puolisoilla on sopimusvapaus myös asumiskulujen jakamisen suhteen. Näin on katsonut myös korkein oikeus päätöksessään KKO 2001:23. Työryhmän ehdotus lähtee siitä, ettei sopimusvapautta käytännössä olisi. Velkajärjestelypuolison asumiskuluina otettaisiin kaavamaisesti huomioon puolet asunnon vastikkeesta, mutta ei lainkaan korkoja tai lyhennyksiä.

Työryhmän ehdotus voi johtaa vaikeisiin tilanteisiin perheissä. Joko siihen, että 1) järjestelyn ulkopuolinen puoliso ei selviydy omista asuntolainoistaan 2) puoliset päätyvät em. syystä ns. alivuokrasuhteisiin 3) puoliset päätyvät eroon taloudellisten kriisien paineessa.

Uutta oikeuskäytäntöä ei pidä lähteä hakemaan ja odottamaan vuosikausiksi velallisten oikeusturvan ja selviytymisen kustannuksella. Kulut tulee ottaa huomioon sen määräisinä kun velallinen niitä tosiasiaassa maksaa, kuitenkin enintään ns. vaihtoehtoisasumiskulujen suuruisina. Keinotekoisia järjestelyitä ei luonnollisestikaan tule hyväksyä.

3) 9 §: Velallisen lisäosa ja parantunut maksukyky

Myös velkajärjestelyvelallisella tulisi olla normaalit kotitalouden keinot hyvinvointinsa lisäämiseen. Normaalisti tiukassa taloudellisessa tilanteessa oleva kotitalous voi pyrkiä joko parantamaan tulojaan tai alentamaan menojaan. Työryhmän esityksessä on vain hyvin kapeasti tuettu näitä kotitalouden normaaleja selviytymiskeinoja.

Työryhmä esittää, että velallinen saisi pitää parantuneesta tulotasostaan itsellään 30 %. Tämä on pienempi kuin voimassa olevan velkajärjestelylain 50 %:n ns. kannustinlisä. En näe syytä alentaa nykyisen lain kannustavuutta etenkin, kun velalliselle jätettävä perusosa on hyvin alhainen ja kun työryhmä samalla esittää voimassa olevasta laista poiketen alentuneiden menojen ilmoitusvelvollisuutta ulosottomiehelle ja alentuneiden kulujen maksua velkojille. Työryhmän esittämistä vapaakuukausista saavat helpotusta hyvätuloiset, kun taas pienituloisten joustomahdollisuudet olisivat käytännössä ainoastaan lisätulojen varassa.

Työn teon kannustavuus on suomalaisessa yhteiskunnassa yhteisesti hyväksytty periaate, jonka perusteella myös voimassa olevaa velkajärjestelylakia on muutettu useaan kertaan. Vuonna 1997 säädettiin, että velallinen saa pitää parantuneesta tulostaan neljänneksen, 2003 määrää korotettiin niin, että velallinen sai hyväkseen kolmanneksen ja lopulta vuonna 2007 eduskunta päätyi jättämään velalliselle puolet parantuneista tuloista. Vuonna 2003 puolestaan säädettiin, ettei asumiskulujen alentumista oteta huomioon maksukyvyn parannuksena. Tätä pidettiin perusteltuna muutosten aiheuttaman suuren työmäärän vuoksi. On syytä olla huolissaan siitä, kuinka ulosotto selviytyy lukuisista elinkustannusosaa kohdistuvista muutoksista.

4) Omistusasunnon säilyttäminen

Omistusasuminen on Suomessa vallitseva asumismuoto vuokra-asuntojen vähyyden vuoksi ja siinä mielessä omistusasunto kuuluu suomalaisessa yhteiskunnassa perusturvaan. Luottomarkkinoilla toimivat velkojat, jotka ovat antaneet luottoa ilman turvaavaa vakuutta, eivät ole voineet laskea sen varaan, että velallisen asunnosta kertyisi heille nykyisen velkajärjestelyn voimassa ollessa merkittäviä suorituksia.

Olen samaa mieltä kuin Suomen Yrittäjät eriyvässä mielipiteessään, kuitenkin sillä erotuksella, että yksityisvelkojalle tulisi turvata mahdollisuus muita velkojia parempaan suoritukseen.

5) Lain voimaantulo sekä talous- ja velkaneuvonnan resurssit

Työryhmän ehdotus sisältää perustavaa laatua olevia muutoksia, jotka tuovat suuria haasteita etenkin talous- ja velkaneuvonnalle ja ulosotolle sekä tietojärjestelmien kehittämiseksi.

Ehdotuksen mukaan talous- ja velkaneuvonnalle tulee uusia tehtäväkokonaisuuksia, esim. taloudenhallintaa koskeva suunnitelma, maksuohjelman laatiminen, asunnonsäilyttämislaskelmien laatiminen ja yrittäjien neuvonta. Lisäksi ulosoton mukaantulo prosessiin saattaa lisätä talous- ja

velkaneuvojien työmäärää ennakoimattomalla tavalla. Arvioin työmäärän kokonaisuudessaan lisääntyvän, vaikka lisäsuoritusten laskeminen poistuu ja vaikka sähköinen asiointijärjestelmä toteutuessaan helpottaisi työtä. Uudistuksen myötä talous- ja velkaneuvonnan työn vaativuus tulee kasvamaan.

Talous- ja velkaneuvonnalla ei ole mahdollisuuksia selviytyä uudesta tehtäväkokonaisuudesta ilman tietojärjestelmän kehittämistä, lisäresursseja ja laaja-alaista koulutusta. Lain voimaan tuloa tulee lykätä kunnes eri organisaatioiden asianmukainen toimintakyky on varmistettu ja tietojärjestelmien kehittämisestä on varmuus.

Espoossa 3. maaliskuuta 2010

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Aulikki Pentikäinen

johtava talous- ja velkaneuvoja

Espoon kaupunki

Lopuksi:

Tässä yhteydessä en voi olla erikseen kiinnittämättä huomiota talous- ja velkaneuvojien resursseihin, työn vaativuuden kasvuun sekä määrittelemättömään palkkatasoon. Talous- ja velkaneuvonta on koko historiansa ajan toiminut alimitoitetuilla resursseilla. Velkajärjestelytyöryhmän tehtävänä ei toki ole ollut näiden perusongelmien ratkaisu. Talous- ja velkaneuvonnan resurssi- ja palkkauskysymyksiä ei voida kuitenkaan ohittaa velkajärjestelylain säätämisen yhteydessä.

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX
Aulikki Pentikäinen

ERIÄVÄ MIELIPIDE VELKAJÄRJESTELYLAIN UUDISTAMISTA POHTINEEN TYÖRYHMÄN TOISEN VAIHEEN MIETINTÖÖN

Lausunnonantaja ehdottaa mietintöön muutoksia *yrittäjävelallisen oikeusturvan, selvittäjien aseman ja ulosottovalvonnan* osalta.

Työryhmän ehdotuksista

Velkajärjestelytyöryhmä ehdottaa selvittäjien käytöstä luopumista velkajärjestelyasioissa. Maksuohjelmien laatimisen helpottuessa pääsääntöisesti talous- ja velkaneuvonta laatisi maksuohjelmaehdotukset. Käräjäoikeuksien vahvistamien ohjelmien toteuttamista valvoisi ulosottomies perustettavassa uudessa yksikössä.

Talous- ja velkaneuvonnan toimenkuvaa laajennettaisiin kattamaan myös *yksityisen ammatin- ja elinkeinonharjoittajan* avustaminen velkajärjestelyasioissa (laki talous- ja velkaneuvonnasta 713/2000, uusi 10 a §). Monimutkaisissa asioissa talous- ja velkaneuvoja voisi ohjata elinkeinoyrittäjän hakemaan oikeusapulaisa (257/2002) tarkoitettua *oikeusapua*. Käytännössä tehtäviä hoitaisivat velkajärjestely- ja yrityssaneerausasioihin perehtyneet asianajajat.

Ulosottovalvonnasta aiheutuvat lisäkustannukset 1,050 miljoonaa euroa katettaisiin ulosottomaksujen lisäksi selvittäjiltä vapautuvalla 1,3 – 1,6 miljoonalla eurolla (mietinnön sivu 30). Oikeusapuun tarvittavat varat katettaisiin velallisen omavastuusta ja selvittäjävaroista siltä osin kun niitä ei tarvittaisi ulosottovalvontaan (työryhmän arvion mukaan 250.000 euroa).

Yrittäjävelallisen oikeusturva

Ajatus velkajärjestelyä hakevan yrittäjävelallisen oikeusturvan lisäämisestä yleisen oikeusavun kautta on sinänsä erinomainen. Toimintaa jatkavalla ammatin- ja elinkeinonharjoittajalla tulee olla mahdollisuus halutessaan turvautua lakimiesapuun sekä velkajärjestelyä haettaessa että – hakemuksen riitautuessa – asian jatkokäsittelyssä tuomioistuimessa.

Ehdotuksessa on havaittavissa piirteitä insolvenssioikeuden mukaisesta *yhtenäismenettelystä* Saksan ja nyttemmin Ruotsinkin mallin mukaan. Yrittäjän taloudellisten vaikeuksien selvittäminen tulisi tapahtua keskitetysti ja mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Velkajärjestely- ja yrityssaneerausasioita hoitava asianajaja tai muu asiantuntija pystyy parhaiten arvioimaan, tuleeko velkajärjestelyä suunnittelevan yrittäjän hakeutua velkajärjestelyyn, yrityssaneeraukseen tai mahdollisesti konkurssiin. Elinkeinoonharjoittaja ohjataan alusta pitäen ”oikeille raiteille”.

2. Jokaisella *yrittötoimintaa jatkavalla* ammatin- tai elinkeinoharjoittajalla tulisi olla mahdollisuus halutessaan turvautua oikeusavustajaan. Pyrkimys säilyttää elinkeinotoiminta velkajärjestelyä haettaessa on sellaisenaan osoitus oikeusapulain tarkoittamasta ”erityisestä syystä”. Tervehdyttämistä ei ole tarpeen viivyttää ehdotetulla talous- ja velkaneuvonnasta haettavalla ”lähetteellä”.

Talous- ja velkaneuvonta tekee arvokasta työtä yksityishenkilöiden ja toimintansa päättäneiden yrittäjien velkojen selvittelyssä. Velkajärjestelyä hakevalla elinkeinotoimintaa jatkavalla yrittäjällä tulisi kuitenkin aina olla mahdollisuus halutessaan konsultoida asianajajia tai muita yrittötoiminnan ammattilaisia.

3. Talous- ja velkaneuvonnasta annettuun lakiin esitetään ehdotetun 10 a §:ää *sijaan* seuraavaa:

10 a §

Velkajärjestelyä hakevan yksityisen ammatin- tai elinkeinoharjoittajan osalta elinkeinotoiminnan jatkaminen on erityinen syy myöntää velalliselle oikeusapulaissa (257/2002) tarkoitettua oikeusapua.

Velallisen maksettavaksi tulevan omavastuusuuden maksamiseksi maksuohjelma jatkuu niin kuin 37 §:n 5 kohdassa säädetään, kuitenkin enintään neljän kuukauden ajan.

Selvittäjän asema

1. *Tuomioistuimien mahdollisuus tarvittaessa määrätä selvittäjä vaativiin velkajärjestelyasioihin tulee säilyttää.* Toisin kuin mietinnössä todetaan (sivu 14) selvittäjät nopeuttavat monimutkaisten velkajärjestelyasioiden käsittelyä tuomioistuimissa.

Maksuvaralaskelmien kaavamaistamisesta huolimatta selvittäjät ovat velkajärjestelyasioissa edelleenkin välttämättömiä. Velkajärjestely on *yleistäytäntöönpanoa*, missä selvittäjä puolueettomana ”tuomioistuimen jatkeena” voi sovittaa velkojen ja velallisten etuja. Selvittäjiä tarvitaan erityisesti silloin, kun velallinen itse - turvautumatta talous- ja velkaneuvontaan tai avustajaan – hakee tuomioistuimessa velkajärjestelyä. Vaarana muuten on, että tuomioistuin joutuu laatimaan maksuohjelmat itse.

Yrittäjäjärjestelyjen lisäksi selvittäjiä tarvitaan erityisesti velallisen pyrkiessä säilyttämään *asuntonsa*. Ehdotettu asunnonsäilyttämismenettely ei ole – vastoin tavoitetta – yksinkertainen.

Koska yrittäjäjärjestelyissä voidaan tarvita muutakin kuin oikeudellista asiantuntemusta, selvittäjän pätevyysvaatimusta esitetään tarkistettavaksi.

2. Ehdotetun 9 luvun loppuun – luvun otsikkoa tarkentaen – esitetään lisättäväksi seuraavaa:

57 §

Selvittäjän määrääminen

Jos 8 luvun yrittötoimintaa koskevien erityissäännösten vuoksi, asunnon säilyttämiseksi, asian riitaisuuden, laajuuden tai muun syyn vuoksi on erityisiä syitä, käräjäoikeus voi määrätä selvittäjän suostumuksellaan selvittämään edellä mainittuja seikkoja.

Selvittäjän tulee olla oikeustieteen maisterin tai muun ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanut henkilö.

Selvittäjälle maksetaan palkkio 1 momentissa tarkoitetuista toimista valtion varoista. Palkkiosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

Velallinen vastaa valtioon nähden selvittäjän palkkiosta siihen määrään, joka kertyy velallisen tuloista, kun maksuohjelmaa jatketaan neljällä kuukaudella.

Ulosottovalvonta

1. Ehdotetun velkajärjestelylain 9 luvun mukainen ulosottovalvonnan toteuttaminen on sinänsä kannatettavaa. Ulosottovalvonta jämäköittää ohjelmien toteuttamisen seuranta ja vähentää jälkiselvittelyjä.

Jälkikäteinen viranomaisvalvonta ei saa kuitenkaan vaarantaa maksuohjelmien laatimista tai velallisen oikeusturvaa. Menettelyn yksinkertaistuessa mahdollisesti vapautuvat selvittäjäresurssit tulee suunnata ohjelmaehdotuksen laatimista edeltävään, *velallista tukevaan toimintaan*. Mikäli niukat resurssit eivät riitä kaikkeen, ulosottoseuranta - eikä velallisen oikeusturvaa - tulee keventää. Viranomaiskontrolli kohdennetaan sinne, missä sitä eniten tarvitaan.

Jos velalliselle myönnetään 5 §:n nojalla velkajärjestely (rikosperusteisesta) esteestä huolimatta, ulosottomiesseuranta ohjelman ehtojen noudattamisen varmistamiseksi on välttämätöntä. Yhtä lailla esimerkiksi ns. *pehmiä* tai *piittaamattoman velkaantujan* erityisvalvonta on täysin perusteltua.

Ilman omaa syytä – esimerkiksi sairauden vuoksi – velkaantuneiden ja aina taloudelliset asiansa hoitaneiden velallisten osalta ehdotettu ulosottokontrolli on ylimitoitettua. Samoin useat velalliset pystyvät omaehtoisesti tilittämään vahvistetun ohjelman mukaiset maksut, mikäli maksukyky perustuu säännöllisiin kuukausituloihin.

2. Tuomioistuin voisi ohjelman vahvistaessaan asianosaisia kuultuaan päättää, voidaanko ohjelman noudattaminen jättää velalliselle nykyistä käytäntöä vastaavasti. Velkojakontrolli sekä esimerkiksi velkajärjestelyn raukeamisuhka ovat ohjelman toteuttamisen pakotteina toimineet pääsääntöisesti hyvin. Ohjelman mukaisten saatavien periminen ei ole sellaista julkisen vallan käyttämistä, mitä ei voitaisi jättää velkojien tehtäväksi (vrt. sivu 26).

Velallinen voisi koska tahansa ohjelman aikana hakeutua ulosottoseurantaan. Valvonnan ulkopuolelle jäävällä velallisella tulisi toisaalta olla oikeus vapaakuukausiin kuten ulosotossa.

Lakiin saatettaisiin joutua lisäämään täydentäviä säännöksiä esimerkiksi ohjelman päättyessä laadittavien loppuselontekojen osalta.

3. Talous- ja velkaneuvonnan - ja tarvittaessa avustajien tai selvittäjien - avulla toteutettava ”pehmeämpi seuranta” valmentaisi velallista omatoimisuuteen myös ohjelman päättymisen jälkeisenä aikana.

Velalliset hakevat velkajärjestelyä ennen kaikkea ulosotosta vapautuakseen. Ehdotuksen 53 §:n mukainen kaiken ulosmittauskelpoisen omaisuuden ulosmittaus - esimerkiksi yhteisesti omistetun omaisuuden osalta - saattaa johtaa siihen, että järjestelyyn ei hakeuduta. Velallinen voi lisäksi kokea pääsevänsä henkisesti ”uuteen alkuun” vasta ulosmittausten päätyttyä.

Ulosottovalvonnan juttumäärien pienentyessä esitetystä esimerkiksi puoleen vapautuisi vastaavasti resursseja (yrittäjä)velallisten tukemiseen ja asianmukaisten maksuohjelmien laatimisiin.

4. Lakiehdotuksen 24 §:ään kohdaksi 6 esitetään seuraavaa:

24 §

Maksuohjelman sisältö ja tiedoksianto

Maksuohjelmasta tulee käydä ilmi:

....

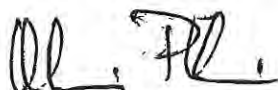
- 6) siirtykö ohjelman toteuttamisen valvonta 9 luvun mukaisesti ulosottomiehelle; myönnettäessä velkajärjestely 5 §:n mukaisesti esteestä huolimatta määräys on annettava.

Lopuksi

Eriävänä mielipiteenäni työryhmän enemmistön näkemyksiin katson, että velallisen oikeusturva ei edellytä ulosottomiehen toimivallan lisäämistä velkajärjestelyasioissa. Velallisen mahdollisuutta käyttää oikeudellisen koulutuksen saanutta asiamiestä velkajärjestelyasioissa tulee ehdotettua tehokkaammin vahvistaa. Velkajärjestelyjä hoitavat selvittäjät ovat vaativissa, riitaisissa tuomiois-
tuinasioissa välttämättömiä.

Yhdyn *Suomen Yrittäjät ry:n / Janne Makkulan* eriävään mielipiteeseen asunnon säilyttämisestä.

Helsinki, 2.3.2011

Olli Pohjakallio
asianajaja

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7091
ISBN 978-952-259-118-0 (nid.)
ISBN 978-952-259-119-7 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi